

Økonomiske analyser

1/2007

26. årgang

Innhold

Perspektiver	3
Konjunkturtendensene	6
Internasjonal økonomi	6
<i>Temaboks: Utviklingen i oljemarkedet</i>	10
Konjunkturutviklingen i Norge	11
<i>Temaboks: Betydningen av internasjonale priser for norsk økonomi</i>	21
<i>Temaboks: Kraftmarkedet framover</i>	22
<i>Temaboks: Direkte og indirekte importandeler</i>	29
Den økonomiske politikken	33
Finanspolitikken	33
Offentlig forvaltnings inntekter og utgifter i Norge sett i et internasjonalt perspektiv	38
<i>Temaboks: Omlegging av skattesystemet</i>	41
Pengepolitikk og finansiell stabilitet	41
<i>Temaboks: Renteforventninger</i>	44
<i>Temaboks: Pensjonsreformen</i>	45
Produksjonsevne og konsummuligheter	46
Produksjon og privat konsum	46
Produktivitetsvekst	48
FoU og nyskaping i norsk næringsliv	49
Innovasjonsvirksomhet	52
Kapitalavkastning	52
<i>Temaboks: Sammensetningen av den norske nasjonalformuen</i>	54
Produksjon og markedsforhold	55
Offentlig forvaltning	55
<i>Temaboks: Inntektselastisiteter for kommunale tjenester</i>	60
Utvinning av råolje og naturgass	61
Industri og bergverksdrift	66
Bygge- og anleggsvirksomhet	71
Elektrisitetsforsyning	74
<i>Temaboks: Kvotemarkedet i Norge og EU</i>	76
<i>Temaboks: Kraftpriser og kvotemarkedet</i>	77
<i>Temaboks: Klimapolitikk og teknologiutvikling</i>	78
Primærnæringene	79
Utenriks sjøfart	83
Private tjenesteytende næringer, Fastlands-Norge	84
Arbeidsmarkedet	86
Sysselsettingen	86
<i>Temaboks: Arbeidsinnvandring demper presset i arbeidsmarkedet</i>	88
Arbeidsstyrken	89
<i>Temaboks: Inkludering i arbeidslivet og sykefravær</i>	90
Ledigheten	91
Lønns- og prisutviklingen	95
Lønnsutviklingen	95
Prisutviklingen	97

Innhold forts.

Husholdningene	101
Husholdningenes disponible realinntekter	101
Konsum og sparing i husholdninger og ideelle organisasjoner	102
Nærmere om forbruksutviklingen for husholdningene	103
<i>Temaboks: Husholdningenes gjeld og økt rente</i>	104
Husholdningenes formues- og gjeldsposisjon	106
Boligmarkedet	106
Inntektsutviklingen	108
Inntektsfordelingen	108
Vedvarende lavinntekt	109
Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge	113
Utenriksøkonomi i 2006	113
Fordringer og gjeld overfor utlandet	114
<i>Temaboks: Fra nettogjeld til store nettofordringer overfor utlandet</i>	117
Bruttonasjonalproduktet etter inntektskomponenter	118
Disponibel inntekt og sparing for Norge	119
<i>Temaboks: Økt import fra Asia og Øst-Europa</i>	121
Befolkningsutviklingen	122
Fødsler	122
Levealder	123
Inn- og utvandring	123
Regional befolkningsutvikling	128
Tabell- og diagramvedlegg	
Konjunkturindikatorer for Norge	1*
Nasjonalregnskap for Norge	17*
Makroøkonomiske nøkkeltall. Regnskap og prognoser fra OECD for utvalgte land	53*
Makroøkonomiske hovedstørrelser 1998-2010, regnskap og prognoser	58*

Økonomiske analyser utkommer med 6 nummer i året. Neste utgave publiseres i slutten av april 2007.

Redaksjonen Økonomisk utsyn over året 2005: Annegrete Bruvoll, Torbjørn Eika, Taran Fæhn, Elin Halvorsen, Bjart Holtsmark, Tom Kornstad og Øystein Olsen. Redaksjonssekretær: Lisbeth Lerskau.

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 20. februar 2007.

Spørsmål om konjunkturutviklingen i:

- *Norge:* Torbjorn.Eika@ssb.no, tlf. 21 09 48 07
- *utlandet:* Andreas.Benedictow@ssb.no, tlf. 21 09 47 98

Andre spørsmål: Annegrete.Bruvoll@ssb.no, tlf. 21 09 49 48

Konjunkturtendensene og artiklene er tilgjengelig på internett: www.ssb.no/oa/

Standardtegn i tabellen	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0
Foreløpige tall	*

Redaksjonen i Økonomiske analyser: Ådne Cappelen (ansv.), Knut H. Alfsen, Helge Brunborg, Torbjørn Eika, Erik Fjærli, Bente Halvorsen, Elin Halvorsen, Johan Heldal, Tom Kornstad, Steinar Todsén og Frøy Lode Wiig.

Redaksjonssekretær: Aud Walseth, telefon: 21 09 47 57, telefaks: 21 09 00 40

Redaksjonens adresse: Statistisk sentralbyrå, Forskningsavdelingen, P.b. 8131 Dep, NO-0033 Oslo

Trykk: Statistisk sentralbyrå

Økonomisk utsyn

Perspektiver

Høykonjunkturen i norsk økonomi forsterket seg gjennom 2006. Det var høy økonomisk vekst, sysselsettingen økte nærmest rekordartet, og arbeidsledigheten falt til et nivå nær bunnpunktet fra konjunkturoppgangen i siste halvdel av 1990-tallet. Inflasjonen, målt med endringen i konsumprisene, holdt seg lav og viste få tegn til økning, når en ser bort fra en forbigående økning i elektrisitetsprisene. Derimot økte prisene på norsk eksport kraftig gjennom fjoråret, og langt mer enn importprisene. Bytteforholdet i forhold til utlandet bedret seg dermed betydelig, og bidro til at disponibel realinntekt for Norge økte med hele 8 prosent i 2006. Den kraftige bedringen i bytteforholdet er antakelig forbigående, og inntektsøkningen i fjor er i så fall midlertidig. Dette er det tatt høyde for i innretningen av den økonomiske politikken ved at store deler av petroleumsinntektene plasseres som finansinvesteringer i utlandet. Gjennom denne mekanismen er norsk økonomi ganske robust overfor de inntektssjokkene vi påføres som følge av vår oljeavhengighet. Kapitalen i Statens pensjonsfond – Utland har vokst til rundt 1800 milliarder kroner. Den kollektive forsikringen som Norges store utenlandsformue representerer, gir oss en velferdsgevinst, selv om den er vanskelig å måle. I tillegg kan vi høste avkastningen i generasjoner framover.

Konjunkturoppgangen i norsk økonomi har vært stimulert av lave renter, en betydelig økning i investeringene i petroleumsvirksomheten og sterk vekst i internasjonal økonomi, spesielt i Kina og andre framvoksende økonomier i Asia. Det siste har bidratt vesentlig både til den lave innenlandske prisveksten og til de høye prisene på viktige norske eksportvarer. Usikkerhet rundt det videre konjunkturforløpet i Norge er også i stor grad knyttet til impulsene fra utlandet. Det er ventet noe svake vekst i amerikansk økonomi framover, men den siste utviklingen tyder ikke på at et markert tilbakeslag er nært forestående. Europeisk økonomi viser sterkere vekst enn tidligere, og økt tilgang på billig arbeidskraft fra de øst-europeiske landene stimulerer den økonomiske utviklingen. I Asia fortsetter veksten i høyt tempo, og får stadig større betydning for den økonomiske utviklingen globalt.

Norge, med sin åpne økonomi og som betydelig eksportør av råvarer og halvfabrikata, nyter for tiden særlige fordeler av globaliseringen. For det første betyr den sterke internasjonale veksten gode avsetningsmuligheter for norske bedrifters eksport av tradisjonelle varer og tjenester. For det andre er prisutviklingen internasjonalt avgjørende for inntektene i konkurranseutsatt sektor. Med sterk vekst i verdensøkonomien og høye eksportpriser blir lønnsomheten god, og dermed blir rommet for høyere lønn i Norge større. For det tredje vil høye oljepriser som følge av økt aktivitet i verdensøkonomien bidra til at petroleumsinntektene blir liggende på et høyt nivå. Gjennom handlingsregelen for finanspolitikken gir dette over tid grunnlag for å fase inn mer av oljeinntektene. For det fjerde vil høyere oljepriser øke lønnsomheten i oljebransjen og etter en tid bidra til høyere petroleumsinvesteringer. Samlet sett kan disse mekanismene bidra til å forsterke og forlenge høykonjunkturen i Norge.

Det er dermed her farene for en mindre balansert utvikling i norsk økonomi ligger. Med nye sterke vekstimpulser, både fra innenlandske kilder og fra utlandet, vil den økonomiske politikken bli stilt overfor utfordringer. Så langt i denne konjunkturoppgangen har den økte lønnsomheten i næringslivet i liten grad slått ut i en til-

takende lønnsvekst. Det kan imidlertid skje i tiden framover. Den lave arbeidsledigheten forsterker presset på lønningene. Med vedvarende høye oljepriser vil videre handlingsregelen for finanspolitikken kunne virke medsyklisk, med mindre den innrettes aktivt i konjunkturstyring slik retningslinjene legger opp til. Både nivået og innretningen på bruken av oljeinntekter er av betydning i så måte. Dersom det likevel kommer sterke ekspansive bidrag fra finanspolitikken, blir behovet for innstramming i pengepolitikken større. Handlingsrommet på dette området vil avhenge av utviklingsrekk internasjonalt. Dersom oppgangen i utlandet fører med seg økte styringsrenter, er det gode muligheter for å innrette pengepolitikken i Norge med sikte på å dempe høykonjunktoren, uten at valutakursen endres vesentlig. Dilemmaet i gjennomføringen av pengepolitikken blir vesentlig større i en situasjon der Norge og handelspartnerne kommer i ulike konjunkturfaser, og høye oljepriser i større grad skyldes forhold på tilbudssiden. Da vil Norges Bank ha større vansker med å motvirke en oljedrevet stimulans i norsk økonomi uten at det rammer tradisjonelt konkurranseutsatt næringsliv.

Den høye veksten i norsk økonomi de siste årene har altså funnet sted samtidig med at inflasjonen har holdt seg på et svært lavt nivå, og uten at lønnsveksten har skutt fart. Dette representerer et brudd med historiske erfaringer. En hovedforklaring må søkes i den sterke og tiltakende arbeidsinnvandringen til Norge de siste par årene. 2006 er et rekordår for Norge ikke bare i inntektsnivå, men også når det gjelder størrelsen på befolkningen. Aldri før i historien har antall innbyggere i Norge økt så mye som i løpet av fjoråret. Det er særlig innvandringen fra nordeuropeiske land som har tiltatt. En økende andel av arbeidsinnvandringen skjer fra nye EU-land, der inntektsnivået ligger godt under det norske. Denne tilstrømmingen av arbeidskraft til Norge har bidratt til å holde lønnsveksten på et moderat nivå, i en situasjon der arbeidsledigheten har falt kraftig.

Globaliseringen gir seg altså ikke bare utslag i økt tilbud av varer og tjenester som demper importert inflasjon, men den fører også til økt mobilitet av arbeidskraft som demper presset på den viktigste ressursen i økonomien. Den sterke økningen i arbeidstilbudet som følger av innvandring, gjør at myndighetene, både i Norge og andre land, vil måtte revurdere de inflatoriske konsekvensene av høy vekst i økonomien.

Skulle innvandringen fra de siste par årene fortsette i årene framover, vil dette også kunne få konsekvenser for den demografiske strukturen i Norge på lengre sikt. Det vil kunne endre og skyte ut i tid den aldringen av befolkningen som i mange år har stått i sentrum for og motivert diskusjoner om nødvendigheten av pensjonsreformer. Innvandring er ingen permanent løsning på problemet med en aldrende befolkning, men vil kunne bidra til å bremse den kraftige økningen i forsørgelsesbyrden for den yrkesaktive befolkningen som forventes de neste tiårene.

Høy økonomisk vekst og globalisering har også sine skyggesider. 2006 føyde seg inn i rekken av år med uvanlig høy gjennomsnittstemperatur på jorden. Det vitenskapelige grunnlaget for å hevde at de observerte klimaendringene er menneskeskapt ble styrket i løpet av fjoråret. Sterk og langvarig økonomisk vekst har ført med seg økt bruk av fossile energiformer, og dette er hovedårsaken til økningen i konsentrasjonen av klimagasser. Mens den industrialiserte verden står for en stor andel av utslippene i dag, vil veksten i utslippene framover hovedsakelig komme i lav- og middelinntektsland som følge av en forventet økonomisk framgang. I den sistnevnte gruppen finner en også mange av landene som vil bli hardest rammet av den globale oppvarmingen. Samtidig har de begrenset økonomisk og teknologisk evne til å gjennomføre utslippsreduserende tiltak. Klimaproblemet, og tiltak for å løse dette, griper derfor tungt inn i spørsmål om økonomisk utvikling, teknologispredning og global inntektsfordeling.

Tiltak for å begrense utslipp av klimagasser bør settes inn der de har størst effekt. Flere studier viser at store utslippsreduksjoner kan oppnås i fattige land til langt lavere kostnader enn i rike land. Dagens internasjonale avtaleverk under Kyoto-

protokollen har imidlertid klare svakheter som i mange tilfelle gjør det usikkert om tiltak medfører reelle utslippsreduksjoner. Norge bør bidra til å forbedre dette avtaleverket, og til å etablere effektive institusjoner og mekanismer som gjør det mulig for rike land å finansiere virkningsfulle utslippsreduksjoner i utviklingsland. Dette kan skje gjennom utviklingsmekanismer eller fondsordninger, ved å stille miljøvennlig teknologi til rådighet til lavere kostnad enn utviklingskostnaden eller ved å utvide kvotemarkeder til å omfatte fattige land.

Gjennom klimakonvensjonen og Kyoto-protokollen er vi forpliktet til å redusere utslipp i Norge. Fra et samfunnsøkonomisk perspektiv bør alle som slipper ut klimagasser, stå overfor de samme kostnadene ved utslipp. I dag gis det imidlertid fritak for aktiviteter der avgifter og kvotepriser faktisk ville ha vært mest effektive. Forskjellsbehandling i prisingen av utslipp øker samfunnets kostnader knyttet til en bestemt utslippsmålsetting. Samtidig vil effekten av at noen slipper å betale for utslippene være at kostnadene veltes over på andre. Om andre land beholder unntak for sine bedrifter i en periode, kan dette skape problemer for norske bedrifter som er utsatt for internasjonal konkurranse. Men på sikt er likevel omstilling, bort fra de mest utslippsintensive aktivitetene, nødvendig dersom klimautfordringen skal tas på alvor. Alle aktører bør etter hvert stilles overfor samme pris på utslipp av klimagasser.

Klimaproblemet er i store trekk et energiproblem. Dersom Norge og andre land skal redusere utslippene betydelig, må energi utnyttes langt mer effektivt enn i dag. Dette innebærer at energiprisene til forbrukere vil måtte øke framover. I dag er noen former for energiproduksjon i stor grad subsidiert. I Norge er formålet med subsidiepolitikken ofte å frambringe mer miljøvennlige former for energiproduksjon. Samtidig vil en slik subsidiepolitikk gi lavere energipriser, og dermed bidra til en forsinket effektivisering av energibruken. En videreføring av regimet med lave energipriser til industrien vil også motvirke en helhetlig politikk for energieffektivisering og kostnadseffektiv løsning på klimaproblemene.

Uten en betydelig teknologisk utvikling knyttet til energiproduksjon og forbruk er det klart at kostnadene ved å stabilisere konsentrasjonen av klimagasser på et akseptabelt nivå blir svært høye. Tilsynelatende dyre tiltak kan derfor være nødvendig for å redusere kostnadene ved utslipp på lengre sikt. Det viktigste virkemiddelet for å få til dette er å prise utslippsintensiv energiproduksjon og energibruk tilstrekkelig høyt. I tillegg kan det være fornuftig med offentlig engasjement innenfor forskning og utvikling av klimavennlige teknologier, når det forventes å gi positive effekter utover det den enkelte aktør vil ta innover seg. Resultatene av denne forskningen bør gjøres tilgjengelig både nasjonalt og internasjonalt. Teknologikutvikling vil i stor grad skje i industrialiserte land. For et rikt land som Norge er det rimelig å ta en del av slik innsats, på områder der vi har naturgitte eller teknologiske fortrinn. Samtidig forskes det i mange andre land på de samme problemstillingene. Her – som på alle andre områder – må en derfor nøye vurdere avkastningen på de ressursene som settes inn.

Konjunkturtendensene

Internasjonal økonomi

Internasjonalt er den økonomiske veksten fortsatt høy. Det gjelder særlig i Kina og India og noen andre land i Asia og Latin-Amerika. I euroområdet tok veksten seg markert opp i fjor, og var på det høyeste siden forrige konjunkturtopp i 2000. Veksten i den amerikanske økonomien viser imidlertid tegn til avmatning, særlig knyttet til en meget svak utvikling i boligmarkedet siden tidlig i 2006. Høyere renter vil dessuten bidra til lavere vekstimpulser framover. Vi legger til grunn at veksten avtar i OECD-området i 2007 og 2008. Avmatningen ventes å bli meget moderat i et historisk perspektiv. I 2009 legger vi til grunn at veksten tar seg opp igjen, i tråd med et tradisjonelt konjunkturmønster.

Konjunkturmønstre i endring?

Det er knyttet betydelig usikkerhet til nedgangen vi har sett i det amerikanske boligmarkedet. Vil den lede til en markert avmatning i økonomien som helhet? I hvilken grad vil en avmatning i amerikansk økonomi smitte over på resten av verdensøkonomien? Historisk har resten av verdensøkonomien fulgt den amerikanske konjunkturutviklingen med et tidsetterslep. Globalisering og framveksten av Kina og India som viktige aktører i internasjonal økonomi kan ha bidratt til at konjunkturimpulser fra amerikansk økonomi til andre deler av verden kommer senere og svakere enn før.

Det er fortsatt risiko for brå tilpasninger til de store ubalansene i verdensøkonomien. USAs underskudd i utenrikshandelen og offentlige budsjetter fortsetter å øke. Det er dessuten tegn til prisbobler i boligmarkedet i flere land. Oljeprisen har falt markert fra toppen sommeren 2006, men nye uroligheter i Midt-Østen kan snu

om på dette. På den positive siden har aksjekursene steget markert de fleste steder gjennom 2006. Det har understøttet næringsliv og husholdninger i en periode med stigende renter.

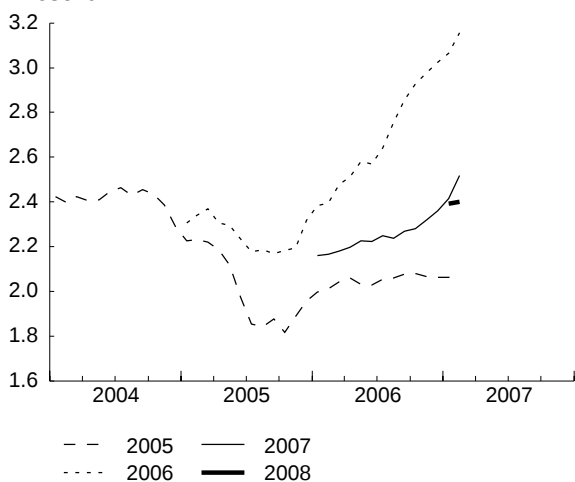
Fortsatt lav inflasjon

Inflasjonen har holdt seg lav i OECD-området gjennom 2000-tallet, til tross for sterk prisvekst på råvarer og energi. Det skyldes i stor grad økt import og konkurranse fra lavkostland i Asia. Euroområdet har vært relativt sent ute med å høste gevinster av økt handel med lavkostland i Asia. Til gjengjeld har økt konkurranse med og tilgang på arbeidskraft fra de nye EU-medlemslandene i øst bidratt til å holde prisstigningen nede. I tillegg har konjunkturutviklingen vært svak i mesteparten av perioden.

I USA tiltok imidlertid prisstigningen i løpet av 2005. Etter at oljeprisen falt i fjor høst, har inflasjonspresset avtatt også der. Konsumprisveksten på tolv månedersbasis falt fra 4,3 prosent i juni i fjor til 2,6 prosent i desember. Justert for matvarer og energi har inflasjonen steget marginalt i den samme perioden, og også denne indeksen økte med 2,6 prosent i desember. I euroområdet har inflasjonen gjennom det meste av 2000-tallet vært relativt stabil, og i overkant av den øvre grensen for ESBIs inflasjonsmål på 2 prosent. I løpet av høsten i fjor kom prisstigningen ned under 2 prosent. Vi legger til grunn en konsumprisvekst på rundt 2 prosent i euroområdet gjennom hele prognoseperioden.

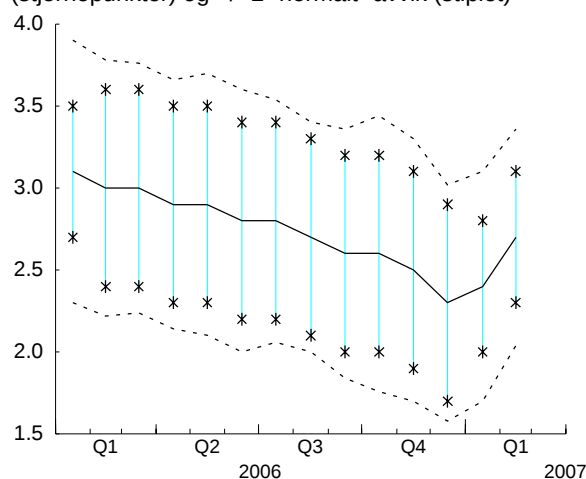
I Kina er prisstigningen fortsatt lav, til tross for en BNP-vekst oppimot 10 prosent gjennom en årrekke. Veksten

BNP-vekstanslag for Norges handelspartnere for årene 2005 - 2008 gitt på ulike tidspunkter
Prosent

Kilde: Consensus Forecasts.

BNP-vekstanslag for USA for 2007 på ulike tidsp.
Gjennomsnittsanslag (linje) med +/- 2 standardavvik (stjernepunkter) og +/- 2 "normalt" avvik (stiplet)

Kilde: Consensus Forecasts.

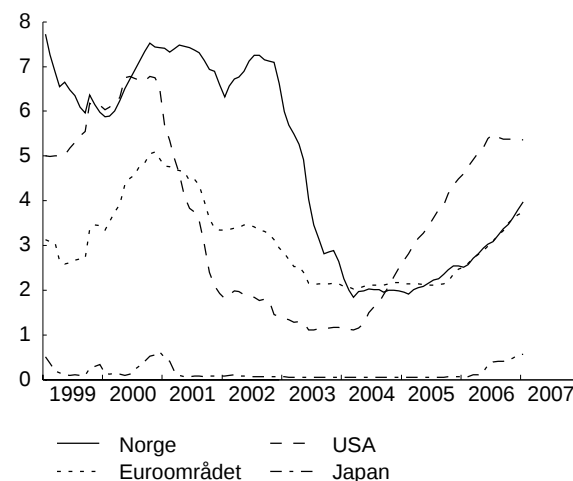
har bidratt til å drive opp prisene på råvarer og energi, men den store tilgangen på arbeidskraft fra landsbygda har holdt lønnsveksten nede. I Japan er det nå tegn til at prisene stiger, og den Japanske sentralbanken satte i fjor høst opp renta til 0,25 prosent. Justert for energipriser er imidlertid bildet mer uklart, og ytterligere renteøkninger ser ut til å la vente på seg.

Renteoppgangen mot slutten

Den amerikanske sentralbanken satte opp styringsrenta med til sammen 4,25 prosentpoeng fra sommeren 2004 til sommeren 2006. Siden har den vært 5,25 prosent, og i pengemarkedet forventes det at den holder seg om lag på dette nivået framover. Den europeiske sentralbanken (ESB) har satt opp styringsrenta 5 ganger med 0,25 prosentpoeng, siste gang i desember i fjor, til 3,5 prosent. Vi legger til grunn at det kommer ytterligere en økning på 0,25 prosentpoeng i løpet av våren, og at tremåneders pengemarkedsrente deretter blir liggende på 4 prosent ut prognoseperioden. Det er noe i underkant av hva som prises inn i pengemarkedet i midten av februar. Sentralbankene i Danmark og Sverige har fulgt ESB relativt tett i rentesettingen. Bank of England satte opp styringsrenta med et kvart prosentpoeng, til 5,25 prosent, i midten av februar. Langsiktige renter er fortsatt svært lave internasjonalt, selv om de har økt noe siden bunnen i 2004. Det lave rentenivået må sees i sammenheng med lave inflasjonsforventninger samt stor etterspørsel etter langsiktige statsobligasjoner som følge av høy sparing i flere asiatiske land.

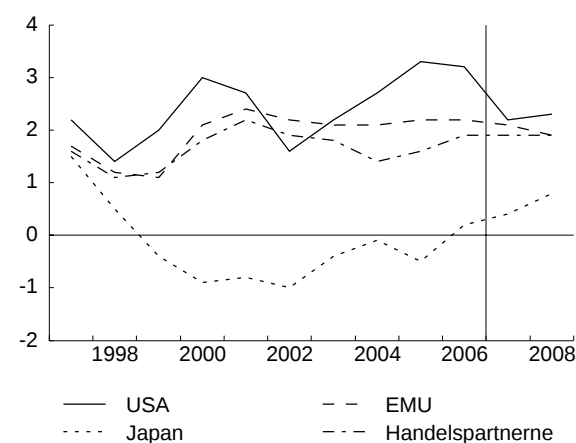
Amerikanske dollar har det siste året svekket seg med rundt 4 prosent handelsvektet og 8 prosent mot euro. Euroen har styrket seg med rundt 3 prosent handelsvektet i den samme perioden. I midten av februar var kursen om lag 1,3 dollar for én euro.

Internasjonale renter 3-måneders pengemarkedsrente

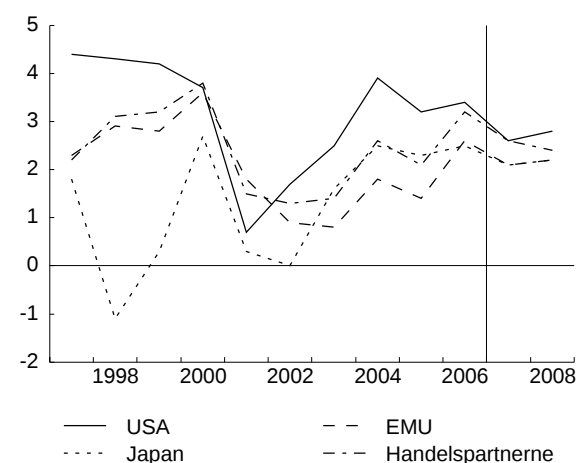
Kilde: Norges Bank.

Konsumprisvekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

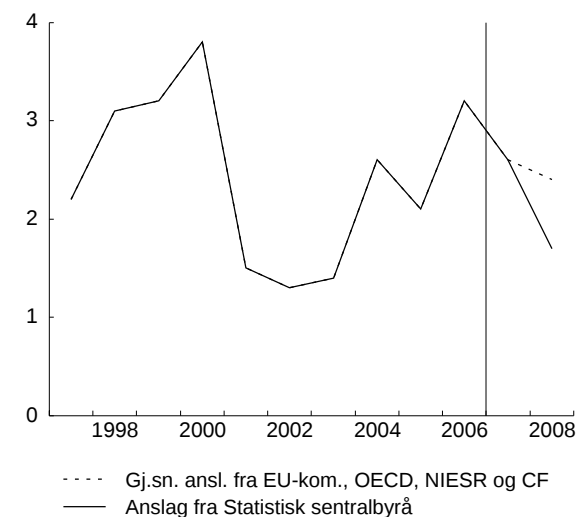
Kilder: Gj.sn. av anslag fra EU-kommisjonen, OECD, NIESR og Consensus Forecasts. Prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

BNP-vekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

Kilder: Gj.sn. av anslag fra EU-kommisjonen, OECD, NIESR og Consensus Forecasts.

BNP-vekst for Norges handelspartnere

Makroøkonomiske anslag ifølge ulike kilder. Årlig endring i prosent

	BNP-vekst								Prisvekst							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
USA																
NIESR	0,8	1,6	2,5	3,9	3,2	3,4	2,9	2,5	2,1	1,4	2,0	2,6	2,9	2,7	1,7	2,6
ConsF	0,8	1,6	2,5	3,9	3,2	3,4	2,7	3,0	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	3,2	1,7	2,3
EU-kom	0,8	1,6	2,5	3,9	3,2	3,4	2,3	2,8	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	3,4	2,5	1,9
OECD	0,8	1,6	2,5	3,9	3,2	3,3	2,4	2,7	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	3,3	2,3	2,3
Japan																
NIESR	0,2	0,1	1,5	2,7	1,9	2,2	2,4	2,5	-1,0	-1,4	-1,0	-0,6	-0,8	-0,2	0,5	0,9
ConsF	0,2	0,1	1,5	2,7	1,9	2,2	1,9	2,3	-0,7	-0,9	-0,2	0,0	-0,3	0,2	0,2	0,6
EU-kom	0,4	0,1	1,5	2,7	1,9	2,2	2,3	2,1	-0,6	-0,9	-0,3	0,0	-0,3	0,3	0,4	0,7
OECD	0,4	0,1	1,5	2,7	1,9	2,2	2,0	2,0	-0,8	-0,9	-0,3	0,0	-0,6	0,3	0,3	0,8
EMU																
NIESR	1,8	1,0	0,8	1,7	1,5	2,7	2,2	2,1	2,5	2,0	2,1	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1
ConsF	1,8	0,9	0,8	1,7	1,5	2,7	2,1	2,1	2,4	2,3	2,1	2,1	2,2	2,2	2,0	1,9
EU-kom	1,9	0,9	0,8	2,0	1,4	2,6	2,1	2,2	2,4	2,3	2,1	2,1	2,2	2,2	2,1	1,9
OECD	1,9	0,9	0,8	1,7	1,5	2,6	2,2	2,3	2,4	2,3	2,1	2,2	2,2	2,2	1,9	1,8
Handelspartnere																
NIESR	1,5	1,3	1,4	2,6	2,2	3,3	2,6	2,4	2,3	1,8	1,9	1,4	1,6	1,8	2,0	2,1
ConsF	1,4	1,3	1,3	2,7	2,2	3,3	2,6	2,4	2,2	1,9	1,7	1,3	1,6	1,8	1,8	1,9
EU-kom	1,4	1,2	1,3	2,6	2,1	3,1	2,4	2,4	2,2	1,8	1,8	1,4	1,7	1,9	1,9	1,7
OECD	1,5	1,3	1,4	2,5	2,2	3,2	2,7	2,5	2,2	1,9	1,7	1,4	1,6	1,9	1,9	1,9
SSB	1,5	1,3	1,4	2,6	2,1	3,2	2,6	1,7								

Kilde: NIESR fra oktober, Consensus Forecasts fra februar 2007, EU-kommisjonen fra oktober og OECD fra november 2006. Alle prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

Amerikansk boligmarked utløser nedgang

Den amerikanske konjunkturoppgangen har vært drevet av husholdningenes konsum, understøttet av skatteletter, lave renter og stigende boligpriser. I fjor kom en markert avmatning i boligmarkedet. Boliginvesteringene har falt kraftig siden i fjor vår. Vi har sett det kraftigste fallet i omsetningen av nye boliger siden 1979, og boligprisene har stagnert og til dels falt etter mange år med høy vekst. Fallet i boligbyggingen har medført økende ledighet i bygg- og anleggsbransjen. Nedgangen i boligmarkedet så ut til å flate litt ut mot slutten av fjoråret, men tall for januar viser at boligbyggingen igjen falt kraftig, og indikerer at nedgangen ikke er over.

Også i industrien har det vært tegn til avmatning. Produksjonen stagnerte i andre halvår, etter fire år med vekst. Kapasitetsutnyttelsen falt i januar til det laveste nivået siden februar i fjor. I tråd med dette falt også investeringene mot slutten av fjoråret. Dollarsvekkelsen har imidlertid bidratt til at konkurranseutsatt industri har gjort det relativt godt, og amerikansk eksport økte med 10 prosent i 4. kvartal i fjor målt i årlig rate.

Husholdningenes konsumvekst avtok i fjor sammenliknet med året før, til tross for et oppsving i 4. kvartal. Lavere inflasjon i kjølvannet av fallet i oljeprisene i fjor høst og sterk utvikling på børsen, stimulerte konsumet mot slutten av fjoråret, og bidro til å veie opp for nedgangen boligmarkedet. Vi venter imidlertid at renteoppgangen, fallende boligpriser, svak utvikling i bygg- og anleggsektoren og avmatningen i industrien vil bidra til at konsumveksten avtar ytterligere framover.

Europa følger etter

I euroområdet tok veksten seg opp i 2006, til tross for høy oljepris, tilstramming i pengepolitikken og avmatningen i amerikansk økonomi gjennom sommeren. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall var årsveksten på 2,7 prosent, og hele 3,6 prosent fra 3. til 4. kvartal regnet som årlig rate. Eksporten har vært den viktigste drivkraften i oppsvinget, til tross for den sterke euroen. Lav lønnsvekst har bidratt til å dempe svekkelsen av den kostnadmessige konkurranseevnen, og etterspørselen har vært høy internasjonalt. Også næringslivets investeringer har økt.

Sysselsettingsveksten har tatt seg markert opp. Arbeidsledigheten falt til 7,5 prosent i desember i fjor, fra et årsgjennomsnitt på 8,6 prosent i 2005. Det er lavere enn i den forrige høykonjunkturen på slutten av 1990-tallet. I Tyskland er arbeidsledigheten nå 2 prosentpoeng lavere enn toppnivået våren 2005, da 10 prosent av arbeidsstyrken var uten arbeid. Oppsvinget i arbeidsmarkedet har bidratt til å stimulere husholdningenes etterspørsel.

Den sterke veksten mot slutten av fjoråret kan delvis skyldes at tyske husholdninger økte sitt konsum i forkant av momsøkningen i januar i år. I så fall kan dette forventes å bli motsvart av svakere vekst i begynnelsen av 2007. BNP-veksten har bidratt til å styrke offentlige finanser, etter en periode med til dels store underskudd. Det er ikke grunn til å vente ekspansive bidrag over offentlige budsjetter den nærmeste tiden. Vi venter at renteoppgang, sterk euro og avmatningen i USA etter hvert vil slå ut i svakere vekst også i euroområdet.

Også i Norges nærmeste naboland utenfor euroområdet har veksten vært høy i 2006. I Sverige økte BNP med hele 4,7 prosent i fjor. Etterspørselen etter svenskproduserte varer var høy internasjonalt, og næringslivets investeringer økte kraftig. Etter en lengre periode med stagnasjon i arbeidsmarkedet, økte sysselsettingen markert, og bidro til at husholdningenes forbruk tok seg opp. I Danmark var BNP-veksten på 3,3 prosent i fjor. Lav arbeidsledighet, høy realinntektsvekst, lave renter og høy prisstigning i boligmarkedet har stimulert husholdningenes forbruk. Ekspansiv finanspolitikk har også bidratt til å stimulere økonomien. Vi forventer imidlertid at veksten vil avta noe i også i Sverige og Danmark i kjølvannet av renteøkninger og svakere internasjonal etterspørsel.

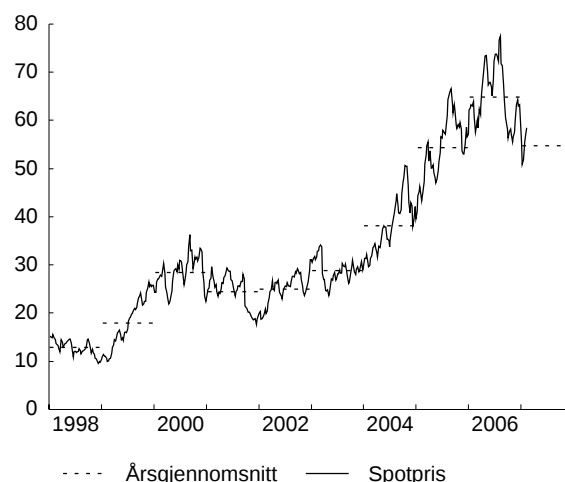
I Storbritannia falt årsveksten i boligprisene fra rundt 20 prosent til 0 på svært kort tid i kjølvannet av renteøkningene i 2004. BNP-veksten avtok også, til 1,9 prosent i 2005 sammenliknet med året før. I 2006 tiltok imidlertid BNP-veksten igjen, til 2,7 prosent, og i 4. kvartal var veksten på 3,4 prosent målt i årlig rate. Boligprisveksten er igjen oppe i 10 prosent. Historisk har konjunkturuomslagene i britisk og amerikansk økonomi vært relativt nært sammenfallende i tid. Denne gangen ser de to økonomiene ut til å være mer i ufase, men vi venter en avmatning framover også i den britiske økonomien, etter hvert som aktiviteten avtar internasjonalt.

Men nedgangen blir moderat

Internasjonalt var den økonomiske veksten sterkere i 2006 enn i 2005. Vi forutsetter imidlertid at amerikansk økonomi har passert konjunkturtoppen, og at nedgangen vil spre seg internasjonalt. Vi legger nå til grunn at konjunkturtoppen internasjonalt passerer tidlig i 2007. Våre anslag på markedsveksten er oppjustert siden forrige konjunkturrapport i desember. Det gjelder særlig for euroområdet i 2007, der veksten var høyere enn forventet på slutten av fjoråret. Nedgangen antas å bli meget moderat, men likevel sterkere enn anslått av OECD og Consensus forecasts. Videre forutsetter vi at veksten tiltar igjen i 2009, i tråd med en normal konjunktursyklus.

Spotprisen råolje, Brent Blend. 1998-2007

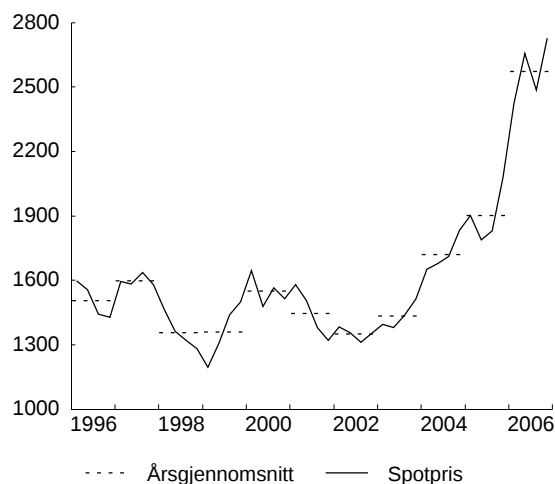
Dollar per fat

Kilde: Norges Bank.

Spotprisen på aluminium. 1996-2006

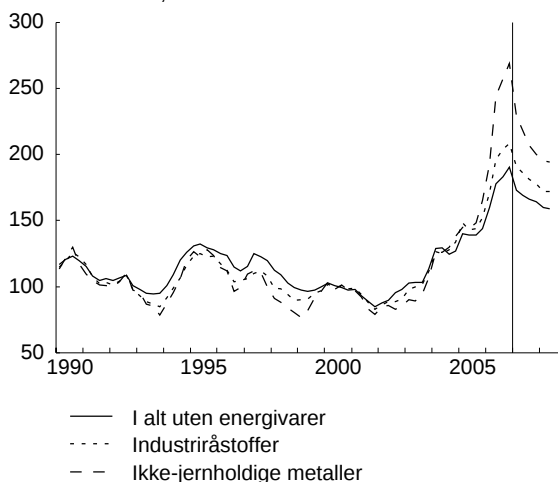
Dollar per 100 pund (lbs.)

Kilde: IMF.

Indekser for råvarepriser på verdensmarkedet. 1990 - 2008

På dollarbasis, 2000 = 100

Kilde: AIECE.

Utviklingen i oljemarkedet

Spotprisen på Brent Blend steg fra om lag 57 dollar per fat i begynnelsen av januar 2006 til om lag 77 dollar fatet i midten av august i fjor. Siden har oljeprisen falt, og lå i midten av februar i år på 56-57 dollar. Som gjennomsnitt over årets første seks uker har prisen vært noe over 55 dollar fatet, mot vel 65 dollar som årsgjennomsnitt i 2006.

Flere forhold har bidratt til at oljeprisen nå er lavere enn i august i fjor. For det første har det så langt vært en relativt mild høst og vinter på den nordlige halvkule, noe som har ført til at etterspørselen etter fyringsolje ikke har vært spesielt høy. Dessuten ble det inngått en våpenhvile i Midt-Østen, og dette reduserte frykten for at urolighetene skulle spre seg og påvirke oljeproduksjonen i regionen. OPEC har imidlertid ved to anledninger redusert produksjonen, noe som har bidratt til å begrense fallet i oljeprisen. Fordi OPEC produserer mindre enn tidligere, har kartellets ledige produksjonskapasitet økt. Dette har ført til mindre bekymring for konsekvensene av et produksjonsbortfall og til redusert etterspørsel i futuresmarkedet for olje.

IEA (International Energy Agency) forventer at oljeetterspørselen vil øke med 1,4 millioner fat per dag fra 2006 til 2007. Oppgangen er først og fremst ventet i Asia, Midt-Østen og Nord-Amerika. Noen analytikere mener at konjunkturedgangen i USA vil gi enda lavere etterspørsel enn det IEA legger til grunn i sine prognoser. Samtidig anslår IEA at produksjonen utenfor OPEC går opp med 1,2 millioner fat daglig. Dette er lavere enn deres tidligere prognoser, og skyldes at Angola ble medlem i OPEC 1. januar i år. Økningen er spesielt forventet å komme i Russland, Aserbajdsjan og Brasil. Dette vil føre til at etterspørselen rettet mot

OPEC øker svakt neste år. Det ser derfor ikke ut til å være nødvendig for kartellet å redusere produksjonen ytterligere.

Ifølge IEA er nå lagrene av råolje og de fleste ferdigprodukter i OECD på et normalt nivå. Dette gjelder imidlertid ikke lagrene av bensin i USA, som er noe lavere enn gjennomsnittet for de fem siste årene. Siden vi går mot slutten av vinteren på den nordlige halvkule, ser det ut til at lagrene av fyringsolje er tilstrekkelige til å møte etterspørselen i nær framtid.

Det er usikkert i hvilken grad OPEC vil gjennomføre vedtatte produksjonsbegrensninger, på til sammen 1,7 millioner fat per dag. Dersom kartellet gjennomfører to tredjedeler av de varslede kuttene, ser det ut til at de globale lagrene av råolje vil holde seg noenlunde konstante gjennom 2007. Bak en slik utvikling ligger en sesongmessig lageroppbygging i andre og tredje kvartal for å fylle opp lagrene av bensin til sommersesongen, fylle opp lagrene av fyringsolje og et lagertrekk i fjerde kvartal når etterspørselen etter fyringsolje er stor.

Tilfredsstillende størrelse på lagrene av råolje og ferdigprodukter i OECD-området og en fortsatt relativt stor ledig produksjonskapasitet i OPEC sammenlignet med de siste årene, vil bidra til at oljeprisen holder seg noenlunde stabil i tiden framover. Vi legger derfor til grunn at oljeprisen vil holde seg rundt 55 dollar de nærmeste årene, og at den blir liggende på det nivået ut prognoseperioden. Dette er i tråd med vår forutsetning om en moderat økonomisk avmatning i OECD-området. Det er imidlertid betydelig usikkerhet knyttet til situasjonen i Midt-Østen og oljeproduksjonen i regionen.

Konjunkturutviklingen i Norge

2006 var det tredje året på rad med sterk vekst i BNP Fastlands-Norge. Sesongjusterte tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap (KNR) viser at veksten også gjennom 2006 var stabil. Sysselsettingsveksten i 2006, målt i antall personer, var den høyeste noen gang, og arbeidsløsheten falt markert gjennom året. Ved inngangen til 2007 er ledigheten nede på et nivå vi ikke har opplevd siden forrige konjunkturtopp på slutten av 1990-tallet. Til tross for den sterke veksten i realøkonomien, har så langt verken lønnsveksten eller konsumprisveksten, justert for energiprisutviklingen, tiltatt nevneverdig.

Det er grunn til å tro at konjunkturbildet vil endre seg en del i løpet av 2007. På flere områder er det nå mangel på ledige ressurser og dette vil dempe vekstmulighetene framover. Med et sterkere press i arbeidsmarkedet og høy lønnsomhet i næringslivet, må man forvente en klar økning i lønnsveksten framover. Økt kostnadsvekst vil i noen grad bli veltet over i prisene slik at inflasjonen vil øke noe, men konkurransen i produktmarkedene vil kunne dempe kostnadsoverveltningen. Arbeidsinnvandring fra nordeuropeiske land gjør at sysselsettingen kan øke uten at det skjer en tilsvarende nedgang i ledigheten eller økning i yrkesdeltakingen fra den registrerte bosatte befolkningen. Dette vil isolert sett dempe lønnsveksten. Den økono-

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall for 2005-2006. Vekst fra forrige periode. Prosent

	2005	2006	Sesongjustert			
			06:1	06:2	06:3	06:4
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger mv.	3,3	4,3	2,1	1,4	0,8	0,8
Konsum i offentlig forvaltning	1,8	2,2	1,6	0,3	0,0	0,0
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	11,2	8,9	-7,6	8,3	-0,6	5,2
Fastlands-Norge	9,1	8,9	-5,5	8,8	-3,8	6,3
Utvinning og rørtransport	19,1	9,1	-10,6	5,5	11,4	12,4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	3,9	4,5	0,6	2,4	-0,2	1,6
Eksport	0,7	1,5	0,7	0,3	-0,9	3,4
Råolje og naturgass	-5,0	-5,4	-0,4	-3,5	-0,2	-1,7
Tradisjonelle varer	5,2	6,5	1,5	1,8	0,4	2,7
Import	8,6	9,1	-0,1	3,8	0,4	4,7
Tradisjonelle varer	8,2	10,6	3,9	1,3	1,7	5,7
Bruttonasjonalprodukt	2,7	2,9	0,8	0,4	1,3	0,5
Fastlands-Norge	4,5	4,6	1,1	1,1	1,1	1,2
Arbeidsmarkedet						
Utførte timeverk	1,3	2,1	1,1	0,8	0,7	0,4
Sysselsatte personer	1,0	3,1	1,2	1,0	0,8	0,5
Arbeidsstyrke ²	1,1	1,9	0,6	0,9	0,3	0,1
Arbeidsledighetsrate, nivå ³	4,6	3,4	4,0	3,8	3,3	2,9
Priser og lønninger						
Lønn per normalsårsverk ⁴	4,0	4,1	2,9	3,7	4,9	4,9
Konsumprisindeksen (KPI) ⁴	1,6	2,3	2,2	2,4	2,2	2,5
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ⁴	1,0	0,8	0,9	0,8	0,5	0,8
Eksportpriser tradisjonelle varer	4,0	11,1	3,6	4,0	3,3	0,4
Importpriser tradisjonelle varer	0,4	4,1	2,0	-0,1	1,9	4,4
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	300,8	365,7	82,5	88,4	92,9	101,9
MEMO (ujusterte nivåttall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	2,2	3,1	2,6	2,9	3,2	3,6
Utlånsrente, banker ⁵	3,9		4,1	4,2	4,4	..
Råoljepris i kroner ⁶	351,4	413,8	409,7	432,2	434,6	380,7
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	91,8	92,5	92,9	89,8	92,2	94,7
NOK per euro	8,01	8,05	8,02	7,83	8,06	8,27

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Definert som summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ifølge nasjonalregnskapet fratrasket utlendinger i utenriks sjøfart.

³ Ifølge AKU.

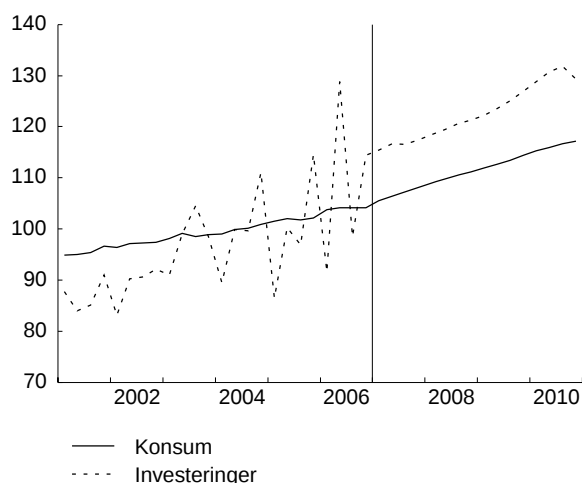
⁴ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁵ I slutten av perioden.

⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Offentlig forvaltning
Sesongjusterte volumindekser, 2004=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

miske veksten vil nok etter hvert avta noe både som følge av noe svakere vekst i internasjonal økonomi og mindre vekstimpulser fra oljevirkksomheten enn i de foregående årene. Økte renter vil dessuten bidra til å dempe husholdningenes etterspørselsvekst, selv om økende realinntektsvekst trekker i motsatt retning. Til tross for disse bidragene til noe lavere vekst, tror vi nå at veksten i fastlandsøkonomien i 2007 vil være høyere enn trendveksten.

Et forhold ved konjunkturutviklingen internasjonalt som vil kunne få særlig betydning for norsk økonomi, er prisene på verdensmarkedet for råvarer og halvfabrikata som Norge tradisjonelt eksporterer mye av. Disse prisene er viktige for lønnsomheten i konkurranseutsatt næringsliv og dermed for lønnsveksten til de såkalte frontfagene. Vi har tidligere lagt til grunn at med en svakere vekst i verdensøkonomien vil disse prisene falle klart fra sitt nåværende høye nivå. I denne konjunkturoversikten har vi endret på denne forutsetningen. Selv om vi ikke har oppjustert våre anslag for veksten i verdensøkonomien mye fra forrige gang, har vi nå ikke forutsatt noen nedgang i internasjonale råvarepriser av betydning. Unntaket er oljeprisen, som synker noe i dollar fra 2006 til 2007 og noe mer i norske kroner som følge av dollarsvekkelsen gjennom 2006. I 2009 ligger dermed prisene på tradisjonell norsk eksport 12 prosent høyere sammenliknet med forrige konjunkturrapport. Dette fører til en oppjustering av anslag for eksport og industriproduksjon og noe lavere arbeidsledighet framover. Anslagene for lønnsveksten er oppjustert både som følge av lavere ledighet og ikke minst som følge av økt lønnsomhet. Også konsumprisveksten er noe oppjustert, men er likevel klart lavere enn inflasjonsmålet på 2,5 prosent i hele banen. Som følge av høyere råvarepriser har vi antatt en høyere inflasjon i utlandet enn tidligere, og rentene ute kommer dermed ikke ned igjen i 2008 slik vi tidligere har antatt. Utsiktene til en mer markert

høykonjunktur i Norge, gjør at vi nå antar at pengepolitikken blir mer kontraktiv og finanspolitikken mindre ekspansiv enn vi tidligere har lagt til grunn. Ifølge våre anslag vil dermed BNP-veksten dempes klart fra og med 2008.

Finanspolitikken – handlingsregelen er ikke begrensningen

Det samlede budsjettoverskuddet i offentlig forvaltning var i 2006 om lag 400 milliarder kroner, eller nesten 20 prosent av BNP. Overskuddet tilsvarer praktisk talt overskuddet i statsforvaltningen, mens kommuneforvaltningens budsjett grovt sett er i balanse. Den underliggende realveksten i statsbudsjettets utgifter er anslått til om lag 2 prosent fra 2005 til 2006. Konsumet i offentlig forvaltning økte med vel 2 prosent ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall for 2006, omtrent det samme som året før. Bruttoinvesteringene økte med 9 prosent i 2006, mens de viste en svak nedgang året før. Halve økningen i investeringsveksten skyldes import av en fregatt. Det er særlig konsumveksten i kommuneforvaltningen som har økt i 2006. Statens pensjonsfond – Utland, som var om lag 1400 milliarder kroner ved inngangen til 2006, økte mye gjennom året og kan anslås til rundt 1800 milliarder kroner ved utgangen av 2006. Det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet (SOBU) er anslått til 62,5 milliarder kroner i 2006, mens forventet realavkastning av fondskapitalen var 56 milliarder kroner. Denne «merpengebruken» utgjorde 0,4 prosent av BNP for Fastlands-Norge i 2006.

For 2007 har Regjeringen lagt opp til et underskudd som om lag tilsvarer forventet avkastning av fondet. Hvis anslagene slår til, blir 2007 i så fall det første året dette skjer siden handlingsregelen for finanspolitikken ble innført i mars 2001. Den underliggende realveksten i utgiftene over statsbudsjettet er i Regjeringens budsjettopplegg antatt å øke mer i 2007 enn i 2006 og vil således bidra ekspansivt til den økonomiske utviklingen. Vi har lagt til grunn de vedtatte skatteendringene i 2007, herunder økningen i matmomsen og en viss skjerping av personbeskatningen i forhold til 2006. Vi anslår, som i vår forrige konjunkturoversikt, at veksten i konsumet i offentlig forvaltning øker med knapt 3 prosent, mens investeringsveksten i år antas å bli knapt 6 prosent. Veksten i antall stønadsmottakere forventes å bli relativt beskjeden, men økt reallønnsvekst i 2007 vil føre til at realveksten i stønadene likevel øker sammenliknet med 2006.

I Nasjonalbudsjettet 2007 er det gitt anslag på utviklingen i budsjettunderskuddet (SOBU) i perioden 2008–2010 dersom man følger handlingsregelen mekanisk. En slik budsjettpolitikk vil innebære ganske store stimulanter fra finanspolitikken, særlig tatt i betraktning den forventede konjunktursituasjonen for norsk økonomi framover. Vi anslår at forventet realavkastning av Statens pensjonsfond – Utland som andel av trendnivået i BNP for Fastlands-Norge øker med

0,7 prosent både i 2008 og 2009, mens økningen er en halv prosent i 2010.

I våre tidligere konjunkturanalyser har vi lagt til grunn at hele dette handlingsrommet blir utnyttet. Vi har nå revidert denne forutsetningen på bakgrunn av at konjunkturutviklingen ser ut til å bli sterkere i de nærmeste årene enn tidligere lagt til grunn. Derfor forutsetter vi nå at finanspolitikken framover blir noe mindre ekspansiv enn en mekanisk fortolkning av handlingsregelen tilsier. Det er rimelig å tro at også finanspolitikken vil bidra til stabiliseringen av norsk økonomi de nærmeste årene slik at ikke hele jobben med stabiliseringspolitikken overlates til pengepolitikken, da det vil kunne få uheldige konsekvenser for valutakursen og bringe inflasjonen enda lenger vekk fra inflasjonsmålet på 2,5 prosent.

I forhold til tidligere anslag har vi derfor grovt sett redusert veksten i konsum i offentlig forvaltning med ett prosentpoeng i 2008 og 2009. Det innebærer at vi nå legger til grunn at vekstratene fra 2007 fortsetter de nærmeste årene og ikke øker ytterligere slik vi tidligere la til grunn. I 2010 er underskuddet trekvart prosent mindre som andel av BNP Fastlands-Norge. Vi har som vanlig lagt til grunn uendrede reelle skatte- og avgiftssatser fra og med 2008. Grunnbeløpet i folketrygden antas å følge den generelle lønnsveksten.

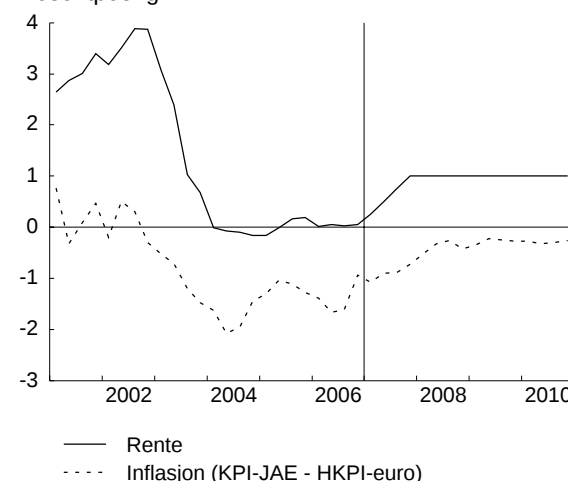
Fortsatt renteøkning

Etter den siste renteøkningen i januar er Norges Banks styringsrente kommet opp i 3,75 prosent. Dette var den åttende renteøkningen, og styringsrenta er nå 2,0 prosentpoeng høyere enn bunnivået i 2004-2005.

Norges Bank skal fastsette renta på bakgrunn av en avveining mellom å stabilisere inflasjonen, valutakursen, produksjonen og sysselsettingen. Det operative målet for pengepolitikken er en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 prosent. Den lave inflasjonen de siste årene kan i stor grad betraktes som resultatet av tilbudssidesjokk fra til dels fallende importpriser og høy produktivitetsvekst. Slike sjokk kan lede til både lav inflasjon og høy kapasitetsutnyttelse. Norges Bank må da foreta en avveining i rentesettingen mellom å stabilisere inflasjonen i forhold til det operative målet og å stabilisere produksjonsutviklingen.

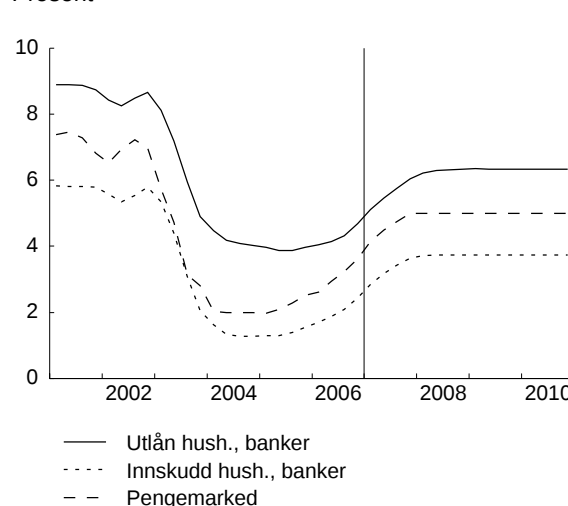
Konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) var i 2006 0,8 prosent høyere enn i 2005. I januar i år var 12-månedersveksten i KPI-JAE 1,0 prosent. Veksten i KPI-JAE har dermed steget noe, men fortsatt ligger den godt under målet for pengepolitikken på 2,5 prosent. Den lave veksten i KPI-JAE og frykten for en for kraftig styrking av kronekursen er momenter som kan bidra til at Norges Bank holder igjen i renteøkningen. Høy aktivitet i økonomien og tilstramningen i arbeidsmarkedet taler på den annen side for økte renter framover, slik Norges Bank har signalisert.

Rente- og inflasjonsforskjell mellom norske kroner og euro

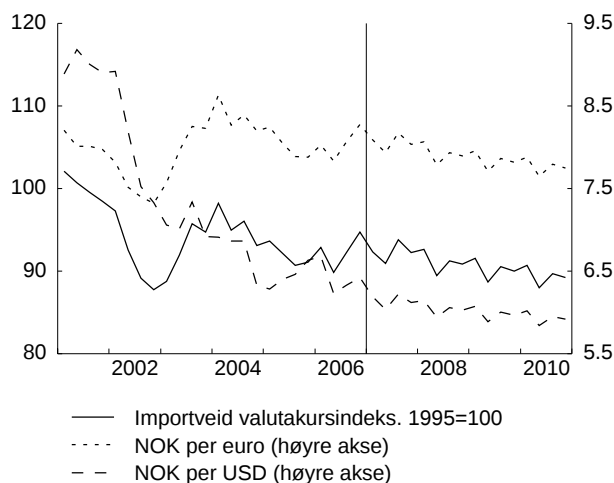
Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Norske renter

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Valutakurser

Kilde: Norges Bank.

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2006-2010. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

		Prognoser							
	Regnskap	2007			2008		2009		2010
	2006	SSB	FIN	NB	SSB	NB	SSB	NB	SSB
Realøkonomi									
Konsum i husholdninger mv.	4,3	3,8	3,0	3 1/2	3,1	2 3/4	3,5	2 1/4	3,3
Konsum i offentlig forvaltning	2,2	2,8	2,7	2 3/4	3,0	3	2,6	3 1/4	3,0
Bruttoinvestering i fast realkapital	8,9	5,8	1,8	..	2,3	..	2,5	..	3,3
Utvinning og rørtransport ¹	9,1	3,8	-2,5	0	2,9	-5	4,4	0	3,6
Fastlands-Norge	8,9	5,7	2,9	5 1/2	2,3	1	2,1	-3/4	3,5
Næringer	10,5	6,6	6,1	..	3,1	..	2,3	..	2,5
Bolig	6,4	4,4	0,0	..	0,3	..	0,9	..	3,5
Offentlig forvaltning	8,9	5,8	0,2	..	3,4	..	3,5	..	5,9
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	4,5	3,9	2,9	3 3/4	3,0	2 1/2	3,0	2	3,2
Lagerendring ³	0,6	0,0	..	..	0,0	..	0,0	..	0,0
Eksport	1,5	3,6	5,3	..	3,4	..	0,5	..	3,4
Råolje og naturgass	- 5,4	3,8	6,8	..	3,7	..	-2,9	..	2,3
Tradisjonelle varer ⁴	6,5	3,1	4,0	4 1/2	3,1	2 3/4	3,6	2 3/4	5,0
Import	9,1	5,2	3,5	4 1/4	4,1	2 1/4	4,2	2 1/4	4,7
Tradisjonelle varer	10,6	5,6	5,2	..	3,4	..	4,2	..	5,0
Bruttonasjonalprodukt	2,9	3,3	3,6	3 3/4	2,6	3	1,5	1	2,7
Fastlands-Norge	4,6	3,3	2,9	3 1/4	2,3	2	2,4	1 3/4	2,7
Arbeidsmarked									
Sysselsatte personer	3,1	2,0	1,3	1 1/2	1,0	1/4	1,2	0	0,8
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,4	2,7	3,0	3	2,8	3 1/4	2,7	3 3/4	2,8
Priser og lønninger									
Lønn per normalsårsverk	4,1	5,5	4 1/2	5	4,8	5 1/4	5,4	4 3/4	4,6
Konsumprisindeksen (KPI)	2,3	0,3	1 3/4	1 1/4	1,9	2	1,7	2 1/2	1,7
KPI-JAE ⁵	0,8	1,3	1 1/2	1 1/4	1,6	2 1/4	1,7	2 1/2	1,7
Eksportpris tradisjonelle varer	11,1	-0,1	..	..	-3,1	..	0,4	..	1,2
Importpris tradisjonelle varer	4,1	2,6	..	..	-1,9	..	-1,4	..	-1,1
Boligpris ⁶	12,9	10,7	..	..	6,0	..	4,8	..	5,6
Utenriksøkonomi									
Driftsbalansen, mrd. kroner	365,7	297,6	..	..	288,8	..	264,2	..	271,6
Driftsbalansen i prosent av BNP	17,0	13,8	16,9	..	13,0	..	11,5	..	11,2
MEMO:									
Husholdningenes sparerate (nivå)	1,4	4,3	4,2	..	4,9	..	5,1	..	5,6
Pengemarkedsrente (nivå)	3,1	4,6	..	4 1/4	5,0	5 1/4	5,0	5 1/2	5,0
Utlånsrente, banker (nivå) ⁷	4,3	5,6	..	..	6,3	..	6,3	..	6,3
Råoljepris i kroner (nivå) ⁸	414	338	390	..	332	..	329	..	326,0
Eksportmarkedsindikator	9,4	6,5	..	..	3,7	..	4,2	..	6,5
Importveid kronekurs (44 land) ⁹	0,6	-0,1	..	2 1/2	-1,4	1/4	-1,0	0	-0,9

¹ Finansdepartementets anslag inkluderer tjenester tilknyttet oljeutvinning.² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.³ Endring i lagerendring i prosent av BNP.⁴ Norges Bank gir anslag for tradisjonell eksport, som også inkluderer en del tjenester.⁵ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE).⁶ Selveier.⁷ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner. Gjennomsnitt for året.⁸ Gjennomsnittlig spotpris, Brent Blend.⁹ Positivt tall innebærer svekket krone.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.meld.nr. 1 (2006-2007), (FIN), Norges Bank, Inflasjonsrapport 3/2006 (NB).

Den innenlandske kredittveksten, målt med 12-månedersveksten i publikums bruttogjeld (K2), var 14,6 prosent i desember 2006. Dette er den samme kredittveksten som i desember 2005. Husholdningenes kredittvekst var den laveste siden august 2005, men var likevel på hele 12,5 prosent. Dermed har kredittveksten holdt seg høy til tross for renteøkningene gjennom 2006. En vedvarende sterk gjeldsvekst kan føre til ustabilitet i økonomien. Siden veksten i publikums bruttogjeld blant annet avhenger av rentenivået, taler også dette for ytterligere renteøkninger.

Den europeiske sentralbanken (ESB) økte styringsrenta med 0,25 prosentpoeng tidlig i desember. Det var den sjette renteøkningen på litt over et år. Etter dette er styringsrenta 3,5 prosent i euroområdet. Vi legger til grunn at det kommer ytterligere en renteøkning i euroområdet tidlig i 2007. Denne renteøkningen, kombinert med et normalt påslag, gir en pengemarkedsrente i euroområdet på om lag 4 prosent. Vi ser for oss at renta i euroområdet holder seg på dette nivået ut prognoseperioden.

Vi legger til grunn at Norges Bank øker styringsrenta med ett prosentpoeng gjennom resten av 2007. Dette er om lag på linje med markedets forventninger. Styringsrenta kommer i så fall opp i 4,75 prosent ved utgangen av inneværende år. Pengemarkedsrenta antas å ligge om lag 0,25 prosentpoeng over styringsrenta, slik at denne er antatt å komme opp i 5,0 prosent ved inngangen til 2008 og bli værende på dette nivået ut prognoseperioden.

Våre anslag på renteutviklingen i euroområdet og i Norge innebærer at renteforskjellen vil vokse til ett prosentpoeng i løpet av 2007. Med en slik rentedifferanse anslår vi at krona vil styrkes og holde seg sterk i hele prognoseperioden. I 2007 anslår vi en eurokurs på i overkant av 8 kroner i år, og at krona vil styrke seg gradvis til om lag 7,80 per euro i 2010. Den internasjonale kronekursen, målt med vektor basert på sammensetningen av norsk import, vil styrkes med rundt 1 prosent årlig i prognoseperioden.

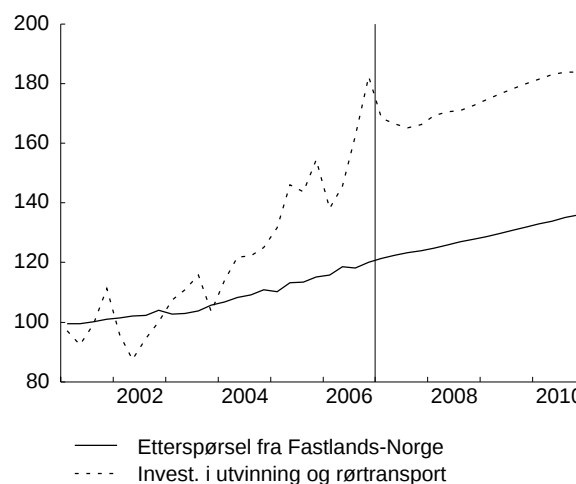
Oljeinvesteringene bidrar til fortsatt oppgang

Foreløpige tall fra nasjonalregnskapet viser at investeringene i olje og gassvirksomheten økte med nær 20 prosent fra 2004 til 2005, og med ytterligere nær 10 prosent i 2006. Investeringene ventes å øke med om lag 4 prosent i 2007, en svak nedjustering i forhold til tidligere anslag. Gjennom resten av prognoseperioden ventes volumet å ta seg ytterligere opp, med knappe 4 prosent årlig.

Investeringene i både landanlegg og rør antas å falle markert med ferdigstillingen av landanleggene i tilknytning til feltene Ormen Lange og Snøhvit, samt rørsystemet Langeled. Leteinvesteringene ventes imidlertid å ta seg kraftig opp framover, men vil på helt kort sikt begrenses av riggkapasiteten. Produksjonsboring, investeringer i feltutbygging og felt i drift forventes å øke klart framover. Utsikter til fortsatt høy oljepris bidrar til at mange funn vurderes som drivverdige, også funn som tidligere er blitt funnet ulønnsomme. Ny teknologi for å øke utvinningsgraden på de eksisterende feltene er med den høye oljeprisen nå dessuten mer lønnsom å implementere. Lovende leteområder og en økende riggflåte bidrar også til at oljeinvesteringene kan fortsette å vokse. Investeringene tilknyttet Tyrihans, Gjøa samt tilknyttede felt, Goliat, Skarv, Idun, Troll Fase 3, og Snøhvit Olje blir trolig de største nye feltutbyggingene i årene fremover. En rekke mindre prosjekter er også under planlegging.

Oljeinvesteringene vil trolig bidra til å forsterke høykonjunkturen i hele prognoseperioden. Investeringstoppen fra 1998 passerer, men målt som andel av BNP for Fastlands-Norge beholdes rekorden på 8 prosent fra den gang – i prognosebanen blir den høyest i 2009, med anslagsvis 6,5 prosent.

Innenlandsk etterspørsel
Sesongjusterte volumindekser, 2004=100

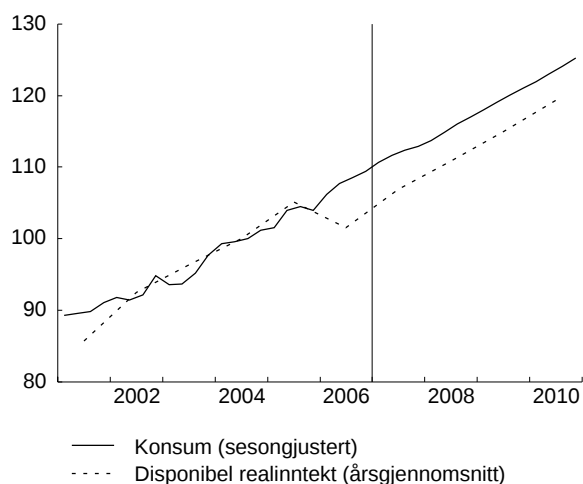
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Den samlede utvinningen av olje og gass har falt de siste årene. I 2006 var det en reduksjon i utvinningen fra året før på over 4 prosent. Det var en fallende tendens i utvinningen gjennom hele fjoråret, når det korrigeres for normale sesongvariasjoner. Utvinningen i 4. kvartal var nær 3 prosent lavere enn kvartalet før. Helt siden 2001 har oljeutvinningen falt, mens gassproduksjonen har tatt seg klart opp. For inneværende år legger vi til grunn at både olje- og gassutvinningen vil øke, slik at petroleumproduksjonen samlet sett kan øke med i overkant av 3 prosent. Dette er lavere enn tidligere antatt, og skyldes nye produksjonsanslag fra Hydro og Statoil de siste månedene. I perioden etter 2007 ventes oljeproduksjonen gradvis å avta, mens gassutvinningen vil øke. Samlet sett antas utvinningen å vokse med ytterligere 4 prosent fra 2007 til 2008, for så å falle med nær 3 prosent i 2009. I 2010 anslås det at den samlede utvinningen av olje og gass vil ta seg noe opp igjen.

Høy konsumvekst framover

Disponibel realinntekt i husholdninger og ideelle organisasjoner sank ifølge foreløpige nasjonalregnskaps-tall med 3,5 prosent i 2006, mot en økning på hele 5,1 prosent året før. Husholdningenes netto formuesinntekter ga det klart største negative bidraget til inntektsveksten i fjor, noe som i hovedsak kan føres tilbake til en kraftig nedgang i utbetalinger av aksjeutbytte. For 2006 har nasjonalregnskapet anslått at husholdningene mottok om lag 36 milliarder kroner i aksjeutbytte, noe som tilsvarer en nedgang på vel 60 prosent fra året før da utbytteutbetalinger historisk sett var rekordhøye. Skattemessige tilpasninger i forbindelse med gjeninnføringen av skatt på aksjeutbytte i 2006 har hatt stor betydning for denne utviklingen. Husholdningenes lønnsinntekter ga et betydelig positivt bidrag til veksten i disponibel realinntekt i fjor, med god vekst i både antall sysselsatte og gjennomsnittlig reallønn per normalårsverk. Vekstbidragene

Inntekt og konsum i husholdninger mv. Volumindekser, 2004=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Husholdningenes disponible realinntekter. Prosentvis vekst fra året før

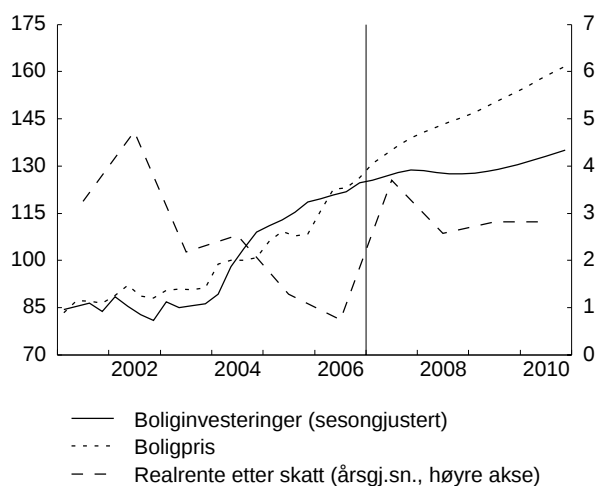
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Totalt	5,1	-3,5	5,4	3,7	3,7	3,8
Eksklusive aksjeutbytte	1,7	3,5	3,4	3,2	3,2	3,3

fra næringsinntekter, offentlige stønader og skatt på inntekt og formue var mer beskjedne.

Ifølge foreløpige tall vokste konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner med 4,3 prosent i 2006, ett prosentpoeng høyere enn året før. Konsumutviklingen i fjor må ses på bakgrunn av høy inntektsvekst og kraftig fall i realrenta (etter skatt) gjennom de siste årene. Når en holder utbetalingene av aksjeutbytte utenfor, som trolig i liten grad har påvirket konsumet, økte inntektene reelt med 3,5 prosent i fjor og 1,7 prosent i 2005 (se tabell). Spareraten sank til et historisk sett lavt nivå på 1,4 prosent i 2006, fra et høyt nivå på i underkant av 9 prosent året før. Dette må igjen ses i lys av de lave aksjeutbytterne.

Veksten i husholdningenes disponible realinntekter ventes å bli over 5 prosent i 2007 og nær 4 prosent i resten av prognoseperioden. Også når en ser bort fra utbytteutbetalingene, som ventes å ta seg opp igjen til et mer normalt nivå, ser vi for oss en fortsatt høy inntektsvekst framover. Denne utviklingen kommer som følge av sterk vekst i lønns- og næringsinntekter og offentlige stønader. Relativt lav konsumprisvekst, og da særlig i 2007, trekker realveksten i husholdningenes inntekter opp. Husholdningene vil øke sin gjeld relativt mye i forhold til sine fordringer gjennom prognoseperioden. Sammen med en renteoppgang vil det slå ut i en svak utvikling i netto formuesinntekter, noe som trekker veksten i disponibel inntekt ned. Økte direkte skatter bidrar også noe til å redusere vek-

Boligmarkedet Venstre akse indekser, 2004=100, høyre akse prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

sten i disponibel inntekt i 2007. Realrenta etter skatt antas å bli rundt 4 prosent i 2007, det vil si klart høyere enn i de to foregående årene, for så å synke til et nivå på om lag 3 prosent i perioden 2008 til 2010. Inntekts- og renteutviklingen som her legges til grunn gir en vekstbane i konsumet på mellom 3 og 4 prosent de nærmeste årene, altså en fortsatt høy konsumvekst framover.

Med våre prognoser vil sparingen gradvis stige fra et nivå på 1,4 prosent i 2006 til et nivå på vel 5,5 prosent i 2010. Nedgangen i nivået på sparingen fra 2005 til 2006 reflekteres i et markant fall i husholdningenes nettofinansinvesteringer. Målt i løpende priser, reduserte husholdningene sine nettofinansinvesteringer fra 23 milliarder kroner i 2005 til -50 milliarder kroner i 2006. Mesteparten av denne nedgangen kan imidlertid tilskrives utviklingen i utbytteutbetalinger til husholdningene. Økt gjeld for å finansiere den sterke veksten i boligkapitalen har også hatt betydning. Husholdningene vil trolig fortsette å vri deler av sin formue vekk fra finanskapital til realkapital, noe som innebærer fortsatt høye nivåer på boliginvesteringene framover.

Høyt nivå på boliginvesteringene

Ifølge foreløpige tall for byggevirkksomhet ble det satt i gang om lag 33 400 nye boliger i 2006, noe som tilsvarer en oppgang på 5,5 prosent fra året før. Til sammenligning var økningen på 7,3 prosent i 2005 og 31 prosent i 2004. I tråd med forløpet i byggeaktiviteten de siste årene viser foreløpige tall fra nasjonalregnskapet at boliginvesteringene økte med 6,4 prosent i 2006, mot hele 14,5 prosent i 2005 og 16,3 prosent i 2004. Drivkreftene bak den sterke veksten i boliginvesteringene som er registrert siden slutten av 2003, har først og fremst vært sterk realinntektsvekst, lavere realrenter og sterk vekst i prisene på boliger i annenhåndsmarkedet.

Høye og økende igangsettingstall for boliger gjennom 4. kvartal i fjor, samt utsikter til fortsatt god vekst i disponibel realinntekt, peker i retning av at boliginvesteringene vil holde seg høye gjennom prognoseperioden. Boligkapitalen ligger imidlertid på et historisk sett meget høyt nivå. Sammen med høyere realrenter vil det ventelig bidra til å bremse både boliginvesteringene og boligprisveksten framover. Alt i alt anslås likevel boliginvesteringene å øke med nesten 10 prosent i prognoseperioden. Det rapporteres nå om mangel eller lang ventetid på leveranser av byggematerialer. Dette kan føre til lavere investeringer i tiden framover enn vi legger til grunn. Bruktboligprisene på sin side ventes å øke med rundt 11 prosent i 2007, mot 12,9 prosent i fjor. Det innebærer en fortsatt sterk vekst i realprisene i år. Deretter og ut prognoseperioden ventes veksten i bruktboligprisene å avta, men likevel slik at realprisveksten er positiv.

Lavere investeringstakt

Etter tre år med sterk vekst i bruttoinvesteringene i fastlandsnæringene er det nå tegn til at veksten dempes. Etter en høy investeringsvekst i 4. kvartal 2005 har det vært tendenser til noe avdemping av veksten gjennom 2006, og investeringene i fastlandsnæringene var 8,6 prosent høyere i 4. kvartal i 2006 enn i samme kvartal året før. På årsbasis økte disse investeringene med 10,5 prosent i 2006, nesten identisk med året før. Dette mønsteret ser vi i både industri og privat tjenesteyting. Nasjonalregnskapstall for investeringer i industri og bergverk viser at investeringene var 15,0 prosent høyere i 4. kvartal 2006 enn i samme kvartal året før. Det er klart under årsveksten på 22,5 prosent fra 2005 til 2006. Investeringene i privat tjenesteyting var 4,3 prosent høyere i 4. kvartal 2006 i forhold til 4. kvartal 2005, mens årsveksten fra 2005 til 2006 var på 7,5 prosent.

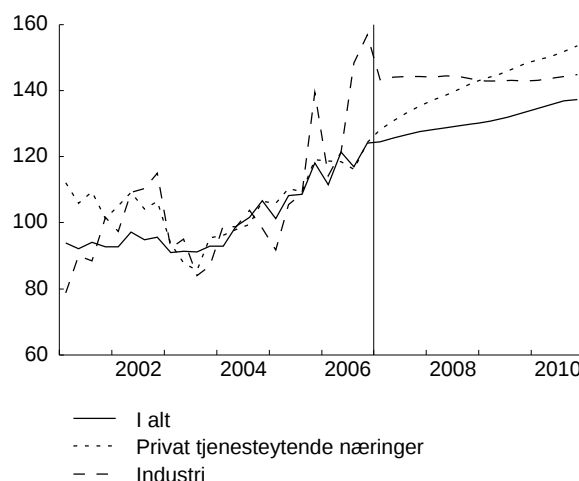
SSBs investeringsundersøkelse tyder på at veksten i industriinvesteringene blir om lag 5 prosent fra 2006 til 2007. For kraftforsyningen indikerer investeringsundersøkelsen en økning på rundt 10 prosent i år, noe som er en klar reduksjon i forhold til investeringsveksten på nesten 30 prosent i 2006.

Vi legger til grunn at investeringsveksten vil fortsette å avta de nærmeste årene. For fastlandsnæringene samlet legger vi til grunn en investeringsvekst på i overkant av 6,5 prosent i år, fallende til om lag 2,5 prosent i 2009 og 2010. Med noe lavere vekst i økonomien framover vil behovet for kapasitetsøkning bli mindre og dermed dempes investeringsoppgangen.

Lavere eksportvekst av tradisjonelle varer framover

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall steg volumet av tradisjonell vareeksport i 2006 med 6,5 prosent, som er en noe sterkere vekst enn året før. Sesongjusterte tall viser en vekst i 4. kvartal på 2,7 prosent fra

Investeringer i Fastlands-Norge
Sesongjusterte volumindekser, 2004=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

kvartalet før. Det er en sterkere vekst enn i de tre foregående kvartalene. Den klart største økningen i vareeksporten var for verkstedsprodukter, som steg med hele 17,8 prosent i 2006. Den sterke eksportveksten henger sammen med høy etterspørsel fra våre viktigste handelspartnere. Veksten i total eksport i 2006 var noe lavere enn for tradisjonelle varer, til tross for en meget sterk økning i tjenesteeksporten. Årsaken er en markert nedgang i eksportvolumet av råolje og naturgass, som i løpende priser stod for om lag halvparten av den samlede eksporten i 2006.

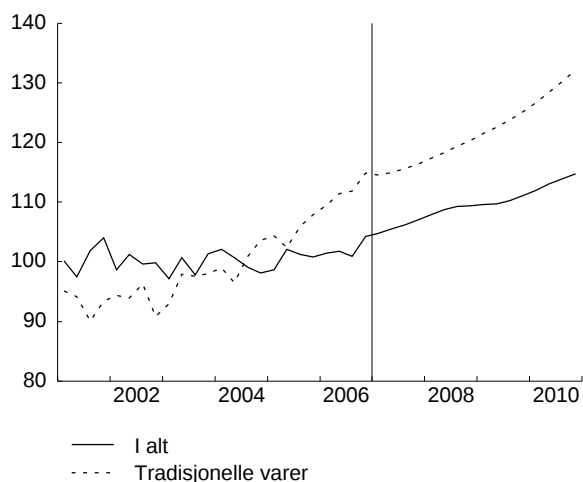
Eksportvolumet av tjenester steg med hele 7,6 prosent i 2006, noe som i stor grad kan tilskrives en sterk økning i eksporten av forretningsmessige tjenester. Etter en kraftig økning i 4. kvartal ble veksten i eksporten av forretningsmessige tjenester hele 25 prosent i fjor.

Veksten i råvareprisene globalt var sterk ifjor, noe Norges relativt råvarebaserte næringsliv tjente på. Etter sterk vekst i prisene gjennom hele 2006, var eksportprisene for metaller vel 30 prosent høyere enn året før. Prisveksten på råolje og naturgass var også høy, med henholdsvis 20 og 13 prosent.

I inneværende år legger vi til grunn at eksportveksten for tradisjonelle varer vil avta til om lag 3 prosent, og ligge rundt dette nivået i 2008 og 2009. Dette følger av en avtagende etterspørselsvekst hos våre viktigste handelspartnere gjennom disse årene. Mot slutten av prognoseperioden vil veksten i internasjonal økonomi igjen tilta, og bidra til økt eksportvekst. I 2007 forventer vi at eksporten av olje og gass vil øke for første gang siden 2002. Det vil sammen med tjenesteeksport bidra til at totalveksten vil ligge rundt 3,5 prosent. Eksportveksten vil ligge rundt dette nivået ut prognoseperioden, med unntak av 2009, da en nedgang i eksporten av olje og gass trekker den samlede eksportveksten ned nær null.

Eksport

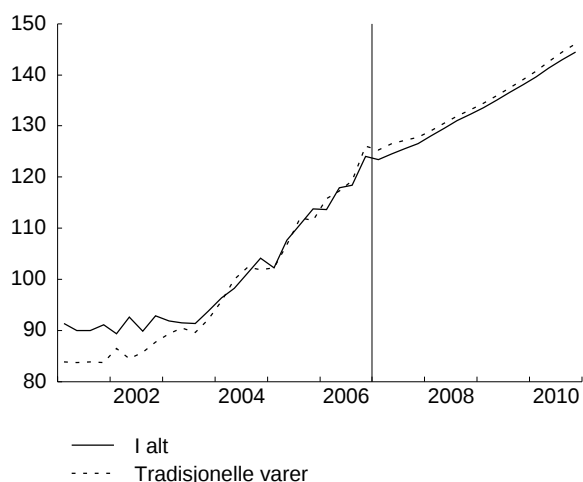
Sesongjusterte volumindekser, 2004=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Import

Sesongjusterte volumindekser, 2004=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Svakt avdempet importvekst framover

Importvolumet av tradisjonelle varer steg i 2006 med 10,6 prosent, mot 8,2 prosent året før. Spesielt var veksten høy i 4. kvartal. Import av tjenester, som steg med 7,1 prosent, bidro til at importen totalt steg med noe mindre med 9,1 prosent. I motsatt retning trakk import av skip, plattformar og fly, som steg med 14,7 prosent. Dette skyldes i hovedsak overlevering av én fregatt til Forsvaret. Den sterkeste importveksten er å finne for importen av verkstedsprodukter, forretningsmessige tjenester, kjemiske og mineralske produkter og reisetraffikk. Importen av metaller gikk derimot ned i volum i 2006, etter å ha økt kraftig i 2005. Den sterke utviklingen i importvolumet må sees i bakgrunn av høy vekst i innenlandsk etterspørsel, spesielt gjennom en fortsatt høy vekst i næringsinvesteringer. Kapasitetsproblemer i næringslivet og svekket kostnadsmessig konkurranseevne har også bidratt til utviklingen.

Importprisene på tradisjonelle varer steg med 4,1 prosent i 2006, mot en økning på 0,4 prosent i 2005. Det var en spesielt kraftig økning i prisene på metaller, som steg med hele 20,1 prosent. Prisene på raffinerte petroleumsprodukter og kjemiske råvarer steg også klart, mens prisene på elektrisk kraft steg med hele 61,6 prosent. I likhet med året før økte prisene på typiske konsumvarer langt mindre enn gjennomsnittet.

Vi legger til grunn at importveksten av tradisjonelle varer i 2007 vil avta til i underkant av 6 prosent. I 2008 vil veksten avta ytterligere i tråd med lavere vekst i innenlandsk etterspørsel. I 2009 og 2010 ventet vi at importveksten vil ta seg noe opp. Vi regner med at det blir overlevert én ny fregatt i hvert av årene i prognoseperioden. De vil derfor ikke påvirke veksten i importen framover. Med en nedgang i importprisene framover, blant annet som følge av en sterkere krone, vil importandelen øke og importen øker mer enn innenlands etterspørsel.

Høykonjunkturen fortsetter

Foreløpige tall fra KNR viser at samlet BNP økte med 2,9 prosent fra 2005 til 2006. Dette er en litt høyere vekst enn året før. Veksten i BNP Fastlands-Norge var hele 4,6 prosent, også dette svakt høyere enn året før. 2006 var det tredje året på rad med så sterk vekst i produksjonen i fastlandsøkonomien. Kvartalsvekstene viser at veksten var uvanlig jevn. Ettersom det var nedgang i kraftproduksjonen i 2006 på grunn av lite nedbør, er den underliggende veksten i fastlandsøkonomien enda høyere. Det var ingen tegn til avtakende tendens i veksten i norsk økonomi gjennom 2006. Gjennomgående var det høy vekst i alle etterspørselskategorier, med unntak av samlet eksport. Nedgang i eksporten av råolje og naturgass trekker samlet eksportvekst ned.

Det er grunn til å regne med at den økonomiske veksten vil bli høy også i 2007, men kanskje ikke så sterk som i 2006. Vekstimpulsene fra finanspolitikken vil kunne bli litt sterkere i 2007 enn i fjor, mens pengepolitikken gradvis vil gi noe lavere impulser, særlig via husholdningenes etterspørsel. Vi tror renteøkningene først og fremst vil slå ut i lavere vekst i konsum og boliginvesteringer i 2008. Selv om oljeinvesteringene fortsetter å øke noe, vil veksten i disse investeringene antakelig bli noe dempet framover i forhold til i tidligere år. Det vil gi noe lavere vekstimpulser til offshorerelatert næringsliv, men aktiviteten videreføres på et høyt nivå. Det ser fortsatt ut til at den internasjonale økonomiske veksten vil dempes noe i 2007 i forhold til i 2006, men mindre enn hva vi tidligere har regnet med. Derfor kan eksporten av både tradisjonelle varer og tjenester øke klart også i 2007, og konkurranseutsatt næringsliv vil kunne vokse noe mer framover enn vi tidligere anslo. Industriproduksjonen vil trolig fortsette å øke i 2007, om enn i et noe mindre tempo enn

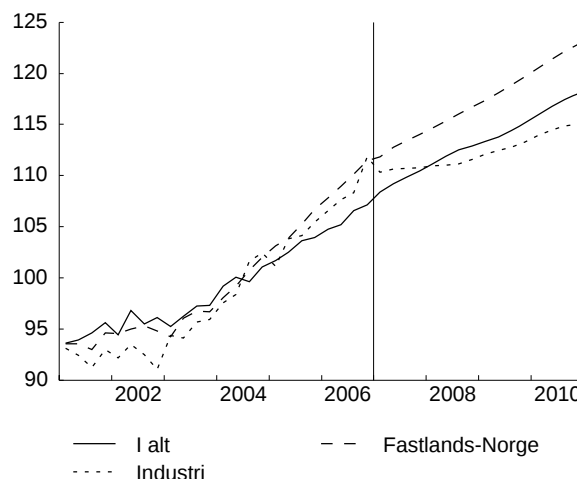
i 2006. Vi anslår nå veksten i fastlandsøkonomien til å bli 3,3 prosent i 2007.

Høyere anslag for veksten i boliginvesteringene og i eksporten utenom olje og gass er de viktigste faktorene bak oppjusteringen av vekstanslaget for 2007 i forhold til vår forrige konjunkturrapport. Samlet BNP er også anslått til å vokse i overkant av 3 prosent, og dette anslaget er bare svakt oppjustert fordi olje og gasseksporten er nedjustert i forhold til tidligere. Disse anslagene innebærer at konjunkturoppgangen i norsk økonomi fortsetter gjennom 2007, mens våre tidligere anslag viste at konjunkturtoppen ble nådd rundt siste årsskifte.

Utviklingen i norsk økonomi, slik vi nå ser den for oss, tilsier at den økonomiske politikken vil bli noe strammere enn vi tidligere har antatt. Vi legger nå til grunn at Norges Bank øker styringsrenta gjennom 2007 og inn i 2008, uten at dette skjer i tilsvarende grad i utlandet. Vi antar også at finanspolitikken blir noe mindre ekspansiv enn en mekanisk tolkning av handlingsregelen gir rom for. En noe svakere vekst i utlandet, om enn høyere enn tidligere antatt, bidrar sammen med små endringer i petroleumsinvesteringene til en klar avmatning av veksten i BNP Fastlands-Norge i 2008. Veksten kommer ned, kanskje under trendveksten, slik at høykonjunktoren svekkes noe fra 2008. Tilstrammingen av pengepolitikken bidrar isolert sett til lavere vekst i husholdningenes etterspørsel, men samtidig er både eksportveksten sterkere og reallønnsveksten høyere enn tidligere anslått. Det gjør at vårt anslag for BNP-veksten i 2008 endres lite. Med en sterkere vekst i internasjonal økonomi enn tidligere antatt, fortsetter industrien å vokse også i 2008. Lavere vekst i investeringene i fast kapital i 2008 bidrar til noe mindre vekst i bygge- og anleggssektoren.

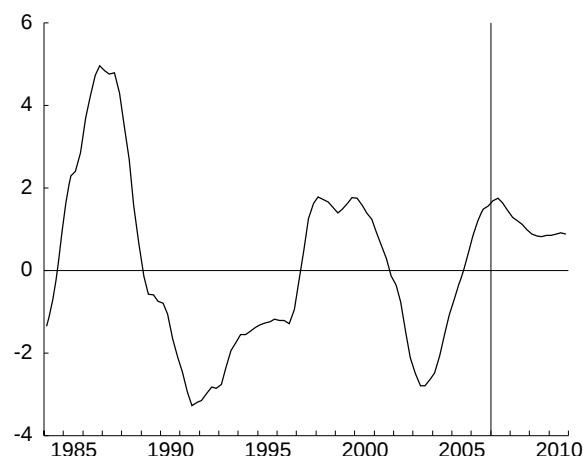
I 2009 legger vi til grunn at veksten i OECD-området øker igjen etter en liten «vekstpause» i 2007 og 2008. Eksporten av varer og tjenester utenom olje og gass forventes da å ta seg noe opp, mens vekstbidragene fra olje- og gasseksporten derimot dempes. Et noe høyere rentenivå enn tidligere anslått påvirker husholdningenes etterspørsel også i 2009. Husholdningenes sparerate fortsetter derfor å øke noe. Finanspolitikken bidrar ikke vesentlig til å stimulere veksten utover trendvekst, idet handlingsrommet som avkastningen fra Statens Pensjonsfond – Utland gir, ikke utnyttes fullt ut. En noe svakere økonomisk vekst i 2008 modererer investeringsveksten ytterligere i 2009 og bidrar til at veksten i fastlandsøkonomien ligger under trendvekst. Utviklingstrekkene i 2009 fortsetter stort sett i 2010, men veksten i utlandet bidrar i enda større grad til å trekke opp eksportveksten og produksjon i konkurranseutsatt næringsliv. Produksjonsveksten i 2010 er derfor anslått til nær trendvekst.

Bruttonasjonalprodukt
Sesongjusterte volumindekser, 2004=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

BNP Fastlands-Norge
Avvik fra beregnet trend i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

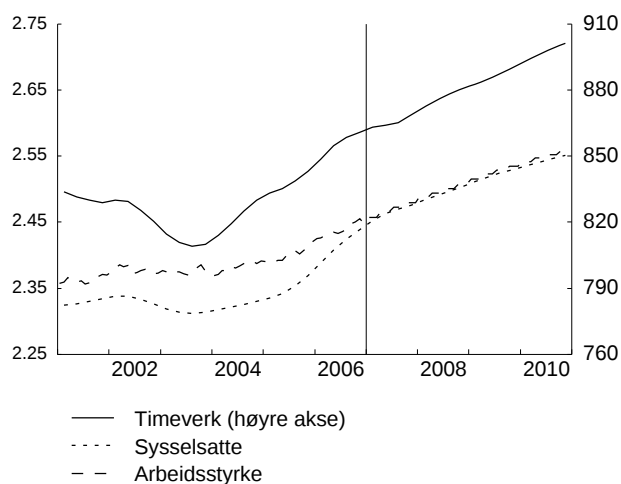
Stabil lav ledighet – som på 1970-tallet

Ifølge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) var arbeidsledigheten 3,4 prosent i 2006. En omlegging i AKU fra januar i fjor bidro til å redusere ledighetstallet noe. Etter den gamle definisjonen var ledigheten 3,5 prosent i 2006, mot 4,6 prosent i 2005. I 4. kvartal i fjor var den sesongjusterte ledigheten 2,9 prosent. Så lav har ledigheten ikke vært siden toppen av forrige høykonjunktur rundt årsskiftet 1998/1999, da ledigheten kom ned i 2,8 prosent.

Fra 4. kvartal i 2005 til 4. kvartal i fjor sank antall ledige med 37 000 personer. I samme periode økte sysselsettingen ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall med nesten 84 000 personer, en økning på 3,6 prosent. En så sterk nedgang i ledigheten og en så stor økning i sysselsettingen i løpet av fire kvartaler har vi ikke sett noen gang tidligere.

Arbeidsstyrke, sysselsetting og timeverk

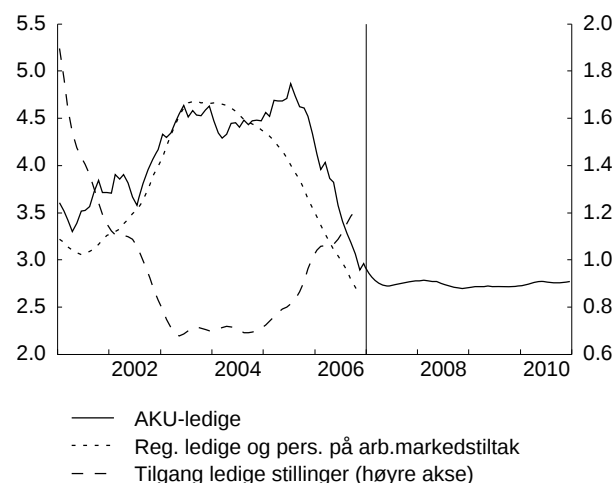
Millioner. Sesongjustert og glattet

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsledige og tilgangen på ledige stillinger

Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

Kilde: Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

Utviklingen i arbeidsstyrken påvirkes av utviklingen i demografiske forhold, som endringer i befolkningens størrelse og sammensetning, men også av endringer i yrkesaktiviteten innenfor ulike grupper. Arbeidsinnvandring har bidratt til å øke arbeidsstyrken de siste årene. En del av korttidsinnvandringen registreres imidlertid som tjenesteimport i nasjonalregnskapet. I tillegg registreres ikke all arbeidsinnvandring. Dersom yrkesfrekvensene etter kjønn, alder, utdanningsnivå og utdannings- og pensjonsmottakerstatus er uendrede, er det anslått at befolkningsutviklingen vil bidra til å øke arbeidsstyrken med om lag 13 000 personer årlig i de nærmeste årene. Bak dette anslaget ligger en prognose for innvandringen fra desember 2005, og det er forutsatt at om lag 60 prosent av økningen i arbeidsstyrken tilskrives befolkningsøkning som følge av innvandring. Fra 2005 til 2006 økte arbeidsstyrken med 39 000 personer, noe som innebærer at det trolig

var en klar økning i yrkesfrekvensene, men også at arbeidsinnvandringen var for lavt anslått.

Ifølge nasjonalregnskapet har sysselsettingsveksten særlig kommet i de tjenesteytende næringene i offentlig og privat sektor, men også i bygge- og anleggsvirksomhet. Fra 4. kvartal 2005 til 4. kvartal 2006 økte sysselsettingen mest innen bygge- og anleggsvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting. Veksten var henholdsvis 8,9 og 8,3 prosent. En sysselsettingsvekst på mellom 2 og 3 prosent innen varehandelen, finansiell tjenesteyting og hotell- og restaurantvirksomhet gjenspeiler i noen grad at husholdningene har brukt de økte inntektene til å øke boliginvesteringene i større grad enn til å øke konsumet.

I perioden 2001-2005 var det tilnærmet ingen økning i sysselsettingen i offentlig forvaltning. I 2006 var det imidlertid en klar sysselsettingsvekst også her. Den kommunale sysselsettingen økte med 3,1 prosent, og i den sivile delen av statsforvaltningen økte sysselsettingen med 1,4 prosent. Målt på årsbasis var det i 2005 vekst i industriksysselsettingen for første gang siden 1998. I 2006 fortsatte oppgangen, og sysselsettingen i industrien økte med 1,3 prosent. Veksten på nesten 11 prosent innen bygging av skip og oljeplattformer bidro sterkest til det. I de fleste av de andre industrinæringene ble sysselsettingen redusert.

Vi anslår at sysselsettingen vil øke med over 120 000 personer fra 2006 til 2010, en samlet økning på mer enn 5 prosent. Sysselsettingsøkningen fordeler seg med om lag like mye på offentlig og privat sektor. Industriksysselsettingen anslås å falle med vel 15 000 personer i prognoseperioden gjennom en gradvis forverring av norske industribedrifters internasjonale konkurranseevne.

Vi anslår om lag uendret ledighet de nærmeste fire årene. På årsbasis anslås ledigheten til 2,7 prosent i 2007 og den vil holde seg tilnærmet uendret ut prognoseperioden. Vi må tilbake til 1970-tallet for å finne en så lang periode med lav ledighet. Den relativt stabile utviklingen reflekterer svært moderate konjunkturbevegelser i våre prognoser, både i Norge og internasjonalt.

Den markante økningen i sysselsettingen, sammen med de små endringene i ledigheten i våre prognoser, gjenspeiler at det nå kan være små muligheter for å hente ut mer arbeidskraft ved å redusere ledigheten ytterligere. Det økte arbeidskraftsbehovet vil trolig måtte møtes med økte yrkesfrekvenser og økt innvandring. Arbeidsstyrken antas å øke med om lag 115 000 personer fra 2006 til 2010. Gjennomsnittlig yrkesdeltakelse i befolkningen antas å øke fra 74,4 prosent i 2006 til 74,9 prosent i 2010. Som nevnt over er det viktig å være klar over at denne størrelsen påvirkes av mange andre forhold enn endringer i yrkesfrekvensene i ulike grupper.

Reallønnsvekst på 15 prosent fra 2006 til 2010

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte lønn per normalårsverk med 4,1 prosent fra 2005 til 2006, om lag det samme som året før. I forhold til samme halvår året før var det en markert økning i lønnsveksten i andre halvår i fjor, da lønnen økte med 4,9 prosent mot en årsvekst på 3,3 prosent i første halvår. Oppgjøret i fjor var imidlertid et hovedoppgjør. Siden en relativt stor andel av lønnsveksten kommer i form av tillegg på forsommeren i år med hovedoppgjør, følger årsveksten i lønningene da et annerledes sesongmønster enn i år med mellomoppgjør. I andre halvår 2004, da det også var et hovedoppgjør, var årsveksten i lønn per normalårsverk 5,5 prosent, altså 0,6 prosentpoeng høyere enn i fjor. Dette innebærer at vi enn så lenge ikke ser klare tegn til at et strammere arbeidsmarked har slått ut i økt lønnsvekst.

Flere forhold taler imidlertid for at lønnsveksten vil ta seg opp i årene framover. I tillegg til at den lave ledigheten forventes å vedvare, har det gjennom flere år vært en sterk vekst i inntektene i næringslivet. Historiske erfaringer tilsier at en slik inntektsvekst øker lønnsveksten i en etterfølgende periode. Over tid bidrar dette til at lønnskostnadens andel av inntektene gjenopprettes. Erfaringene tyder også på at det tar tid fra høyere inntekter og lavere ledighet slår ut i høyere lønnsvekst, og virkningen varer lenge. På lang sikt tyder analyser på at ledighetsnivået kun påvirker lønnsnivået, og ikke lønnsveksten. Ledighetsnedgangen fra 2005 til 2006 vil ifølge beregninger i *Økonomiske analyser 6/2006* øke lønnsveksten i 2007 og 2008 med 1,0 prosentpoeng, og i 2009 med 0,7 prosentpoeng.

Økt arbeidsinnvandring vil trolig bidra til å redusere lønnsveksten framover. Siden arbeidsinnvandrerne har et lavere lønnsnivå enn øvrige arbeidstakere, vil dette i seg selv redusere det gjennomsnittlige lønnsnivået. I tillegg kan økt konkurranse i arbeidsmarkedet begrense lønnsveksten generelt. Vi antar at dette ikke påvirker lønnsveksten på noen annen måte enn endringer i ledigheten har gjort tidligere. Vi legger således til grunn at våre modeller i hovedsak fanger opp denne effekten av økt arbeidsinnvandring.

I 2007 forventer vi at veksten i lønn per normalårsverk blir 5,5 prosent. Dette er litt høyere enn vi anslo i forrige konjunkturrapport i desember i fjor. Vi har imidlertid oppjustert lønnsveksten i 2008 og 2009 mer markert. Veksten i lønn per normalårsverk anslås nå til rundt 5 prosent i årene framover. Den høyere lønnsveksten kommer som følge av et strammere arbeidsmarked og mer optimistiske prognoser for internasjonal økonomi. En moderat nedgang i veksten hos Norges viktigste handelspartnere blir motvirket av fortsatt høy etterspørsel fra Kina og andre lavkostnadsland. Dette bidrar til å holde verdensmarkesprisene på typiske norske eksportprodukter oppe og der-

Betydningen av internasjonale priser for norsk økonomi

Norge er en liten, åpen økonomi. Hva betyr nå det egentlig? Det er ikke vanskelig å innse betydningen oljeprisen har for norsk økonomi. Også lenger tilbake i tid var det en vanlig oppfatning at utviklingen i prisene på norske eksportvarer spilte en stor rolle for norsk økonomi; ikke minst for den nominelle utviklingen. For å illustrere betydningen av endringer i tradisjonelle norske eksportpriser for norsk økonomi, har vi brukt vår makromodell KVARTS i en stilisert beregning. Som det framgår av prognosene fram til 2010 i denne konjunkturoversikten, er våre anslag for lønnsveksten økt en del i forhold til hva vi sa i desember 2006. En vesentlig årsak til dette er at vi har økt anslagene for verdensmarkesprisene på råvarer og halvfabrikata i forhold til sist.

Historisk har det vært store konjunktursykler i eksportprisene for tradisjonelle varer, og i 2006 var prisene på et høyt nivå. I våre konjunkturanalyser gjennom de foregående tre årene, har vi lagt til grunn at et moderat konjunkturtilbakeslag ville føre til at eksportprisene falt en god del. Vi har gradvis justert denne antakelsen. Vi antar nå at det bare blir en mer dempet økonomisk vekst i 2007 og 2008 og så en fornyet moderat oppgang deretter. Dette tilsier isolert sett at også internasjonale råvarepriser holder seg bedre oppe enn vi tidligere har antatt. I tillegg til dette, kan det tenkes at prisene på disse råvarene, i større grad enn på ferdigvarer, påvirkes av utviklingen i verdensøkonomien som helhet. Den sterke veksten i Asia kan i så fall tilsa at mange av Norges eksportpriser ikke vil falle så mye framover.

Tabellen viser utviklingen i eksportprisen for tradisjonelle varer i en beregning hvor referansebanen likner vår konjunkturrapport fra desember, men hvor så eksportprisene er økt slik at vi om lag gjenskaper de eksportprisene vi har i vår nåværende referansebane. Stilisert har vi lagt til grunn 5 prosent høyere eksportpriser i 2007 og 10 prosent høyere priser i 2008 til 2010. Høyere eksportpriser på råvarer og halvfabrikata (unntatt olje og gass), øker lønnsomheten i konkurranseutsatt næringsliv. Gjennom lønnsdannelsen fører dette til økte lønninger i disse næringene. Som følge av den relativt sentraliserte lønnsdannelsen i Norge, smitter disse lønnsøkningene over på lønningene i tjenesteyting, både privat og offentlig. Vi ser av tabellen at samlet lønnsnivå øker lite i 2007, men er vel 4 prosent høyere i 2010. Økte lønnskostnader øker prisene på norskproduserte varer og tjenester. KPI-JAE øker gradvis og er i 2010 1,2 prosent høyere. Økt reallønn bidrar til høyere forbruk og boliginvesteringer. Det gjør at produksjonen øker og BNP Fastlands-Norge øker med 0,4 prosent i 2010. Sysselsettingen endres lite fordi økt lønn fører til substitusjon vekk fra arbeidskraft og denne effekten motvirker effekten av høyere produksjon. Vi har i denne beregningen forutsatt at både valutakurs, styringsrente og finanspolitikk er uendret for å rendyrke effekten av endrede prisforutsetninger. Det gjør vi for å vise effekten av hvordan denne tradisjonelle formen for bytteforholdsgevinst overføres fra konkurranseutsatt næringsliv til husholdningssektoren.

Virkninger av økte prisforutsetninger på verdensmarkedet for industrielle råvarer. Avvik i nivå fra referansebanen i prosent

	2007	2008	2009	2010
Eksportpriser, tradisjonelle varer	5,0	10,0	10,0	10,0
Lønnsnivå	0,2	1,2	2,8	4,3
KPI-JAE	0,0	0,2	0,6	1,2
BNP Fastlands-Norge	0,0	0,1	0,1	0,4

Kraftmarkedet framover

I 2006 var den gjennomsnittlige systemprisen på kraft i NordPool-området 39,1 øre/kWh. Gjennomsnittsprisen i årets seks første uker er vel 23 øre/kWh. Terminprisene på NordPool indikerer en gjennomsnittlig systempris på knappe 25 øre per kWh for 2007, en prisnedgang på 36 prosent fra 2006. Elektrisitetsprisen i konsumprisindeksen (inkludert nettleie og avgifter) kan som gjennomsnitt over året antas å falle med om lag 20 prosent fra 2006 til 2007.

Årene 2006 og 2005 var temperaturmessig om lag like og det temperaturkorrigerede elektrisitetsforbruket var også om lag likt. Korrigert for de høyere prisene i 2006 kan dermed den underliggende temperaturkorrigerede veksten i forbruket fra 2005 til 2006 beregnes til om lag 2 TWh. En tilsvarende økonomisk vekst fra 2006 til 2007, lavere forventet elektrisitetspris i 2007, og normale temperaturforhold tilsier en økning i kraftforbruket i alminnelig forsyning i år på om lag 6 TWh på årsbasis sammenlignet med 2006. For kraftintensiv industri og elektrokjeler kan det ligge an til at kraftforbruket samlet blir om lag uendret. Norsk totalforbruk av kraft i 2007 kan da bli om lag 129 TWh mot 122 TWh i fjor.

I begynnelsen av februar i år var magasinbeholdningen 1,8 prosent under normalen. Snømengden i fjellet var imidlertid noe større enn hva som har vært normalt på dette tidspunkt siste 35 år. En norsk totalproduksjon på rundt 120 TWh i 2007, om lag som i 2006, er da forenlig med at magasinfyllingen ved utgangen av 2007 også er om lag på normalnivået. Netto import av kraft vil i så fall øke fra under 1 TWh i 2006 til nærmere 8 TWh i 2007.

Terminprisene for årene 2008 til og med 2012 ligger rundt 32 øre/kWh eller om lag 30 prosent høyere enn for 2007. Normalt vil økende etterspørsel med stigende kostnader for utbygging av ny produksjonskapasitet medføre økende priser opp til utbyggingskostnaden. For gasskraft er denne om lag 38 øre/kWh uten CO₂ rensing. Både i Norge og i utlandet gis det omfattende støtte til ny produksjonskapasitet, og det bygges for tiden ut mye slik kapasitet. Derfor vil fortsatt prisen holdes godt under utbyggingskostnaden for flere år framover, selv om etterspørselen stiger.

med til høy lønnsomhet i den lønnsledende industri-sektoren. Sammen med fortsatt lav ledighet vil dette slå ut i høy lønnsvekst framover.

I perioden fra 2006 til 2010 vil arbeidskraftsproduktiviteten i gjennomsnitt vokse med om lag 1½ prosent ifølge våre prognoser. Dette er godt under trendveksten i produktiviteten, noe som er normalt etter at økonomien har passert konjunkturtoppen. Med en gjennomsnittlig årlig lønnsvekst på 5 prosent og en vekst i konsumprisene på 1½ prosent årlig, vil både reallønningene og timelønnskostnadene per produsert enhet øke med hele 3½ prosent målt som årlig gjennomsnitt i perioden. I løpet av disse fire årene vil reallønningene i så fall øke med formidable 15 prosent.

Høy reallønnsvekst er også vanlig i den fasen av konjunkturforløpet som vi da vil være inne i, men en slik økning i reallønningene over en fireårsperiode har vi ikke sett siden 1970-tallet.

Inflasjonen når neppe 2,5 prosent

Inflasjonen, målt ved konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE), har de siste fire årene beveget seg rundt et gjennomsnitt på 0,8 prosent, som også var gjennomsnittet for 2006. Høye energipriser og avgiftsøkninger har bidratt til at den årlige veksten i KPI totalt i disse årene har ligget et knapt prosentpoeng høyere. Sterk vekst i elektrisitetsprisene bidro til at KPI i alt vokste med 2,3 prosent i fjor, men økte oljepriser og avgiftsendringer trakk også prisveksten opp.

På 12-månedersbasis falt veksten i KPI-JAE fra sensommeren 2005 og helt til august i fjor, da økningen bare var 0,4 prosent. Deretter har inflasjonen vist tendenser til å ta seg noe opp, men var i januar i år likevel ikke kommet høyere enn 1,0 prosent. Store endringer i elektrisitetsprisene gjennom det siste året bidro til at 12-månedersveksten i KPI var nede i 1,8 prosent i januar 2006 og 1,9 prosent i august, men kom opp i 2,7 prosent i både april og oktober. Spotprisene på elektrisk kraft nådde en topp i august i fjor og har deretter falt markert. Prisene til husholdningene begynte så smått å falle i oktober, og har deretter falt stadig mer. I januar 2007 hadde elektrisitetsprisindeksen i KPI falt med 28 prosent fra september året før. Til tross for en økning i matmomsen på 1 prosentpoeng var 12-månedersveksten i KPI dermed kommet ned i 1,2 prosent i januar i år.

Den lave underliggende prisveksten de fire siste årene kan delvis føres tilbake til lav prisvekst på importerte konsumvarer. Sterkere krone, økt import fra lavkostland og lav internasjonal prisvekst er faktorer bak denne utviklingen. Lav vekst i lønnskostnader per time samt høy vekst i produktiviteten, særlig innen varehandelen, har bidratt til at også prisveksten for norskproduserte varer og tjenester har vært lav, så lenge en holder energivarer utenfor. Tendensene til økt inflasjon gjennom det siste halve året kan imidlertid i stor grad tilskrives prisutviklingen for disse norskproduserte varene og for tjenester utenom husleie.

Veksten i timelønnskostnadene har tatt seg noe opp og ligger an til å øke klart i årene framover. Etter flere år med kraftig konjunkturoppgang må en også vente at den høye produktivitsveksten reduseres. Økte lønnskostnader per produsert enhet sammen med økte renter, som hever husleiene og kostnadene i varehandelen, vil kunne bidra til økt prisvekst. En styrking av kronkursen kan imidlertid komme til å motvirke utviklingen i de innenlandske kostnadskomponentene. Reduserte energipriser trekker samlet prisvekst kraftig ned i 2007. Gjennom de reduserte kostnadene for andre produksjonssektorer bidrar det også til å trekke

veksten i KPI-JAE ned. Et nøkkelspørsmål er om de negative inflasjonsimpulsene fra utlandet i form av reduserte gjennomsnittspriser på ferdigvarer, regnet i utenlandsk valuta, vil svekkes. Vi antar en demping av prisfallet, men at det fremdeles vil være negative prisimpulser fra utlandet.

Ifølge våre beregninger ligger det an til at inflasjonen tar seg noe opp i tiden framover. Som årsgjennomsnitt anslår vi veksten i KPI-JAE til 1,3 prosent i år, 0,5 prosentpoeng høyere enn i fjor. I 2008 antar vi at inflasjonen kommer opp i 1,6 prosent. I årene deretter vil utviklingen i de innenlandske kostnadene fortsatt trekke i retning av økt prisvekst, men disse effektene motvirkes av at krona styrkes. For disse årene viser beregningene en vekst i KPI-JAE rundt 1,7 prosent.

Fallet i elektrisitetsprisene til husholdningene ligger an til å fortsette fram mot sommeren, men ikke så kraftig som gjennom de siste månedene. Som årsgjennomsnitt antar vi dermed at nedgangen blir på 20 prosent i 2007. Oljeprisene er forutsatt å holde seg på et klart lavere nivå i år enn i fjor. KPI-veksten blir dermed meget beskjeden. Vi anslår at 12-månedersveksten kan komme ned rundt null både på vårsiden og til høsten. På årsbasis regner vi nå med en vekst i KPI på 0,3 prosent.

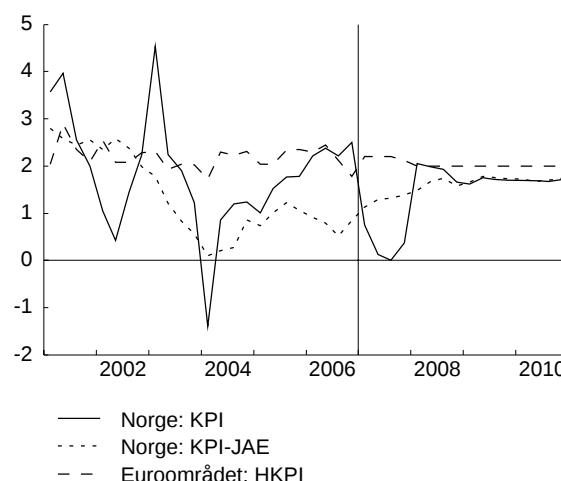
For årene 2008 til 2010 legger vi til grunn at det ikke blir gjennomført reelle avgiftsendringer. Oljeprisen er forutsatt å ligge på 55 dollar per fat. Terminprisene i kraftmarkedet indikerer en oppgang i elektrisitetsprisene til husholdningene på nær 10 prosent i 2008, for deretter å holde seg reelt sett uendret. KPI-veksten blir dermed noe høyere enn den underliggende inflasjonen i 2008, og kan komme opp i om lag 2 prosent. Ettersom vi nå ikke kan forutse noen klare impulser i energiprisen langt fram i tid, anslås KPI å utvikle seg parallelt med KPI-JAE de siste to årene av beregningssperioden.

Lavere overskudd i utenriksøkonomien framover

Det store overskuddet i vare- og tjenestehandelen med utlandet falt hvert kvartal gjennom 2006, fra 112 milliarder kroner i 1. kvartal til et foreløpig anslag på 86 milliarder kroner i 4. kvartal. Rente- og stønadsbalansen styrket seg derimot gjennom hele fjoråret, fra et underskudd på 30 milliarder kroner i 1. kvartal 2006 til et anslått overskudd på 15 milliarder kroner i 4. kvartal 2006. Den sterke utviklingen i rente- og stønadsbalansen sørget for at driftsbalansen også bedret seg gjennom 2006, fra 82 milliarder i 1. kvartal til om lag 102 milliarder kroner i 4. kvartal. Overskuddet i fjorårets siste kvartal er 9 milliarder kroner høyere enn i kvartalet før, men bare 3 milliarder kroner mer enn i 4. kvartal 2005.

Handelsoverskuddet ble redusert gjennom fjoråret fordi importen fortsatte å øke i verdi gjennom 2006,

Konsumprisindeksen
Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

mens eksporten ikke fortsatte økningen fra 2005. For hele 2006 vokste samlet eksport med 132 milliarder kroner i verdi i forhold til året før, og endte i underkant av én billion kroner. En prisøkning på nær 14 prosent bidro mer enn volumøkningen på 1,5 prosent. For samlet import var det omvendt. Volumøkningen var på 9 prosent, mens prisstigningen var på 3 prosent. Det medførte at importen økte med 68 milliarder kroner i 2006 i verdi, og endte på 614 milliarder kroner totalt. Vare- og tjenestebalansen viser dermed et overskudd på 383 milliarder kroner for hele året. Det er en økning på 64 milliarder kroner. Rente- og stønadsbalansen viser samme underskudd i 2006 som i 2005, 18 milliarder kroner. Det impliserer at overskuddet på driftsbalansen i 2006 blir 366 milliarder kroner, som er en oppgang på 64 milliarder kroner eller 21 prosent fra 2005. Utenriksregnskapet for 2006 er tidenes sterkeste, og overskuddet på driftsbalansen utgjør hele 17 prosent av BNP.

Vi har lagt til grunn at internasjonal økonomi vil utvikle seg svakere enn det vi har sett de siste årene. Vi ventet at handelsoverskuddet blir redusert med over en fjerdedel de kommende årene, på grunn av større volumvekst i importen enn i eksporten samt en svakere utvikling i eksportprisene enn i importprisene. En antatt reduksjon i oljeprisen fra over 400 kroner fatet til under 350 kroner fatet gjennom prognoseperioden vil bidra relativt mye til å redusere handelsoverskuddet. På den annen side vil trolig rente- og stønadsbalansen overfor utlandet begynne å vise overskudd, i hovedsak som følge av oljefondets store og økende størrelse. Større formue gir økte formuesinntekter i form av renteinntekter og aksjeutbytte. Mot slutten av prognoseperioden går i følge våre beregninger det årlige overskuddet på driftsbalansen under 300 milliarder kroner.

Stor usikkerhet, men små systematiske feil i anslagene

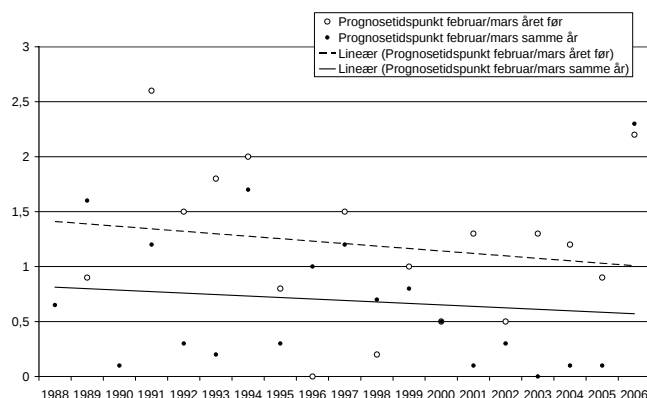
Statistisk sentralbyrå presenterte sine første kvantifiserte prognoser for norsk økonomi i 1988, og har siden 1990 med få unntak publisert prognoser for to år fram i tid i februar/mars, juni, september og desember hvert år. Vi gir her en evaluering av prognosevirksomheten. Evalueringen begrenses til veksten i konsumprisindeksen (KPI), veksten i bruttonasjonalproduktet (BNP) for Fastlands-Norge og arbeidsledigheten i prosent av arbeidsstyrken (AKU). Det undersøkes spesielt om anslagene har avveket systematisk fra foreløpige tall fra nasjonalregnskapet. Spredningen i avvikene undersøkes også. Analysen benyttes også til å si noe om usikkerheten i anslagene for 2007 og 2008 som publiseres nå.

Det er ofte avvik mellom de foreløpige BNP-tallene som publiseres i februar/mars året etter regnskapsåret («Utsynsregnskapet»), og de endelige tallene som normalt først er klare nærmere to år senere. De «endelige» tallene kan dessuten bli revidert i forbindelse med periodiske revisjoner hvor ny statistikk innarbeides eller ved omlegginger av beregningsprinsipper o.l.. Vi benytter likevel foreløpige BNP-tall fra Utsynsregnskapet som «fasit» av tre grunner. For det første foreligger ikke endelige regnskapstall for årene etter 2004. Anslagene for disse årene må derfor uansett sammenlignes med foreløpige regnskapstall. For det andre er prognosene laget med utgangspunkt i foreløpige – ikke endelige – regnskapstall for den nære forhistorien. For det tredje ble det ved hovedrevisjonene i 1995, 2002 og 2006 foretatt endringer i definisjoner, noe som innebærer at prognoser og endelige tall ikke knytter seg til samme målesystem. Våre prognoser for BNP Fastlands-Norge i 2006 hadde for eksempel blitt annerledes dersom SSB hadde brukt den nye definisjonen på prognosetidspunktene.

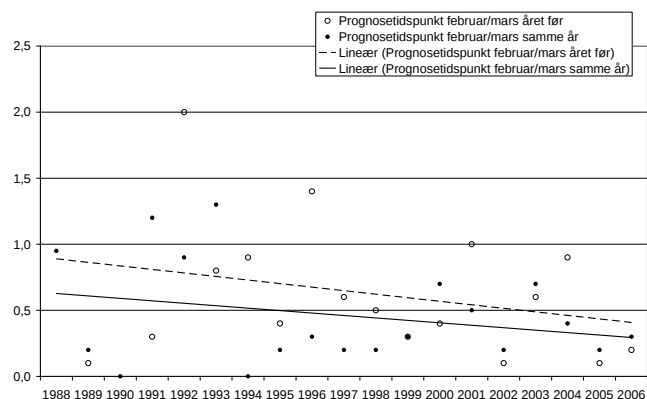
Hvor gode har anslagene vært?

Figurene 1-3 viser utviklingen over tid i det absolutte avviket mellom anslag og foreløpig regnskap for veksten i BNP for Fastlands-Norge og KPI, samt nivået på AKU-ledigheten. Alle figurene viser at anslagene er blitt bedret over tid. Dette kan skyldes at økonomien gradvis er blitt mindre preget av usikkerhet, men også at det ligger en gevinst i å opparbeide seg erfaring med prognosearbeid. Etter 1995 har det ikke vært en like klar forbedring i anslagene. For i størst mulig grad å synliggjøre dagens usikkerhet, har vi derfor kun benyttet prognosene for årene etter 1995 i beregningene nedenfor.

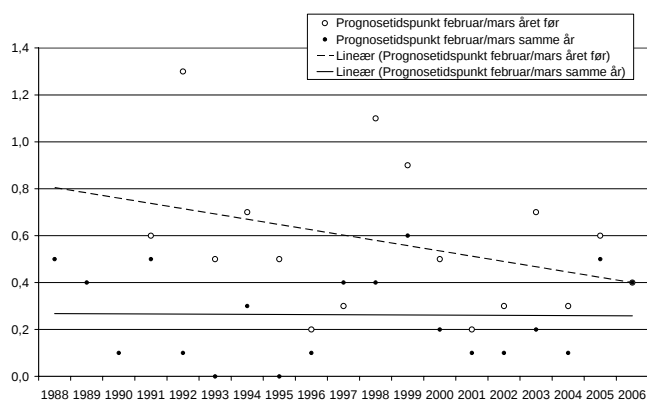
Figur 1. Anslag på prosentvis endring i BNP for Fastlands-Norge. Absolutt avvik fra foreløpig regnskap

Figur 2. Anslag på prosentvis endring i KPI. Absolutt avvik fra regnskap

Figur 3. Anslag på arbeidsledighet (AKU) foretatt i februar samme år. Absolutt avvik fra regnskap

Figurene 4, 5 og 6 viser gjennomsnittlig avvik mellom anslag gitt på ulike tidspunkter og regnskapstall for henholdsvis veksten i BNP for Fastlands-Norge, veksten i KPI og ledigheten. Figurene gir også en indikasjon på spredningen i avvikene ved at de inkluderer tre intervaller rundt gjennomsnittet. Disse intervallene er regnet ut på bakgrunn av den historiske spredningen. De sier ikke noe om hvor mange av avvikene som faktisk ligger innenfor intervallene¹. Under gitte forutsetninger er sikkerheten for at avviket mellom fremtidige anslag og regnskapstall ligger innenfor disse intervallene henholdsvis 50, 80 og 90 prosent.

Har det vært systematiske avvik?

I gjennomsnitt ligger anslagene for BNP-veksten to år fram i tid 0,3 prosentpoeng under den realiserste. Det samme gjør anslagene gitt i juni samme år. Anslagene gitt i september og desember året før prognoseåret ligger i gjennomsnitt henholdsvis 0,5 og 0,6 prosentpoeng under «fasiten». I anslagene gitt i prognoseåret er det igjen mindre avvik. Den gjennomsnittlige underprediksjonen må sees i lys av at endringen i nasjonalregnskapets definisjon av BNP i 2006 bidro til at anslagene bommet betydelig på undersiden.

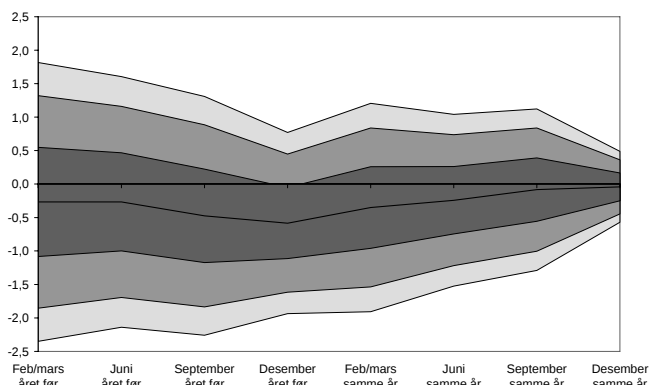
Gjennomsnittlig prognoseavvik på veksten i KPI er nær null på alle prognostidspunkt. Avviket er maksimalt 0,1 prosentpoeng.

Anslagene på ledigheten har hatt en tendens til systematisk å ha blitt noe for høye. Avvikene har imidlertid i gjennomsnitt vært små. Prognosene gitt i februar/mars og juni året før prognoseåret er i gjennomsnitt 0,2 prosentpoeng for høye. Deretter er gjennomsnittlig avvik 0,1 prosentpoeng på hvert prognostidspunkt fram til og med februar/mars samme år. Etter dette er avvikene i gjennomsnitt tilnærmet null. Sett i lys av den store spredningen i disse anslagene og at det kun er 12 observasjoner med i analysen, tyder resultatene på at det ikke er store systematiske feil i våre anslag for de tre hovedstørrelsene.

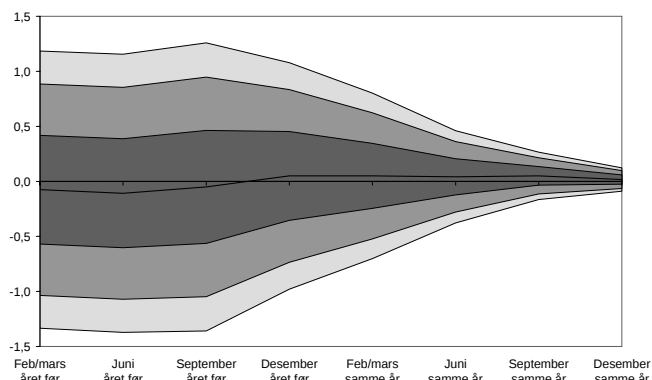
Spredningen i anslagene

Det har vært relativt stor spredning i avviket mellom anslaget på BNP-veksten offentliggjort i februar/mars året før prognoseåret og det foreløpige regnskapstallet. Anslagene i 1991 og 2006 bommet mest, med henholdsvis 2,6 og 2,2 prosentpoeng. 2006-anslaget er imidlertid påvirket av endringer i nasjonalregnskapets definisjoner. Av de 12 anslagene vi har laget på dette tidspunktet fra og med 1995-prognosen, ligger imidlertid kun 5 mer enn 1 prosentpoeng unna det foreløpige regnskapstallet. En gang traff prognosen helt nøyaktig – i 1996. Variasjonen i avvikene er i gjennomsnitt betydelig mindre i de prognosene som er gitt i desember året før, men fortsatt bommer 2 av 12 anslag med mer enn 1 prosentpoeng. Til tross for

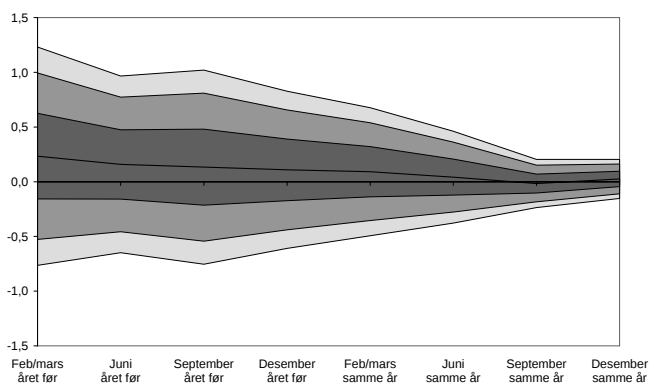
Figur 4. Anslag på prosentvis endring i BNP for Fastlands-Norge. Avvik fra foreløpig regnskapstall og spredningen i disse. Intervallene viser henholdsvis 50, 80 og 90 percents konfidensintervaller

Figur 5. Anslag på prosentvis endring i KPI. Avvik fra regnskapstall og spredningen i disse. Intervallene viser henholdsvis 50, 80 og 90 percents konfidensintervaller

Figur 6. Anslag på arbeidsledighet (AKU). Avvik fra regnskapstall og spredningene i disse. Intervallene viser henholdsvis 50, 80 og 90 percents konfidensintervaller

¹ Intervallene er likevel valgt fordi man ved å gjøre en rimelig antakelse om at alle avvik tilhører en gitt statistisk fordeling (normalfordeling med lik forventning og spredning) og er uavhengige, kan regne ut sannsynligheten for at fremtidige avvik ligger innenfor intervallet.

stadig mer informasjon om den økonomiske utviklingen i det året det gis prognoser for, er spredningen i avvikene deretter om lag den samme helt fram til og med prognosene i september det samme året. En viktig medvirkende årsak til dette er at de kvartalsvise BNP-tallene ofte har blitt revidert tildels betydelig gjennom prognoseåret. Først i den siste prognosen vi gir før «fasiten» foreligger, er det på ny en viss nedgang i spredningen i avvikene.

Vi finner et lignende mønster i anslagene for årsveksten i KPI. Det er betydelig variasjon mellom de første fem anslagene og resultatet, men anslagene fra og med juni samme år er meget treffsikre. Etter dette er ingen anslag mer enn 0,3 prosentpoeng fra den faktiske veksttakten. Variasjonen i de foregående anslagene er 3-4 ganger så store. Siden KPI ikke revideres, avspeiler dette at faktisk utvikling i KPI gradvis blir kjent med full sikkerhet gjennom året.

Spredningen i avviket mellom anslag på ledigheten og resultatet viser en jevn nedgang etter hvert som prognosehorisonten blir kortere. Det gjennomsnittlige absoluttavviket er på 0,5 prosentpoeng i februar/mars året før og 0,3 prosentpoeng i februar/mars samme år. Deretter synker spredningen gradvis. Også for ledigheten reduseres prognosefeilen betraktelig i de tre siste prognosene før resultatet foreligger. Etter dette ligger ingen prognoser mer enn 0,4 prosentpoeng fra regnskapstallet. Som for KPI, skyldes dette at tallet blir gradvis kjent gjennom året og ikke revidert.

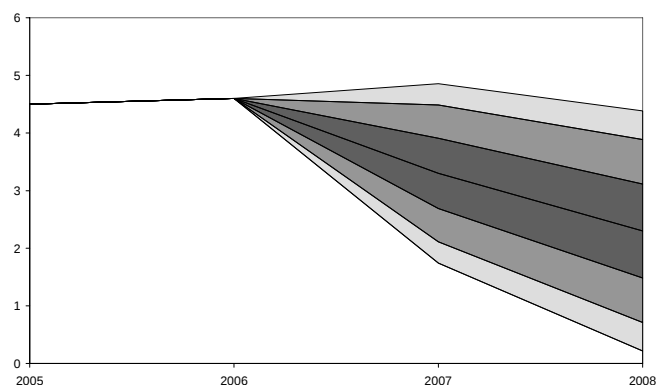
Prognosene for 2007 og 2008 er usikre

I figurene 7, 8 og 9 vurderes usikkerheten i anslagene for 2007 og 2008 gitt i denne rapporten. Vi anslår nå veksten i BNP for Fastlands-Norge til 3,3 prosent i 2007 og 2,3 prosent i 2008. Basert på analysen over, er vi 50 prosent sikre på at BNP-veksten for Fastlands-Norge vil ligge mellom 2,7 og 3,9 prosent i 2007 og mellom 1,5 og 3,1 prosent i 2008. Vi er 80 prosent sikre på at den prosentvise veksten vil ligge mellom 2,1 og 4,5 i 2007 og mellom 0,7 og 3,9 i 2008. Et intervall på til sammen 3,2 prosentpoeng i 2007 og 4,2 prosentpoeng i 2008, dekker den prosentvise veksten med 90 prosent sikkerhet.

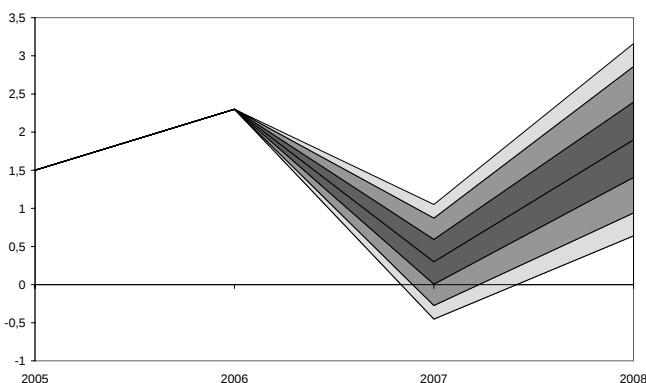
Veksten i KPI var på 2,3 prosent i 2006. For 2007 og 2008 anslår vi veksten til henholdsvis 0,3 og 1,9 prosent. Vi er 50 prosent sikre på at anslagene for 2007 og 2008 ikke bommer med mer enn henholdsvis 0,3 og 0,5 prosentpoeng. Med 80 prosent sikkerhet bommer vi ikke med mer enn 0,6 prosentpoeng i 2007 og 1,0 prosentpoeng i 2008. Vi er 90 prosent sikre på at intervallet mellom -0,5 og 1,1 dekker den faktiske KPI-veksten i 2007, og at intervallet mellom 0,6 og 3,2 dekker KPI-veksten i 2008.

Nivået på arbeidsledigheten er anslått til 2,7 prosent i 2007 og 2,8 prosent i 2008. Mens de historiske prognosefeilene tilsier at prognosen for 2007 kan betraktes

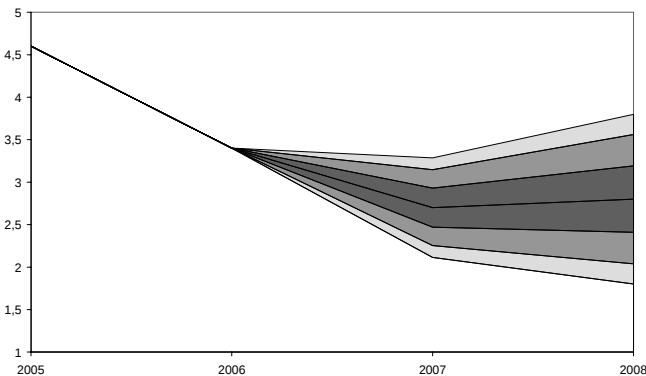
Figur 7. Anslag på prosentvis endring i BNP for Fastlands-Norge. Sikkerheten for at det foreløpige regnskapstallet vil ligge innenfor de tre intervallene er henholdsvis 50, 80 og 90 prosent

Figur 8. Anslag på prosentvis endring i KPI. Sikkerheten for at regnskapstallet vil ligge innenfor de tre intervallene er henholdsvis 50, 80 og 90 prosent

Figur 9. Anslag på arbeidsledighet (AKU). Sikkerheten for at regnskapstallet vil ligge innenfor de tre intervallene er henholdsvis 50, 80 og 90 prosent

med en relativt stor grad av sikkerhet, behefter det seg mer usikkerhet til prognosen for året etter. For eksempel vil regnskapstallet med 80 prosent sikkerhet ikke ligge mer enn 0,4 prosentpoeng fra vårt anslag for 2007. I 2008 derimot er det 80 prosent sikkerhet for at ledigheten blir innenfor et intervall på 0,8 prosentpoeng over og under anslaget. Intervallet som dekker ledighetstallet for 2008 med 90 prosent sikkerhet spenner seg fra 1,8 til 3,8, et intervall på hele 2 prosentpoeng.

Hvor godt traff SSBs prognoser for 2006?

Det er presentert prognoser for sentrale makroøkonomiske størrelser for 2006 i de 13 siste utgavene av SSBs konjunkturanalyser. I tabellen nedenfor gjengis de siste åtte av disse prognosene. Det er de som ble gitt gjennom 2005 og 2006, det vil si fra og med Økonomiske analyser 1/2005. I tabellkolonnen ytterst til høyre (ØA 1/2007) vises de foreløpige nasjonalregnskapstallene for 2006 sammen med øvrige regnskapstall. Disse tallene betraktes i denne analysen som en fasit.

På den positive siden har anslagene våre for konsumveksten i husholdninger og i offentlig forvaltning vært meget gode i alle de 8 prognosene. Det samme gjelder anslag for lønns- og prisveksten. Alle disse anslagene var faktisk like gode i prognosen som ble laget så tidlig som vinteren 2004 (ØA 1/2004), men som vi ikke har funnet plass til i tabellen.

Mindre bra var at vi lenge ga vekstanslag for BNP Fastlands-Norge rundt trendvekst. Undervurderingen av den internasjonale økonomiske utviklingen har i hele perioden bidratt til for lave anslag for veksten i tradisjonell vareeksport. I de tre første anslagene i 2005 bidro også en markert undervurdering av utviklingen i oljeinvesteringene og for lave vekstanslag for investeringene i Fastlands-Norge, til å forklare at vi ikke forutså at konjunkturoppgangen skulle fortsette med full kraft i 2006. Undervurderingen av den internasjonale konjunkturutviklingen bidro også til at vi undervurderte import- og spesielt eksportprisveksten inkludert oljeprisen. Dette bidro videre til at vi gjennomgående også anslo overskuddet på driftsbalansen for lavt.

I desember-analysen i 2005 var imidlertid investeringene i stor grad kommet på plass, men fremdeles ble veksten i BNP Fastlands-Norge like mye undervurdert. Forklaringen ligger delvis i at importen også var blitt kraftig oppjustert. Den viktigste årsaken til bommene helt fram til og med høsten 2006 er imidlertid å finne i hvordan vi behandler lagerendringer. I de foreløpige nasjonalregnskapstallene for 2006, utgjør nemlig endringene i lagerendring 0,6 prosent av BNP. I våre prognoser kopierer vi normalt bare de siste 4 «observerte» lagerendringene framover. Disse anslagene gir dermed ingen vekstimpulser ett år fram i tid, og viste seg også å gi små impulser helt til analysen i desember 2006.

Denne «observerte» lagerendringen er å betrakte som en kombinasjon av endringer i «ekte» lager og statistiske avvik. Litt forenklet betyr de statistiske avvikene at KNR har en eller annen kombinasjon av overvurdert produksjonsvekst og undervurdert etterspørselsutvikling. Det virker sannsynlig at en vesenlig del av lagerendringene faktisk er slike statistiske avvik, men hva som feilvurderes er ikke enkelt å si. Skulle det være produksjonsveksten som er overvurdert, vil prognosen i ettertid trolig fremstå som mer treffsikre på dette punktet. Hovedrevisjonen av nasjonalregnskapet som ble publisert desember 2006, har også bidratt til at vi har bommet på BNP-veksten gjennom definisjonsmessige endringer som bidro til å heve vekstbanen gjennom de senere årene.

I tråd med undervurderingen av aktivitetsveksten, anslo vi også lenge sysselsettingsveksten alt for lavt. Overvurderingen av arbeidsledigheten, var langt mer beskjeden, noe som naturligvis har sin forklaring i at tilstrømmingen til arbeidsmarkedet viste seg å ha vært langt høyere enn det vi lenge anslo.

Gjennom 2006 kom anslagene for realøkonomien stadig mer å plass, men BNP-veksten ble hele veien undervurdert. Arbeidsledigheten ble derimot perfekt anslått høsten 2006. Som en kunne vente av undervurderingen av aktivitetsveksten, anslo vi rentenivået lenge for lavt. Men fra desember 2005 har anslått gjennomsnittlig pengemarkedsrente ikke vært undervurdert med mer enn 0,2 prosentpoeng.

SSBs framskrivninger for 2006. Vekstrater i prosent der ikke annet fremgår

	ØA 1/05	ØA 3/05	ØA 4/05	ØA 6/05	ØA 1/06	ØA 3/06	ØA 4/06	ØA 6/06	ØA 1/07
Realøkonomi									
Konsum i husholdninger mv.	4,2	4,0	3,9	3,9	3,9	3,7	3,5	4,1	4,3
Konsum i offentlig forvaltning	1,8	1,8	2,3	1,9	2,0	2,5	2,5	1,9	2,2
Bruttoinvestering i fast kapital	1,6	1,5	1,3	6,2	6,6	8,7	7,7	9,2	8,9
Oljevirkksomhet	-2,7	-5,6	-1,9	5,1	6,3	8,1	5,2	6,7	9,1
Fastlands-Norge	3,1	4,0	2,3	6,5	6,2	7,6	7,0	8,3	8,9
Eksport									
Råolje og gass	1,7	3,9	4,2	2,5	-0,3	0,5	1,5	0,6	1,5
Tradisjonelle varer	0,6	5,8	5,7	1,0	-3,2	-2,7	-4,1	-5,2	-5,4
	2,3	1,4	0,7	2,4	3,0	3,9	5,0	5,6	6,5
Import									
Tradisjonelle varer	4,4	4,5	4,8	7,8	7,1	7,8	8,2	8,6	9,1
	4,7	4,5	4,8	5,6	4,4	6,1	7,7	9,4	10,6
BNP i alt									
Fastlands-Norge	2,0	2,8	2,8	2,1	1,3	1,9	2,1	2,5	2,9
	2,4	2,3	2,2	2,4	2,3	2,7	3,2	4,2	4,6
Arbeidsmarked									
Sysselsatte personer	1,1	1,2	1,1	1,6	1,5	2,1	2,5	2,9	3,1
AKU-ledighet (nivå)	3,8	3,9	4,1	3,9	3,8	3,8	3,4	3,5	3,4
Priser og lønninger									
Lønn per normalårsverk	3,7	3,5	3,5	3,7	3,8	3,9	4,0	4,0	4,1
Konsumprisindeksen (KPI)	2,1	2,3	2,2	2,3	2,6	2,1	2,4	2,3	2,3
KPI-JAE	2,0	2,3	1,5	1,7	1,3	0,9	0,8	0,8	0,8
Eksportpris tradisjonelle varer	-2,4	-1,8	-2,1	0,3	1,2	6,0	10,9	11,3	11,1
Importpris tradisjonelle varer	-1,7	-0,5	-2,7	0,1	-0,3	0,3	2,3	3,2	4,1
MEMO:									
Pengemarkedsrente (nivå)	2,5	2,5	2,2	2,9	2,9	3,0	3,1	3,1	3,1
Utlånsrente (nivå)	4,5	4,3	3,7	4,4	4,3	4,4	4,3	4,3	4,3
Importveid kronekurs (44 land)	0,2	2,0	-2,9	-0,6	1,1	-1,5	0,1	0,5	0,6
Driftsbalanse, mrd. kroner	206,2	255,0	416,1	275,1	333,7	387,0	390,0	366,9	365,7
Eksportmarkedsindikatorer	3,0	3,2	3,2	3,6	5,7	6,4	7,9	8,0	9,4
Råoljepris, kroner per fat	246,0	286,0	368,0	340,0	365,0	428,0	423,0	415,0	414,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Direkte og indirekte importandeler

Bruken av varer og tjenester kan deles inn i sluttleveringer (konsum, investeringer og eksport) og produktinnsats som er en produksjonsfaktor (kryssleveringer). En del av sluttleveringene dekkes direkte gjennom import, mens resten leveres fra innenlandske produsenter. I den norske produksjonen benyttes også importert produktinnsats. Den andelen som importert produktinnsats utgjør av en sluttlevering, defineres som den indirekte importandelen. Den totale andelen av import i en sluttlevering er dermed større enn den direkte andelen. Fordi størrelsen på importandelene er forskjellig, vil en gitt endring i en sluttleveringskomponent medføre ulike impulser mot norsk produksjon.

Importandelene beregnes ved å studere virkningen på importen av den enkelte sluttleveringskomponent i en statisk kryssløpsmodell. Dette innebærer at den ikke tar med virkninger av endringer i relative priser, ringvirkninger fra endringer i inntekt-sopptjening, behov for endret produksjonskapasitet (investeringer) og mulige effekter på renter og valutakurs. Importandelen gjengitt i tabellen er beregnet for 2004, som er det siste året med et endelig nasjonalregnskap. Tilsvarende importandelsberegninger for 2003 ble presentert i utsynet i fjor (ØA 1/2006 s. 30) og for 1997 og 2002 i utsynet året før (ØA 1/2005 s. 59-60).

Importandeler

Av hovedgruppene av sluttleveringskategorier er det eksporten og offentlig konsum som har de klart laveste direkte importandelene. Når man også tar med den indirekte importen, kommer importandelen for eksport imidlertid nær gjennomsnittet. Offentlig konsum, som i stor grad består av lønnskostnader, fremstår som den komponenten med klart lavest total importandel. Investeringer har de klart høyeste importandelene, både direkte og totalt.

I likhet med de andre hovedgruppene, er det store forskjeller når man ser på undergrupper av investeringer. De direkte importandelene for investeringer i form av bygninger og anlegg, er meget beskjedne. De indirekte importandelene er imidlertid relativt høye, slik at den totale importandelen ikke blir så veldig mye lavere enn gjennomsnittet. For investeringer i maskiner, skip, oljeplattformer og biler, utgjør den direkte importen over 1/3-del, mens den totale importen utgjør om lag halvparten av disse investeringene. Oppdelt på næringer, har utenriks sjøfart den høyeste totale importandelen med 59,9 prosent. I oljevirk-somheten ligger importandelen totalt noe høyere enn gjennomsnittet for investeringer i alt, mens investeringene i offentlig forvaltning ligger klart lavere.

Innenfor husholdningenes konsum, er det store variasjoner i importandelene. Nordmenns konsum i utlandet er naturligvis i sin helhet å regne som direkte import. Også kjøp av egne transportmidler skiller seg ut med en høy direkte importandel. Etter som det produseres svært få biler i Norge, kan andelen på litt over 40 prosent oppfattes som overraskende lav. Forklaringen ligger i det høye avgiftsnivået på biler, samt avansen i forhandlerleddene.

Innenfor eksport er det store variasjoner i importandelene. Eksporten fra utenriks sjøfart har høyest importinnhold, noe som henger sammen at det meste av produktinnsatsen er kjøpt utenfor Norge. På den andre enden av skalaen skiller olje og gass seg ut, med liten grad av import - produktinnsatsen er i svært stor grad produsert innenlands, samt at en stor del av produksjonsverdien utgjøres av petroleumsrente (definert i avsnittet om petroleumsinntektene i kapitlet om produksjon og markedsforhold).

Importandeler 2003

	Andel av sluttleveringene	Direkte	Indirekte	Totalt
Samlede sluttleveringer	1,000	9,7	12,2	21,9
Konsum	0,535	11,6	7,9	19,5
Konsum i husholdn. og ideelle org. ¹	0,363	16,3	8,1	24,4
Nærings- og nytelsesmidler	0,061	7,5	14,1	21,6
Energivarer med mer.	0,025	9,0	3,7	12,7
Egne Transportmidler	0,020	40,9	0,8	41,7
Div. varer	0,076	31,2	6,6	37,8
Bolig	0,057	0,3	5,0	5,3
Andre tjenester	0,115	1,3	12,2	13,5
Nordmenns konsum i utlandet	0,019	100,0	0,0	100,0
Offentlig konsum	0,172	1,7	7,5	9,2
Nyinvesteringer	0,140	20,7	14,0	34,7
Etter art:				
Bygninger og anlegg	0,064	0,6	15,9	16,5
Skip	0,007	44,3	16,1	60,4
Øvrige arter	0,068	37,2	11,8	49,1
Etter næring:				
Utvinning og rørtransport	0,035	20,6	16,5	37,1
Utenriks sjøfart	0,006	44,0	15,9	59,9
Fastlands-Norge	0,099	18,3	13,3	31,6
Industri	0,010	34,8	12,2	47,0
Andre vareproduserende næringer	0,006	29,7	13,2	42,9
Off. forvaltning	0,020	10,3	15,5	25,8
Boliger	0,028	0,6	15,9	16,5
Andre tjenesteytende næringer	0,035	29,9	11,5	41,4
Eksport	0,325	1,9	18,4	20,3
Trad. varer	0,097	6,3	23,8	30,1
Olje og gass	0,156	0,0	5,5	5,5
Andre varer	0,002	0,0	24,6	24,6
Utenriks sjøfart med mer	0,044	0,0	53,6	53,6
Andre tjenester	0,027	0,4	15,3	15,7

¹ Husholdningenes konsum er regnet inklusiv korreksjonspostene nordmenns konsum i utlandet samt utlendingers konsum i Norge. Sistnevnte blir derfor trukket ut av sluttleveransen eksport. Salg av brukt realkapital er også tatt bort fra eksporten.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utenrikshandel

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2004-priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert							
	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	812 122	847 014	199 078	203 836	204 847	203 943	208 307	211 149	212 831	214 576
Konsum i husholdninger	778 529	811 394	190 907	195 530	196 355	195 302	199 507	202 297	203 882	205 546
Varekonsum	404 922	420 956	99 513	102 053	102 287	101 154	103 890	104 654	105 923	106 657
Tjenestekonsum	348 998	361 054	85 951	86 919	87 681	88 212	88 586	90 151	90 423	91 794
Husholdningenes kjøp i utlandet	46 583	51 958	10 898	11 990	11 783	11 668	12 313	13 125	13 236	13 004
Utlendingers kjøp i Norge	-21 974	-22 574	-5 454	-5 433	-5 397	-5 731	-5 282	-5 632	-5 699	-5 909
Konsum i ideelle organisasjoner	33 593	35 620	8 171	8 307	8 492	8 641	8 799	8 852	8 948	9 030
Konsum i offentlig forvaltning	379 939	388 213	94 642	95 155	94 911	95 255	96 771	97 103	97 150	97 148
Konsum i statsforvaltningen	200 424	201 973	50 160	50 143	50 007	50 122	50 785	50 826	50 176	50 178
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	172 548	174 527	43 123	43 123	43 102	43 208	43 858	43 941	43 353	43 365
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	27 876	27 446	7 038	7 019	6 904	6 914	6 926	6 885	6 822	6 813
Konsum i kommuneforvaltningen	179 514	186 240	44 482	45 013	44 904	45 133	45 986	46 277	46 974	46 970
Bruttoinvestering i fast realkapital	349 319	380 568	81 185	85 648	86 377	95 813	88 509	95 862	95 290	100 218
Utvinning og rørtransport	84 924	92 639	19 397	21 527	21 174	22 748	20 342	21 468	23 923	26 881
Tjenester tilknyttet utvinning	-1 835	-1 408	53	-2 851	919	44	-904	-17	-395	-91
Utenriks sjøfart	15 146	16 022	3 510	4 677	1 814	5 105	4 890	4 564	4 537	1 981
Fastlands-Norge	251 085	273 315	58 225	62 295	62 471	67 916	64 181	69 848	67 225	71 447
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	200 683	218 409	47 283	49 621	50 227	53 439	52 590	53 564	54 762	56 976
Næringer	120 056	132 607	27 727	29 741	29 931	32 573	31 512	32 279	33 306	35 022
Industri og bergverk	23 440	28 718	4 805	5 523	5 698	7 295	5 981	6 353	7 760	8 212
Annen vareproduksjon	19 775	21 322	4 630	5 158	5 340	4 694	5 015	5 447	5 482	5 320
Tjenester	76 840	82 567	18 292	19 060	18 894	20 584	20 516	20 479	20 064	21 490
Boliger (husholdninger)	80 628	85 802	19 557	19 880	20 296	20 866	21 078	21 285	21 455	21 953
Offentlig forvaltning	50 401	54 906	10 942	12 674	12 244	14 477	11 591	16 284	12 463	14 471
Lagerendring og statistiske avvik	50 538	66 559	13 566	7 827	16 717	13 654	17 239	13 426	20 539	16 931
Bruttoinvestering i alt	399 800	447 060	94 751	93 475	103 095	109 467	105 747	109 289	115 830	117 149
Innenlandsk sluttanvendelse	1 591 861	1 682 288	388 472	392 466	402 853	408 665	410 825	417 541	425 810	428 873
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	1 443 145	1 508 543	351 946	361 287	362 229	367 114	369 258	378 100	377 206	383 171
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	430 340	443 119	105 585	107 829	107 155	109 732	108 361	113 387	109 613	111 619
Eksport i alt	737 591	748 353	180 803	187 052	185 456	184 736	185 948	186 476	184 836	191 074
Tradisjonelle varer	220 746	235 021	54 732	53 684	55 577	56 578	57 408	58 445	58 689	60 262
Råolje og naturgass	320 559	303 128	80 495	81 829	80 262	78 624	78 323	75 557	75 394	74 102
Skip, plattformer og fly	10 781	10 626	1 009	5 401	3 316	1 055	2 244	1 786	3 256	3 355
Tjenester	185 505	199 579	44 567	46 138	46 301	48 480	47 972	50 689	47 497	53 355
Samlet sluttanvendelse	2 329 451	2 430 641	569 275	579 518	588 309	593 401	596 773	604 017	610 646	619 947
Import i alt	539 642	588 868	127 078	133 756	137 682	141 296	141 117	146 485	147 130	154 086
Tradisjonelle varer	349 862	386 884	82 667	86 320	90 523	90 078	93 561	94 804	96 395	101 868
Råolje og naturgass	2 953	1 210	669	488	528	1 311	425	178	167	469
Skip, plattformer og fly	10 421	11 952	2 106	2 616	2 669	3 030	2 713	4 680	3 152	1 410
Tjenester	176 406	188 822	41 637	44 332	43 961	46 877	44 418	46 824	47 417	50 338
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	1 789 867	1 841 840	442 197	445 763	450 627	452 105	455 655	457 532	463 516	465 860
Bruttonasjonalprodukt Fastl.-Norge (markedsverdi)	1 415 739	1 480 943	348 558	351 082	355 660	360 513	364 352	368 186	372 240	376 773
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	374 128	360 898	93 638	94 680	94 967	91 592	91 304	89 345	91 275	89 087
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 206 438	1 257 837	296 282	299 361	303 126	307 550	309 669	313 112	314 765	320 091
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	938 053	985 228	228 957	232 432	236 006	240 387	241 974	245 048	246 505	251 597
Industri og bergverk	168 159	175 860	40 921	42 020	42 147	42 681	43 134	43 559	43 840	45 247
Annen vareproduksjon	141 641	143 564	34 438	35 391	35 378	36 616	36 264	35 785	35 685	35 597
Tjenester inkl. bolig tjenester	628 254	665 803	153 598	155 021	158 480	161 090	162 576	165 703	166 979	170 752
Offentlig forvaltning	268 385	272 609	67 325	66 929	67 120	67 163	67 695	68 064	68 260	68 494
Korreksjonsposter	209 301	223 106	52 276	51 721	52 534	52 962	54 683	55 075	57 476	56 683

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2004-priser. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert							
	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,3	4,3	0,3	2,4	0,5	-0,4	2,1	1,4	0,8	0,8
Konsum i husholdninger	3,2	4,2	0,3	2,4	0,4	-0,5	2,2	1,4	0,8	0,8
Varekonsum	2,7	4,0	-0,2	2,6	0,2	-1,1	2,7	0,7	1,2	0,7
Tjenestekonsum	2,7	3,5	0,5	1,1	0,9	0,6	0,4	1,8	0,3	1,5
Husholdningenes kjøp i utlandet	12,9	11,5	4,9	10,0	-1,7	-1,0	5,5	6,6	0,8	-1,8
Utlendingers kjøp i Norge	4,0	2,7	2,6	-0,4	-0,7	6,2	-7,8	6,6	1,2	3,7
Konsum i ideelle organisasjoner	5,9	6,0	0,9	1,7	2,2	1,7	1,8	0,6	1,1	0,9
Konsum i offentlig forvaltning	1,8	2,2	0,6	0,5	-0,3	0,4	1,6	0,3	0,0	0,0
Konsum i statsforvaltningen	1,6	0,8	1,3	0,0	-0,3	0,2	1,3	0,1	-1,3	0,0
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,3	1,1	2,9	0,0	0,0	0,2	1,5	0,2	-1,3	0,0
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-7,9	-1,5	-7,4	-0,3	-1,6	0,1	0,2	-0,6	-0,9	-0,1
Konsum i kommuneforvaltningen	2,0	3,7	-0,1	1,2	-0,2	0,5	1,9	0,6	1,5	0,0
Bruttoinvestering i fast realkapital	11,2	8,9	-7,1	5,5	0,9	10,9	-7,6	8,3	-0,6	5,2
Utvinning og rørtransport	19,1	9,1	5,3	11,0	-1,6	7,4	-10,6	5,5	11,4	12,4
Tjenester tilknyttet utvinning	-165,2	-23,3	-98,0	..	-132,2	-95,2	..	-98,1	..	-76,9
Utenriks sjøfart	50,0	5,8	-29,3	33,2	-61,2	181,5	-4,2	-6,7	-0,6	-56,3
Fastlands-Norge	9,1	8,9	-5,0	7,0	0,3	8,7	-5,5	8,8	-3,8	6,3
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	11,9	8,8	0,0	4,9	1,2	6,4	-1,6	1,9	2,2	4,0
Næringer	10,2	10,5	-1,2	7,3	0,6	8,8	-3,3	2,4	3,2	5,2
Industri og bergverk	12,3	22,5	-6,7	14,9	3,2	28,0	-18,0	6,2	22,1	5,8
Annen vareproduksjon	3,9	7,8	2,0	11,4	3,5	-12,1	6,8	8,6	0,6	-3,0
Tjenester	11,3	7,5	-0,5	4,2	-0,9	8,9	-0,3	-0,2	-2,0	7,1
Boliger (husholdninger)	14,5	6,4	1,9	1,7	2,1	2,8	1,0	1,0	0,8	2,3
Offentlig forvaltning	-0,5	8,9	-22,1	15,8	-3,4	18,2	-19,9	40,5	-23,5	16,1
Lagerendring og statistiske avvik	50,1	31,7	48,9	-42,3	113,6	-18,3	26,3	-22,1	53,0	-17,6
Bruttoinvestering i alt	14,9	11,8	-1,8	-1,3	10,3	6,2	-3,4	3,3	6,0	1,1
Innenlandsk sluttanvendelse	5,6	5,7	-0,1	1,0	2,6	1,4	0,5	1,6	2,0	0,7
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	3,9	4,5	-0,5	2,7	0,3	1,3	0,6	2,4	-0,2	1,6
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	1,5	3,0	-2,3	2,1	-0,6	2,4	-1,2	4,6	-3,3	1,8
Eksport i alt	0,7	1,5	0,5	3,5	-0,9	-0,4	0,7	0,3	-0,9	3,4
Tradisjonelle varer	5,2	6,5	0,7	-1,9	3,5	1,8	1,5	1,8	0,4	2,7
Råolje og naturgass	-5,0	-5,4	0,6	1,7	-1,9	-2,0	-0,4	-3,5	-0,2	-1,7
Skip, plattformer og fly	11,2	-1,4	-25,0	435,4	-38,6	-68,2	112,7	-20,4	82,4	3,0
Tjenester	5,5	7,6	1,0	3,5	0,4	4,7	-1,0	5,7	-6,3	12,3
Samlet sluttanvendelse	4,0	4,3	0,1	1,8	1,5	0,9	0,6	1,2	1,1	1,5
Import i alt	8,6	9,1	-1,8	5,3	2,9	2,6	-0,1	3,8	0,4	4,7
Tradisjonelle varer	8,2	10,6	0,4	4,4	4,9	-0,5	3,9	1,3	1,7	5,7
Råolje og naturgass	55,0	-59,0	3,3	-27,1	8,3	148,2	-67,6	-58,2	-6,1	181,6
Skip, plattformer og fly	-20,6	14,7	-49,1	24,2	2,1	13,5	-10,4	72,5	-32,6	-55,3
Tjenester	11,4	7,0	-1,5	6,5	-0,8	6,6	-5,2	5,4	1,3	6,2
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	2,7	2,9	0,6	0,8	1,1	0,3	0,8	0,4	1,3	0,5
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	4,5	4,6	1,1	0,7	1,3	1,4	1,1	1,1	1,1	1,2
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	-3,5	-3,5	-1,1	1,1	0,3	-3,6	-0,3	-2,1	2,2	-2,4
Fastlands-Norge (basisverdi)	4,4	4,3	0,8	1,0	1,3	1,5	0,7	1,1	0,5	1,7
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	5,3	5,0	0,8	1,5	1,5	1,9	0,7	1,3	0,6	2,1
Industri og bergverk	3,4	4,6	-1,3	2,7	0,3	1,3	1,1	1,0	0,6	3,2
Annen vareproduksjon	9,0	1,4	3,6	2,8	0,0	3,5	-1,0	-1,3	-0,3	-0,2
Tjenester inkl. boligjenester	5,0	6,0	0,8	0,9	2,2	1,6	0,9	1,9	0,8	2,3
Offentlig forvaltning	1,5	1,6	0,8	-0,6	0,3	0,1	0,8	0,5	0,3	0,3
Korreksjonsposter	4,5	6,6	2,6	-1,1	1,6	0,8	3,2	0,7	4,4	-1,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2004=100

	Ujustert		Sesongjustert							
	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	101,0	103,1	100,2	100,7	101,5	101,6	101,8	103,1	103,4	104,3
Konsum i offentlig forvaltning	102,6	106,9	101,7	102,1	103,1	103,5	104,7	106,4	107,6	108,9
Bruttoinvestering i fast kapital	102,8	106,2	101,4	103,1	102,6	104,0	103,8	105,6	106,9	108,1
Fastlands-Norge	102,0	105,1	102,1	101,8	100,9	103,3	104,0	104,4	104,7	107,3
Innenlandsk sluttanvendelse	101,9	104,9	100,2	102,7	102,5	102,3	103,1	105,0	105,3	105,6
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	101,6	104,4	100,9	101,2	101,8	102,4	102,9	104,2	104,7	106,0
Eksport i alt	117,3	133,2	109,5	112,2	119,5	127,5	134,3	133,2	133,7	132,6
Tradisjonelle varer	104,0	115,6	100,5	102,3	106,0	106,6	110,5	114,8	118,6	119,1
Samlet sluttanvendelse	106,8	113,6	103,2	105,8	107,8	110,2	112,9	113,7	113,9	113,9
Import i alt	101,2	104,2	101,1	100,8	101,2	101,7	102,4	102,1	104,2	107,9
Tradisjonelle varer	100,4	104,5	100,4	100,4	100,3	100,3	102,3	102,2	104,2	108,8
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	108,5	116,6	103,8	107,3	109,9	112,8	116,1	117,4	117,0	115,9
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	102,1	105,5	100,1	102,9	102,3	103,1	104,1	105,6	105,8	106,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert							
	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1,0	2,1	-0,5	0,5	0,8	0,1	0,2	1,2	0,3	0,8
Konsum i offentlig forvaltning	2,6	4,1	0,4	0,4	1,0	0,4	1,1	1,7	1,1	1,2
Bruttoinvestering i fast kapital	2,8	3,3	-1,1	1,6	-0,5	1,4	-0,2	1,8	1,3	1,1
Fastlands-Norge	2,0	3,0	-0,2	-0,3	-0,8	2,4	0,6	0,4	0,3	2,5
Innenlandsk sluttanvendelse	1,9	2,8	-1,0	2,5	-0,3	-0,1	0,8	1,8	0,3	0,3
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	1,6	2,8	-0,2	0,3	0,6	0,6	0,5	1,2	0,5	1,2
Eksport i alt	17,3	13,6	2,3	2,5	6,4	6,7	5,4	-0,9	0,4	-0,9
Tradisjonelle varer	4,0	11,1	-1,1	1,8	3,6	0,6	3,6	4,0	3,3	0,4
Samlet sluttanvendelse	6,8	6,3	0,1	2,5	1,9	2,2	2,5	0,7	0,2	0,0
Import i alt	1,2	3,0	-0,1	-0,3	0,3	0,5	0,7	-0,3	2,0	3,6
Tradisjonelle varer	0,4	4,1	0,2	0,0	-0,1	0,0	2,0	-0,1	1,9	4,4
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	8,5	7,4	0,1	3,4	2,4	2,7	2,9	1,1	-0,4	-0,9
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	2,1	3,3	-1,2	2,8	-0,6	0,8	0,9	1,5	0,1	0,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Den økonomiske politikken

Finanspolitikken

Handlingsrommet for finanspolitikken

Siden behandlingen av statsbudsjettet for 2002 har den såkalte handlingsregelen vært retningsgivende for budsjettpolitikken. Retningslinjene (se St.meld. nr. 29, 2000-2001) innebærer at petroleumsinntektene gradvis fases inn i økonomien, om lag i takt med utviklingen i forventet realavkastning av Statens pensjonsfond – Utland¹, anslått til 4 prosent. Videre legges det vekt på å jevne ut svingninger i økonomien for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet.

Finansdepartementet måler bruken av petroleumsinntekter ved det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet. Størrelsen på dette underskuddet framkommer ved å korrigere differansen mellom alle statens utgifter og inntekter for netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten, samt aktivitets- og regnskapsmessige forhold (se nærmere forklaring i egen boks og tabell).

Siden handlingsregelen ble innført har det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet vært høyere enn den forventede realavkastningen av Statens pensjonsfond – Utland. Dette har dels sammenheng med en svakere utvikling i fondet enn antatt da handlingsregelen ble vedtatt, og dels med endringer i inntekts- og utgiftsposter som har svekket den strukturelle, oljekorrigerte budsjettbalansen. Høykonjunkturen i norsk økonomi, høye oljepriser og god avkastning i internasjonale finansmarkeder har endret dette bildet. Utviklingen i fondet er langt sterkere enn forventet da handlingsregelen ble vedtatt, og skatteinngangen er høy. Etter en betydelig reduksjon av merbruken i fjor la Regjeringen opp til å redusere denne til under 1 milliard kroner i 2007 i Nasjonalbudsjettet 2007.

Finanspolitikken i 2006

I Revidert nasjonalbudsjett 2006 ble det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet for dette året anslått til 65,9 milliarder kroner. Høyere skatteinntekter enn anslått førte til at underskuddet i Nasjonalbudsjettet 2007 ble nedjustert til 62,9 milliarder kroner. Utviklingen i det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet målt i prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge indikerer at finanspolitikken virket ekspansivt i årene 2002-2006. Indikatoren tar imidlertid ikke hensyn til at endringer i inntekts- og utgiftsposter har ulik virkning på norsk økonomi. Anslag i Nysaldert statsbudsjett (St.prp. nr. 31, 2006-2007) indikerer et strukturelt oljekorrigert underskudd på 62,5 milliarder kroner for 2006 (se boks og tabell som redegjør for sammenhengen mellom begrepene).

Den reelle, underliggende veksten i statsbudsjettets utgifter fra 2005 til 2006 er i Nysaldert budsjett anslått til knapt 2 prosent. Dette er høyere enn i Nasjonalbudsjettet 2006 hvor den ble anslått til $\frac{3}{4}$ prosent. De samlede utgiftene på statsbudsjettet utenom petroleumsvirksomheten i 2006 er i Nysaldert budsjett anslått til 665 milliarder kroner.

Statsbudsjettets netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten i 2006 ble i Nysaldert budsjett anslått til 357,9 milliarder kroner. Dette er 30,0 milliarder kroner høyere enn i vedtatt budsjett. Økningen har i første rekke sammenheng med høyere oljepriser i 2006 enn opprinnelig lagt til grunn. Etter overføringen på 57,4 milliarder kroner til statsbudsjettet for å dekke det oljekorrigerte underskuddet, kan det ifølge disse anslagene avsettes 300,5 milliarder kroner til Statens pensjonsfond – Utland i 2006. Ifølge siste tall fra Norges Bank utgjorde kapitalen i Statens pensjonsfond – Utland 1760 milliarder kroner ved utgangen av november 2006 mot 1399 milliarder kroner ved utgangen av 2005.

Den strukturelle, oljekorrigerte budsjettbalansen. Milliarder kroner

	2004	2005	2006	2007
Oljekorrigert overskudd på statsbudsjettet	-79,2	-64,8	-59,5	-57,0
- Overføringer fra Norges Bank. Avvik fra beregnet trendnivå	4,9	5,1	5,3	5,6
- Netto renteinntekter. Avvik fra beregnet trendnivå	3,9	2,2	2,0	-4,6
- Særskilte regnskapsforhold	0,7	0,0	1,7	0
- Aktivitetskorrigeringer	17,6	5,1	-12,3	-15,1
= Strukturelt budsjettoverskudd	-52,2	-52,4	-62,9	-71,0
Målt i prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge	-3,9	-3,8	-4,3	-4,6
Endring fra året før i prosentpoeng ¹	-0,4	0,1	-0,5	-0,3

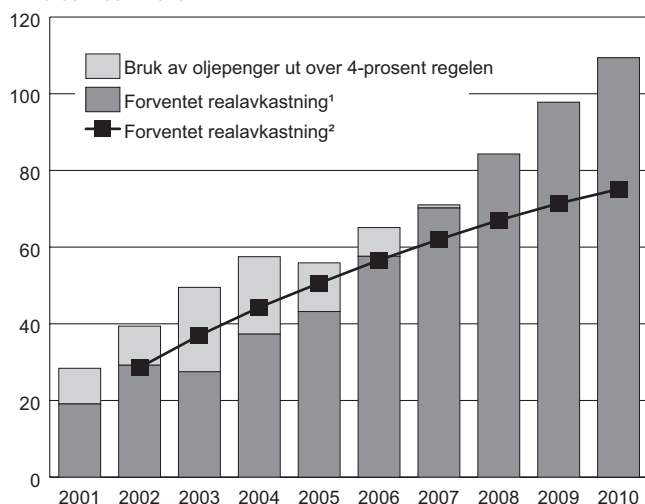
¹ Negative tall indikerer at budsjettet virker ekspansivt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet, Nasjonalbudsjettet 2007.

¹ Ved Lov om Statens pensjonsfond (2005) ble Lov om Statens petroleumsfond (1990) opphevet med virkning fra 1. januar 2006, og Statens petroleumsfond skiftet navn til Statens pensjonsfond – Utland. I tillegg ble Folketrygdfondet en del av Statens pensjonsfond – Norge. Virksomhetene i de to fondene er videreført innenfor den nye overbygningen.

Fondsavkastning og strukturelt underskudd

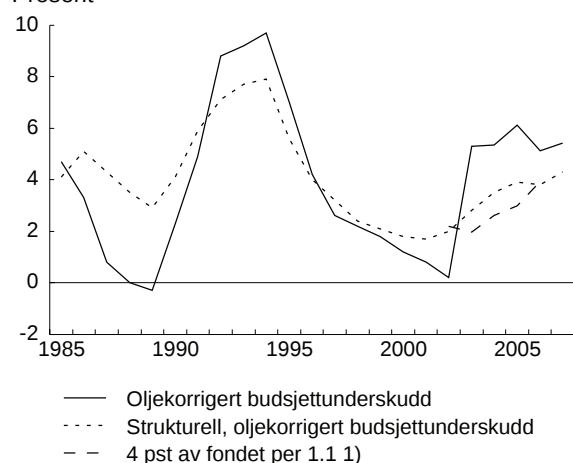
Milliarder 2007-kroner

¹ Nasjonalbudsjettet 2007.

² Revidert nasjonalbudsjett 2001.

Budsjettunderskudd som andel av trend-BNP for Fastlands-Norge

1) basert på faktisk fondsverdi

Kilde: Finansdepartementet, Nasjonalbudsjettet 2007.

Sammensetningen av skatteinntektene

Ifølge foreløpige tall fra Statistisk sentralbyrå for offentlig forvaltnings inntekter og utgifter anslås påløpte skatter i 2006 til nesten 960 milliarder kroner. Dette utgjør en økning på 13,2 prosent sammenlignet med 2005. Det er særlig skatteinntektene fra utvinning av petroleum som anslås å øke kraftig på grunn av de høye oljeprisene i 2006. I alt anslås påløpte oljeskatter til 243 milliarder kroner i 2006, mot 185 milliarder kroner i 2005. Anslagene for 2006 innebærer også en klar økning i skatteinntektene fra fastlandsøkonomien. De påløpte skatteinntektene fra inntekt og formue utenom petroleumsvirksomheten anslås å ha økt med 6,8 prosent, til 259 milliarder kroner. Merverdiavgiften og trygdeavgiftene anslås å øke med henholdsvis 13,3 og 7,4 prosent. Endelig statistikk for påløpte skatter for personer og foretak for 2006 vil først foreligge mot slutten av 2007.

Noen sentrale begreper

Det strukturelle oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet viser overskuddet på statsbudsjettet korrigert for inntekter og utgifter fra petroleumsvirksomheten, overføringer fra Norges Bank utover beregnet trendnivå, netto renteinntekter fra Norges Bank og utlandet utover beregnet trendnivå, særskilte regnskapsmessige forhold, samt virkninger på inntekter og utgifter av avvik mellom den faktiske økonomiske aktiviteten og aktivitetsnivået i en nøytral konjunktursituasjon (aktivitetskorrigeringer). Korreksjonene gjøres av Finansdepartementet.

Aktivitetskorrigeringer utføres på følgende måte: For skatter og avgifter beregnes den isolerte effekten på budsjettbalansen av at veksten i skattegrunnlaget avviker fra trendutviklingen. Korreksjonen er ulik for ulike skattearter. For bilavgifter utføres særskilte beregninger av hvordan budsjettet påvirkes av at førstegangsregistreringen av biler avviker fra en trendmessig utvikling. I tillegg korrigeres dagpengeutbetalingene ved å ta utgangspunkt i avvik fra et trendberegnet ledighetsnivå. Ved høyere ledighet enn dette, korrigeres balansen for beregnede ekstraavgifter til ledighetstrygd, og tilsvarende ved lavere ledighet.

Indikatoren for den underliggende realveksten i statsbudsjettets utgifter er basert på statsbudsjettets utgifter fra trukket utgifter til petroleumsvirksomheten, dagpenger og renteutgifter. I tillegg er det korrigert for regnskapsmessige forhold som påvirker sammenliknbarheten av budsjettallene for påfølgende år.

Offentlig forvaltnings netto finansinvesteringer uttrykker den transaksjonsbaserte endringen i forvaltningens netto fordringer overfor husholdninger, foretak og utlandet. Netto finansinvesteringer fremkommer som differansen mellom offentlig forvaltnings totale inntekter og utgifter. Nasjonalregnskapets definisjon er: Netto finansinvesteringer = Bruttosparing - Brutto realinvestering i fast realkapital - Netto kjøp av tomt og grunn - Netto kapitaloverføringer.

Netto finansinvesteringer for offentlig forvaltning er summen av netto finansinvesteringer i stats- og kommuneforvaltningen. For statsforvaltningen omfatter begrepet i tillegg til statsbudsjettet og Statens pensjonsfond – Utland overskuddet på andre stats- og trygderegnskaper, blant annet Statens pensjonsfond – Norge og andre statlige fond. Kapitalinnskudd i den løpende forretningsdriften kommer også i tillegg.

Netto finansinvesteringer i offentlig forvaltning oppgis i påløpt verdi. Dersom netto finansinvesteringene i stats- og kommuneforvaltningen oppgis i bokførte verdier, må det derfor korrigeres for forskjellen mellom bokførte og påløpte skatter. Bokført skatt er skatt som er innbetalt i en gitt periode, mens påløpt skatt er den skatt som er utlignet, men ikke nødvendigvis innbetalt i den samme perioden.

**Hovedtall for statsbudsjettet og Statens pensjonsfond – Utland. Anslag fra Nasjonalbudsjettet 2007 og Nysaldert budsjett 2006¹.
Milliarder kroner**

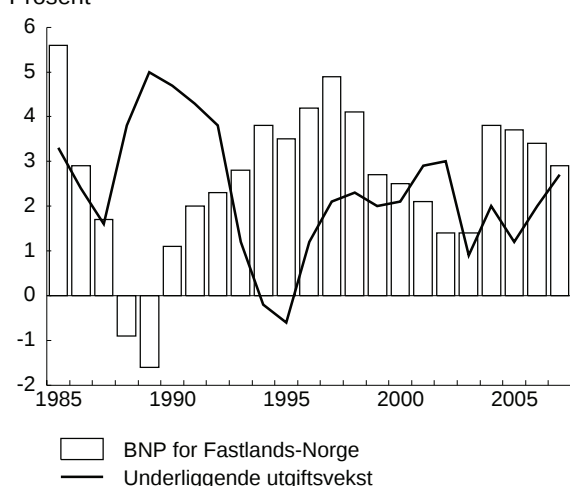
	2005 ²	2006 ³	2007 ⁴
Totale inntekter	860,8	989,3	1 026,1
Inntekter fra petroleumsvirksomhet	297,0	381,5	384,5
Inntekter utenom petroleumsinntekter	563,8	607,8	641,6
- Totale utgifter	650,1	688,8	715,4
Utgifter til petroleumsvirksomhet	21,4	23,6	19,6
Utgifter utenom petroleumsvirksomhet	628,6	665,2	695,8
= Overskudd før overføring til Statens pensjonsfond – Utland	210,8	300,5	310,8
- Netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten	275,5	357,9	364,9
= Oljekorrigert overskudd	-64,8	-57,4	-54,1
+ Overført fra Statens pensjonsfond – Utland	70,6	57,4	54,1
= Overskudd på statsbudsjettet	5,8	0,0	0,0
+ Netto avsatt i Statens pensjonsfond – Utland	205,0	300,1	310,8
+ Renter og utbytte, Statens pensjonsfond – Utland	36,9	57,4	78,7
= Samlet overskudd på statsbudsjettet og i Statens pensjonsfond – Utland	247,6	349,5	389,5

¹ Tall for 2005 og 2006 kan avvike fra tilsvarende tall fra SSB pga. ulikt informasjonsgrunnlag og definisjonsforskjeller.

² Regnskap 2005. Kilde: St.meld. nr. 1 (2006-2007).

³ Anslag 2006. Kilde: St.prp. nr. 31 (2006-2007).

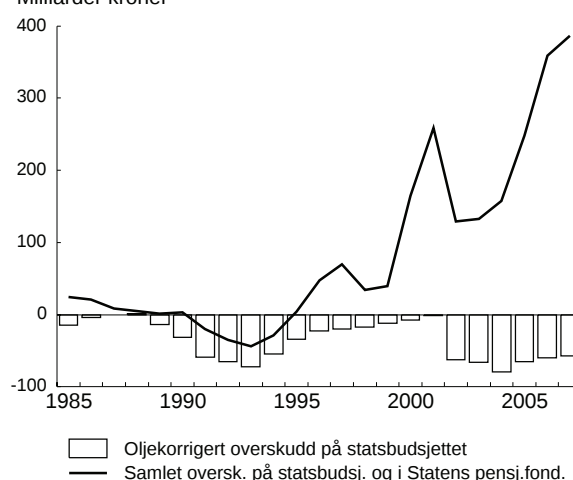
⁴ Budsjett 2006. Kilde: St. prp. nr. 1 Tillegg nr. 4 om endring av St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet 2007 (2006-2007).
Kilde: Finansdepartementet.

Statsbudsjettets reelle, underliggende utgiftsvekst og vekst i BNP for Fastlands-Norge.
Prosent

Kilde: Finansdepartementet, Nasjonalbudsjettet 2007.

Overskudd på statsbudsjettet og i Statens pensjonsfond 1)

Milliarder kroner

1) Før 2006 Petroleumsfondet

Kilde: Finansdepartementet, Nasjonalbudsjettet.

Nasjonalregnskapets mål på offentlig forvaltnings budsjettoverskudd

Offentlig forvaltnings budsjettoverskudd måles i nasjonalregnskapet som netto finansinvesteringer. I tillegg til statsbudsjettet omfatter dette overskuddsbegrepet Statens pensjonsfond, andre statlige fond og trygderegnskaper. Videre inngår kommuneforvaltningen som et eget forvaltningsnivå.

Offentlig forvaltnings netto finansinvesteringer er ifølge anslag for offentlig forvaltnings inntekter og utgifter anslått til å ha økt nominelt fra 312,4 milliarder kroner i 2005 til 400,8 milliarder kroner i 2006, tilsvarende 19,5 prosent av BNP. Dette skyldes i første rekke økte petroleumsinntekter. Norge er derfor i en annen situasjon enn de fleste industriland, som har

budsjettunderskudd. Imidlertid avspeiler dette omstillinger av petroleumsformuen til finansielle fordringer. I Nasjonalbudsjettet for 2007 er netto finansinvesteringene for offentlig forvaltning anslått til 399,4 milliarder kroner, eller 18,6 prosent av BNP. Reduksjonen har sammenheng med at det er lagt til grunn lavere anslag for påløpte skatter fra petroleumsvirksomheten enn for 2006. Kommuneforvaltningens underskudd målt ved netto finansinvesteringene er anslått til 3,1 milliarder kroner i 2005, mens dette ble snudd til et overskudd på 0,9 milliarder kroner i 2006.

Statsbudsjettet for 2007

I St. prp. 1 nr. 1 (2006-2007) ble det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet for inneværende

Offentlig forvaltning. Påløpte skatter etter art. Milliarder kroner

	2004	2005	2006
Påløpte skatter i alt	753,6	847,7	959,5
Produksjonsskatter	223,0	240,4	265,4
Merverdiavgift og avgift på investeringer	140,6	153,1	173,4
Toll	1,6	1,6	1,8
Avgifter på utvinning av petroleum	4,5	3,9	5,9
Avgifter på alkohol mv.	9,1	9,3	9,8
Avgifter på tobakksvarer	6,8	6,8	6,6
Avgift på bensin	8,8	8,6	8,5
Andre avgifter på motorvogner mv.	25,1	26,4	29,3
Eiendomsskatt	3,5	4,3	4,8
Andre produksjonsskatter	23,1	26,3	25,4
Trygde og pensjonspremier	164,4	173,8	186,6
Fra arbeidstakere	65,5	69,1	72,4
Fra arbeidsgivere	98,8	104,8	114,2
Skatt på inntekt, formue mv.	366,2	433,6	507,5
Skatt på inntekt og formue unntatt ved utvinning av petroleum	228,3	242,1	258,5
Skatt på inntekt og formue ved utvinning av petroleum	132,0	185,3	242,5
Årsavgift på motorvogner betalt av husholdninger	5,8	6,0	6,4
Annen skatt på inntekt, formue mv.	0,1	0,2	0,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå, offentlig forvaltnings inntekter og utgifter.

Nettofinansinvesteringer i offentlig forvaltning. Milliarder kroner

	2005	2006	2007
A. Netto finansinvesteringer i statsforvaltningen, påløpt verdi	312,4	400,8	399,4
Statsbudsjettets overskudd	5,8	0,0	0,0
Overskudd i Statens pensjonsfond	241,8	359,0	386,6
Overskudd i andre stats- og trygdeordninger	8,9	1,0	-1,0
Definisjonsforskjell i statsregnskapet/nasjonalregnskapet ¹	47,4	33,2	9,4
Kapitalinnskudd i forretningsdriften ²	8,5	7,6	4,5
B. Netto finansinvesteringer i kommuneforvaltningen, påløpt verdi	-0,3	3,2	-1,4
Kommuneforvaltningens overskudd, bokført verdi	-3,1	0,9	-1,3
Påløpte, ikke innbetalte kommuneskatter	2,7	2,3	0,0
C. Offentlig forvaltnings netto finansinvesteringer (=A+B)	312,0	404,1	398,1
Målt som prosent av BNP	16,4	19,5	18,6

¹ Inkluderer statsforvaltningens påløpte, men ikke bokførte skatter.

² Kapitalinnskudd (investeringer) i statlig petroleumsvirksomhet regnes som finansinvesteringer i nasjonalregnskapet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

år anslått til 71,0 milliarder kroner. Dette representerer en underliggende økning i bruken av petroleumsinntekter på 5,9 milliarder kroner, eller 0,3 prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge, fra 2006 til 2007. Dette betyr at budsjettforslaget for 2007 framstår som svakt ekspansivt. Et strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd i denne størrelsen er vel 0,8 milliarder kroner over forventet realavkastning av kapitalen i Statens pensjonsfond – Utland ved inngangen til 2007. Budsjettet innebærer en underliggende realvekst i statsbudsjettets utgifter på om lag 2¼ prosent, nesten en dobling av vekstraten sammenlignet med fjorårets 1½ prosent.

Anslagene i Nasjonalbudsjettet tilsier et samlet overskudd på statsbudsjettet og i Statens pensjonsfond i 2007 på 386,6 milliarder kroner. Når en tar hensyn til omvurderinger, blant annet som følge av valutakursendringer, er den samlede kapitalen i Statens pensjonsfond – Utland ved utgangen av 2007 anslått til

2 182 milliarder kroner. Offentlig forvaltnings samlede nettofordringer er i Nasjonalbudsjettet anslått til om lag 2 520 milliarder kroner ved utgangen av 2006, om lag 118 prosent av anslått BNP i 2007.

Endringer i budsjettforslaget

I St. prp. 1. tillegg nr. 4, Om endring av St. prp. nr. 1 om statsbudsjettet 2007 (2006-2007) presenteres Regjeringens forslag til endringer i budsjettet. Som følge av arbeidet i Sykefraværsutvalget har Regjeringen trukket sitt forslag om å gi arbeidsgivere medfinansieringsansvar for sykefravær i trygdeperioden. Provenyvirkningen av at forslaget trekkes er 2,8 milliarder kroner i 2007. Dette, og noen mindre justeringer, fører til at den underliggende utgiftsveksten anslås økt til 3,0 prosent. Ny informasjon om skatte- og avgiftsinngangen i 2006 viste høyere skatteinntekter fra merverdiavgiften og personlige næringsdrivende enn tidligere anslått. Det forventes høyere skatteinntekter enn tidligere anslått fra personlig nærings-

Definisjonsforskjeller mellom stats- og kommuneregnskapet og offentlige finanser i nasjonalregnskapet

Formålet med nasjonalregnskapsstatistikken er å gi et avstemt og helhetlig bilde av norsk økonomi i tråd med internasjonale retningslinjer, noe som sikrer sammenlignbarhet med andre land. Her bearbeides og sammenstilles blant annet offentlig forvaltnings finanser sammen med inntekter og utgifter for andre sektorer i økonomien. Ifølge internasjonale standarder skal nasjonalregnskapet settes opp etter det såkalte *påløptprinsippet*. Dette prinsippet innebærer at utgiftene skal registreres når aktiviteten finner sted, og inntektene skal henføres til den periode de er opptjent, ikke når de bokføres.

Kildene

Statsregnskapet

Statsregnskapet (St.meld. nr. 3) gir informasjon om de økonomiske transaksjonene i statskassen medregnet folketrygden, samt driftsresultatet i den statlige forretningsdriften. Den statlige forretningsdriften omfatter næringsvirksomhet der staten har et ubegrenset økonomisk ansvar. Eksempler på slike enheter er Statsbygg og Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE). I statsregnskapet benyttes *kontantprinsippet* for registrering av økonomiske transaksjoner. Dette er et regnskapsprinsipp som gir oversikt over kontante inn- og utbetalinger og endring i likviditet. Dette medfører at regnskapstransaksjonene i en periode ikke nødvendigvis gjenspeiler aktiviteten som har funnet sted i den samme perioden, da det er betalingstidspunktet som er avgjørende for hvilken periode transaksjonen skal føres. Av praktiske årsaker har imidlertid SSB valgt å legge til grunn de fleste utgiftskomponentene i statsregnskapet uten videre bearbeiding. Per i dag er det kun statsforvaltningens skatter og avgifter på inntektssiden, samt produksjonssubsidier på utgiftssiden som føres etter påløptprinsippet i nasjonalregnskapet. I tillegg beregner nasjonalregnskapet kostnader ved bruk av realkapital (bygninger, maskiner, utstyr mv).

Andre stats- og trygderegnskap

I løpet av de siste 10-15 årene har det pågått en betydelig omorganisering av statlig virksomhet. Særlig gjelder dette økt fristilling av virksomheter i statsforvaltningen (nettobudsjettering). Nettobudsjettering innebærer at Stortingets økonomiske kontroll er begrenset til å bevilge en økonomisk ramme for virksomheten. Mens aktiviteten i den sentrale statsforvaltningen er gitt av de økonomiske rammene Stortinget fastsetter, kan de nettobudsjetterende virksomhetene ha inntekter utover bevilgningene i statsregnskapet. Denne fristillingen innebærer at statsregnskapet er utilstrekkelig i beregning av sentrale nasjonalregnskapsstørrelser. For å få informasjon om aktiviteten i nettobudsjetterte enheter må egne regnskaper hentes inn. Totalt dreier dette seg om nærmere 100 enheter (blant annet samtlige helseforetak, universiteter og høyskoler og kapitalforvaltningsenheter som Statens pensjonsfond – Norge og Petroleumsforsikringsfondet). Enhetene i denne delsektoren av statsforvaltningen er underlagt regnskapsloven, noe som betyr at institusjonenes regnskap må settes opp etter påløptprinsippet.

Kommuneregnskapet

Kommuneforvaltningen omfatter kommunene, fylkeskommunene, kirkelige fellelråd og kommunale foretak som driver ikke-markedsrettet virksomhet. Regnskapsprinsippet som brukes i kommuneforvaltningen kalles *anordningsprin-*

sippet. Dette prinsippet innebærer at alle kjente utgifter, utbetalinger, inntekter og innbetalinger skal tas med i regnskapet for vedkommende periode, uavhengig av om de er betalt eller ikke når perioden avsluttes. Anskaffelse og anvendelse av varer og tjenester bokføres ved henholdsvis mottak og levering. Bokførte verdier i kommuneregnskapet sammenfaller i flere tilfeller enn i statsregnskapet med påløpte verdier, og krever derfor mindre bearbeiding for å inngå som en del av nasjonalregnskapet.

Ulike overskuddsbegreper

De ulike overskuddsbegrepene kan illustrere forskjellen mellom statsregnskapet og statlige finanser i nasjonalregnskapet. I Statsregnskapet benyttes overskudd før lånetransaksjoner, mens i nasjonalregnskapet benyttes nettofinansinvestering. Det er særlig tre forhold som forklarer avvik mellom overskuddsberegningene i statsregnskapet og nasjonalregnskapet:

Sektoromfang

I nasjonalregnskapet defineres offentlig forvaltning som institusjonelle sektorer som i tillegg til å ivareta et politisk ansvar, iverksetter og håndhever reguleringer, produserer tjenester (hovedsakelig ikke-markedsrettede) for individuelt og kollektivt konsum, samt omfordeler inntekt og formue. Statlig og kommunalt eide foretak regnes som markedsprodusenter og faller derfor utenfor nasjonalregnskapets definisjon av offentlig forvaltning.

Kapitalinnskudd

Kapitalinnskudd i statsforvaltningen omfatter tilskudd til investeringer i og salg av eiendeler knyttet til statens forretningsdrift, deriblant SDØE. I statsregnskapet føres disse transaksjonene som løpende inntekter og utgifter. I nasjonalregnskapet blir de behandlet som finanstransaksjoner, siden statens forretningsdrift i hovedsak driver med markedsrettet aktivitet, og kapitalinnskudd i disse enhetene kan medføre avkastning. Finansdepartementets føringsmåte av investeringene i forretningsdriften innebærer dermed et driftsresultat som avviker fra nettofinansinvesteringene i nasjonalregnskapet.

Påløpte skatter

Ifølge nasjonalregnskapet skal tall for skatter, medregnet trygde- og pensjonspremier, og produksjonssubsidier regnskapsføres med *påløpte* beløp, mens skatteinntektene i statsregnskapet er bokført etter kontantprinsippet. For enkelte skattearter er differansen mellom bokførte og påløpte skatter betydelige, noe som må tas hensyn til i nasjonalregnskapet. Spesielt gjelder dette for petroleumsvirksomheten, der svingninger i dollarkurs og oljepris betyr mye for sektorens skattepliktige inntekter. I finansstatistikken for offentlig forvaltning fanges differansen mellom påløpte og bokførte skatter opp av en korreksjonssektor for å sikre konsistens i regnskapsføringen av skatter i offentlig forvaltning i alt og i de enkelte forvaltningssektorene.

I tillegg til differansen mellom påløpte og bokførte skatteinntekter fanger denne korreksjonssektoren også opp avvik i overføringer mellom stats- og kommuneregnskapene. Dette skyldes hovedsakelig at kommuneforvaltningen benytter anordningsprinsippet i sine regnskaper, mens statsforvaltningen benytter kontantprinsippet.

Offentlig forvaltnings formue

Kilder

Statistisk sentralbyrås kildemateriale for utarbeidelse av offentlig forvaltnings fordringer og gjeld er statens kapitalregnskap (Stortingsmelding nr. 3) og balanseregnskapene for kommuner og fylkeskommuner. I tillegg innhentes balanseregnskap fra statens nettobudsjetterende virksomheter. Dette er enheter som ikke rapporterer til statsregnskapet, men som institusjonelt sett er en del av offentlig forvaltning. I statsregnskapet blir realinvesteringer utgiftsført samme år som betalingen finner sted. Dette innebærer at det ikke akkumuleres noen beholdning for realkapital i statens kapitalregnskap, med unntak av realkapitalen i statens forretningsdrift. Eksempler på enheter i statens forretningsdrift er Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE), Statsbygg og Statens kartverk.

Noen sentrale begreper i finansstatistikken for offentlig forvaltning

For å ivareta hensynet til internasjonal sammenlignbarhet grupperes balanseinformasjonen fra virksomheter i offentlig forvaltning i tråd med EUs European System of Accounts (ESA) og FNs System of National Accounts (SNA). Sentrale begreper i statistikk for offentlig forvaltnings fordringer og gjeld er *totale fordringer*, *total gjeld* og *nettofordringer*. Totale fordringer og total gjeld omfatter offentlig forvaltnings finansobjekter gruppert etter hovedtype og debitor-/kreditorsektor. Nettofordringer er definert som totale fordringer fratrasket total gjeld. Spesifikasjon av fordringer og gjeld på kreditor- og debitorsektor gjør det mulig å konsolidere fordringer og gjeld i offentlig forvaltning. Nettofinansinvesteringer er et resultatmål som benyttes for offentlig forvaltning, og framkommer som differansen mellom totale inntekter og totale utgifter. Nettofordringsendring i en periode er summen av nettofinansinvesteringene og omvurderinger av finansobjektene i den aktuelle perioden.

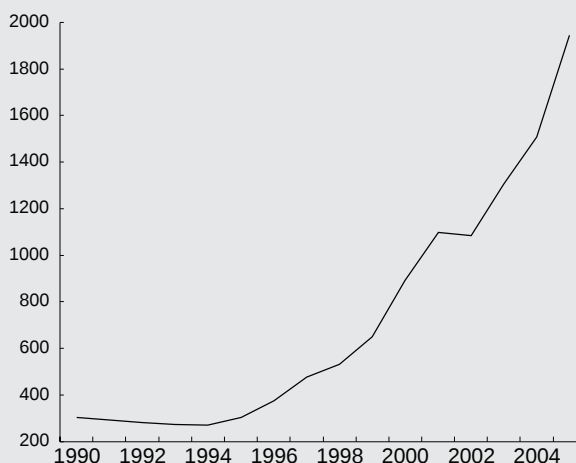
Utvikling i offentlig forvaltnings formue

Offentlig forvaltnings nettofordringer har de siste 15 årene vært sterkt økende. Forvaltningens nettofordringer utgjorde 1 943 milliarder kroner i 2005 mot 304 milliarder kroner i

1990. Årene etter 1995 har vært preget av store overskudd målt ved nettofinansinvesteringene, hovedsakelig på grunn av kontantstøtten fra petroleumsvirksomheten. Disse overskuddene er i stor grad blitt tilført Statens pensjonsfond – Utland. Statens aksjebeholdning utenom Statens pensjonsfond – Utland bokføres etter pålydende verdi. Dette medfører at statens eierskap i helt eller delvis statseide aksjeselskaper som Telenor ASA, Statoil ASA og Avinor AS ikke viser en verdiendring i takt med markedsverdien av aksjene. Statens fordringer plassert i aksjer blir dermed undervurdert sammenlignet med markedsverdien.

Verdien av fast realkapital som bygninger, kjøretøy og maskiner inngår ikke i statens kapitalregnskap, som hovedsakelig inneholder tall for statens finansielle formue. I nasjonalregnskapet er fast realkapital for offentlig forvaltning anslått til 777 milliarder kroner i 2005, mens den utgjorde 370 milliarder kroner i 1990.

Offentlig forvaltnings nettofordringer
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

drivende også i 2007, slik at anslaget på strukturelle skatteinntekter økes med 2,5 milliarder. Budsjettbalansen er dermed uendret i forhold til Nasjonalbudsjettet 2007.

Offentlig forvaltnings inntekter og utgifter i Norge sett i et internasjonalt perspektiv

Et lands skattenivå bestemmer i stor grad landets muligheter til å finansiere offentlig konsum og å drive fordelingspolitikk. Selv om skatter kan brukes til å påvirke ulike former for markedsatferd, vil beskatning utover skatt på grunnrente i praksis påføre samfunnet et økonomisk effektivitetstap. Som summarisk mål på skattenivået brukes ofte de samlede skatter og avgifter, inkludert trygde- og pensjonspremier, som andel av BNP. BNP indikerer i denne sammenheng størrelsen på det potensielle skattegrunnlaget, slik at forholdet mellom samlet skatteproveny og BNP sier noe om det generelle skatte- og avgiftstrykket. Det er også dette målet på skattetrykket som lettest kan sammenlignes

mellom land, noe som gjøres nedenfor. I tillegg presenteres tall som belyser i hvilken grad det er slik at land med høyt skattenivå også har store subsidier og stønader til private og høyt offentlig konsum.

Flere forhold gjør det vanskelig å sammenligne skattenivået mellom land. For eksempel vil beskatning av trygder og offentlige overføringer til private blåse opp tallene. Norge og flere andre nordeuropeiske land har en viss beskatning av trygder og andre overføringer til private. Slike overføringer er gjerne lavere, men skattlegges i mindre grad i andre land. Samme problem gir *skatteutgifter*, som er skattelettelser i forhold til ordinær beskatning som følge av unntak og særregler i skattesystemet. Dette kan sidestilles med overføringer over offentlige budsjetter, men i motsetning til overføringer som kan beskattes og dermed øke nivået på skatt som andel av BNP, vil skatteutgifter redusere nivået. Et innslag av brukerbetalinger på offentlige tjenester vil isolert sett redusere behovet for ordinær skattlegging.

Påløpte skatter i alt som andel av BNP¹. Prosent

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Norge ²	42,2	42,6	42,8	43,1	42,2	43,2	43,6
Petroleumskorrigert ³	42,5	42,9	42,0	41,5	40,5	41,2	41,2

¹Nye tall for petroleumskorrigert etter nye beregninger i Finansdepartementet.

²Alle skatter og avgifter dividert med samlet BNP.

³Se forklaring i teksten.

Kilde: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå.

Bokførte skatter i alt som andel av BNP¹ for ulike land. Prosent

Land	1975	1985	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Norge	39,3	43,0	41,5	41,1	43,0	42,9	44,0	45,0
Sverige	41,6	47,8	52,7	48,1	53,4	50,1	50,4	51,1
Danmark	39,3	46,5	46,5	48,8	49,4	47,7	48,8	49,7
Finland	36,7	39,9	43,9	45,6	47,7	44,6	44,2	44,5
Storbritannia	35,3	37,7	36,5	35,0	37,2	35,4	36,0	37,2
Tyskland ²	35,3	37,2	35,7	37,2	37,2	35,5	34,7	34,7
USA	25,6	25,6	27,3	27,9	29,9	25,7	25,5	26,8
Uvektet gjennomsnitt								
EU 15	32,4	37,7	38,4	39,2	41,0	39,7	39,7	
OECD	29,7	32,9	34,2	35,1	36,6	35,8	35,9	

¹Bruttonasjonalprodukt til markedspriser.

²Gjenforent Tyskland fra 1991.

Kilde: Revenue Statistics of OECD Member Countries, 2006 Edition

Et annet moment er knyttet til selve oppgavefordelingen mellom offentlig og privat sektor. Hvilke oppgaver og problemer man velger å løse i offentlig versus privat sektor varierer mellom land. I Norge produseres det meste av helse-, omsorgs- og utdanningstjenestene i offentlig sektor. I andre land, for eksempel USA og Storbritannia, har man i større grad valgt å løse disse oppgavene i privat sektor. Videre kan endringer i konjunktursituasjonen i det enkelte land slå forskjellig ut på samlede skatter og avgifter og på BNP, og utslagene kan variere mellom land.

Et spesielt problem ved internasjonale sammenligninger av det norske skattenivået, er den norske petroleumssektorens store bidrag til både BNP og statens inntekter. Denne sektoren genererer en betydelig grunnrente, som er meravkastningen i sektoren som følge av at prisen i markedet ligger over kostnadsnivået, herunder normal avkastning på investert kapital. Det meste av denne meravkastningen tilfaller staten gjennom særskilt beskatning eller overføringer fra direkte statlig eierskap i petroleumsvirksomheten. Inntektene fra petroleumssektoren reduserer isolert sett statens behov for å skattlegge ordinær verdiskaping i Fastlands-Norge. Når formålet er internasjonale sammenligninger av beskatningen av ordinær verdiskaping, taler disse momentene for å korrigerer skatteinntektene i Norge for de betydelige bidragene fra petroleumssektoren. I tillegg fluktuerer disse inntektene mye, blant annet som følge av svingninger i oljepris og dollarkurs.

St. meld. nr. 1 (2001-2002) (boks 4.1 side 113) presenterte en metode som korrigerer både BNP og skat-

teinntektene for bidragene fra den ekstraordinære avkastningen på ressursene anvendt i petroleumssektoren. Metoden tar utgangspunkt i samlet BNP for Fastlands-Norge og utenriks sjøfart. Deretter legges det til en anslått normalavkastning på arbeid og kapital brukt i petroleumssektoren som antas å tilsvare den verdiskaping denne ressursbruken ville gitt dersom Norge ikke hadde hatt noen petroleumssektor. I beregningene av skattene summerer man samlede påløpte skatter for Fastlands-Norge og utenriks sjøfart og beregnet skatt (etter vanlige regler for bedriftsbeskatning) på normalavkastningen av egenkapitalen til selskapene i petroleumssektoren og på kapitalen i SDØE. Linjen «petroleumskorrigert» i tabellen over skatteandeler viser hvilken skatteandel denne metoden gir. Korreksjonen av det enkle målet på skattetrykk gjennom fratrekk av petroleumsinntekter i både skatteinntekter og BNP kan slå begge veier. Den petroleumskorrigerte skatteandelen var høyere enn andelen for hele økonomien med ukorrigerte tall i 1999 og 2000, men fra 2001 har den petroleumskorrigerte andelen vært lavere.

Den petroleumskorrigerte skatteandelen av BNP er beregnet til 41,2 prosent i 2005. Den ukorrigerte skatteandelen lå 2,4 prosentpoeng høyere. Veksten på 1,4 prosentpoeng i den ukorrigerte skatteandelen over perioden 1999-2005 gir et misvisende bilde av utviklingen i det ordinære skattetrykket. Målt ved den petroleumskorrigerte skatteandelen falt dette skattetrykket med over ett prosentpoeng i fra 1999 til 2005. Dette gjenspeiler at veksten i statens petroleumsinntekter som andel av samlede skatter i gjennomsnitt har vært større enn BNP-andelen av grunnrenten knyttet til petroleum. Dermed har petroleumskorreksjonen gitt en nedjustering av det ordinære skattetrykket som har tiltatt over de senere årene i forhold til de ukorrigerte skatteandelene.

Bokførte skatter gir uttrykk for hvor store skatteinntekter som er innbetalt til offentlig sektor i løpet av året. Påløpte skatter viser hvor mye skatt man skal betale av den inntekten man har opptjent i løpet av året. Da det kan være forskyvninger i tidspunktene for når skatten påløper og når den skal betales, vil påløpte skatter kunne gi et bedre bilde av skattenivået i et land. Reglene for skattlegging av petroleumssektoren i Norge er et eksempel på dette. Petroleumssektoren betaler de beregnede skattene for første halvår i oktober samme år, mens beregnede skatter for andre halvår betales i april året etter. Dette betyr at dersom inntektene fra petroleumssektoren endres, vil bokførte petroleumsskatter endre seg relativt mindre enn bruttoproduktet i petroleumssektoren. I perioder med økte petroleumsinntekter vil de påløpte skattene være større enn de bokførte fordi skatten betales inn etter skuddsvis. Endringer i inntektene fra sektoren vil dermed bidra til spesielt store svingninger i skatt som andel av BNP dersom skattene er basert på bokførte verdier.

Offentlig forvaltning, totale utgifter etter formål. Prosent av BNP

Formål	1995				2005			
	Tyskland	Danmark	Storbritannia	Norge	Tyskland	Danmark	Storbritannia	Norge
Totalt	54,8	59,5	44,9	51,5	46,8	52,8	44,6	42,6
Alminnelig offentlig tjenesteyting	6,7	10,7	5,9	6,2	6,1	6,8	4,9	4,0
Forsvar	1,3	1,8	3,1	2,5	1,1	1,5	2,6	1,6
Offentlig orden og trygghet	1,6	1,0	2,2	1,0	1,6	1,0	2,6	1,0
Næringsøkonomiske formål	11,1	4,3	3,4	7,0	3,5	3,6	2,8	3,8
Miljøvern	1,0	0,5	0,5	1,0	0,5	0,6	1,0	0,6
Boliger og nærmiljø	0,8	0,7	1,2	0,9	1,0	0,6	1,0	0,6
Helse	6,3	6,9	5,6	6,9	6,2	6,9	7,1	7,4
Fritid, kultur og religion	0,8	1,6	0,9	1,3	0,6	1,6	0,9	1,1
Utdanning	4,4	7,5	4,7	6,6	4,1	7,9	5,8	5,9
Sosial beskyttelse	20,8	24,4	17,5	18,2	22,0	22,3	16,2	16,6

Kilde: Eurostat og Danmarks statistikk.

OECDs Revenue Statistics 2005 sammenligner skatteandeler i ulike land. Disse skattene er gitt i bokførte størrelser, og det korrigeres ikke for petroleumsinntekter i skatteinntekter og BNP i de norske tallene. Som påpekt over, gir en slik korreksjon en flattere utvikling i den norske skatteandelen over de senere årene, og i 2004 er nedjusteringen vel 2 prosentpoeng. Uten korreksjonen er den norske skatteandelen på linje med den finske i 2005. Også etter petroleumskorreksjonen ligger det norske skattetrykket betydelig høyere enn i Storbritannia og Tyskland, der skatteandelen var henholdsvis 37 og 35 prosent i 2005. Skatteandelen i USA lå ytterligere omlag 10 prosentpoeng lavere enn dette. OECD viser i sin publisasjon Revenue Statistics 2005-tall for skatteandeler for 25 land. Av disse 25 landene har 21 land lavere skatteandel enn Norge, mens Sverige, Danmark og Belgia lå høyere. Skattetrykket i Storbritannia, Tyskland og USA har endret seg relativt lite fra 1975 til 2005, mens det økte markert i de nordiske landene. Den gjennomsnittlige skatteandelen for EU 15-landene økte med vel 7 prosentpoeng mellom 1975 og 2004. Det meste av denne økningen fant sted mellom 1975 og 1985. Skatteandelen for OECD-landene sett samlet økte med vel 6 prosentpoeng mellom 1975 og 2004. Denne veksten trekkes imidlertid ned av den flate utviklingen i USA.

Eurostat fremstiller BNP-andelene for offentlig forvaltnings utgifter til ulike formål for EU-landene samt Norge og Island. Definisjonen av totale utgifter i denne tabellen avviker noe fra Statistisk sentralbyrås definisjon. Fire utvalgte lands utgiftsandeler i 1995 og 2005 er presentert i tabell. De totale utgiftene som andel av BNP er lavere i 2005 enn i 1995 i alle land. Spesielt stor er nedgangen i Norge og Tyskland, mens Storbritannia lå omtrent på samme nivå. Sosial beskyttelse inkludert overføringer var den største av formålsgruppene i alle land både i 1995 og i 2005. Storbritannia har den laveste andelen, der utgifter til sosial beskyttelse utgjorde 16,2 prosent av BNP i 2005. I Danmark var denne andelen på 22,3 prosent. Rangeringen mellom de ulike formålene i de fire landene er ganske lik og stabil, men formål innenfor

Subsidier og stønader til private i alt som andel av BNP¹ for ulike land. Prosent

Land	2001	2002	2003	2004	2005
Sverige	18,7	18,9	19,6	19,3	19,0
Danmark	18,7	18,6	19,4	19,2	18,5
Finland	17,7	18,1	18,3	18,3	17,9
Norge	15,9	17,2	18,0	17,0	15,6
Storbritannia	14,2	13,8	13,9	13,9	14,0
Tyskland	20,1	20,6	20,8	20,4	20,4

¹Bruttonasjonalprodukt i markedspriser.

Kilde: National Accounts of OECD Countries, 2006 edition, volume II.

Offentlig konsum, kollektivt og individuelt, som andel av BNP¹ for ulike land. Prosent

Land	2001	2002	2003	2004	2005
Sverige	26,9	27,8	28,1	27,4	27,3
Danmark	25,7	26,2	26,3	26,5	25,9
Finland	20,9	21,6	22,2	22,5	22,5
Norge	20,6	22,3	22,5	21,6	20,4
Storbritannia	19,1	20,1	21,0	21,2	22,3
Tyskland	18,9	19,2	19,2	18,6	18,6

¹Bruttonasjonalprodukt i markedspriser.

Kilde: National Accounts of OECD Countries, 2006 edition, volume II.

sosial beskyttelse hadde større omfang i forhold til de andre formålene i 2005. Unntaket her er Storbritannia, hvor utgifter til sosial beskyttelse utgjorde en mindre andel i 2005 enn i 1995, både som andel av BNP og i forhold til andre formål. Foruten sosial beskyttelse bruker alle landene mye på helse, utdanning og næringsøkonomiske formål. Både helse og utdanning har økt i forhold til de andre formålsgruppene siden 1995, mens BNP-andelen har vært noenlunde stabil.

Norge ligger omtrent midt på treet blant landene i tabellen når det gjelder nivået på skatteandeler og overføringer. I Norge reflekterer overføringsandelen en stor omfordeling fra yrkesaktive til uføre- og alderspensjonister. Skattefinansiering av overføringer til husholdninger innebærer at skattetrykket alene gir et mangelfullt bilde av hvilken kjøpekraft som netto trekkes inn fra privat sektor for å finansiere offentlig ressursbruk. Sverige, Danmark og Finland er klare eksempler på dette, mens Storbritannia i forhold til de

Omlegging av skattesystemet

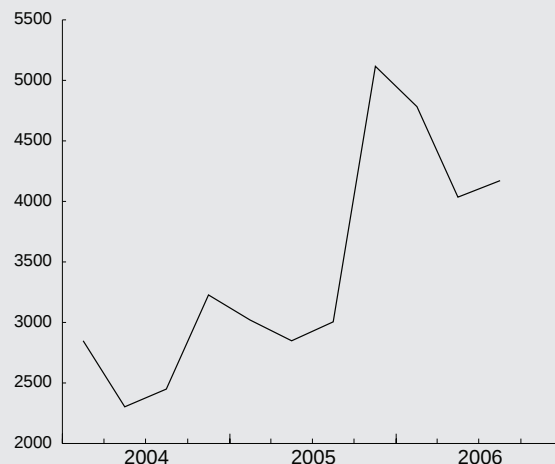
Skattereformen av 2006 innebar nye prinsipper for beskatning av næringsinntekter og foretak, og en tilnærming av skattesatsene på arbeidsinntekter og kapitalinntekter. Maksimale marginalsatter på lønnsinntekter ble redusert noe gjennom lavere toppskatt, mens personlige kapitalinntekter som realiseres som aksjeutbytte og salgsgevinster fikk høyere maksimal marginalsatt. Den forrige skattereformen i 1992 siktet mot et mer nøytralt skattesystem som skulle gi mindre skattemotiverte investeringer, og innebar blant annet et bredere skattegrunnlag og en lavere, flat skattesats på alle kapitalinntekter. Imidlertid ble den progressive beskatningen av arbeidsinntekter beholdt. Dette ga næringsdrivende og eiere av mindre, nært eide aksjeselskaper insentiver til å foreta disposisjoner som innebar at høyt beskattet arbeidsinntekt kunne framstå som kapitalinntekt. Den nye reformen er i hovedsak rettet inn mot å gi økt skattemessig likebehandling av arbeids- og kapitalinntekter, både for å redusere problemet med omfattende skattetilpasning og for å imøtekomme krav til likebehandling av utbytte opptjent i Norge og i utlandet.

Fra 2006 skal aksjeutbytte og gevinster utover et skjermingsfradrag beskattes som alminnelig inntekt for personlige aksjonærer, i tillegg til at overskuddet først er beskattet på foretakets hånd. Dermed er samlet maksimal skattesats på overskudd som realiseres av personlige eiere nå 48 prosent, mot 28 før 2006. Samtidig er toppskattesatsene på arbeidsinntekter blitt redusert, slik at maksimal marginalsatt på lønn også er rundt 48 prosent. På grunn av arbeidsgiveravgiften vil lønnsinntekter fremdeles være noe hardere beskattet enn nominelle kapitalinntekter. På den annen side gir lønn opptjening i folketrygden.

For å begrense negative virkninger av skattesystemet på sparing og investeringer skal normalavkastningen til den investerte kapitalen skjermes mot dobbeltbeskatning. Personlige aksjonærer får et skjermingsfradrag med utgangspunkt i en administrativt fastsatt skjermingsrente og et skjermingsgrunnlag basert på aksjens kostpris, med tillegg av eventuelle ubenyttede skjermingsfradrag fra tidligere år. Det er bare aksjeutbytte og salgsgevinster utover skjermingsrenten som blir beskattet ved realisasjon hos eier. For å unngå komplikasjoner i tilknytning til kjedebeskatning er aksjeutbytter og gevinster innen selskapssektoren, det vil si fra et selskap til et annet, skattefrie i sin helhet. Dette kalles fritaksmodellen.

For aksjeselskaper skjer skjermingen i en såkalt aksjonærmodell, mens den tilsvarende skjermingen tilpasset deltakerlignede selskaper, deltakermodellen, er basert på eiernes individuelle investeringer i foretaket. For enkeltmannsforetak skjer skjermingen gjennom den såkalte foretaksmodellen, som i store trekk svarer til den gamle delingsmodellen der skjermingsgrunnlaget er basert på verdien av den investerte kapitalen i virksomheten.

Nye aksjeselskap per kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Den faktiske progresjonen i skattesystemet vil øke når aksjeutbytte og kursgevinster blir beskattet hardere og dersom eiernes bruttouttak fra nært eide aksjeselskaper i større grad tar form av lønn og honorarer. I motsatt retning trekker at beskatningen av lønnsinntekter er blitt mindre progressiv. Nettoeffekten på totalproveny og inntektsfordeling er usikker og avhengig av hvilke tilpasninger skattyterne foretar seg. Vi kan i hovedsak forvente tre former for skattetilpasninger. For det første vil det være lønnsomt for foretakseiere å maksimere skjermingsgrunnlaget. For det andre innebærer fritaksmodellen at det lønner seg for personlige investorer å etablere et holdingselskap, framfor selv å realisere utbytte og gevinster dersom formålet er å reinvestere fortjenesten. For det tredje vil det av samme grunn lønne seg for eiere av nært eide selskaper å la selskapet foreta finansielle plasseringer framfor å ta ut utbytte for selv å pløye pengene tilbake i aksjemarkedet, siden avkastningen (utover skjermingsfradraget) blir beskattet med 28 prosent hver gang den tas ut igjen av selskapssektoren. Den første tilpasningen øker rammen for «skattefrie» avkastning for eierne, de to siste innebærer at strømmen av aksjeutbytte til husholdningene vil avta, særlig blant de rikeste.

Figuren viser at det ble etablert svært mange nye aksjeselskaper i overgangen 2005-2006 sammenlignet med tidligere. Antakelig skyldes økningen i hovedsak rene holding- eller investeringsselskaper. På grunn av slike skattetilpasninger vil registrerte kapitalinntekter heretter kunne utgjøre en mindre andel av husholdningsinntektene i den øvre del av inntektsfordelingen og inntektsulikheten vil tilsynelatende avta.

andre landene har lavt skattenivå og lavt nivå på subsidier og stønader til private målt som andel av BNP. Tyskland skiller seg ut ved at de har forholdsvis lavt skattenivå, men et relativt høyt nivå på overføringene til private.

Pengepolitikk og finansiell stabilitet

Pengepolitikk

Retningslinjene for pengepolitikken er fastlagt i forskrift av 29. mars 2001. Der heter det blant annet: «Det operative målet for pengepolitikken skal være en

årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 prosent. Det skal i utgangspunktet ikke tas hensyn til direkte effekter som skyldes endringer i rentenivået, skatter, avgifter og særskilte midlertidige forstyrrelser.» Videre sies det at pengepolitikken skal sikte mot «stabilitet i den norske kronens nasjonale og internasjonale verdi, herunder også stabile forventninger om valutakursutviklingen. Pengepolitikken skal samtidig bidra til å understøtte finanspolitikken ved å bidra til å stabilisere utviklingen i produksjon og sysselsetting.»

I utøvelsen av pengepolitikken legger Norges Bank særlig vekt på utviklingen i inflasjonen målt ved veksten i KPI-JAE, som er konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og hvor energivarer er tatt ut. Samtidig anvender Norges Bank en fleksibel inflasjonsstyring. Dette innebærer at rentesettingen er framover-skuende, og det legges vekt på forløpet til inflasjonen. Dessuten tas det hensyn til konjunktursituasjonen og utsiktene for produksjon og sysselsetting. I 2004 endret Norges Bank formuleringen om hvilken tidshorisont som legges til grunn for å stabilisere inflasjonen. Før vurderte Norges Bank utsikter for inflasjon to år fram i tid. Nå heter det at Norges Bank skal sette «renten med sikte på å stabilisere inflasjonen på målet innen en rimelig tidshorisont, normalt 1-3 år.»

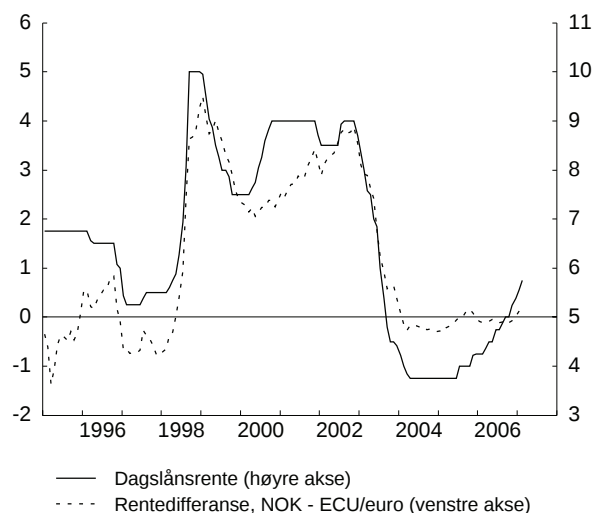
Siden november 2005 har Norges Bank publisert anslag på framtidig rente. Renteprognoser gjør pengepolitikken mer forutsigbar, og gjør det lettere å etterprøve anslag.

12-månedersveksten i KPI-JAE har siden august 2002 ligget under målet på 2,5 prosent, og siden mai 2003 har den underliggende inflasjonen ligget under 1,5 prosent. En viktig årsak til den lave prisveksten de siste årene er det vedvarende fallet i prisene på importerte konsumvarer. I 2006 var konsumprisene, målt ved KPI-JAE, i gjennomsnitt 0,8 prosent høyere enn i 2005. Årsveksten i KPI var på 2,3 prosent fra 2005 til 2006. Forskjellen i utviklingen i KPI og KPI-JAE kan i stor grad tilskrives utviklingen i energipriser. Komponenten «Bolig, lys og brensel» i KPI økte med 6,1 prosent fra 2005 til 2006.

Norges Bank økte styringsrenten 5 ganger i 2006. Hver renteøkning var på ¼ prosentpoeng. Ved utgangen av 2006 var styringsrenten på 3,5 prosent. Sammen med to renteøkninger i 2005 og den siste renteøkningen i januar 2007 er styringsrenten nå 2,0 prosentpoeng høyere enn bunnivået på 1,75 prosent i 2004-2005. Pengemarkedsrenten har i stor grad fulgt styringsrenten med et lite påslag, og lå ved utgangen av januar 2006 på om lag 4,0 prosent.

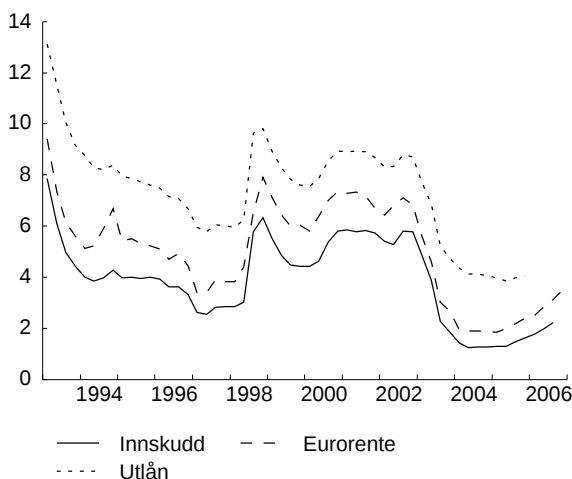
Tremåneders pengemarkedsrente for euro økte omtrent like mye som den norske pengemarkedsrenten gjennom 2006, og dermed har den norske pengemarkedsrenten vært omtrent sammenfallende med pengemarkedsrenten i euroområdet. Med den siste rente-

Norges Banks dagslånsrente og rentedifferanse

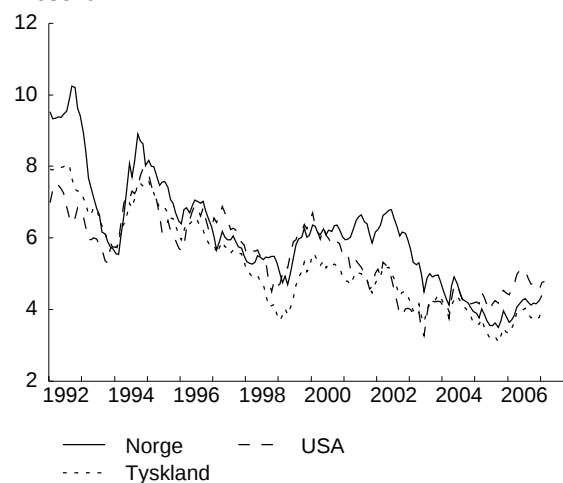
Kilde: Norges Bank.

Gjennomsnittlig innskudds- og utlånsrenter i private banker og 3 måneders norsk eurorente. Prosent

Kilde: Norges Bank.

Renter på obligasjoner med om lag 10 års gjenstående løpetid. Prosent

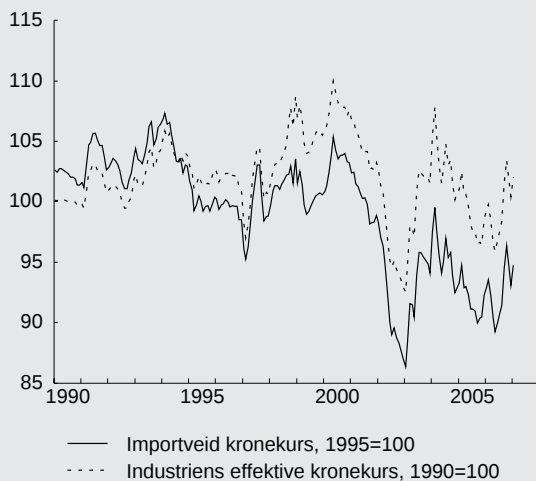

Kilde: Norges Bank.

Importveid kronekurs og industriens effektive kronekurs

Om lag 40 prosent av Norges utenrikshandel i tradisjonelle varer (dvs. eksport og import av varer unntatt olje, gass, skip og plattformen) skjer med land som er med i EUs pengeunion. Kronekursen målt mot euro gir følgelig begrenset informasjon om den norske kronens internasjonale verdi. Det er derfor viktig å supplere med alternative valutakursindikatorer som i større grad gjenspeiler bredden i vårt handelsmønster. Eksempler på slike er industriens effektive kronekurs (konkurransekursindeksen) og importveid kronekurs. Industriens effektive kronekurs er beregnet på grunnlag av kursen på norske kroner mot valutaene for Norges 25 viktigste handelspartnere, og er et geometrisk gjennomsnitt basert på OECDs løpende konkurransevekter. Vektene i den importveide kronekursen er beregnet med utgangspunkt i sammensetningen av importen av tradisjonelle varer fra Norges 44 viktigste handelspartnere. Begge indeksene er konstruert slik at høye verdier betyr en svak krone, og lave verdier en sterk krone. Figuren viser at forløpet til de to indeksene ikke er helt sammenfallende. For eksempel var krona i januar i år rundt 7 prosent sterkere enn gjennomsnittet for 1990-tallet målt ved den importveide kronekursen, mens den ifølge industriens effektive kronekurs var på om lag samme nivå. Dette gjenspeiler at de to indeksene er konstruert for litt ulike formål; konkurransekursindeksen skal gjenspeile norsk industris konkurranseflate både på eksport- og hjemmemarkedet, mens den importveide kronekursen viser kursutviklingen for et gjennomsnitt av norske importvarer.

Importveid kronekurs og industriens effektive kronekurs

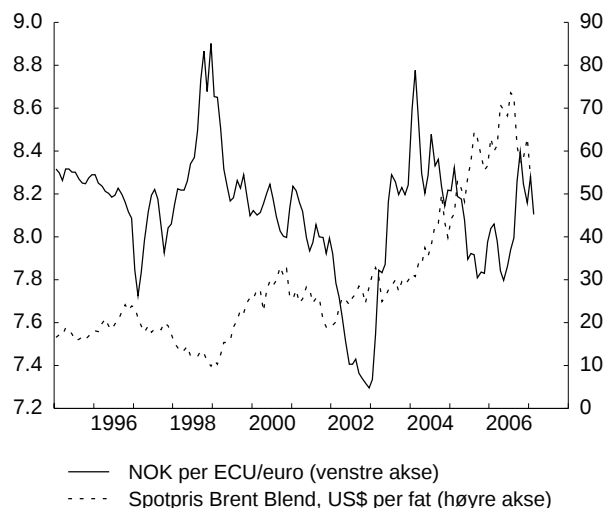

Kilde: Norges Bank.

økningen var den norske pengemarkedsrenten 0,2 prosentpoeng høyere enn renten i euroområdet ved utgangen av januar 2007.

Gjennom 2006 økte avkastningen på statsobligasjoner med 3 års gjennomsnittlig gjestående løpetid med i overkant av ett prosentpoeng. For statsobligasjoner med 10 års gjestående løpetid økte avkastningen med omtrent det halve. Ved utgangen av 2006 var årlig avkastning på statsobligasjoner 4,3 prosent for løpetider fra 3 til 10 år.

NOK per ECU/euro og spotpris Brent Blend

Kilde: Norges Bank.

Verdien av den norske kronen var på årsbasis omtrent den samme i 2006 som i året før. Både målt med industriens effektive kronekurs og mot euro svekket kronen seg med om lag 0,5 prosent fra 2005 til 2006. Målt i forhold til importveid kronekurs var svekkelsen på 0,7 prosent. Målt mot dollar styrket kronen seg med 0,5 prosent fra 2005 til 2006.

Finansiell utvikling

Den innenlandske kredittveksten målt ved 12-månedersveksten i publikums innenlandske bruttogjeld (K2) var 14,6 prosent i desember 2006. Dette er den samme kredittveksten som i desember 2005. Kredittveksten har dermed holdt seg høy til tross for renteøkningene gjennom 2006. Kredittveksten har likevel vist en avdemping etter at 12-månedersveksten var på hele 16,0 prosent i august 2006. Endringene i kredittveksten skyldes i første rekke utviklingen i utlån til ikke-finansielle foretak. Kredittveksten til husholdningene har holdt seg stabilt høy de siste årene, men er noe redusert gjennom 2006, fra 13,4 prosent i desember 2005 til 12,5 prosent i desember 2006.

Bankenes gjennomsnittlige utlånsrente økte fra 4,0 prosent i begynnelsen av 2006 til 4,4 prosent ved utgangen av 3. kvartal 2006. I samme periode økte gjennomsnittlig rente på bankinnskudd fra 1,6 prosent til 2,2 prosent. Rentemarginen falt dermed fra 2,4 prosentpoeng til 2,2 prosentpoeng i løpet av de tre første kvartalene i 2006.

Hovedindeksen på Oslo Børs økte i løpet av 2006 med 32,4 prosent. Dette er en økning på linje med de tre foregående årene. Samtidig var verdiveksten for norske aksjer relativt høy i forhold til avkastningen på amerikanske og europeiske børser. I USA økte Dow Jones indeksen med 16 prosent, S&P 500 med 14 prosent og Nasdaq med 9 prosent i 2006. I Tyskland steg aksjekursene med i overkant av 20 prosent i 2006 (målt med Dax-indeksen) og drøye 10 prosent i Storbritannia (målt ved FTSE100-indeksen).

Renteforventninger

Renteforventningene for de nærmeste årene vil i stor grad avhenge av konjunkturutsiktene og markedets vurdering av hvordan sentralbanken setter sine styringsrenter. På lengre sikt vil forventningene i større grad reflektere en oppfatning om et langsiktig, konjunkturnøytralt rentenivå. Markedets prising av rentebærende papirer med ulik løpetid er en viktig kilde til informasjon om aktørenes forventninger til utviklingen i rentenivået.

Korte og lange renter

Renter med løpetid opp til ett år kalles kortsiktige, eller korte renter. Eksempler på slike er pengemarkedsrenter og stats sertifikater. Renter med løpetid på mer enn ett år kalles lange renter. I Norge utstedes normalt statsobligasjoner slik at det finnes fire til seks referanselån, med løpetid på mellom 2 og 11 år. Renten på en privat obligasjon vil normalt ha et påslag i forhold til statsobligasjoner som reflekterer kreditt- og likviditetsrisiko knyttet til den private obligasjonen. En renteswap kan benyttes til å begrense eksponeringen mot rentesvingninger eller for å oppnå lavere rente, og innebærer at to parter bytter fast rente - swap-enten - mot flytende rente (kort pengemarkedsrente).

Rentens terminstruktur

Den mest grunnleggende teorien for hva som bestemmer forholdet mellom renter med ulik løpetid - rentens terminstruktur - er den såkalte *forventningshypotesen*. Renten på en plassering med lang løpetid blir da fullt ut bestemt av forventet utvikling i kortsiktige renter over den samme perioden. Markedsaktørenes jakt på meravkastning vil sørge for at renten på langsiktige plasseringer til enhver tid er et gjennomsnitt av forventede kortsiktige renter. Hvis markedsaktørenes renteforventninger bestemmes på denne måten kan de leses av *avkastningskurven*, som viser sammenhengen mellom løpetiden og renten. Forventningshypotesen i rendyrket form forkastes ofte i empiriske undersøkelser. Dette forklares blant annet med eksistensen av en løpetidspremie som varierer over tid og med løpetiden, likviditetspremier i markeder med liten omsetning eller på grunn av valutakursrisiko. Rentens terminstruktur kan likevel gi en indikasjon på markedets renteforventninger og endringer i disse.

Den første figuren viser avkastningskurven i Norge på ulike tidspunkter. Tykk linje er basert på pengemarkedsrenter og statsobligasjonsrenter, tynn linje på pengemarkedsrenter og swap-renter. Ettersom kreditttrisiko er høyere i det private markedet enn på lån til den norske stat, vil swap-renter normalt ligge noe høyere enn statsobligasjonsrenter. Differansen mellom renten på statsobligasjoner og renteswaper, swap-spreaden, er særlig høy tidlig i 2007. Det kan skyldes liten omsetning i markedet for statsobligasjoner, som bidrar til at disse rentene til tider kan avvike fra renteforventningene. Ettersom renteswaper omsettes i et derivatmarked, og ikke innebærer kjøp og salg av underliggende aktiva, er swap-renten vanligvis mindre påvirket av slike forhold enn renten på statsobligasjoner, der utestående volum er begrenset.

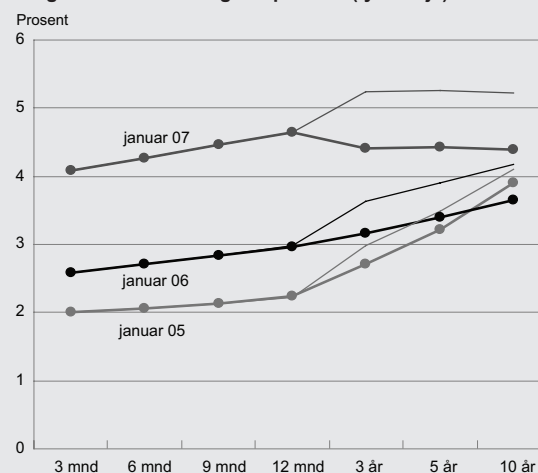
Terminrenter

På bakgrunn av avkastningskurven kan en beregne implisitte terminrenter. Mens avkastningskurven (under forventningshypotesen) viser forventet gjennomsnittlig rente fra i dag og fram til ulike tidspunkter, vil terminrentekurven uttrykke forventede kortsiktige renter i fremtiden. Ved bruk av swap-renter i stedet for statsobligasjonsrenter får en private renter langs hele avkastningskurven. Det gjør det mer naturlig å tolke terminrentene som forventede pengemarkedsrenter. Basert på swap-renter med 1-10 års løpetid kan en estimere ett års terminrenter på 1-10 års sikt. For eksempel følger ett års terminrente om ni år fra observasjoner av renter med 9 og 10 års løpetid. Den indikerer forventet nivå på korte renter om 9 år. Den andre figuren viser terminrentekurven på forskjellige tidspunkter. I begynnelsen av 2006 forventet markedet en markert renteoppgang gjennom de tre nærmeste årene. Ett år senere hadde terminrentene steget markert, særlig i den korte enden, og antydte at markedet forventet en rente i overkant av 5 prosent på 2-10 års sikt.

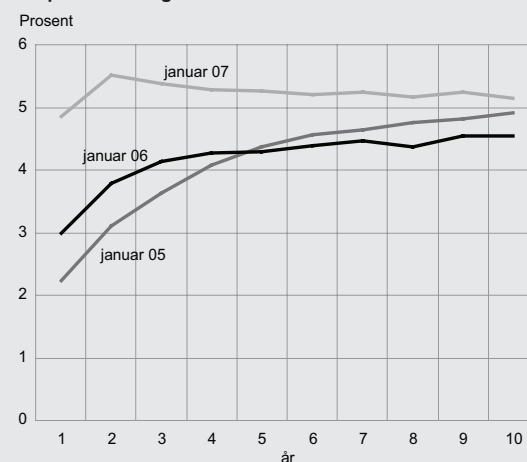
På kort sikt kan det bli for grovmasket å se på ett års terminrenter. Det eksisterer imidlertid et marked for terminrenter, såkalte fremtidige renteavtaler (FRA), som dekker den korte enden av rentekurven. I FRA-markedet kan en låne eller plassere penger til en gitt rente på et fremtidig tidspunkt. Den tredje figuren viser faktisk utvikling i tremåneders pengemarkedsrente, og forventet utvikling om lag ett år framover på ulike

tidspunkter. Renteoppgangen i 2002 ble ikke forutsatt av markedet ved begynnelsen av året, mens nedgangen fra desember 2002 og gjennom 2003 ble kraftig undervurdert. Deretter ventet markedet feilaktig at renten skulle stige, helt til det omsider fikk rett tidlig i 2005. Kurven lengst til høyre viser forventet utvikling for 2007 ved årets begynnelse, og indikerer at tremånedersrenten ble forventet å øke til rundt 5,25 prosent i desember i år.

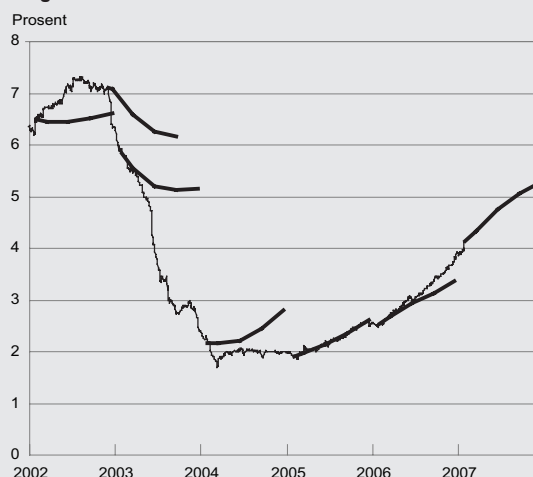
Avkastningskurven på ulike tidspunkter. Pengemarkedsrenter og 3-10 års statsobligasjonsrenter (tykk linje). Pengemarkedsrenter og swap-renter (tynn linje)

Ett års implisitte terminrenter på ulike tidspunkter basert på swap-renter. Norge

Renteforventninger 1 år framover ved ulike tidspunkter (3 mnd. FRA-renter), og realisert 3 mnd. pengemarkedsrente. Norge

Pensjonsreformen

Pensjonsreformen er en omfattende velferdsreform, som er begrunnet med følgende tre forhold:

- Reformen skal begrense veksten i de offentlige pensjonsutgiftene som følge av en vedvarende aldring av den norske befolkningen i tiårene som kommer. Dette innebærer en svakere vekst i finansieringsbyrden for framtidens yrkesaktive.
- Det nye systemet skal gi incentiver til økt arbeidsinnsats, både i den yrkesaktive perioden og gjennom utsatt pensjonering.
- Det nye pensjonssystemet skal være enklere og mer gjennomskiktig.

I 2001 ble det satt ned en kommisjon for å avklare hovedmål og prinsipper for pensjonssystemet. Kommisjonen la fram sin innstilling i NOU 2004:1. Forslagene ble i stor grad fulgt opp av Regjeringen Bondevik II gjennom en stortingsmelding, og et bredt flertall på Stortinget ga i mai 2005 sin tilsutning til følgende hovedprinsipper:

- Alderspensionen skal fortsatt bestå av en grunnsikring (garantipensjon tilsvarende dagens minstepensjon) og en inntektsavhengig tilleggspensjon.
- Det skal i større grad lønne seg å arbeide gjennom en sterkere sammenheng mellom arbeidsinnsatsen gjennom hele livet og pensjonsytelsen, og alle år med pensjongs-givende inntekt må telle med i beregningen av opptjente pensjonsrettigheter.
- Alderspension skal ha en god sosial profil og bidra til utjevning av inntektsforskjeller.
- For en gitt pensjonsalder justeres pensjonsytelsene med forventet levealder. Ytelsene avhenger også av pensjoningstidspunkt, slik at man kan øke årlige utbetalinger ved å arbeide lenger.
- Løpende pensjonsytelser justeres med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten.
- Det innføres en tidligpensjonsordning for alle arbeidstakere fra 62 år, også for de som har hatt lave inntekter. Ordningen skal bygge videre på AFP-ordningen.
- Det innføres obligatorisk tjenestepensjon i arbeidsforhold.

Stortingets flertall uttrykte i mai 2005 et ønske om en ny vurdering av fordelingsprofilen slik at personer med lavere og midlere inntekter skulle komme bedre ut enn med forslaget fra Pensjonskommisjonen. En vurdering av alternative opptjeningsmodeller er derfor hovedelementet i Stortingsmelding nr. 5 (2006-2007) som ble lagt fram av Regjeringen Stoltenberg II i oktober 2006.

Konsekvensene av ulike utforminger av pensjonssystemet er analysert med Statistisk sentralbyrås dynamiske mikrosimuleringsmodell, MOSART. Beregningene viser blant annet

hvilken byrde pensjonssystemet legger på offentlige budsjetter gjennom den såkalte bidragsraten. Bidragsraten kan tolkes som en skattesats og måler pensjonsutbetalingene i prosent av samlet arbeids- og pensjonsinntekt i samme budsjettperiode. I 2006 var bidragsraten for alderspensjon om lag 11 prosent, mens den i 2050 er anslått å dobles til 22 prosent hvis dagens pensjonssystem blir videreført. Ved en overgang til Regjeringens reformforslag vil bidragsraten være 18 prosent i 2050. Innstrammingen henger i hovedsak sammen med at den årlige pensjonsytelsen blir avhengig av forventet antall år som pensjonist i Regjeringens forslag. Den årlige ytelsen blir lavere jo tidligere en pensjonerer seg og jo mer levealderen øker. Indekseringen av løpende pensjonsrettigheter med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten bidrar også til en viss innstramming. Regelverket for opptjening av pensjonsrettigheter i Regjeringens forslag er derimot isolert sett noe dyrere enn med dagens system.

Den aktuariske utformingen med fleksibel pensjonsalder og levealdersjustering innebærer at de opparbeidede rettighetene skal fordeles på forventet antall år som pensjonist. Dette gir klare incentiver til å utsette pensjoneringen for å motvirke lave årlige ytelser. Selv om det er en del usikkerhet om hvor mye pensjonsalderen blir utsatt, spiller det ingen vesentlig rolle for statsfinansene så lenge pensjonsordningen bidrar til at tidlig pensjonering slår ut i lavere ytelser. Utformingen fører også til at de offentlige pensjonsutgiftene ikke påvirkes av økende levealder.

Selv om pensjonsbyrden vil bli større i tiårene som kommer, vil pensjonsutgiftene vokse klart mindre enn om dagens system blir videreført. Noen forbehold er verdt å understreke: Tjenestepensjonene til statsansatte og AFP-ordningen vil, dersom de videreføres i dagens form, i stor grad nøytralisere effektene av den fleksible pensjoneringsordningen. Videre må dagens uførepensjon tilpasses det nye pensjonssystemet ved å avklare ved hvilken alder, og til hvilke betingelser, uførepensjonistene skal gå over til alderspensjon. Dersom det ikke skjer endringer i disse tre ordningene, risikerer man at innsparingen i alderspensjonsutgiftene i stor grad motvirkes av økte utgifter til tjenestepensjoner, AFP og uføre.

Pensjonsreformen har til hensikt å gi økte arbeidsincentiver til personer i yrkesaktiv alder. Ved at opptjening i alle år teller med, blir pensjonsrettighetene koblet tettere til tidligere arbeidsinntekter enn i dagens system. Dermed får innbetalinger til pensjonssystemet mer karakter av tvungen sparing enn skatt, og det vil kunne ha en positiv effekt på arbeidstilbudet. Bedre incentiver til arbeidsinnsats motsvares imidlertid av at Regjeringens forslag medfører større ulikhet i alderspensjonene enn en videreføring av dagens pensjonssystem. Sammenlignet med det opprinnelige forslaget til pensjonsreform fra Pensjonskommisjonen, legger Regjeringens forslag likevel noe større vekt på fordeling.

Produksjonsevne og konsummuligheter

Økonomisk utsyn gir en omfattende analyse og beskrivelse av den aktuelle økonomiske situasjonen og en vurdering av den løpende økonomiske utviklingen. I et kortsiktig perspektiv har konjunktursvingningene betydning for utnyttningen av økonomiens ressurser, blant annet arbeidsledighet og kapasitetsutnyttning. I et lengre tidsperspektiv er veksten i økonomiens produksjonsevne avgjørende for et lands konsummuligheter. Økonomisk vekst bestemmes av tilgangen på ressurser og evnen til å omsette disse i varer og tjenester. Langsiktig økonomisk vekst tilskrives tradisjonelt tre kilder: økning i mengde og kvalitet av arbeidskraft, økning i mengde og kvalitet av kapital, og produktivtetsvekst som følge av teknisk framgang og organisatoriske forbedringer i den enkelte bedrift og i hele samfunnsøkonomien. Teknisk framgang drives blant annet av forskning og utvikling. Tilgangen på kapital i forskjellige næringer vil avhenge av avkastningen på realinvesteringer i forhold til avkastningen på alternative plasseringer av sparing. Tilgang på kvalifisert arbeidskraft bestemmes hovedsakelig av individers valg av utdanning og deres tilbud av arbeidskraft.

Produksjon og privat konsum

OECD beregner tall for landenes BNP og konsum korrigert for prisforskjeller (kjøpekraftspariteter, PPP). Målt på denne måten lå BNP per innbygger for Norge i 2005 57 prosent høyere enn OECD-gjennomsnittet. Imidlertid påvirkes BNP-sammenlikningen i Norges favør av at olje og gass for tiden utvinnes i høyt tempo til høye priser. BNP-målet tar ikke hensyn til at Norges petroleumsinntekter delvis motsvares av en tapping av formue av olje og gass under havbunnen, og således ikke bare representerer inntekter i realøkonomisk forstand. Trekkes Norges petroleumsrente, som utgjorde 17 prosent av BNP i 2005, fra BNP tallet som oppgis av OECD, ville BNP per innbygger ligget om lag 30 prosent høyere enn OECD-gjennomsnittet.

Ifølge OECDs beregninger lå summen av norske husholdningers konsum, konsumutgifter til ideelle organisasjoner og offentlige utgifter til individuelle konsumgoder og tjenester per innbygger om lag 16 prosent høyere enn OECD-gjennomsnittet i 2005. Hovedårsaken til den betydelige forskjellen mellom forholdstallene for BNP og privat konsum per innbygger er forskjeller i sparingen. Norge har en betydelig høyere sparerate enn andre land. Den høye spareraten er imidlertid et utslag av at høye petroleumsinntekter bidrar til høy disponibel inntekt, slik dette beregnes i nasjonalregnskapet.

Det er først og fremst staten som står for den høye sparingen, som er en konsekvens av statens store eierandeler i petroleumsvirksomheten og handlingsregelen for finanspolitikken. Ifølge handlingsregelen skal

de løpende petroleumsinntektene spares i Statens pensjonsfond-Utland gjennom oppbygging av finansielle fordringer på utlandet. Siden denne politikken kun omplasserer nasjonalformuen, uten å øke den, innebærer den ikke reell sparing. Det ble gjort nye funn av olje og gass i 2005 som bidrar til å øke oljeformuen.

Tilgang på arbeidskraft

Den norske befolkningen består av vel 4,6 millioner innbyggere. Av disse var litt under 2,4 millioner selsatt med å produsere varer og tjenester i 2006. I tillegg er en betydelig andel av befolkningen under utdanning, for å tilegne seg kunnskap som øker deres evne til å produsere varer og tjenester i fremtiden. Totalt hadde nesten 1,1 millioner personer utdanning

BNP og konsum pr. innbygger i utvalgte OECD-land beregnet ved hjelp av kjøpekraftspariteter (PPP). OECD = 100

	BNP per innbygger			Konsum per innbygger ¹		
	1995	2000	2005	1995	2000	2005
Norge	118	146	157	106	110	116
Danmark	113	116	114	109	108	104
Finland	95	104	103	82	88	93
Sverige	107	109	107	101	105	103
Frankrike	104	105	101	105	106	106
Italia	103	101	93	100	102	92
Nederland	112	115	117	101	106	106
Spania	79	85	91	79	86	90
Storbritannia	98	103	109	106	115	125
Tyskland	110	103	102	110	105	103
USA	137	139	139	143	145	144
Japan	112	105	103	98	92	91

OECD-nivå i USD \$14 211 \$17 875 \$22 243

¹ For Norge kan oljeprisen, av definisjonsmessige årsaker, være av stor betydning for resultatet.

Kilde: National Accounts of OECD Countries 2007 - Vol. 1.

1 000 personer, etter hovedaktivitet i 2006¹

Befolkning totalt	4 640
Antall barn, 0 til og med 5 år	348
Antall studenter, grunn- og vdg. skole ²	839
Antall studenter, høyere utd. institusjoner ²	224
Antall studenter i utlandet ²	13
Sysselsatte, heltid ³	1 763
Sysselsatte, deltid ³	641
Hjemmearbeidende i befolkningen 16-74 år	85
Arbeidsledige (AKU)	83
Alderspensjonister	629
Antall på uførepensjon	328
Sosialhjelpsmottakere ⁴	47
Restantall/differanse	-333

¹ Tallene er hentet fra forskjellige kilder. Det kan derfor ikke utelukkes at samme person inngår i flere hovedaktiviteter.

² Tall fra 2004.

³ Tallene inkluderer selvstendig næringsdrivende og familiearbeidende.

⁴ Antall som mottok sosialhjelp mer enn 6 mnd. av året, 2005.

Kilde: SSB og Arbeidskraftundersøkelsen, AKU.

Yrkesdeltaking, gjennomsnittlig timer arbeidet og ledighet i utvalgte OECD-land

	Yrkesdeltakingsraten i befolkningen 15-64 år, 2005 ¹			Yrkesdeltakingsraten i befolkningen 55-64 år, 2005 ¹			Gjennomsnittlig antall timer arbeidet pr. sysselsatt, 2005	Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken, 2006 ²
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner		
Norge	78,9	82,3	75,4	68,8	74,6	62,9	1 360	3,5
Danmark	79,4	83,6	75,1	62,9	70,2	55,7	1 551	..
Finland	74,3	75,7	72,9	56,6	56,6	56,4	1 666	7,7
Sverige	..	..	..	..	..	..	1 587	5,3
Frankrike	69,1	74,5	63,8	43,6	47,1	40,2	1 535	..
Italia	62,4	74,4	50,4	32,6	44,3	21,5	1 791	..
Nederland	..	..	..	..	..	..	1 367	..
Spania	70,8	82,2	59,1	45,9	63,2	29,6	1 775	8,5
Storbritannia	75,4	82,8	69,7	58,4	68,1	49,1	1 672	..
Tyskland	73,8	80,6	66,9	52,1	61,3	43,2	1 435	..
USA	75,4	81,8	69,2	62,9	69,3	57,0	1 804	4,6
Japan	72,6	84,4	60,8	66,6	83,1	50,8	1 775	4,1
EU-15	71,3	79,1	63,5	46,7	56,6	37,2		
OECD	70,3	80,3	60,4	54,2	65,5	43,5		

¹ For Norge, Sverige, Spania, Storbritannia og USA angis arbeidsstyrken i prosent av befolkningen 16-64 år.

² OECD standard.

Kilde: OECD Employment Outlook 2006: Statistical Annex.

Prosentandel med utdanning i forskjellige kohorter i utvalgte OECD-land. 2004

	Andel av befolkningen med fullført videregående skole				Andel av befolkningen med utdanning utover videregående skole				
	25-34	35-44	45-54	55-64	25-34	35-44	45-54	55-64	25-64
Norge	96	92	86	78	39	34	29	23	32
Danmark	86	82	79	77	35	34	33	27	32
Finland	89	86	76	59	38	40	32	25	34
Sverige	91	89	81	71	42	36	33	27	35
Frankrike	80	70	59	49	38	24	18	14	24
Italia	64	52	44	28	15	12	11	7	11
Nederland	80	74	68	59	34	30	29	24	29
Spania	61	50	36	21	38	28	19	12	26
Storbritannia	70	65	64	59	31	25	24	21	26
Tyskland	85	86	84	79	23	27	26	23	25
USA	87	88	90	86	39	39	41	36	39
Japan	94	94	82	65	52	45	33	19	37

Kilde: Education at a Glance 2006, OECD

som sin hovedaktivitet i 2006. Nesten 1,1 millioner innbyggere hadde trygd eller pensjon i en eller annen form som hovedinntektskilde. Sysselsatte på korttidsopphold, som ikke var registrert bosatt i Norge, utgjorde om lag 38 000 personer i 2005.

Sammenlikninger med andre land viser at yrkesdeltakingen i Norge er blant de høyeste i OECD-området. Andelen av befolkningen 15-64 år i arbeidsstyrken var 79 prosent i 2005. Yrkesdeltakingen blant kvinner på 75 prosent var høyere enn i alle andre land i tabellen. Norge ligger også høyt blant OECD-landene når det gjelder yrkesdeltaking i den eldre delen av befolkningen. 69 prosent av befolkningen mellom 55 og 64 år er i arbeidsstyrken.

Gjennomsnittlig antall utførte arbeidstimer per sysselsatt i Norge var 1 360 i 2005. Dette er lavere enn i alle andre land i tabellen. For eksempel var gjennomsnittet 1 804 for USA og 1 587 for Sverige. Årsaken til det lave timetallet i Norge er for en stor del at mange

kvinner arbeider deltid og at vi har mange fridager. Andelen av sysselsatte som arbeider deltid var ifølge AKU om lag 26 prosent i 1990 og om lag 27 prosent i 2005. Gjennom 1990-tallet og i begynnelsen av dette århundret har gjennomsnittlig arbeidstid blitt redusert i de fleste OECD-landene. Arbeidsledigheten har tradisjonelt ligget lavt i Norge sammenlignet med andre land. I 2006 hadde Norge ifølge OECD en ledighet på 3,5 prosent.

Økt utdanning fører generelt til økt arbeidskraftproduktivitet, noe som gjenspeiles i at utdanning som regel gir høyere lønn. I 2004 hadde 39 prosent av befolkningen i alderen 25-34 år gjennomført en utdanning på minst 6 måneder utover videregående skole i Norge. I forhold til andre OECD-land er dette et høyt nivå, og bare Japan og Sverige har en høyere andel. Italia skiller seg kraftig ut med en andel på bare 15 prosent. De eldre kohortene hadde gjennomgående en lavere andel med utdanning utover videregående skole. For befolkningen 25-64 år var andelen

32 prosent for Norge, som er tilnærmet det samme som for våre naboland, mens USA og Japan hadde en noe høyere andel. Ser vi på andelen av befolkningen som har fullført videregående skole, lå Norge helt i toppen i alle aldersgrupper.

Produktivitetsvekst

Veksten i arbeidskraftproduktivitet, definert som bruttoproduksjon per timeverk, dekomponeres i bidrag fra kapitalinnsats, produktinnsats og total faktorproduktivitet (TFP). Vekst i TFP beregnes som differansen mellom vekst i arbeidskraftproduktiviteten og bidraget fra veksten i kapital- og produktinnsatsintensiteten, se egen boks. Bidraget til produktivitetsvekst fra økt kapital- og produktinnsatsintensitet beregnes ved å multiplisere veksten i disse innsatsfaktorene med deres andel av de totale kostnadene. Veksten i produksjon og bruk av innsatsfaktorer er vist i egen tabell.

I praksis vil produktivitetsveksten påvirkes av konjunkturbevegelser. Det skyldes blant annet at det ikke er lønnsomt for bedriftene å variere kapitalutstyr og sysselsetting like raskt og mye som svingningene i salg og produksjon. I tabellen har en valgt en periodeinndeling slik at produktivitetsveksten i de ulike periodene i liten grad skal påvirkes av konjunkturbevegelser.

Hovedtrekk for Fastlands-Norge

Foreløpige beregninger tyder på at den gjennomsnittlige årlige vekstraten i arbeidsproduktivitet for bedrifter i Fastlands-Norge for årene 2005-2006 var 2,7

prosent. Siden 1973 har gjennomsnittlig årlig vekst ligget mellom 2,5 og 3,6 prosent. I perioden 1997-2006 vokste arbeidsproduktiviteten med 3,1 prosent i gjennomsnitt per år. Av dette sto TFP-veksten for 1,0 prosent. Den gjennomsnittlige årlige TFP-veksten var høyest i perioden 1989 til 1996, hvor den lå på 1,2 prosent. Både i perioden før og etter har TFP-veksten ligget rundt 1 prosent. De bakenforliggende beregningene viser spesielt svak TFP-vekst i siste halvdel av 1970-tallet. Mesteparten av veksten i arbeidskraftproduktiviteten kan tilskrives økt produktinnsats per timeverk, som bidro med 1,8 prosent i perioden 1997-2006, mens økt kapitalintensitet bare sto for 0,3 prosent. Dette størrelsesforholdet mellom vekstbidragene fra produktinnsats og kapital har vært et generelt trekk inntil de siste årene. Det høye vekstbidraget fra produktinnsatsen skyldes at produktinnsatsen i de fleste år har vokst raskere enn både realkapitalen og produksjonsvolumet, og at produktinnsatsen samlet sett utgjør en langt større andel av bedriftenes kostnader enn realkapital. En mulig forklaring bak det høye vekstbidraget fra produktinnsatsen kan være at bedriftene i økende grad har gått fra selv å produsere sin produktinnsats til å kjøpe disse varene og tjenestene fra andre bedrifter.

Næringsvise forskjeller

Arbeidsproduktiviteten i privat tjenesteyting økte med 3,7 prosent som et årlig gjennomsnitt fra 1997 til 2006. Dette er en veksttakt som ligger 1-2 prosentpoeng høyere enn den tilsvarende i perioden 1982-

Dekomponering av vekst i arbeidskraftsproduktivitet (bruttoproduksjon per timeverk)¹. Gjennomsnittlige prosentvise årlige vekstrater

Sektor	Periode	Arbeidskraftsproduktivitet	Bidrag fra endring i kapitalintensitet	Bidrag fra endring i produktinnsatsintensitet	Total faktorproduktivitet
Bedrifter i Fastlands-Norge ²	1973-1981	3,3	0,6	2,0	0,7
	1982-1988	2,5	0,3	1,6	0,5
	1989-1996	3,6	0,1	2,3	1,2
	1997-2006	3,1	0,3	1,8	1,0
	2005-2006	2,7	0,1	1,5	1,2
Industri ³	1973-1981	3,4	0,3	2,7	0,3
	1982-1988	3,4	0,3	2,7	0,4
	1989-1996	3,1	0,0	2,8	0,3
	1997-2006	3,3	0,3	2,3	0,7
	2005-2006	1,8	0,2	1,0	0,7
Annen vareproduksjon	1973-1981	4,4	0,6	2,6	1,3
	1982-1988	3,3	0,3	2,7	0,4
	1989-1996	3,9	0,5	1,6	1,8
	1997-2006	2,3	0,1	1,7	0,6
	2005-2006	3,0	-0,5	2,0	1,4
Privat tjenesteyting ⁴	1973-1981	3,0	0,7	1,3	1,0
	1982-1988	2,1	0,3	1,1	0,7
	1989-1996	4,0	0,0	2,4	1,6
	1997-2006	3,7	0,4	2,0	1,3
	2005-2006	3,2	0,2	1,7	1,3

¹ Dataene for 2005 og 2006 er foreløpige.

² Utenom bolig, bank og forsikring og oljeraffinering.

³ Utenom oljeraffinering.

⁴ Utenom bolig og bank og forsikring.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

1988. Hovedbidraget kom fra en gjennomsnittlig årlig vekst i produktinnsats per timeverk på 2,0 prosent. TFP-veksten innenfor privat tjenesteyting har også gitt et betydelig bidrag. Næringen har hatt en gjennomsnittlig TFP-vekstrate på omtrent 1,5 prosent i perioden 1989-2006, og har med det vært hovedbidragsyteren til TFP-veksten for Fastlands-Norge som helhet. Den anslåtte TFP-vekstraten for privat tjenesteyting fra 2005 til 2006 er imidlertid bare på 1,3 prosent.

Blant de tjenesteytende næringene er det særlig varehandel og innenriks samferdsel som har trukket gjennomsnittlig TFP-vekst opp etter 1988. Samferdsel-sektoren omfatter blant annet post- og telekommunikasjon, som har opplevd en rask teknologisk utvikling gjennom økt bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Dette har vært framholdt som en mulig årsak til TFP-veksten i denne sektoren, men produktivitetsberegninger alene gir et svakt grunnlag for en slik hypotese. Selv om revisjonene av nasjonalregnskapstallene har bedret beskrivelsen av produksjon og faktorinnsats i tjenesteytende næringer, er det fortsatt grunn til å peke på at de store måleproblemene for disse næringene gjør tallene usikre.

Den gjennomsnittlige årlige veksten i arbeidskraftsproduktiviteten i industri har ligget i overkant av 3,0 prosent i perioden 1973-2005. Bidraget til veksten i arbeidsproduktivitet fra endring i produktinnsats per timeverk har vært relativt stort i denne næringen, mens TFP-veksten har vært relativt svak. I perioden

2005-2006 var imidlertid bidraget fra endringer i produktinnsats noe lavere enn i tidligere år.

Gjennomsnittlig årsvekstrate for arbeidskraftsproduktiviteten i annen vareproduksjon, som omfatter primærnæringene, produksjon av elektrisk kraft og bygg og anlegg, gikk ned fra rundt 4,0 prosent i perioden 1973-1996, til 2,3 prosent i perioden 1997-2006. Med unntak av perioden 1989-1996, da TFP-veksten var rundt 2,0 prosent per år i gjennomsnitt, har TFP-vekstraten ligget rundt 1,0 prosent.

FoU og nyskaping i norsk næringsliv

Forskning og utvikling

Totalt ble det utført forskning og utvikling (FoU) for 29,6 milliarder kroner i Norge i 2005. Dette er nominell økning på 1,8 milliarder kroner, eller 6,7 prosent, fra 2004. Målt i faste priser er oppgangen på 4,8 prosent. Næringslivet stod for 46 prosent av samlet FoU. Andelen har imidlertid vært minkende siden 2001 da den var vel 51 prosent. Universitets- og høyskolesektoren har opplevd den største veksten i denne perioden og står nå for 30 prosent. Instituttsektorens andel har vært stabil på om lag 23 prosent.

Samlet FoU utgjør 1,5 prosent av BNP for 2005 og er klart lavere enn tilsvarende andeler for 2004 og 2003, som var henholdsvis 1,6 og 1,7 prosent. Nedgangen skyldes sterk økning i BNP, henholdsvis 11 prosent for 2005 og 9 prosent for 2004. I forhold til det politiske

Produksjon og innsatsfaktorer¹. Gjennomsnittlige prosentvise årlige vekstrater

Sektor	Periode	Produksjon	Timeverk	Produktinnsats	Realkapital
Bedrifter i Fastlands-Norge ²	1973-1981	3,1	-0,2	3,5	4,6
	1982-1988	2,9	0,5	3,4	3,4
	1989-1996	2,9	-0,7	3,3	0,1
	1997-2006	4,0	0,9	4,0	3,5
	2005-2006	4,9	2,2	4,8	2,6
Industri ³	1973-1981	2,1	-1,2	2,8	4,0
	1982-1988	1,4	-2,0	1,9	2,1
	1989-1996	2,5	-0,7	3,3	0,1
	1997-2006	2,2	-1,1	2,3	2,2
	2005-2006	3,0	1,1	2,6	2,7
Annen vareproduksjon	1973-1981	3,3	-1,2	4,2	3,8
	1982-1988	3,6	0,3	5,3	2,7
	1989-1996	0,3	-3,5	-0,6	0,5
	1997-2006	3,1	0,8	4,0	1,4
	2005-2006	5,8	2,8	6,6	0,2
Privat tjenesteyting ⁴	1973-1981	4,1	1,2	4,4	5,3
	1982-1988	4,0	1,9	4,5	4,3
	1989-1996	4,3	0,3	5,6	-0,1
	1997-2006	5,3	1,6	5,6	4,9
	2005-2006	5,6	2,4	5,9	3,7

¹ Dataene for 2005 og 2006 er foreløpige.

² Utenom bolig, bank og forsikring og oljeraffinering.

³ Utenom oljeraffinering.

⁴ Utenom bolig og bank og forsikring.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

målet om 3 prosent FoU av BNP i 2010 i «forskningsmeldingen» fra 2005 er vi langt unna, og utviklingen har gått i gal retning.

Til sammenligning viser foreløpige tall at Sverige brukte 3,9 prosent, Finland 3,5 prosent og Danmark 2,4 prosent av BNP på forskning og utvikling i 2005. Foreløpige tall for EU15-landene viser et gjennomsnitt i 2005 på 1,9 prosent, mens OECD-landenes gjennomsnittlige FoU-andel var på 2,2 prosent i 2004. Av våre nordiske naboland har Sverige og Danmark hatt en nedgang i FoU som andel av BNP fra 2003, mens andelen har vært stabil i Finland.

Det er først og fremst næringslivets FoU-andel som har gått ned i Norge, og den er også klart lavere enn i de andre nordiske landene. For 2005 er andelen 0,8 prosent av samlet BNP når FoU i de næringslivsorienterte forskningsinstituttene inkluderes, mens den var 0,9 prosent i 2004 og 1,0 prosent i 2003. Ifølge foreløpige tall var tilsvarende andeler i Sverige, Finland og Danmark henholdsvis 2,9 prosent, 2,5 prosent og 1,7 prosent av BNP for 2005.

En viktig grunn til at Norge plasserer seg godt under gjennomsnittet i OECD og EU15 i FoU-intensitet, og lavest blant de nordiske landene, er at Norge har relativt lav produksjon i næringer med typisk høye FoU-intensiteter. Dette er også blitt påpekt av OECD, senest i landrapporten for Norge 2007. OECD har gjort beregninger som korrigerer for næringsstruktur. Uten slik korrigering ligger Norges gjennomsnittlige FoU-intensitet under OECD-gjennomsnittet, 1,8 mot 2,0 prosent for perioden 1999-2002, og klart lavere enn de andre nordiske landene. Når alle lands FoU derimot vektet med den samme næringsstrukturen (gjennomsnittet for G7-landene for årene 1999-2002) rykker Norge opp til 2,4 prosent, og ligger dermed høyere enn OECD-gjennomsnittet på 1,9 prosent og på samme nivå som Finland og Danmark. Dette betyr at Norge har relativt høy FoU-intensitet når vi sammenlikner bransje for bransje.

FoU-undersøkelsen for næringslivet for 2005

Den årlige FoU-statistikken bygger på innhentede oppgaver fra foretakene. Undersøkelsen omfatter alle foretak med minst 50 sysselsatte. I tillegg trekkes det et utvalg av foretak med 10-49 sysselsatte og det beregnes totaltall basert på dette utvalget. Usikkerheten i resultatene for de minste foretakene er derfor større enn for de store foretakene.

Liten endring i næringslivets FoU-aktivitet

Næringslivet brukte i overkant av 13,6 milliarder kroner på egenutført FoU i 2005. Dette er en nominell økning på over 700 millioner kroner, eller 5,4 prosent, sammenlignet med 2004. Målt i faste priser er økningen på 3,5 prosent. Utførte FoU-årsverk viser en svak nedgang, fra 14 025 årsverk i 2004 til 13 815 årsverk i 2005. Det ble registrert en viss nedgang i andelen

foretak som driver med FoU, fra vel 21 prosent i 2004 til knapt 19 prosent i 2005. Næringslivet forventer en viss vekst i FoU-aktiviteten for 2006. Anslag gitt av foretakene i andre kvartal 2006 indikerer en vekst på 4 prosent i FoU-årsverk og 6 prosent i nominelle FoU-kostnader.

Økning for tjenesteyting

Industrien var fortsatt den største FoU-aktøren og stod for i underkant av 50 prosent av FoU-utgiftene i 2005, men nivået er, nominelt sett, bare svakt høyere enn i 2004. Tjenestenæringene hadde langt større vekst, og brukte nesten 600 millioner kroner mer på FoU i 2005 enn i 2004. Tjenesteyting har dermed økt sin andel til nesten 41 prosent av næringslivets totale FoU-kostnader. Oljenæringen økte også sin FoU-innsats fra 2004 og er tilbake på 2003-nivå når det gjelder ressurser brukt på FoU.

De små foretakene forsker mindre

De små og mellomstore foretakene, med færre enn 100 sysselsatte, brukte mindre ressurser til FoU i 2005, og nedgangen i FoU-kostnader var på 2 prosent. Foretak med minst 100 sysselsatte hadde derimot en samlet økning på 10 prosent. De aller største foretakene, med mer enn 500 sysselsatte, økte sine FoU-kostnader med i overkant av 500 millioner kroner, og bidro mest til økningen i totale FoU-kostnader for 2005.

Egenfinansiering viktigst

Egne midler, inkludert lån, er den viktigste finansieringskilden for næringslivets FoU. Andelen av egenfinansieringen var i underkant av 80 prosent i 2005, som er nesten identisk med andelen i 2003. Finansiering fra utlandet har økt en del sammenliknet med 2003 og utgjorde 10 prosent av samlet finansiering i 2005.

SkatteFUNN-ordningen ga i 2005 et nesten like stort offentlig bidrag til næringslivets FoU som andre offentlige finansieringsordninger. Dette skyldes først og fremst nedgang i foretakenes rapportering av annen offentlig, direkte finansiering. Som andel av totalfinansieringen utgjør SkatteFUNN-bidraget bare snaut 4 prosent, men for små foretak med 10-49 sysselsatte er dette en viktig finansieringskilde og utgjør 10 prosent av disse foretakenes totale FoU-finansiering. Ordningen er primært ment for de minste foretakene og ser derfor ut til å treffe bra. På den annen side viser samlet FoU nedgang for de minste foretakene (se mer om skattefradragordningen SkatteFUNN nedenfor).

Økning i innkjøp av FoU-tjenester

Næringslivet kjøper også FoU-tjenester. Innkjøpet økte med om lag 100 millioner kroner fra 2004 til 2005. Størst var økningen i kjøp fra andre norske konsern/foretak med en økning på nesten 400 millioner kroner. Innkjøp av FoU-tjenester fra utlandet gikk derimot ned med over 150 millioner kroner. Også for kjøp av FoU-tjenester er det de største foretakene med over

Mål på produktivitet

Det finnes flere mål på produktivitet. Et mye brukt mål er den såkalte «totale faktorproduktiviteten» (TFP). TFP er forholdet mellom produksjonen og en veid sum av ressursinnsatsen. Veksten i TFP, som er et mål på samlet produktivitetsvekst, blir da produksjonsveksten minus veksten i den veide summen av innsatsfaktorene. Jo mer detaljert en kan spesifisere og måle produksjonen og ressursinnsatsen, desto bedre blir TFP som mål på produktivitet.

I beregningene i dette avsnittet, som baserer seg på nasjonalregnskapstall, brukes produksjonsverdi i faste priser som produksjonsmål, mens ressursinnsatsen omfatter arbeidskraft målt i timeverk (både for lønnstakere og selvstendig næringsdrivende), realkapital og produktinnsats. Flere produktivitetsstudier benytter bruttoprodukt som produksjonsmål og utelater produktinnsatsen blant innsatsfaktorene. Dette gjelder typisk internasjonale sammenligninger av produktivitetsvekst, som normalt begrenser seg til beregninger for hele økonomien. Den målte produktivitetsveksten blir sterkt påvirket av hvilket produksjonsbegrep som velges. Desto snevrere hver enkelt-næring er definert, desto mer relevant er produksjonen som produksjonsbegrep sammenlignet med bruttoproduktet, mens på høyt aggregert nivå bør bruttoproduktet benyttes. Det er imidlertid vanskelig å si nøyaktig på hvilket aggregeringsnivå man bør skifte produksjonsbegrep.

Arbeidskraftsproduktivitet er et mer hyppig brukt produktivitetsmål, blant annet fordi det er enkelt å beregne som forholdet mellom produksjon og arbeidsinnsats. Arbeidskraftsproduktivitet er imidlertid ikke noe godt mål på samlet produktivitetsvekst, fordi arbeidskraften kan bli mer produktiv ved at den utstyres med mer realkapital og produktinnsats. Ensidig satsing på vekst i arbeidskraftsproduktivitet kan innebære lavere produktivitet for kapital og produktinnsats og lavere generell effektivitet.

500 sysselsatte som bidrar mest til økningen. Disse stod for nesten halvparten av de totale kjøpene.

Skattefradrag for FoU

Skattefradrag for næringslivets kostnader til forskning og utvikling (SkatteFUNN) ble innført for små og mellomstore foretak fra og med 2002, og for alle foretak fra og med 2003. Formålet med ordningen har vært å stimulere til økt FoU-innsats i næringslivet. Skattefradraget utgjør 20 prosent av FoU-kostnadene for små og mellomstore foretak. For foretak som ikke omfattes av EUs definisjon av små og mellomstore foretak, i praksis foretak med mer enn 250 ansatte, er skattefradraget 18 prosent. Foretak som ikke er i inntekts- og skatteposisjon får tilsvarende beløp utbetalt i forbindelse med skatteoppgjøret. Maksimalt fradragsgrunnlag er 4 millioner kroner for egenutført FoU, eventuelt i samarbeid med andre foretak. Foretaket kan i tillegg få økt fradragsgrunnlaget med inntil 4 millioner kroner ved samarbeid eller kjøp av FoU-tjenester fra godkjent FoU-institusjon. Taket på 4 millioner kroner har stått uendret siden 2002. Realverdien av taket er der-

med gradvis blitt redusert og var for 2006 i underkant av 3,5 millioner kroner.

Ordningen ble raskt populær blant foretakene, men antall søknader er nå på retur. For toppåret 2003 kom det inn 4 740 søknader; dette ble redusert til 4 200 i 2004, 3 100 i 2005 og er nede i 2 600 for 2006. Andelen av søknadene som ble godkjent var høy i startfasen, men har de siste 2-3 årene ligget på i underkant av 70 prosent. Budsjetterte FoU-kostnader i 2006 for godkjente prosjekter var om lag 8,3 milliarder kroner. Budsjetterte kostnader omfatter nye prosjekter godkjent i 2006 og flerårige prosjekter godkjent tidligere. Tilsvarende budsjetterte FoU-kostnader var på 9,1 milliarder kroner i 2005 og 9,9 milliarder kroner i 2004. Den klare nedgangen fra toppåret 2004 kan tyde på at mange planlagte prosjekter ble initiert av ordningen, men at den nå kan ha nådd en viss «metning». Reduksjonen kan også skyldes at mange foretak med flerårige prosjekter ønsker å gjennomføre disse før nye prosjekter blir fremmet.

Oppgaver fra Skattedirektoratet viser at ikke alle godkjente SkatteFUNN-prosjekter blir gjennomført etter den oppsatte planen. Av de om lag 4 000 foretakene med godkjente prosjekter for 2005 har bare 2 911 foretak rapportert inn utførte prosjekter til skattemyndighetene og dermed blitt berettiget til skattefradrag for 2005. De opprinnelige budsjetterte FoU-kostnadene for 2005 på 9,1 milliarder kroner ble dermed redusert til 6,8 milliarder kroner for de gjennomførte prosjektene. Dette gir en gjennomføringsprosent på 75. Gjennomføringsandelen har vært fallende i hele perioden 2002-2005. I hovedsak er det de mindre foretakene, spesielt de aller minste med færre enn 5 ansatte, som ikke gjennomfører prosjektene som planlagt.

Det samlede skattefradraget for 2005 knyttet til FoU var 1,1 milliarder kroner. Av dette ble hele 836 millioner kroner utbetalt til foretak som ikke var i skatteposisjon eller betalte lite skatt, mens direkte fradrag i skatten for foretak som betalte skatt utgjorde 277 millioner kroner. Forholdet mellom utbetalt fradrag og samlet fradrag i skatt har endret seg lite så lenge ordningen har eksistert.

Fra og med inntektsåret 2007 er det gjort visse endringer i regelverket. Det innføres en øvre timesats og maksimalt antall timer per år for eget FoU-personell som kan føres i fradragsgrunnlaget. Taket for personal- og indirekte kostnader settes til 500 kroner per time. Inntil 1 850 timer årlig kan godkjennes per person som er knyttet til prosjektet. Dette gir et maksimalt fradragsgrunnlag per FoU-årsverk på 925 000 kroner. Regelverket har til nå fulgt Forskningsrådets regler for brukerstyrte programmer der timesats for personalkostnader, inklusive indirekte kostnader, blir beregnet som 1,6 promille av avtalt årslønn. Med en årslønn på 450 000 kroner blir fradragsgrunnlaget da vel 1,3 millioner kroner per FoU-årsverk.

Innovasjonsvirksomhet

Samspillet mellom FoU og innovasjon er komplisert. Suksessfulle foretak kan tenkes å utvikle nye markeder, produksjonsprosesser eller produkter ved å imitere og videreutvikle andres idéer uten å drive egen forskning. OECDs siste landrapport påpeker at selv om Norge har relativt lav FoU-aktivitet, er man flinke til å ta i bruk og tilpasse ny teknologi utviklet av andre. Dette er med på å forklare Norges høye produktivitetsvekst. OECD er derfor kritiske til myndighetenes mål om økt FoU-innsats og økt FoU-støtte, spesielt overfor næringslivet.

EUs innovasjonsundersøkelser måler innovasjonsaktivitet ved hjelp av ulike indikatorer. Totalindeksen i EUs Innovation Scoreboard, som er sammensatt av om lag 20 ulike variable, tyder på at også innovasjonsaktiviteten i Norge ser ut til å være lavere enn i EU15-landene.

Innovasjonsaktiviteten i Norge har mange likhetstrekk med den i de øvrige nordiske landene. Det er typisk store foretak som har høy innovasjonsaktivitet. I hvilken grad foretakene utvikler nye produkter og prosesser selv, og omfanget av samarbeid med andre i innovasjonsarbeidet, viser også likheter på tvers av de nordiske grensene. Andelen foretak med innovasjonsaktivitet er imidlertid lavere i Norge enn i de øvrige landene. Med innovasjonsaktivitet menes at det er lansert nye eller endrede produkter eller prosesser, eller at innovasjonsarbeid er pågående eller ikke fullført. I Danmark og Island hadde 52 prosent av foretakene innovasjonsaktivitet i perioden 2002–2004, mens de tilsvarende tallene for Sverige og Finland var henholdsvis 50 og 43 prosent. Til sammenligning var Norges andel 37 prosent.

Innen industrien er norske foretak mer på linje med resten av Norden. Særlig store og mellomstore industriforetak har en innovasjonsaktivitet som kan sammenlignes med våre naboland. Småforetakene, de med 10–49 sysselsatte, ligger litt bak og gjør at den totale innovasjonsaktiviteten i industrien er lavere enn i Norden for øvrig. Tjenesteytende næringer er jevnt over mindre innovative i Norge enn i resten av Norden. Dette gjelder store så vel som små foretak. Mønsteret man ser for industrien, at innovasjonsaktiviteten øker med foretaksstørrelse, er mindre framtrædende i servicenæringene.

Den norske innovasjonsundersøkelsen for 2004 inneholdt også spørsmål om organisasjonsmessig og markedsmessig innovasjon. Om lag 20 prosent av foretakene rapporterte at de har gjennomført vesentlige organisasjonsmessige endringer, og en tilsvarende andel svarer at de har gjennomført markedsinnovasjoner, det vil si åpning av nye markeder eller endringer i design og salgsmetoder.

Kapitalavkastning

Kapitalavkastningen, som sier noe om hvor mye man får igjen for investeringer i en bedrift, kan anslås ved driftsresultatet. Dette beregnes ved å trekke lønnskostnader, utgifter til produktinnsats og verdien av kapitalslitet fra verdien av bruttoproduksjonen. Driftsresultatet i seg selv egner seg imidlertid dårlig som mål for sammenligning av lønnsomhet mellom næringer, da kapitalinnsatsen kan variere mye fra næring til næring. Derfor beregner man kapitalavkastningsrater, som er driftsresultat i forhold til kapitalinnsats. I tabellen rapporteres modifiserte kapitalavkastningsrater ved at (netto) driftsresultatet er redusert med en anslått verdi for selvstendiges arbeidsinnsats. Nivået på den beregnede avkastningen vil avhenge av hvilket datagrunnlag som brukes. Her benytter vi nasjonalregnskapet som kilde da vi ønsker å måle avkastningen i produksjonsmessig forstand og sammenligne denne mellom næringer.

Avkastningsrater beregnet med utgangspunkt i nasjonalregnskapet viser at avkastningen samlet for bedrifter i Fastlands-Norge har gått kraftig opp målt som gjennomsnitt over perioder siden første halvdel av 1980-tallet og fram til i dag. Den har økt fra i underkant av 6 prosent i perioden 1982–1988 til i underkant av 12 prosent i perioden 1997–2006. Spesielt kraftig har økningen vært gjennom slutten av 1990-tallet og begynnelsen av dette århundre. I 2006 var avkastningen 14,6 prosent mot 13,1 prosent i 2005. Avkastningen varierer mye fra år til år, spesielt i de mest konjunkturutsatte bransjene. Dette betyr at inndelingen i perioder er viktig ved slike sammenligninger. Inndelingen i perioder i tabellen er gjort med henblikk på at hver periode skal representere en konjunktursykel.

På kort sikt vil kapitalavkastningen kunne øke som følge av prisøkning på produktene og produktivitetsforbedringer i bedriftene. Økt pris på innsatsfaktorer virker i motsatt retning. Forskjeller i avkastning mellom næringer kan blant annet skyldes ulikheter i risiko (som igjen kan gi seg utslag i ulike lånerenter etc.), tregheter i tilpasninger over tid, ulike reguleringer overfor ulike bransjer, etableringshindringer, ulik grad av grunnrente knyttet til bransjen og så videre.

En tolkning av den langsiktige økningen i avkastningen i Norge kan være at avkastningen av kapital internasjonalt også øker, og at man over tid har hentet inn tidligere forskjeller mot avkastningen av internasjonale investeringer. Deregulering av markeder kan påvirke avkastningen i to retninger. Effektivisering som følge av deregulering vil bedre avkastningen. Økt konkurranse som følge av deregulering vil presse avkastningen nedover.

Det er spesielt noen enkelt næringer som bidrar sterkt til den samlede økningen i kapitalavkastning. Det kan

Nettokapitalavkastningsrater i prosent^{1, 2, 3}

Produksjonssektor	1982-1988	1989-1996	1997-2006	2005	2006
Bedrifter i Fastlands-Norge ⁴	3,8	5,5	10,2	13,1	14,6
Industri totalt ⁵	5,8	7,0	11,9	14,5	17,8
Annen vareproduksjon	1,5	2,9	5,7	10,0	12,9
Privat tjenesteyting ⁶	5,0	7,1	12,5	14,4	14,4
Jordbruk, jakt og viltstell	-7,0	-3,7	-5,6	-5,6	-4,9
Skogbruk	14,7	26,1	25,4	28,2	20,5
Fiske og fangst	2,9	-5,5	-2,1	6,1	5,2
Fiskeoppdrett	2,1	4,0	28,5	41,5	87,4
Produksjon av konsumprodukter	7,0	10,0	13,4	20,0	24,0
Produksjon av vareinnsats- og investeringsprodukter	6,1	7,5	14,7	21,8	18,9
Treforedling	1,7	4,0	1,7	-3,2	-7,1
Kjemiske råvarer	5,3	6,4	5,2	2,5	5,1
Metaller	9,0	5,3	11,9	6,3	27,9
Produksjon av verkstedsprodukter	4,1	5,2	16,4	24,5	19,3
Produksjon av skip og oljeplattformer	5,6	10,4	10,9	10,6	20,6
Bygg og anlegg	5,0	16,9	30,5	41,3	45,6
Produksjon av elektrisk kraft	5,3	4,9	7,6	11,8	15,6
Innenriks samferdsel inkl. lufttransport	-1,6	4,6	4,5	7,0	5,8
Varehandel	8,4	8,8	16,9	12,8	12,6
Annen privat tjenesteproduksjon	8,8	8,3	15,5	18,2	18,5
Utenriks sjøfart	-4,9	2,8	2,8	3,3	4,7

¹ Som følge av tallrevisjonen av nasjonalregnskapet, som ble presentert i ØA 6/2006, er de historiske dataene endret i forhold til det som ble publisert i ØA 1/2006. Tallrevisjonen er også bakgrunnen for at seriene starter senere enn i ØA 1/2006.

² Ved beregning av nettokapitalavkastningsratene er nettodriftsresultatet redusert med imputerte lønnskostnader for selvstendige.

³ Dataene for 2005 og 2006 er foreløpige.

⁴ Eksklusive oljeraffinering og bank og forsikring.

⁵ Eksklusive oljeraffinering.

⁶ Eksklusive bank og forsikring.

Kilde: SSB Nasjonalregnskap.

også være sammensetningseffekter som forklarer endringen for Fastlands-Norge totalt.

Den gjennomsnittlige utviklingen for Fastlands-Norge er representativ for grove næringsgrupper som industri, annen vareproduksjon og privat tjenesteyting (utenom bank- og forsikringssektoren). Den er klart mindre representativ for enkelt næringer som for eksempel jordbruk, fiske og fangst. Jordbruket hadde fortsatt negativ kapitalavkastning i 2006, slik som nasjonalregnskapet måler dette, på tross av en relativt kraftig omstilling de seneste årene med færre årsverk innenfor denne næringen. Tradisjonelt fiske har hatt en viss forbedring i avkastningen de siste årene. Avkastningen i de to siste årene har ligget på mellom 5 og 6 prosent, mens den for 10-årsperioden 1997-2006 hadde et gjennomsnittlig nivå på om lag -2 prosent. Fiskeoppdrett, som er en relativt ny ressursbasert næring, har de siste årene hatt en meget høy avkastning. Dette kan gjenspeile stadig bedre lønnsomhet, ved at begrensning i nye anlegg holder igjen tilbudssiden i et stigende marked hvor norsk eksport er betydelig. Avkastningsratene kan også være noe preget av at veksten i investeringene relativt sett avtar og at dermed avskrivningene reduserer verdsett kapital. Skogbruket synes å ha en god avkastning, men her er kapitalmålingen vanskelig på grunn av de omfattende jordressursene.

Industri som for en stor del produserer for hjemmemarkedet (konsumvarer, produktinnsats, og investeringsvarer) har lenge hatt høy avkastning i norsk målestokk. I de siste årene har denne blitt en god del høyere, noe som blant annet gjenspeiler at kapasitet-utnyttningen er høy under høykonjunkturer. Tradisjonell norsk eksportindustri som metallproduksjon, men også produksjon av verkstedsprodukter har en sterkt varierende avkastning, hovedsakelig på grunn av stor variasjon i eksportprisene. Treforedling har over lang tid hatt forholdsvis lav avkastning, og i de siste årene har avkastningen vært negativ. Verkstedsindustrien og bygge- og anleggsektoren har de siste årene hatt en svært god avkastning. For metallindustrien svinger avkastningen svært mye. Det foreløpige anslaget for 2006 er på 28 prosent. Denne avkastningen er det høyeste en et enkelt år har hatt for avkastningen. På starten av 1990-tallet hadde denne industrisektoren negativ avkastning. I kraftsektoren har avkastningen vært svært lav i mange år, men de siste årene har et strammere marked, stigende priser på primærenergi (gass, kull) til fossilt baserte kraftverk i Europa, innføringen av et kvotemarked for utslipp av CO₂, sammen med perioder med lite tilsig av vann drevet avkastningen i vannkraftproduksjon oppover.

Sammensetningen av den norske nasjonalformuen

Norge er et rikt land i et internasjonalt perspektiv. En vanlig oppfatning er at dette langt på vei skyldes stor tilgang på naturressurser som fisk, vannkraft, olje og gass. Imidlertid kan vi ikke bare se på hvilke inntekter utvinning av naturressurser genererer for å avgjøre i hvor stor grad naturressursene bidrar til vår velferd.

For det første må vi ta hensyn til at høsting av naturressurser legger beslag på arbeidskraft og kapital som alternativt kunne vært brukt til å skape inntekter i andre sektorer. Ved å trekke verdien av disse innsatsfaktorene fra inntektene i de ressursbaserte næringene finner vi det reelle bidraget fra naturressursen, den såkalte ressursrenta. Videre må vi ta hensyn til hvorvidt naturressursen er fornybar, eller om den vil uttømmes ettersom vi utnytter den. Olje og gass er et eksempel på det siste. Ressursrenta fra denne sektoren vil bare vare så lenge det finnes drivverdige olje- og gassfelt innenfor Norges territorialgrenser. Dersom vi konsumerte hele eller deler av ressursrenta fra olje- og gassektoren hvert enkelt år, ville vi, alt annet likt, ha mindre konsummuligheter i framtiden. Når vi avsetter deler av inntektene fra olje- og gassutvinningen i utenlandske fordringer, for eksempel i Statens pensjonsfond – Utland, omplasserer vi formuen fra reserver på havets bunn til sparing i utlandet. Ut fra den vanlige definisjonen av inntekt er det er bare avkastningen av denne formuen som kan betraktes som inntekt.

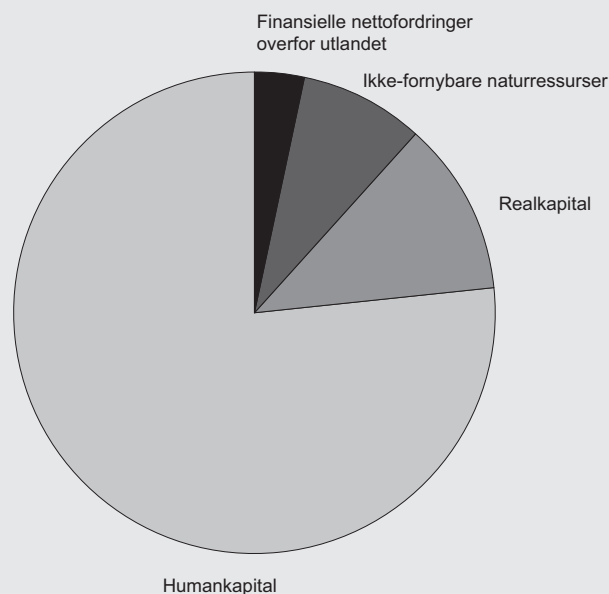
Formuesverdien av hver enkelt ressurs gir et bilde av ressursens bidrag til velferden. For å beregne formuesverdien for de enkelte ressursene, dekomponeres Norges nettonasjonalinntekt i de enkelte inntektsbidragene. Deretter beregnes framtidige inntekter fra ressursene basert på vurderinger av de enkelte ressursers levetid. Formuesverdiene er lik nåverdien av de framtidige inntektene, og summen av formuesverdiene av alle ressursene er et mål på den samlede nasjonalformuen.

De nasjonale ressursene kan deles inn i fem hovedgrupper; de *fornybare naturressursene* (slik som jordbruksareal, skog, fisk og vannkraft), de *ikke-fornybare naturressursene* (i hovedsak olje og gass), *finansielle nettofordringer overfor utlandet*, *realkapital* og *humankapital*. Norges finansielle nettofordringer overfor utlandet inkluderer Statens pensjonsfond – Utland. Realkapital omfatter maskiner, bygninger, verktøy og lignende. Humankapitalen uttrykker forrentet verdiskapning fra arbeidskraften og den kunnskapen arbeidskraften besitter. I dekomponeringen beregnes inntekten fra humankapitalen residualt. Vi antar dermed at all inntekt som ikke kan spores tilbake til naturressursene eller realkapitalen kommer fra humankapitalen. Inntekten fra humankapitalen vil dermed også inkludere samspilleffekter mellom arbeidskraft, realkapital, naturressurser og teknologi, i tillegg til målefeil i beregningene av de andre formueskomponentene.

Ifølge beregningene utgjorde *humankapitalen* om lag $\frac{3}{4}$ av nasjonalformuen ved utgangen av 2006. Dette samsvarer med bildet for andre industriland, og betydningen av humankapitalen har vært stabil de siste 10 årene. For de *ikke-fornybare naturressursene* har andelen gått ned fra omlag 12 prosent for 10 år siden til omlag 8 prosent ved utgangen av 2006. Denne tendensen vil fortsette ettersom olje- og gassressursene tømmes. Men dette motsvares delvis av økning i de *finansielle nettofordringene overfor utlandet*, som altså inkluderer avsetninger i Statens pensjonsfond – Utland. Ifølge beregningene utgjorde disse om lag 3 prosent av nasjonalformuen ved utgangen av 2006, mot om lag 1 prosent 10 år tidligere. De *fornybare naturressursene* utgjør bare 1 promille av nasjonalformuen. Bak dette lille bidraget ligger at vannkraftsformuen, som har høy positiv ressursrente, motvirkes av et nesten like stort negativt bidrag fra jordbruket, noe som skyldes stor innsats av arbeidskraft og kapital i forhold til den målte verdiskapningen.

Det er viktig å merke seg at siden vi har basert oss på nasjonalregnskapet, er mange av verdiene naturressursene gir, slik som tilgjengelighet til nasjonalparker/uberørt natur, biodiversitet og stabilt klima, utelatt. Det betyr ikke at disse verdiene er mindre viktige, men at det er komplisert å tallfeste dem.

Sammensetningen av den norske nasjonalformuen. 2006

Greaker, M., P. Løkkevik og M. Walle (2005): *Utviklingen i den norske nasjonalformuen fra 1985 til 2004*, Rapport 2005/13.

Produksjon og markedsforhold

Offentlig forvaltning

Henholdsvis 19 og 3 prosent av BNP ble anvendt til konsum og investeringer i offentlig forvaltning i 2006. I faste priser vokste disse anvendelsene med 2,2 og 8,9 prosent fra 2005, ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall. Målt i løpende priser var konsumet i offentlig forvaltning, definert i egen boks, på 415 milliarder kroner i 2006. Dette utgjør 32 prosent av det totale konsumet i Norge, som også inkluderer konsum som er direkte finansiert av husholdninger og ideelle organisasjoner. Som det forklares i egen boks, deles det offentlige konsumet i kollektivt og individuelt konsum. Individuelt konsum, som er det offentlig finansierte konsumet som tilordnes husholdningene, utgjorde 267 milliarder kroner i 2006. Dette tilsvarer omtrent en tredel av det konsumet husholdningene selv finansierer direkte, og som var på 836 milliarder kroner i 2006. Til sammenligning var denne andelen bare rundt en firedel for 10 år siden. Utviklingen reflekterer blant annet at offentlig individuelt konsum av helse og sosial omsorg har økt i denne perioden.

Offentlig produksjon i 2006 beløp seg til 425 milliarder kroner i løpende priser og var noe høyere enn det offentlige konsumet. Avviket skyldes dels at private selv betaler for en del av det offentliges vare- og tjenestetilbud gjennom gebyrinntekter og dels at det offentlige har overføringer i form av naturalia til husholdningene; jamfør egen boks. I 2006 utgjorde bruttoproduktet i offentlig forvaltning 14 prosent av BNP. Lønnskostnadene utgjør den største delen av offentlig forvaltnings bruttoprodukt. Det er viktig å være klar over at beregningene av offentlig bruttoprodukt ikke inkluderer avkastning av den offentlige kapitalen. Dette betyr at det offentliges bidrag til BNP undervurderes sammenlignet med privat virksomhet.

Antall utførte timeverk i offentlig forvaltning økte med 1,0 prosent fra 2005 til 2006, mens sysselsettingen økte med 2,4 prosent. Dette var en økning i antall sysselsatte på nesten 17 000 personer, til 722 200 personer. I perioden 1996-2006 økte antall sysselsatte personer i offentlig forvaltning med 68 900 personer. Det aller meste av økningen fant sted innenfor helse- og sosialtjenester; se figur. Offentlig forvaltnings

Offentlig forvaltnings utgifter, etter formål i prosent av totale utgifter. Utgiftsandeler i prosent

	1995	2001	2005*
Totale utgifter i løpende priser. Millioner kroner	446 691	630 176	765 944
Totalt	100,0	100,0	100,0
Alminnelig offentlig tjenesteyting	12,0	11,9	10,2
Utøvende og offentlig tjenesteyting	2,5	4,2	3,7
Internasjonal økonomisk bistand	1,9	1,9	2,3
Offentlige gjeldstransaksjoner	5,9	4,3	3,1
Annet	1,7	1,5	1,1
Forsvar	5,0	4,4	3,8
Offentlig orden og trygghet	1,8	2,2	2,2
Næringsøkonomiske formål	11,6	9,4	8,3
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	3,2	2,3	1,9
Transport	5,4	4,3	4,7
Annet	3,0	2,8	1,7
Miljøvern	1,1	0,5	0,4
Boliger og nærmiljø	1,4	0,3	0,5
Helsepleie	13,7	16,4	17,3
Medisinske produkter, hjelpemidler og utstyr	1,5	0,7	1,6
Helsetjenester utenfor helseinstitusjoner	3,6	2,3	3,8
Sykehustjenester	8,1	12,7	11,0
Annet	0,5	0,7	0,9
Fritid, kultur og religion	2,4	2,4	2,5
Utdanning	13,2	13,7	14,1
Grunnskoler og førskoler	4,6	5,9	6,0
Videregående skoler	3,6	3,2	3,0
Universiteter og høyskoler	3,4	3,4	3,6
Annet	1,6	1,2	1,5
Sosial omsorg inkl. trygder og pensjoner	37,3	38,9	40,7
Sykdom og uførhet	9,4	14,6	15,6
Alderdom	14,5	12,4	12,8
Barn og familie	6,9	7,1	7,4
Arbeidsledighet	2,6	1,4	1,7
Annet	3,9	3,4	3,2

* Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konsum i offentlig forvaltning og BNP for Fastlands-Norge. Årlig volumendring i prosent

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*	2006*
Konsum i offentlig forvaltning	1,5	0,6	2,7	3,3	3,4	3,1	1,9	4,6	3,1	1,7	1,5	1,8	2,2
BNP for Fastlands-Norge	3,6	3,3	4,1	5,2	4,1	2,6	2,9	2,0	1,4	1,3	4,4	4,5	4,6

* Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Produksjon og konsum i offentlig forvaltning

Med unntak av kommunal vannforsyning og kloakk- og renovasjonsvirksomhet, omsettes ikke offentlig produksjon i ordinære markeder. Dermed mangler man priser til å verdsette produksjonen på samme måte som i privat sektor. I nasjonalregnskapet beregnes derfor produksjon i offentlig forvaltning som summen av produksjonskostnadene. Det betyr at produksjonen i offentlig forvaltning settes lik summen av lønnskostnader (bruken av egen arbeidskraft), kapitalslit (bruken av egen produksjonskapital), produktinnsats (varer og tjenester som offentlig forvaltning anvender til sine produksjonsformål) og netto næringskatter på egen virksomhet, hvorav offentlig forvaltnings bruttoprodukt defineres ved de to første komponentene. Netto næringskatter representerer små beløp siden det bare er få typer avgifter det offentlige betaler, for eksempel motorvognavgift. Det offentlige mottar ikke nærings subsidier.

Konsum i offentlig forvaltning er definert som utgifter til varer og tjenester disponert av forvaltningen. Disse utgiftene verdsettes som produksjonskostnadene fratrasket gebyrinntekter og tillagt overføringer i naturalier til husholdningene, definert som offentlig forvaltnings kjøp/betaling av varer og tjenester fra private aktører som videreformidles til husholdningene.

Gebyrinntektene består av egenbetalinger på offentlige tjenester. Inntekter fra kommunale tjenester utgjør den største delen. Eksempler på dette er brukerbetalinger for hjemmetjenesten, oppholdsbetaling i barnehager og skolefritidsordninger, samt årsgebyrer knyttet til vann, avløp og renovasjon. Denne privatfinansierte delen av offentlig produksjon regnes som en del av husholdningenes konsum. Økte gebyrinntekter innebærer dermed økt konsum i husholdningene og redusert konsum i offentlig forvaltning, og gir opphav til avvik mellom offentlig produksjon og offentlig konsum.

Størstedelen av overføringene i form av naturalier til husholdningene er betaling for ulike helse- og omsorgstjenester, legemidler og annet medisinsk utstyr levert fra private aktører. Det offentlige finansiering av skolebusskjøring utført av private busselskaper er et annet eksempel. De siste årene har kommunale tjenester i økende omfang blitt lagt ut på anbud. En slik omlegging innebærer at offentlig forvaltning går fra å produsere tjenestene selv til å betale private for å tilby tjenestene til husholdningene. Dette regnes som overføringer til husholdningene i form av naturalier, og omleggingen påvirker i utgangspunktet ikke offentlig forvaltnings konsum. En slik privatisering av produksjonen betyr derimot at man får økt forskjell mellom offentlig konsum og offentlig produksjon.

Konsumet i offentlig forvaltning deles i to hovedkategorier, kollektivt konsum og individuelt konsum. Tjenester som alminnelig offentlig tjenesteyting, forsvar og politi, hører til den første gruppen og kan ikke knyttes til den enkelte konsument. Det individuelle konsumet i offentlig forvaltning er utgifter som offentlig forvaltning finansierer, men som husholdningene forbruker, og som kan knyttes til den enkelte konsument. Eksempler på dette er blant annet undervisningstjenester, helsetjenester og sosial- og omsorgstjenester.

Konsum og produksjon i offentlig forvaltning i løpende priser. Milliarder kroner

	1999	2005*	2006*
Produksjon i offentlig forvaltning	292,2	401,8	425,0
Gebyrinntekter (-)	45,6	52,4	53,4
Produktkjøp til husholdningene (+)	21,2	40,5	43,3
= Konsum i offentlig forvaltning	267,8	390,0	415,0

andel av samlet sysselsetting har holdt seg stabil på 30 prosent siden 1992, men sett i et lengre tidsperspektiv har den steget fra 17 prosent i 1970. Tilsvarende andel av totalt utførte timeverk utgjorde 26 prosent i 2006. At andelen timeverk er lavere enn andelen sysselsatte, indikerer at det er flere som arbeider deltid i offentlig forvaltning enn i arbeidslivet for øvrig.

Tabellen for offentlig forvaltnings utgifter viser totale offentlige utgifter fordelt på formål etter den internasjonale standarden for formålsgrupping COFOG – Classification of functions of the government. De totale utgiftene omfatter løpende utgifter, inkludert utgifter til offentlig konsum, og kapitalutgifter.

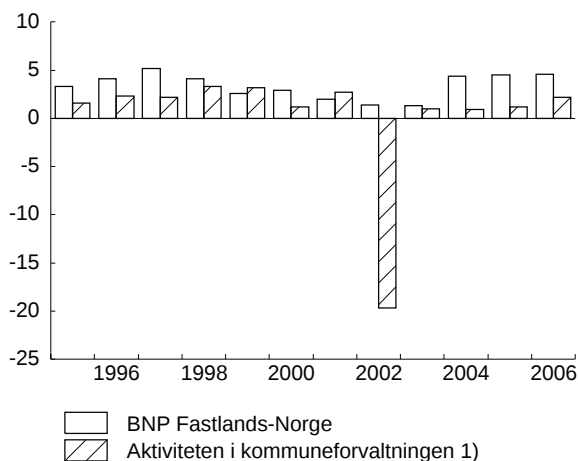
Grupperingen *sosial omsorg inklusive trygder og pensjoner* legger beslag på godt over en tredel av de totale utgiftene, og disse utgiftene har de senere år vokst markert. I 2005 utgjorde utgiftene til sosial omsorg mv. 312 milliarder kroner. Veksten i disse utgiftene drives først og fremst av vekst i folketrygdens utgifter til sykepenge og uføreytelser. I 2004 og 2005 ble det registrert nedgang i sykefraværet sammenliknet

med 2003. Folketrygdens utbetalinger av sykepenge ble redusert i dette tidsrommet, men dette ble mer enn oppveid av økte uføreytelser som følge av flere uføre.

Etter en moderat nedgang i 2001 har utgiftene til alderspensjon økt gjennom perioden og frem til og med 2005. Fra 2004 til 2005 økte utgiftene knyttet til alderdom med 5,0 prosent. Slutten av 1990-tallet og de første årene etter århundreskiftet har vært preget av moderat vekst i antall alderspensjonister. Veksten vil bli sterkere om få år, når de store fødselskullene fra etterkrigstiden etter hvert blir alderspensjonister. Utgiftene til arbeidsledighetstrygd i form av dagpenge gikk ned fra 2004 til 2005. Dette henger sammen med nedgangen i registrert arbeidsledighet.

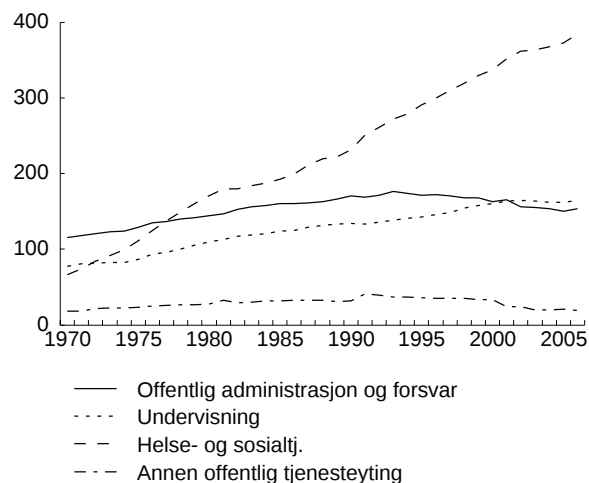
Den nest største utgiftsposten i offentlig forvaltning er *helsepleie*, og denne delen av offentlig forvaltning har lagt beslag på en stadig større andel av offentlige utgifter. Økningen må ses i sammenheng med økt satsing på eldreomsorg og helse på slutten av 1990-tallet, jamfør blant annet Handlingsplanen for eldreom-

Aktiviteten i kommuneforvaltningen og BNP Fastlands-Norge. Volumendring fra året før Prosent

1) Fra 2002 er spes.helsetj. overført fra kommune til statsforvaltn.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Sysselsatte i offentlig forvaltning 1000 personer

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

sorg 1998-2001, Opptrappingsplanen for psykisk helse 1999-2006, Nasjonal kreftplan 1999-2003 og Plan for utstyrsinvesteringer ved norske sykehus 1998-2002.

Utgiftsandelen til *utdanning* har økt siden 1995, vesentlig som følge av økte utgifter til grunnskoler knyttet til grunnskolereformen. Utgiftene til *næringsøkonomiske formål* har økt relativt mindre enn samlede offentlige utgifter, og andelen falt fra 11,6 prosent i 1995 til 8,3 prosent i 2005.

Også veksten i utgiftene til *alminnelig offentlig tjenesteyting* var svakere enn i samlede utgifter i denne perioden. Utgiftsandelen falt fra 12,0 til 10,2 prosent. Lavere utgifter knyttet til offentlige gjeldstransaksjoner bidro til dette.

Statsforvaltningen

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall steg konsumet i statsforvaltningen med 0,8 prosent fra 2005 til 2006, målt i faste priser. Konsumet i statsforvaltningen i løpende priser var på om lag 217 milliarder kroner i 2006, tilsvarende 52 prosent av det offentlige konsumet og om lag 10 prosent av BNP. Forsvarskonsumet gikk ned med 1,5 prosent fra 2005 til 2006, målt i

faste priser. I 2005 måtte Forsvaret iverksette innsparringstiltak som følge av merforbruket i 2004. En del av tiltakene har blitt videreført i 2006. Det sivile konsumet (utdanning, helse- og sosialomsorg, offentlig administrasjon mv.) økte med 1,1 prosent, målt i faste priser. Statens finansiering av individuelt konsum i forbindelse med utdanning og helse- og omsorgstjenester utgjorde 59 prosent av samlet statlig konsum, hvorav drøyt fire femdel var finansiering av helse- og omsorgstjenester.

Antall sysselsatte personer i staten økte med 1,2 prosent fra 2005 til 2006. I forsvaret gikk sysselsettingen ned med 0,8 prosent. Det er vedtatt to langtidsplaner for omlegging og modernisering av Forsvaret i periodene 2002-2005 og 2005-2008. Én av målsettingene i dette arbeidet er bemanningsreduksjon og lavere personell driftskostnader. Sysselsettingen i sivil statlig forvaltning økte med 1,4 prosent fra 2005 til 2006. Innenfor helse- og omsorgsvirksomhet, som består av de statlige helseforetakene, rusmiddelomsorg og barnevernsinstitusjoner, økte antall sysselsatte personer med 0,5 prosent, mens det innenfor undervisning (universitetene) var 1,1 prosent færre sysselsatte. Antall utførte timeverk i statsforvaltningen var

Nøkkel tall for offentlig forvaltning. Løpende priser. Milliarder kroner

	2000	2001	2002	2003	2004	2005*	2006*
Nettofinansinvestering							
Offentlig forvaltning, påløpte verdier	227,9	204,8	141,2	116,3	194,0	295,7	413,9
Statsforvaltningen, bokførte verdier	178,6	221,2	132,0	136,9	167,2	264,6	371,0
Kommuneforvaltningen, bokførte verdier	-5,5	-8,7	6,9	-15,8	-10,4	-3,3	3,1
Offentlig forvaltning, påløpte verdier, prosent av BNP	15,4	13,3	9,2	7,3	11,1	15,2	19,0
Omfanget på offentlig forvaltning							
Utgifter i offentlig forvaltning, prosent av BNP	39,3	41,0	44,0	45,5	42,6	39,5	38,0
Konsum i offentlig forvaltning, prosent av BNP	19,3	20,6	22,1	22,5	21,4	20,1	19,3
Utførte timeverk, prosent av samlet sysselsetting	26,2	26,4	26,6	26,6	26,5	26,3	26,0
Påløpte skatter, prosent av BNP	42,6	42,8	43,1	42,2	43,2	43,6	44,6

* Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nærmere om utgifter til helse

I tillegg til utgifter gruppert etter formål omtalt i teksten, utarbeider Statistisk sentralbyrå et eget helseregnskap som følger retningslinjene i OECDs system for helseregnskap: A System of Health Accounts; se www.ssb.no/emner/09/01/helsesat/. I forhold til hva som defineres som helsepleie i COFOG-grupperingen av utgifter etter formål, er definisjonen av helseutgifter i helseregnskapet noe videre. Blant annet vil mesteparten av utgiftene til pleie og omsorg av eldre og funksjonshemmede klassifiseres som helseutgifter i helseregnskapet, mens det i COFOG-grupperingen hovedsakelig vil klassifiseres under *sosial omsorg inkl. trygder og pensjoner*. Helseregnskapet omfatter i tillegg alle utgifter, enten de er offentlig eller privat finansierte. I følge foreløpige tall for 2005 var de totale helseutgiftene i Norge nesten 176 milliarder kroner. Beløpet tilsvarer om lag 9 prosent av BNP. Til sammenlikning utgjorde andelen 8,5 prosent i 1997. Veksten i helseutgiftene var særlig sterk på slutten av 1990-tallet som følge av den økte satsingen på helse og omsorg.

Fordelingen av helseutgiftene etter type tjeneste viser at den største utgiftsposten er relatert til sykehustjenester, som utgjorde nesten 30 prosent av de samlede helseutgiftene i 2005. Utgifter til eldreomsorgen (sykehjemsplasser og hjemmebasert helsetilbud) utgjorde om lag 26 prosent av helseutgiftene. Denne andelen har økt siden 1997, blant annet som følge av handlingsplanen for eldreomsorg.

84 prosent av helseutgiftene i 2005 ble finansiert av det offentlige. Det betyr at det offentliges andel av helseutgiftene er 11 prosent over det som klassifiseres som helse ifølge COFOG. Ser man offentlige utgifter til helse i forhold til totale offentlige utgifter, viser tallene at helseandelen økte gjennom perioden fra 16 prosent i 1997 til 19 prosent i 2005. Det betyr at utgiftene til helse har økt mer enn utgiftene til andre offentlige tjenester. Sett i et internasjonalt perspektiv, viser tall fra OECD at Norges helseutgifter som andel av BNP er på linje med land som Island, Frankrike og Canada, men noe under USA, Sveits og Tyskland. Sammenligner man derimot helseutgifter per innbygger (kjøpekraftskorrigerte og i felles valuta), ligger Norge i øvre sjikt sammen med Sveits og Luxemburg, og har utgifter per innbygger som er nesten 60 prosent over gjennomsnittet for OECD (OECD Health at a Glance 2005).

uendret fra 2005 til 2006. Det var to arbeidsdager mindre i 2006 enn i 2005. I tillegg til økt sykefravær bidro dette isolert sett til å trekke ned veksten i utførte timeverk i forhold til veksten i sysselsatte personer. Statsforvaltningen sysselsatte 260 900 personer i 2006, tilsvarende 11 prosent av landets samlede sysselsetting. I statlig undervisning, samt i helseforetakene, barnevern og lignende, var det henholdsvis 33 600 og 117 800 sysselsatte personer i fjor, mens annen statlig virksomhet sysselsatte 109 500 personer.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital i statlig forvaltning steg med 12,9 prosent fra 2005 til 2006, målt i faste priser. Den sterke veksten skyldes hovedsakelig

investeringene i forsvaret. Den første av fem fregatter ble overlevert i andre kvartal i 2006. Som følge av dette var investeringene i forsvaret på 3,9 milliarder i andre kvartal 2006, mens gjennomsnittet for de andre kvartalene var 0,6 milliarder. Leveringen av den andre fregatten, som etter planen skulle funnet sted i fjerde kvartal 2006, har blitt utsatt til april 2007. Innenfor helseforetakene, rusmiddelomsorgen og barnevernsinstitusjonene (helse- og omsorgstjenester) falt investeringene med 1,3 prosent, mens investeringene i annen statlig virksomhet økte med 0,8 prosent. Bruttoinvesteringene i statsforvaltningen var på 29,7 milliarder kroner i fjor, tilsvarende 7,4 prosent av samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital. I offentlig administrasjon (som også omfatter veier, broer mv.) og tjenester tilknyttet transport ble det investert for 12,8 milliarder kroner i fjor, mens investeringene innen helse- og omsorgstjenester var på 7,7 milliarder kroner. Mye av dette er knyttet til de store byggeprosjektene ved St. Olavs Hospital i Trondheim og sykehuset i Akershus.

Kommuneforvaltningen

Ifølge foreløpige anslag var konsumet i kommunal forvaltning, som også omfatter fylkeskommunene, på 197,9 milliarder kroner i fjor, tilsvarende 48 prosent av konsumet i offentlig forvaltning og 9 prosent av BNP. Konsumet i kommunal forvaltning steg med 3,7 prosent i fjor, målt i faste priser. Verdien av det individuelle kommunale konsumet, som hovedsakelig består av utdanning og helse- og omsorgstjenester, utgjorde 80 prosent av kommunalt konsum i fjor. Drøyt halvparten av dette igjen var helse- og omsorgstjenester, der mesteparten er knyttet til pleie og omsorg for eldre og funksjonshemmede og til barnehagedrift. Volumveksten i det individuelle kommunale konsumet har vært sterkere enn i det kollektive kommunale konsumet de fire siste årene.

Lønnskostnadene i kommunal forvaltning steg med 6,3 prosent i fjor, ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall. Dette skyldes økte timelønnskostnader på 4,4 prosent og en økning i antall utførte timeverk på 1,6 prosent. Innenfor helse- og omsorgstjenester og undervisning økte antall utførte timeverk med henholdsvis 2,9 og 1,3 prosent fra 2005 til 2006. I annen kommunal virksomhet (offentlig administrasjon, kultur, vannforsyning og renovasjon) ble antall utførte timeverk redusert med 1,5 prosent.

Antall sysselsatte personer i kommuneforvaltningen økte med 3,1 prosent fra 2005 til 2006. Innenfor helse- og omsorgstjenester og undervisning (grunnskoler og videregående skoler) gikk antallet sysselsatte personer opp med henholdsvis 4,3 og 2,1 prosent. Sysselsettingen i annen kommunal virksomhet falt med 0,2 prosent. Det er registrert en økning i tallet på deltids-sysselsatte, særlig innenfor helse- og omsorg. Sammen med økning i sykefraværet forklarer dette at veksten i antall sysselsatte er sterkere enn veksten i utførte timeverk innenfor kommunale helse- og omsorgstjenester.

**Kommuneforvaltningens inntekter og utgifter etter art.
Millioner kroner**

	2004	2005	Anslag 2006
A. Totale inntekter	206 389	218 388	240 913
Formuesinntekter	14 753	14 126	15 993
Skatteinntekter	101 255	107 746	120 205
Andre løpende overføringer	89 020	95 555	104 139
Overføringer innen off. forv.	85 981	92 128	100 874
Andre overføringer	3 039	3 427	3 265
Driftsresultat ¹	1 361	961	576
B. Løpende utgifter	206 123	214 037	229 388
Formuesutgifter	6 870	6 758	7 300
Overføringer til private	21 334	21 784	22 695
Andre løpende overføringer	1 971	1 760	1 447
Konsum i kommuneforvaltningen	175 948	183 735	197 946
Lønnskostnader	130 989	136 897	145 515
Produktinnsats	52 053	52 565	55 313
Kapitalslit	16 509	17 738	18 749
Gebyrer (-)	-33 184	-34 443	-34 281
Korr. driftsresultat	1 361	961	576
Produktkjøp til husholdninger	8 220	10 017	12 074
C. Sparing (A-B)	266	4 351	11 525
D. Kapitalutgifter	10 680	7 651	8 406
Nettoinvestering i fast realkapital	11 025	8 468	9 601
Bruttoinvestering i fast realkapital	27 534	26 206	28 350
Kapitalslit (-)	-16 509	17 738	-18 749
Netto kjøp av tomter og grunn	-1 520	-1 738	-1 891
Kapitaloverføringer	1 175	921	696
E. Totale utgifter (B+D)	216 803	221 688	237 794
F. Nettofinansinvesteringer (A-E)	-10 414	-3 300	3 119
Overskudd før lånetransaksjoner	-10 414	-3 300	3 119

¹ Driftsresultat i kommunal vannforsynings-, avløps- og renovasjonsvirksomhet.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

ter. Det var i alt 461 200 sysselsatte personer i kommuneforvaltningen i 2006. De sysselsatte utgjør 21 prosent av landets sysselsatte, mens antall utførte timeverk utgjør 15 prosent av alle utførte timeverk. Tallene reflekterer at det er mange deltidsansatte i kommuneforvaltningen. Kommunal undervisning og helse- og omsorgstjenester sysselsatte henholdsvis 131 200 og 266 300 personer i fjor, mens annen kommunal virksomhet sysselsatte 63 700 personer.

Ifølge foreløpige anslag for kommunal forvaltning økte bruttoinvesteringene i fast realkapital med 5,0 prosent i 2006, målt i faste priser. Innen helse- og omsorgstjenester økte investeringene i 2006 med 5,7 prosent. Dette skjedde etter et fall på 18,7 prosent i 2005, som hovedsakelig har sammenheng med at handlingsplanen for eldreomsorg (1998-2001) fortsatt var under utfasing, og at kommunene inntil da fortsatt hadde mottatt store tilskudd for sykehjem- og omsorgsboligbygg som var planlagte eller igangsatte innenfor handlingsplanperioden. Økningen i investeringene i 2006 i denne sektoren henger sammen med målet om full barnehagedekning innen utgangen av 2007. Det har vært høyt tempo i barnehageutbyggingen i

Produktivitetsmåling for offentlig forvaltning

Produktivitetsvekst er et mål på hvor mye av produksjonsveksten som ikke kan tilskrives økt bruk av ressurser. I praksis måles den som forskjellen mellom volumveksten i produksjon og volumveksten for ressursinnsats i form av arbeidskraft, produktinnsats og kapital. Denne typen beregninger er presentert i kapitlet om produksjonsevne og konsummuligheter. Disse omfatter imidlertid ikke offentlig forvaltning.

Problemet med produktivitsberegninger for offentlig forvaltning er knyttet til måten man beregner produksjon av offentlige tjenester. Siden tjenestene normalt ikke omsettes i et marked til en pris som overstiger produksjonskostnadene, måles produksjonen i offentlig forvaltning som summen av produksjonskostnadene inklusive arbeidskraftskostnader og kapitalslit. Endringer i produksjonsvolumet har historisk blitt beregnet ved å deflatere de ulike kostnadene knyttet til faktorinnsats med de respektive prisendringene. Det betyr at volumveksten for produksjonen er avhengig av volumveksten på ressursinnsatsen, og produktivitsberegninger blir lite meningsfylte.

I de senere årene har det pågått et arbeid, både internasjonalt og i Norge, for å bedre metodene for volumberegninger av offentlig ikke-markedsrettet produksjon. De nye metodene testes for tiden ut i flere land. Eurostats «Handbook on prices and volume measures in national accounts» fra 2001 gir retningslinjer for valg av metoder. Kostnadsdeflatering skal unngås så langt mulig. I stedet anbefales det at volumberegningene tar utgangspunkt i ulike kvantumsmål for tjenestene som er produsert, og at produsert kvantum skal være korrigert for kvalitetsendringer. For eksempel blir utviklingen i elevtimer foreslått som en mulig volumindikator for utdanningstjenester, men elevtimene må være korrigert for kvalitetsendringer i undervisningen, og indikatoren må være detaljert etter utdanningskategori. For deler av sykehustjenestene foreslås en volumindikator basert på pasientstatistikk. I arbeidet med å innføre de nye volummetodene er det en utfordring å finne relevante kvalitetsindikatorer.

I Norge er nye metoder basert på volumindikatorer for helse- og utdanningstjenester tatt i bruk i nasjonalregnskapet fra og med 2003. Også for andre deler av offentlig virksomhet som leverer tjenester til individuelle brukere, vil tilsvarende metoder bli innført. Metodene er fortsatt under utvikling, særlig i forhold til å etablere data og metoder for å kunne ta hensyn til kvalitetsendringer. Direkte bruk av volumindikatorer for å beregne produksjonsvekst gir normalt noe høyere vekst enn metoder som bygger på deflatering av kostnader. Uten korrigering for kvalitetsendringer vil produksjonsveksten bli noe undervurdert. Når de nye metodene er på plass for utdanning, helse- og omsorgstjenester, vil det være meningsfylt å foreta produktivitsberegninger for disse områdene. For produksjon av kollektive tjenester, der volummåling ikke er noe alternativ, vil produktivitsmåling også i framtiden være lite meningsfylt.

Inntektselastisiteter for kommunale tjenester

En inntektselastisitet for en kommunal tjeneste viser den prosentvise økningen i utgiftene i en bestemt tjenesteytende sektor når de samlede kommunale inntektene øker med én prosent. Inntektselastisitetene indikerer i hvilken grad de ulike tjenestene vil bli prioritert når kommunenes inntekter øker.

Utgiftsandelene viser hvor stor del av kommunenes samlede driftsutgifter som benyttes innenfor de ulike tjenestene. Driftsutgiftene er regnet eksklusive arbeidsgiveravgift. Merk at tallene bare omfatter kommunene, slik at fylkeskommunene er holdt utenfor. De to største tjenesteytende sektorene er pleie og omsorg og grunnskoler. Disse to sektorene omfatter om lag halvparten av kommunenes utgifter.

Beregningen av inntektselastisiteter for kommunale tjenester er basert på Statistisk sentralbyrås modell for kommunenes økonomiske atferd, KOMMODE. Sektorinndelingen i modellen er uttømmende ved at den omfatter samtlige tjenester som blir ytt av kommunene. Elastisitetene varierer både mellom tjenesteytende sektorer og mellom kommuner. I gjennomsnitt er inntektselastisitetene lave for nasjonale velferdstjenester som grunnskoler, pleie og omsorg, sosialhjelp og barnevern. Det betyr at kommuner som får en inntektsøkning i stor grad prioriterer andre formål. Ifølge anslagene er det særlig administrasjon, kultur og øvrig infrastruktur som prioriteres høyt ved en inntektsøkning. Dette er sektorer som tradisjonelt har vært relativt lite utsatt for lovhjemlede bindinger, til forskjell fra de mer regulerte tjenestene som grunnskoler, sosiale tjenester og pleie og omsorg.

At de mest regulerte tjenestene har lave anslåtte inntektselastisiteter, innebærer også at disse sektorene til en viss grad er skjermet mot nedskjæringer. Økte inntekter blir i liten grad allokert til de mest regulerte tjenestene. Dette gjelder særlig i kommuner med relativt lave inntekter, hvor det er grunn til å tro at tilbudet av regulerte tjenester i større grad påvirkes av minstestandarder.

Gjennomsnittlige utgiftsandeler og inntektselstisiteter for kommunale tjenesteytende sektorer¹. 2003. Prosent

	Utgiftsandel	Inntektselastisitet
Sosialhjelp	4,6	0,46
Grunnskoler	22,6	0,51
Øvrig utdanning	3,2	0,63
Barnevern	2,8	0,67
Pleie og omsorg	28,5	0,74
Barnehager	8,5	0,91
Kommunale veier	1,6	1,02
Vann, avløp og renovasjon	4,7	1,19
Helsestell	4,5	1,26
Administrasjon	8,8	1,47
Øvrig infrastruktur	6,0	1,90
Kultur	4,2	2,12

¹ Oslo, samt noen kommuner som ikke har rapportert inn regnskapstall, er holdt utenfor.

Referanse

Langørgen, A. og R. Aaberge (2006): *Inntektselastisiteter for kommunale tjenester*, Rapporter 2006/10, Statistisk sentralbyrå.

kommunene i 2006. Også i undervisningssektoren økte investeringene i 2006, med 5,8 prosent. I 1996 og 1997 foretok kommunene store investeringer i skolebygg i forbindelse med Reform-97. I perioden 2002-2005 ble det igjen registrert vekst i investeringsutgiftene. I 2002 ble det innført en ordning med rentekompensasjon. Ordningen skal stimulere kommunesektoren til å ta opp lån til investeringer i skolebygg, ved at staten dekker renteutgiftene over en periode på åtte år. Investeringene i annen kommunal virksomhet gikk opp med 4,3 prosent. Bruttoinvesteringene i fast kapital var på 28,4 milliarder kroner i 2006, målt i løpende priser, og utgjorde 7,0 prosent av samlede bruttorealinvesteringer.

Kommunenes økonomi

Overskudd før lånetransaksjoner, som tilsvare begrepet *nettofinansinvesteringer*, er en viktig indikator ved vurdering av kommuneforvaltningens økonomi; se forklaring i egen boks. Siden slutten av 1990-tallet og frem til 2003 økte underskuddet før lånetransaksjoner. I 2004 og 2005 ble underskuddet redusert, og ifølge foreløpige regnskapstall fikk kommuneforvaltningen et overskudd på 3,1 milliarder kroner i 2006. Dette tilsvare en økning på hele 6,4 milliarder kroner fra 2005.

Kommuneforvaltningens samlede løpende inntekter i 2006 er anslått til 241 milliarder kroner, en økning på 10,3 prosent fra året før. Skatteinntektene utgjør halvparten av kommuneforvaltningens samlede inntekter, og veksten i skatteinngangen i 2006 var svært høy. Skatteinntektene, som omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter, økte med 11,6 prosent fra 2005. Den andre store inntekstposten er overføringer fra staten. Den økte med 9,5 prosent.

Kommuneforvaltningens samlede utgifter, inklusive investeringer i fast realkapital, økte med 7,2 prosent, eller 15,3 milliarder kroner, fra 2005 til 2006. Lønnskostnadene økte med 6,3 prosent. De foreløpige regnskapstallene indikerer at bruttorealinvesteringene økte med 8,2 prosent i 2006, mens overføringene til private (produksjonssubsidier, stønader til husholdninger og overføringer til ideelle organisasjoner) økte med 911 millioner kroner, eller 4,2 prosent.

En annen indikator på kommunenes økonomiske stilling er deres *netto driftsresultat* ifølge kommuneregnskapene; se boks. Netto driftsresultat er et uttrykk for det økonomiske handlingsrommet kommuner og fylkeskommuner har etter at driftsutgifter, renter og avdrag er betalt. I 2005 hadde kommunene, inkludert Oslo, samlet sett et positivt netto driftsresultat på 7 436 mill. kroner. Dette innebærer en bedring på 101,2 prosent fra året før. Samtlige fylkeskommuner hadde positive driftsresultat i 2005, men resultatet var 2,3 prosent lavere enn i 2004, samlet sett. Målt i prosent av driftsinntekter uttrykker netto driftsresultat hvor

stor andel av de tilgjengelige inntektene kommunene kan disponere til avsetninger og investeringer. Over tid har kommunene og fylkekommunene hatt ulik utvikling i netto driftsresultat som andel av driftsinntektene. I perioden 1999-2001 hadde kommunene et bedre driftsresultat enn fylkeskommunene. Dette forholdet har vært omvendt siden 2002, da staten overtok ansvaret for spesialisthelsetjenesten fra fylkeskommunene og dermed bedret fylkeskommunenes driftsresultat.

I de fleste kommunene og fylkeskommunene var netto driftsresultatene særlig lave i 2002 og 2003. Svekkelser har sammenheng med lavkonjunkturen disse årene som svekket skatteinntekten, kombinert med høye pensjonskostnader. I 2004 og 2005 ble netto driftsresultatene vesentlig bedre. I kommunene, inkludert Oslo, utgjorde netto driftsresultat 3,5 prosent av driftsinntektene i disse årene, og det var en betydelig bedring fra 2003, da det bare utgjorde 0,5 prosent. Tilsvarende utvikling har vi sett for fylkeskommunene. Netto driftsresultat for fylkeskommunene, utenom Oslo, var på 4,3 og 4,0 prosent av driftsinntektene i 2004 og 2005, mot 1,1 prosent i 2003.

Bruttoinvesteringer i fast realkapital i kommunene økte jevnt fra et nivå på 8,8 prosent av brutto driftsinntekter i 1993 til 15,0 prosent i 2003. Perioden 1993-2003 var preget av et høyt investeringsnivå knyttet til reformer og satsinger innen grunnskole, eldreomsorg og helse, og dette ble i økende grad finansiert gjennom økt gjeldsbelastning. Fra 2003 til 2005 ble investeringene i kommunene redusert, og andelen falt med 4,1 prosentpoeng. I første del av perioden finansierte kommunene både de økende investeringsutgiftene og en viss nedbetaling av gjeld gjennom tilskudd fra driftsmidler, egne fonds og salgsinntekter. I 2004 og 2005 ble om lag 70 prosent av bruttoinvesteringene finansiert gjennom låneopptak.

I prosent av brutto driftsinntekter var kommunenes og fylkeskommunenes langsiktige gjeld henholdsvis 161,1 og 134,6 prosent i 2005. Sammenliknet med 2004 økte den langsiktige gjeldsandelen med 5,8 prosentpoeng for kommunene og 2,5 prosentpoeng for fylkeskommunene utenom Oslo. Fra og med 2003 er tall for pensjonsforpliktelser inkludert i beregningen av langsiktig gjeld. Det er derfor vanskelig å sammenligne disse tallene med tidligere tall. I 2005 var gjennomsnittlig netto lånegjeld per innbygger for kommunene, eksklusive Oslo, 60 632 kroner. Oslo kommunes netto lånegjeld per innbygger var klart lavere, 29 649 kroner per innbygger. For Bergen, Trondheim og Stavanger samlet lå dette tallet om lag 14 200 kroner høyere enn for Oslo. Gjennomsnittet for store kommuner utenom de fire største byene var om lag 63 000 kroner per innbygger. Kommuner med høyest frie disponible inntekter per innbygger kjennetegnes av et høyt innslag av inntekter fra kraftutbygging. Disse kommunene hadde høyest netto lånegjeld per innbyg-

Driftsresultat og nettofinansinvesteringer i kommunene

Netto driftsresultat for kommunene bygger på regnskapsoppstillingen til kommuneregnskapene. Den viser differansen mellom driftsinntekter og driftsutgifter inklusive renter og avdrag. Forskjellen mellom brutto og netto driftsresultat viser hvor mye av inntektene som brukes til å betale renter og avdrag. Netto driftsresultat kan enten brukes til å finansiere investeringer eller avsettes til senere bruk.

Tabellen om kommuneforvaltningens inntekter og utgifter bygger på nasjonalregnskapets gruppering. Kommuneforvaltningen omfatter virksomheten i kommunene og fylkeskommunene. Kommunenes netto finansinvestering, eller overskudd før lånetransaksjoner, måles som samlede inntekter fratrasket samlede utgifter, inklusive utgifter til bruttorealinvesteringer, mens låne- og avdragsutgifter holdes utenom. Netto finansinvesteringer, tillagt eventuelle omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommuneforvaltningens netto fordringsposisjon. Dersom netto finansinvesteringer er negative, kalles de også underskudd før lånetransaksjoner.

Driftsresultat i kommuneregnskapene er et annet begrep enn driftsresultat i nasjonalregnskapet. I nasjonalregnskapet er det en målekonvensjon at offentlig forvaltning ikke har driftsresultat med unntak av den markedsrettede delen av kommunal produksjon som omfatter kommunal vannforsyning og kloakk- og renovasjonsvirksomhet.

ger i 2005, med et gjennomsnitt på 124 648 kroner per innbygger.

Utvinning av råolje og naturgass

Produksjon og markedsforhold

Høy etterspørselsvekst, produksjons- og leveringsproblemer for råolje i flere viktige produksjonsland, lav reservekapasitet på produksjon i OPEC-land, samt avtagende produksjon i en del modne produksjonsområder bidro til rekordhøye nominelle priser på råolje i 2006. Den gjennomsnittlige prisen på Nordsjøoljen Brent Blend var på hele 65 dollar per fat, mot 55 dollar i 2005. Oljeprisen svingte mye i løpet av året. Prisen var oppe i hele 77 dollar per fat i begynnelsen av august, mens den var nede i 55 dollar i slutten av oktober. 2006 var det femte året på rad med økning i oljeprisen, regnet i dollar. Siden 2003 har prisene steget med 124 prosent. Omregnet til norske kroner gikk oljeprisen opp med 18 prosent fra 2005 til 2006, til 414 kroner per fat.

Ifølge det kvartalsvise nasjonalregnskapet var verdien av olje- og gassproduksjonen 562 milliarder kroner i 2006, mot 482 milliarder kroner i 2005. Høyere olje- og gasspriser oversteg effekten av en lavere petroleumsproduksjon.

Produksjon av olje (inkl. NGL og kondensat) og gass i 2006

	Produksjon 2006	Endring fra 2005		Andel av henholdsvis olje- og gass- produksjonen
	Tusen Sm ³ o.e.	Tusen Sm ³ o.e.	Prosent	Prosent
Petroleum i alt	248 848	-8 399	-3,3	
Olje i alt	161 234	-11 049	-6,4	100,0
<i>Herav:</i>				
Åsgard	10 652	-975	-8,4	6,6
Gullfaks	10 524	-2 745	-20,7	6,5
Statfjord	6 705	-3 191	-32,2	4,2
Ekofisk	19 957	-478	-2,3	12,4
Troll Vest	12 220	-3 182	-20,7	7,6
Heidrun	8 102	-123	-1,5	5,0
Snorre	8 535	-826	-8,8	5,3
Oseberg	7 517	-1 115	-12,9	4,7
Grane	12 614	2 306	22,4	7,8
Gass i alt	87 614	2 650	3,1	100,0
<i>Herav:</i>				
Troll Øst	30 700	2 360	8,3	35,0
Sleipner Øst	13 216	-1 105	-7,7	15,1
Ekofisk	3 491	-36	-1,0	4,0
Gullfaks Sør	4 130	327	8,6	4,7
Oseberg	6 380	-184	-2,8	7,3
Åsgard	9 773	-740	-7,0	11,2
Kvitebjørn	5 620	1 280	29,5	6,4

Kilde: Oljedirektoratet.

Samlet eksportverdi av råolje og naturgass var i 2006 på 456 milliarder kroner. Eksportverdien av råolje økte fra 290 til 317 milliarder kroner fra 2005 til 2006. Tilsvarende økte eksportverdien av naturgass fra 103 til 140 milliarder kroner. I tillegg kommer eksport av andre petroleumprodukter som LPG, råbensin, whitespirit med videre. Dette utgjorde 40 milliarder kroner i 2006.

Den samlede produksjonen av petroleum på norsk sokkel falt med 3,3 prosent til 249 millioner Sm³ oljeekvivalenter (o.e.) fra 2005 til 2006. Oljeproduksjonen gikk ned med 7,7 prosent fra 2005 til 2006. Det var nedgang på de fleste felt. Felt med betydelig økt produksjon i 2006 var Grane, Varg og Kvitebjørn. Produksjonen av olje var i fjor 24 prosent lavere enn toppnivået i 2001. Gassproduksjonen fortsetter å øke, og steg med 2,4 prosent fra 2005 til 2006. Siden 2001 har utvinningen av gass vokst med 61 prosent.

Av den totale produksjonen utgjorde produksjonen av råolje (inklusive NGL og kondensat) 65 prosent, og produksjonen av naturgass 35 prosent. Ved årsskiftet 2006/2007 var det 52 produserende felt på norsk kontinentalsokkel. Ekofisk, det første feltet som ble satt i drift på norsk sokkel i 1971, sto for om lag 10 prosent av total petroleumproduksjon i 2006. Andre store felt med betydelig oljeproduksjon er Troll Vest, Grane, Gullfaks og Åsgard. To nye felt, Ringhorne Øst og Gimle, ble satt i drift i 2006.

Den norske produksjonen av naturgass domineres av de tre store feltene Troll, Sleipner og Åsgard. I 2006 produserte disse tre feltene henholdsvis 31, 13 og 10 millioner Sm³ o.e. naturgass, eller 61 prosent av den samlede gassproduksjonen på norsk sokkel. To andre store gassfelt, Oseberg og Gullfaks Sør, sto for 11 millioner Sm³ o.e. naturgass. Til sammen står disse fem feltene for hele 73 prosent av gassproduksjonen på norsk sokkel.

Ifølge Oljedirektoratet hadde det ved utgangen av 2006 samlet blitt produsert 4,6 milliarder Sm³ o.e. på norsk sokkel siden starten i 1971. De totale utvinnbare ressursene (inkludert det som allerede er produsert) anslås til 13 milliarder Sm³ o.e. De gjenværende utvinnbare ressursene er beregnet til 9 milliarder Sm³ o.e. Gjenværende reserver i felt som er omfattet av godkjent plan for utbygging og drift (PUD) anslås til knapt 4 milliarder Sm³ o.e., tilsvarende 43 prosent av de antatt totalt gjenværende utvinnbare ressursene. Resten av ressursene er knyttet til funn uten godkjent PUD, mulige økte uttak som følge av teknologiforbedringer og ikke-oppdagede ressurser.

Investeringer*Anslag 2006*

Ifølge oljestatistikkens anslag i fjerde kvartal 2006, var de samlede investeringer i olje- og gassvirksomhet og rørtransport 99,9 milliarder kroner i 2006. Dette er en økning på 11,5 milliarder kroner fra 2005. Økningen fra 2005 kom innenfor alle investeringsområder med unntak av rørtransport, der anslaget indikerer en nedgang. Selv om vedvarende høy oljepris bidro til økt investeringsvolum i 2006, er det grunn til å tro at det høye aktivitetsnivået, både nasjonalt og globalt, førte til høyere enn normal kostnadsvekst på innsatsfaktorer i næringen. Dette gjelder spesielt riggrater og prisen på boreutstyr og stål.

Investeringene til lettevirksomhet i 2006 ble i fjerde kvartal 2006 anslått til 12,5 milliarder kroner – 4,9 milliarder mer enn de endelige leteinvesteringene for 2005. Høy oljepris har bidratt til økt leteaktivitet. Det ble påbegynt 26 letebrønner i 2006, dobbelt så mange som i 2005. Antall brønner i 2006 ble likevel lavere enn planlagt, hovedsakelig grunnet riggmangel. Det ble gjort kun fire nye funn i 2006. Det største ble gjort på Goliat i Barentshavet. I tillegg til de nye funnene har boring av brønner for å avgrense gamle funn gitt positive resultater. Dette gjelder bla. på Tornerose, Morvin og Astero.

Investeringer til feltutbygging i 2006 ble anslått til 22,7 milliarder kroner. Dette er 3,2 milliarder mer enn de endelige utbyggingsinvesteringene i 2005. I 2006 ble de største investeringene gjort på utbyggingsprosjektene Ormen Lange, Alvheim og Statfjord senfase.

Produksjons- og eksportutviklingen for olje- og gass

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Millioner Sm ³ o.e.											
Samlet produksjon¹	196,3	225,5	233,3	226,3	230,7	244,4	252,3	259,0	262,5	264,0	257,2	248,9
Olje	156,8	175,4	175,9	168,7	168,7	181,2	180,9	173,6	165,5	162,8	148,1	136,6
NGL	7,9	8,2	8,1	7,4	7,0	7,2	10,9	11,8	12,9	13,6	15,7	16,7
Kondensat	3,7	4,4	6,4	6,0	6,5	6,3	6,6	8,0	11,1	9,1	8,4	8,0
Gass	27,8	37,4	43,0	44,2	48,5	49,7	53,9	65,5	73,1	78,5	85	87,6
Eksport												
Olje	145,0	162,8	163,7	156,2	152,9	163,8	169,0	161,3	151,0	150,3	134,3	122,1
Gass	27,6	37,8	42,3	42,7	46,7	48,5	50,5	64,4	71,4	74,2	82,5	84,6
	Milliarder kroner											
Eksportverdi ²	113,2	156,7	163,7	118,3	159,2	306,6	295,7	257,3	257,9	312,8	392,6	456,4
	US dollar per fat											
Oljepris, Brent Blend	16,96	20,63	19,16	12,76	18,09	28,58	24,40	24,96	28,90	38,29	54,5	64,72

¹ Netto salgbar mengde.² Eksklusive eksport av LPG, råbensin, whitespirit mv.

Kilde: Oljedirektoratet, Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Påløpte og antatte investeringskostnader. Utvinning av råolje og naturgass og rørtransport. Millioner kroner

	2002	2003	2004	2005	2006 ¹	2006 ²	2007 ¹	2007 ²
I alt	54 000	64 362	71 473	88 478	99 929	99 641	100 190	88 541
Utvinning av råolje og naturgass i alt	52 924	61 466	65 327	78 463	93 058	93 963	96 708	86 219
Leting	4 476	4 134	4 010	7 537	12 471	13 518	24 650	19 612
Feltutbygging og felt i drift	44 860	46 561	44 962	53 913	62 486	62 563	62 059	58 432
Feltutbygging	17 884	16 773	13 717	19 518	22 674	22 460	18 286	16 320
Varer	9 981	7 982	4 887	6 247	9 736	10 042	6 472	5 460
Tjenester	4 254	5 070	5 152	8 405	8 049	7 280	4 812	4 014
Produksjonsboring	3 650	3 720	3 679	4 866	4 889	5 139	7 002	6 846
Felt i drift	26 975	29 788	31 245	34 395	39 812	40 103	43 773	42 112
Varer	2 383	2 796	2 133	2 082	3 776	4 363	4 373	6 405
Tjenester	6 578	9 779	11 434	8 411	13 011	12 753	14 423	11 537
Produksjonsboring	18 014	17 213	17 678	23 901	23 024	22 986	24 977	24 171
Landvirksomhet ³	3 589	10 771	16 355	17 014	18 101	17 881	9 999	8 175
Rørtransport	1 076	2 896	6 146	10 015	6 870	5 679	3 482	2 322

¹ Registrert fjerde kvartal 2006.² Registrert tredje kvartal 2006.³ Omfatter kontorer, baser og terminalanlegg på land.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Anslaget for investeringer på felt i drift i 2006 ble på 39,8 milliarder kroner. Dette er 5,4 milliarder høyere enn endelige tall for 2005. Økningen kan ha sammenheng med høy oljepris, slik at prosjekter som tidligere ble vurdert som ulønnsomme, nå likevel blir realisert. Dette gjelder både prosjekter med målsetning å øke utvinningen i eksisterende produksjonsbrønner og prosjekter der høy oljepris utløser produksjon i mode-rate funn i nærheten av eksisterende felt. Det var spesielt feltene Ekofisk, Troll og Valhall som skilte seg ut med høyt investeringsnivå i 2006.

Investeringsene i petroleumsrelatert landvirksomhet holdt seg på et meget høyt nivå også i 2006. Landinvesteringene ble anslått til 18,1 milliarder kroner – 1,1 milliard mer enn de endelige landinvesteringene i

2005. Det var også i 2006 terminalprosjektene på Aukra og Melkøya som bidro mest til de høye investeringene på land.

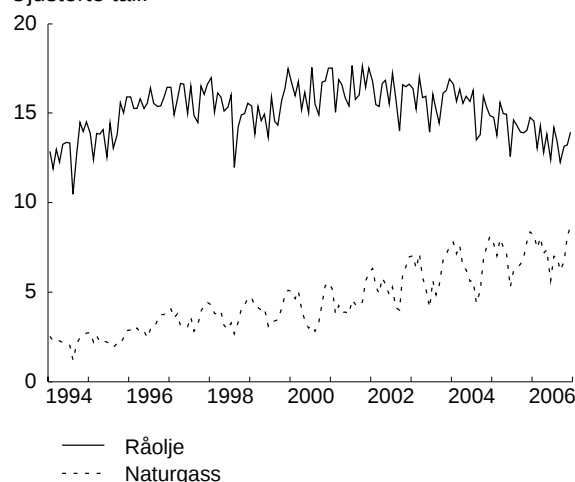
Investeringsene i rørtransport er anslått til 6,9 milliarder kroner for 2006. Dette er 3,1 milliarder lavere enn de endelige tall for 2005. Nedgangen skyldes hovedsakelig en gradvis ferdigstilling av rørprosjektene i tilknytning til Ormen Lange og Snøhvit.

Anslag 2007

Oljestatistikken samler hvert kvartal inn oljeselskapenes egne anslag for fremtidige investeringskostnader. Statistikken inkluderer alle aktive lisenser, alle felt og rør som er i drift og som skal bygges ut, som har godkjent PUD eller fritak fra PUD, samt landanlegg direk-

Olje- og gassproduksjon

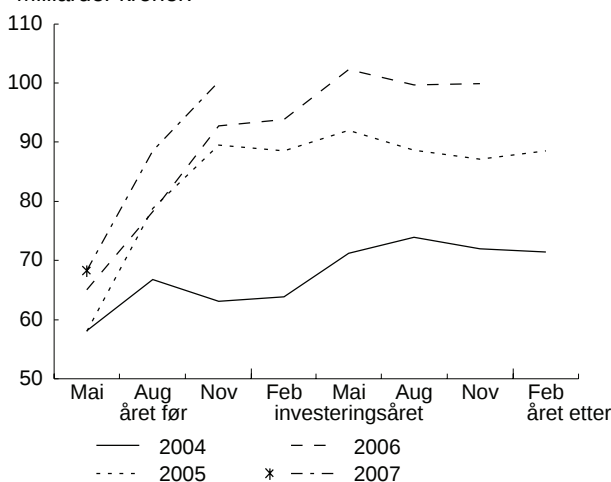
Råolje (mill tonn) og naturgass (milliarder Sm³)
Ujusterte tall.

Kilde: Oljedirektoratet.

Årsanslag for investeringskostnader i oljevirksomheten

Milliarder kroner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

te knyttet mot olje- og gassproduksjonen. Investeringene i olje- og gassvirksomheten for 2007, inkludert rørtransport, ble i fjerde kvartal anslått til 100,2 milliarder kroner. Dette er 11,6 milliarder høyere enn anslått i kvartalet før og 7,4 milliarder høyere enn tilsvarende anslag for 2006, gitt i fjerde kvartal 2005. Økningen fra 2006 skyldes at investeringsanslagene for leting og felt i drift økte.

Anslaget for leteinvesteringene i 2007, gitt i fjerde kvartal 2006, ligger 12,5 milliarder høyere enn tilsvarende anslag gitt for 2006, og svarer til et rekordhøyt nivå på 24,7 milliarder kroner. Høy oljepris og loven de lisenstildelingen bidro til det høye anslaget. Noe av den planlagte letingen i 2007 kan bli forskjøvet på grunn av kapasitetsbegrensninger i riggmarkedet.

Anslaget for felt i drift i 2007 var i fjerde kvartal 2006 på rekordhøye 43,8 milliarder kroner. Sammenlignet med tilsvarende anslag for 2006, gitt i fjerde kvartal 2005, representerer dette en økning på 6,6 milliarder kroner. Det er også i 2007 spesielt feltene Ekofisk, Troll og Valhall som skiller seg ut med høye investeringsnivåer. Det er ventet at syv nye felt vil komme i produksjon i løpet av 2007: Ormen Lange, Snøhvit, Alvheim, Vilje, Volve, Blane og Enoch.

Investeringene til feltutbygging i 2007 ble i fjerde kvartal 2006 anslått til 18,3 milliarder kroner, 2,0 milliarder høyere enn anslått i det foregående kvartalet. Anslaget er 3,8 milliarder lavere enn tilsvarende anslag for 2006. Med unntak av Tyrihans går alle felt som nå er under utbygging over i driftsfase innen utgangen av 2007. Disse blir imidlertid erstattet av en rekke nye feltutbygginger. Dette gjelder blant annet Gjøl, Skarv/Idun, Volund, Yme, Dagny, Varg Sør, Frøy, Alve Sør og Vega, som alle forventes å bli godkjent av myndighetene i løpet av året. Eventuelle godkjenninger av disse prosjektene vil gi betydelige investeringer

i 2007. Disse investeringene vil i så fall komme i tillegg i senere undersøkelser.

Investeringene til landvirksomhet og rørtransport i 2006 ble i fjerde kvartal 2006 anslått til henholdsvis 10,0 og 3,5 milliarder kroner. Det er planlagt betydelige terminalinvesteringer på landanleggene på Aukra og Melkøya også for 2007. I tillegg vil det foregå store terminal- og rørinvesteringer i tilknytning til Gassled.

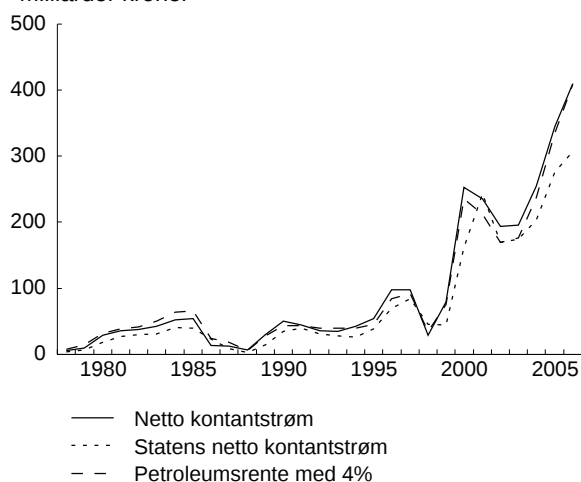
Petroleumsinntektene

Netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten, definert som bruttoprodukt minus lønnskostnader og løpende investeringer, var på 409,3 milliarder kroner i 2006, en økning på 64,7 milliarder kroner fra 2005. Økningen i kontantstrømmen skyldes hovedsakelig oppgangen i prisene på råolje og gass. Netto kontantstrøm ble negativt påvirket av at investeringene økte med 14,6 milliarder kroner til et foreløpig toppnivå på 92,8 milliarder kroner. Lønnskostnadene, som tilsvarende kun 4,6 prosent av netto kontantstrøm, økte med 10,2 prosent. *Statens netto kontantstrøm* fra petroleumsvirksomheten i 2006 ble av Finansdepartementet i desember anslått til 357,9 milliarder kroner, en oppgang på 82,4 milliarder fra 2005.

Petroleumsrenten er et uttrykk for den meravkastningen som oppnås i petroleumssektoren utover normalavkastning på realkapitalen. Den er lik netto kontantstrøm tillagt løpende investeringer og fratrasket de beregnede kapitalkostnadene. Petroleumsrenten er definert som driftsresultat i sektoren inklusive indirekte skatter, fratrasket kapitalslit og fratrasket antatt normal realavkastning på 4 prosent på kapitalen. Petroleumsrenten kan anslås til 409 milliarder kroner i 2006, en økning på vel 73 milliarder, eller knapt 22 prosent, fra 2005. Petroleumsrentens andel av BNP økte fra 17,2 prosent i 2005 til 19,0 prosent i 2006.

Petroleumsrente og kontantstrøm fra utvinning av olje og gass.

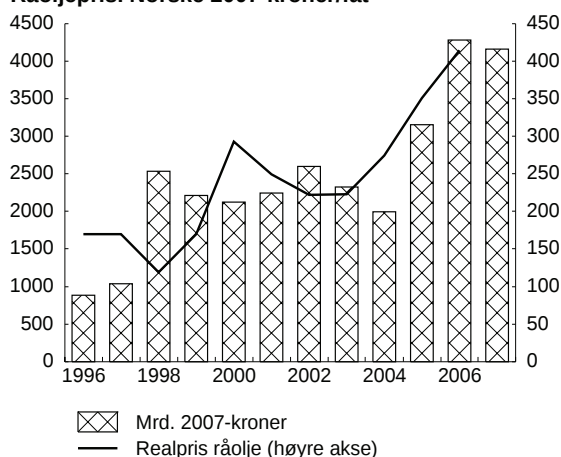
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Petroleumsformuen anslått i nasjonalbudsjettet for ulike år. Milliarder 2007-kroner

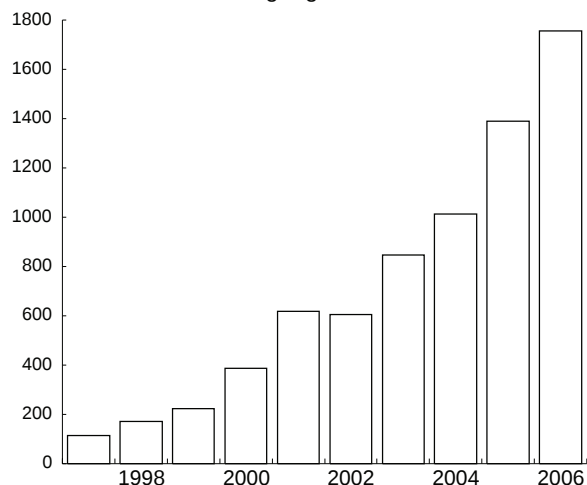
Råoljepris. Norske 2007-kroner/fat

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

Markedsverdi av Statens pensjonsfond - Utland

Milliarder kroner ved utgangen av året

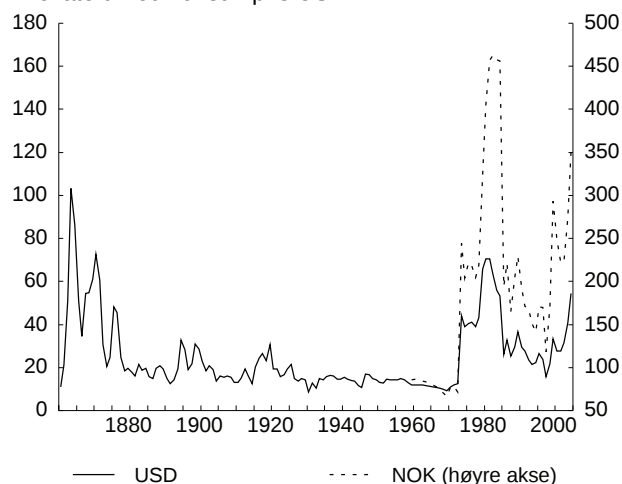

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Realpris på råolje. 1861-2006

2006-priser per fat

Deflatert med konsumpris USA

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Totalformuen i petroleumsvirksomheten er lik nåverdien av anslått framtidig netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten. Slike anslag er svært usikre og avhenger av anslag på fremtidige års priser, produksjonsmengder, produksjonskostnader og realrenter. I Nasjonalbudsjettet 2007 har Finansdepartementet anslått totalformuen i petroleumsvirksomheten til 4 160 milliarder 2007-kroner. Finansdepartementet har her lagt til grunn at den samlede produksjonen av olje og gass vil nå en topp om lag 10 prosent over dagens nivå rundt 2009 og deretter gradvis falle ned mot 60 prosent av dagens nivå fram mot 2030. Departementet har videre antatt at oljeprisen faller gradvis fra 445 til 220 kroner per fat (2007-kroner) fram mot 2015 og deretter holder seg stabil rundt 220 kroner per fat.

Etter hvert som olje og gass utvinnes, blir oljeformuen delvis konsumert, delvis reinvestert i human- og real-

Petroleumsrente og andel av BNP¹

	Petroleums- rente	Petroleumsrentens andel av brutto- nasjonalprodukt
1992	39,0	5,0
1993	39,2	4,8
1994	39,8	4,6
1995	44,8	4,8
1996	84,3	8,3
1997	92,1	8,5
1998	34,3	3,1
1999	75,1	6,3
2000	235,4	16,5
2001	212,3	13,9
2002	168,9	11,1
2003	175,6	11,2
2004	237,6	13,9
2005	335,1	17,2
2006	408,5	19,0

¹ Ved beregning av renten er det benyttet en normalavkastning på 4 prosent.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

kapital og delvis omplassert fra reserver under havbunnen til finansielle fordringer, blant annet til Statens pensjonsfond – Utland. Ved utgangen av november 2006 var dette fondet på 1 760 milliarder kroner. Det er 362 milliarder kroner mer enn ved utgangen av 2005. Tilførselen av kapital til fondet fra Finansdepartementet var på 231 milliarder kroner i de første tre kvartaler av 2006.

Statens andel av totalformuen i petroleumsvirksomheten er i Nasjonalbudsjettet 2007 anslått til 3660 milliarder 2007-kroner. Samtidig legger departementet til grunn at Statens pensjonsfond – Utland ved inngangen til 2007 hadde nådd 1 756 milliarder kroner. Summen av disse to formuespostene utgjør da 5 416 milliarder kroner. Handlingsregelen for bruk av petroleumsinntektene sier at vi kan bruke den forventede realavkastningen av Statens pensjonsfond - Utland hvert år. Med 4 prosent avkastning utgjør dette 70 milliarder kroner for 2007.

Industri og bergverksdrift

Ifølge tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet preges også utviklingen i industri og bergverksdrift av at man er inne i en høykonjunktur. Produksjonen økte med hele 10,3 prosent fra 2005 til 2006, målt i løpende priser. I faste priser var økningen på 4,1 prosent. Det var vekst gjennom alle kvartalene i 2006, spesielt markert i første og fjerde kvartal. Industrien kan deles inn i næringer som produserer industrielle råvarer, verkstedindustri, produksjon av skip, plattformer mv., samt annen industri. De sto for henholdsvis 32, 21, 11 og 36 prosent av produksjonen i industrien i 2006, målt i faste 2004-priser. Næringer som produserer industrielle råvarer er treforedling, oljeraffinering, kjemiske råvarer, kjemisk og mineralisk industri og metallindustrien. Annen industri omfatter nærings- og nytelsesmiddelindustri, trelast- og trevareindustri, forlag og grafisk industri, samt møbel og annen industri.

Prisutviklingen for bergverksprodukter og tradisjonelle industrivarer (inkluderer ikke skip, oljeplattformer og moduler, samt petroleumsforsbindelser som krever liten bearbeiding) var klart positiv i 2006, med en vekst på 6,5 prosent sammenlignet med 2005. Dette hang sammen med en klar økning i eksportprisene på hele 11,6 prosent, med særdeles gode eksportpriser for raffinerte oljeprodukter, kjemiske råvarer og metaller. Bruttoproduktet i industrien, som utgjør differansen mellom produksjon og produktinnsats, steg med 4,5 prosent fra 2005 til 2006 målt i faste priser. Bruttoproduktet i industrien utgjorde 11,5 prosent av samlet bruttoprodukt for Fastlands-Norge i 2006, målt i løpende priser.

I 2006 var det 268 500 sysselsatte i industrien, ifølge foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet. Det er 1,3 prosent flere enn i 2005. Særlig sterk var sysselsettingsveksten i bygging av skip og plattformer

mv. (10,9 prosent), og i verkstedindustrien (3,8 prosent). I nærings- og nytelsesmiddelindustrien var det en nedgang på 2,7 prosent i samme tidsrom. I bergverksdrift var det 4000 sysselsatte i 2006, en økning på 2,1 prosent fra året før. Industriens andel av samlede timeverk i Norge var i 2006 på 12,4 prosent, en nedgang fra 12,5 prosent i 2005.

Samlede bruttoinvesteringer i industri og bergverksdrift økte med 22,5 prosent fra 2005 til 2006 målt i faste priser, ifølge foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet. Investeringsveksten var klart sterkest i andre halvår. Målt i løpende priser utgjorde samlede investeringer om lag 29 milliarder kroner i 2006. Dette er høyt historisk sett. I enkelte næringer ble det imidlertid registrert nedgang. Ferdigstilling av flere store prosjekter innenfor produksjon av kjemiske råvarer førte til et kraftig fall i investeringene for denne næringen. Møbelindustri opplevde også en betydelig nedgang i investeringene.

Innenlandsk etterspørsel etter tradisjonelle varer fra industri og bergverksdrift økte med 5,2 prosent fra 2005 til 2006, målt i faste priser. Veksten i innenlandsk etterspørsel ble dekket av en kraftig økning i import av tradisjonelle industrivarer, mens hjemmelveransene av industrivarer fra norsk produksjon falt med 1,4 prosent fra 2005 til 2006. Importveksten var på hele 10,4 prosent fra 2005 til 2006 og var særlig sterk for verkstedprodukter, trevarer og kjemiske råvarer.

Eksporten av tradisjonelle varer fra industri og bergverksdrift økte med 6,5 prosent fra 2005 til 2006, noe som bidro til en samlet produksjonsøkning av tradisjonelle varer på 1,7 prosent. Det var særlig eksport av kjemiske råvarer og kjemiske og mineraliske produkter som økte sterkt. Eksporten av fisk og fiskeprodukter og treforedlingsprodukter viste nedgang.

I tillegg til den sterke veksten i eksport av tradisjonelle varer fra industri og bergverksdrift, ga den kraftige oppgangen i investeringer i norsk petroleumsvirksomhet en markert økning i produksjonen innen skip- og plattformindustrien i 2006. Denne tendensen har man sett over flere år, noe som har skapt store ringvirkninger til norsk verkstedindustri. Produksjonsveksten for skip- og plattformindustrien, samt verkstedindustrien, har bidratt sterkt til oppgangen i norsk industriproduksjon fra 2005 til 2006. Metallvarer, maskiner og utstyr hadde den største økningen i verkstedindustrien. Treforedlingsindustrien opplevde imidlertid nedgang i produksjonen i 2006 på grunn av høy konkurranse og svak etterspørsel fra utlandet.

Konjunktursituasjonen og industriens fremtidsvurderinger

Konjunkturbarometeret er en spørreundersøkelse blant norske foretak om hvordan industriledere vurderer utviklingen for egen virksomhet og fremtidsut-

Industri og bergverksdrift. Produksjon og faktoretterpørsel. Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode

	Mrd.kr ¹ 2006	Volum					Pris				
		2006	06:1	06:2	06:3	06:4	2006	06:1	06:2	06:3	06:4
Produksjon	624,6	4,1	1,4	0,7	0,5	2,6	5,9	2,5	1,3	1,4	1,3
Produktinnsats	440,8	3,9	1,1	0,9	0,4	2,6	6,7	3,2	1,4	1,6	1,3
Bruttoprodukt	183,8	4,6	1,1	1,0	0,6	3,2	4,0	1,7	0,2	1,3	0,6
Bruttoinvesteringer, derav	29,3	22,5	-18,0	6,2	22,1	5,8	2,2	-0,2	1,8	-0,1	1,6
bygg og anlegg	8,2	66,6	-7,2	5,2	29,0	-23,4	3,4	-5,8	4,1	2,6	2,7
maskiner	21,1	11,8	-21,7	6,6	19,4	18,4	1,2	1,8	0,9	-1,5	2,4
Sysselsetting ²	272,5	1,3									

¹ Nivå tall i løpende priser, ikke sesongjusterte.² Lønnstakere og selvstendige, 1000 personer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedsutviklingen for tradisjonelle industri- og bergverksprodukter¹. Sesongjustert². Prosentvis endring fra foregående periode

	Mrd.kr 2006 ³	Volum					Pris				
		2006	06:1	06:2	06:3	06:4	2006	06:1	06:2	06:3	06:4
Produksjon	492,8	1,7	0,3	0,7	0,4	2,5	6,5	2,1	1,8	2,2	0,8
- Eksport ⁴	208,7	6,5	2,0	3,1	0,3	2,5	11,6	3,2	3,4	2,9	2,0
= Hjemmeleveranser	284,1	-1,4	-0,9	-1,2	0,5	2,4	3,0	1,2	0,3	1,7	-0,3
+ Import	391,0	10,4	3,7	0,9	2,4	4,8	3,9	2,0	-0,2	1,8	4,6
= Innenlandsk anvendelse	675,1	5,2	1,7	0,0	1,6	3,8	3,5	1,6	0,0	1,7	2,5
- Lagerendringer	25,8	0,1	2,5	-3,2	0,5	0,8	3,0	78,0	-54,9	25,4	13,8
= Innenlandsk etterspørsel	649,3	5,2	-0,9	3,3	1,1	3,1	3,6	1,6	0,1	1,6	3,0

¹ Tradisjonelle industri- og bergverksprodukter omfatter ikke industriproduktene skip, oljeplattformer og moduler, samt petroleumsforbindelser som krever liten bearbeidning.² Basisverdi, dvs. markedsverdi fratrukket avgifter og handelsavanse.³ Nivå tall, ikke sesongjusterte.⁴ Inneholder reeksport.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

siktene på kort sikt. I undersøkelsen defineres «kort sikt» som ett kvartal fremover i tid, men barometeret vil også til en viss grad reflektere oppfatninger om utviklingen over et noe lengre tidsrom.

Kvartalsvise resultater for Konjunkturbarometeret viser at industrilederne meldte om bedring i konjunkturforløpet gjennom hele 2006. Produksjonsvolum og kapasitetsutnyttning økte med stabil vekstrate, og det ble stadig flere sysselsatte innenfor industrien. Høy ordretilgang i både hjemme- og eksportmarkedet sørget for en kraftig økning i ordrereservene. Tallet på arbeidsmåneder som dekkes av ordrebeholdningen er noe høyere enn for 2005, mens gjennomsnittlig kapasitetsutnyttingsgrad for industrien anslås til hele 84 prosent i fjerde kvartal. Signaler om markant prisstigning både i hjemme- og eksportmarkedet tyder på at man så en etterspørselsdrevet prisvekst.

Indikatoren for ressursknapphet oppsummerer svar knyttet til knapphet på innsatsfaktorer og kapasitetsutnyttning. Den steg gjennom hele 2006 og lå på et uvanlig høyt nivå, historisk sett. Mangel på kvalifisert arbeidskraft, råstoff og kraft utgjorde en større utfordring enn for ett år siden. Ressurssituasjonen ble vurdert som særlig vanskelig for produsenter av byggevarer (trelast, trevarer og mineralprodukter). Knapphet på innsatsfaktorer som arbeidskraft og råstoff medførte høyere produksjonskostnader for bedriftene. Disse

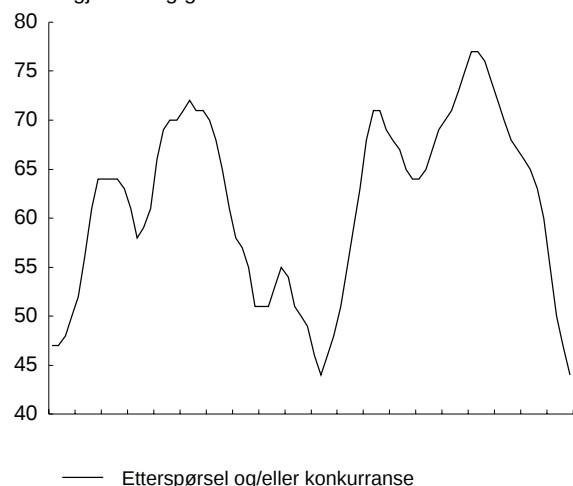
ekstrakostnadene bidro til å drive opp markedsprisene.

Generelle utsikter på kort sikt (første kvartal 2007) ble vurdert som bedre av et høyt antall industriledere, og det kan synes som om optimismen tiltok mot slutten av 2006. Økende vilje til å justere opp vedtatte investeringsplaner tyder på positive forventninger også på noe lengre sikt. Sammensatt konjunkturindikator for industrien, som gjenspeiler svar knyttet til forventet produksjon, ordrebeholdning og lagerbeholdning (som teller negativt), viser et uvanlig høyt nivå. Store ordrereserver innenfor verkstedindustrien er en medvirkende faktor til dette.

Produsenter av typiske innsatsvarer (treforedling, kjemisk industri, metallindustri med flere) meldte om et betydelig oppsving for disse bransjene, ifølge Konjunkturbarometeret for fjerde kvartal 2006. Produksjonsvolum og kapasitetsutnyttning viste tiltakende vekst gjennom hele 2006. Kraftig økning i innenlandsk ordretilgang var hoveddrivkraft bak denne utviklingen. Stor innenlandsk etterspørsel etter blant annet byggevarer førte til stigende markedspriser. Det faktum at kineserne støvsuger verdensmarkedet etter enkelte innsatsvarer, slik som metaller, bidro også til prisveksten. Andelen industriledere som meldte at ressursknapphet utgjør en flaskehals for produksjonen, var merkbart høyere enn i 2005, og problemet

Konjunkturbarometer: Industri og bergverk

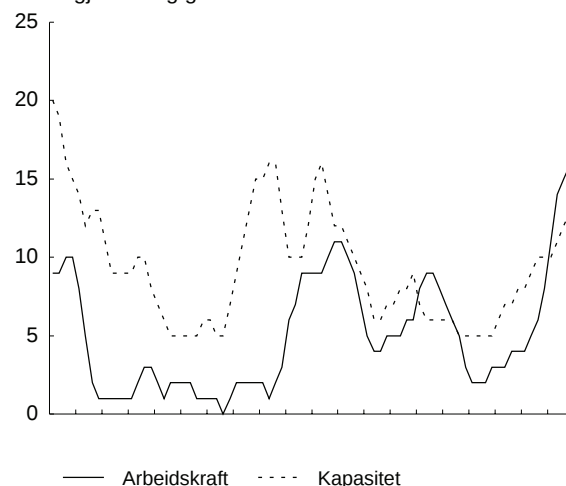
Faktorer som begrenset produksjonen, innværende kvartal
Sesongjustert og glattet. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konjunkturbarometer: Industri og bergverk

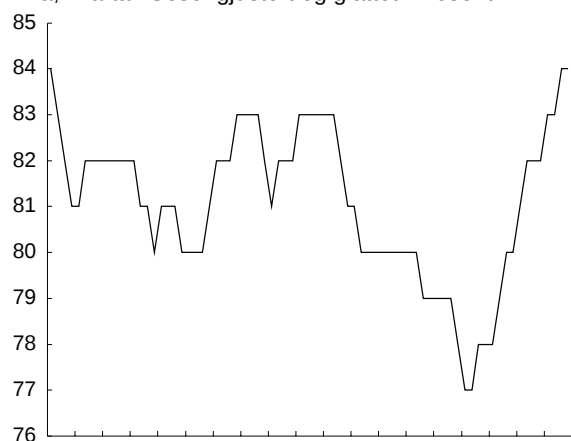
Faktorer som begrenset produksjonen, innværende kvartal
Sesongjustert og glattet. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konjunkturbarometer: Industri og bergverk

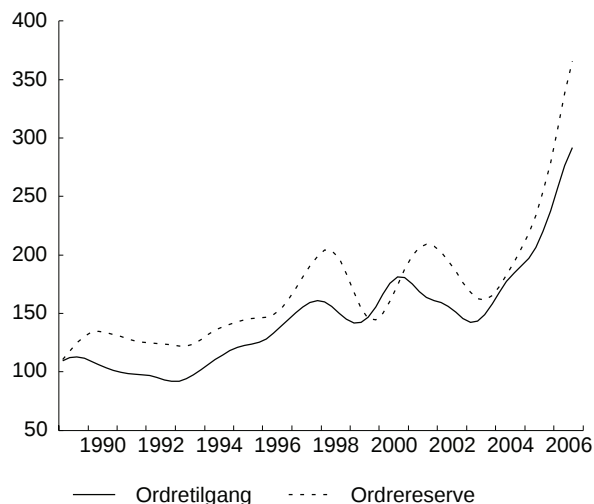
Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå, kvartal. Sesongjustert og glattet. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Ordretilgang og ordreserve i industri i alt

Verdindeks. Trend. 1988=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

synes å ha vært tiltakende. Utviklingen var særlig tydelig når det gjelder mangel på kvalifisert arbeidskraft, råstoff og kraft. Dermed kan det virke som om ressursknapphet bidro til å drive opp produksjonskostnadene. Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttingsgrad beregnes til om lag 86 prosent i fjerde kvartal 2006. Generelle utsikter på kort sikt ble bedømt som bedre av et økende antall industriledere. Forhåpninger om en ytterligere bedring i markedsprisene er nok en vesentlig årsak til dette. Økt investeringsvilje innenfor de aktuelle bransjene vil sannsynligvis bidra til større produksjonskapasitet på noe lengre sikt.

Produsenter av typiske investeringsvarer (metallvarer, maskinvarer, plattformer og skip med flere) meldte om svært gode markedsforhold for disse bransjene. Vedvarende høy ordretilgang både i hjemme- og eksportmarkedet sørget for fulle ordrebøker, mens mangel på ledig kapasitet bidro til å presse opp markeds-

prisene. Produksjonsvolum og kapasitetsutnyttning viser en sterk vekstrate gjennom hele 2006, og sysselsettingen var merkbart høyere enn ett år tidligere. Vurderingen er at den kunne vært enda større dersom det hadde vært tilgjengelig arbeidskraft å oppdrive. Indikatoren for ressursknapphet lå på et svært høyt nivå historisk sett. Kapasitetsvansker, samt mangel på kvalifisert arbeidskraft, råstoff og kraft sørget for dette resultatet. Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttingsgrad beregnes til hele 89 prosent for fjerde kvartal 2006, mens tallet på arbeids måneder som dekkes av ordrebeholdningen lå merkbart over 2005-nivået. Generelle utsikter på kort sikt ble betraktet som bedre av svært mange industriledere. Andelen som deler denne oppfatningen steg i andre halvår. Større investeringsvilje hos foretakene vil gi noe høyere produksjonskapasitet på litt lengre sikt, men slik situasjonen er nå, må deler av produksjonen skyves ut i tid eller settes bort til foretak med ledig kapasitet.

Timelønnskostnader i norsk industri i forhold til handelspartnerne i norske kroner 1992=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå, TBU for inntektsoppgjørene og OECD.

Produsenter av konsumvarer (næringsmiddelindustri, grafisk produksjon med flere) meldte om en moderat bedring av forholdene i 2006. Produksjonsvolum og kapasitetsutnyttning steg jevnt gjennom året. Økt etterspørsel og stigende markedspriser både i hjemme- og eksportmarkedet er drivkrefter bak denne utviklingen. I løpet av andre halvår ble det registrert en liten økning i tallet på industriledere som meldte at ressursknapphet utgjør en flaskehals for produksjonen, men fortsatt var det etterspørsels- og konkurranseforhold, og da særlig på det innenlandske markedet, som la premissene for utviklingen i produksjonsvolumet. Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttingsgrad er beregnet til 79 prosent i fjerde kvartal. Generelle utsikter på kort sikt ble bedømt som bedre av et høyt antall industriledere, og indikatoren gjør et lite hopp fra tredje til fjerde kvartal 2006. Forventning om styrket etterspørsel og stigende markedspriser både i hjemme- og eksportmarkedet er sannsynlige forklaringer på dette.

Industriens markedsandeler etter 1991

Timelønnskostnadene i norsk industri økte med 4,6 prosent fra 2005 til 2006, ifølge tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet. Lønnskostnadene hos våre handelspartnere økte anslagsvis med 3,0 prosent, ifølge Nasjonalbudsjettet for 2007. Kronekursen svekket seg med 0,5 prosent gjennom 2006, målt ved industriens effektive valutakurs. Samlet sett har dermed de relative timelønnskostnadene i Norge målt i felles valuta steget med 1,1 prosent i 2006 sammenlignet med 2005. Dette kan være en indikator på utviklingen i norsk industriens kostnadmessige konkurranseevne. I 2006 var det først og fremst økte lønnskostnader som bidro til å svekke norsk industriens konkurranseevne, mens endringer i valutakursen svekket konkurranseevnen i 2005. Målt i felles valuta lå timelønnskostnadene for arbeidere og funksjonærer i 2005 om lag 22 prosent høyere enn hos våre handelspartnere, ifølge Nasjonalbudsjettet for 2007. Det er særlig lønningene

Markedsandeler

Norske produsenters markedsandeler er definert som forholdet mellom deres leveranser og samlet omsetning i markedet. For eksportvarer beregnes endringer i markedsandelen for de enkelte varegrupper ved å sammenholde volumveksten i den norske eksporten av den aktuelle varen med et veid gjennomsnitt av volumveksten i importen hos våre handelspartnere. Beregningene kan bare gjøres for relativt grove varegrupper. Utviklingen i eksportmarkedsandelene gjenspeiler derfor utviklingen i norsk eksport i forhold til importen av både produkter som ligger svært nær de norske og produkter som avviker betydelig. Utviklingen i eksportmarkedsindikatoren vil bli påvirket av hvordan etterspørselen etter varespekteret til de norske produsentene utvikler seg relativt til gjennomsnittet for disse varene, i tillegg til deres konkurransedyktighet vis-à-vis utenlandske produsenter av varer innen den relativt grove varegruppen.

Hjemmemarkedsandelene for de enkelte varegrupper beregnes som forholdet mellom leveranser fra innenlandske produsenter og samlet innenlandsk anvendelse, begge deler regnet i volum. Beregningene gjøres for de samme grove varegruppene som for eksportmarkedsandeler. Generelt påvirkes markedsandelen av mange faktorer, slik som prisutviklingen på norske varer i forhold til de utenlandske konkurrentenes, varenes kvalitet, produktspesialisering, markedsføring og eventuelle kapasitetsskranker og lønnsomheter i produksjonen.

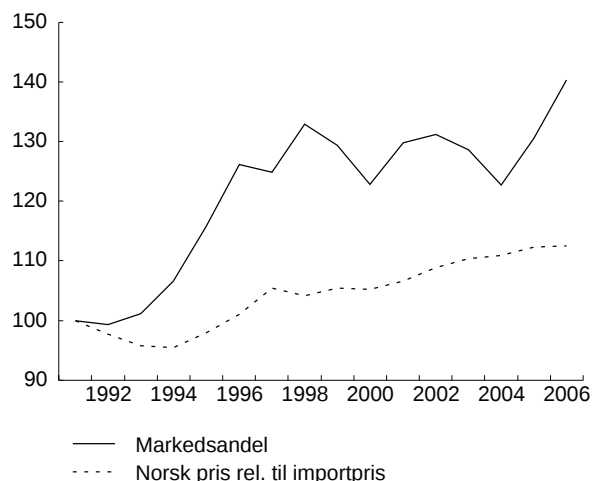
til arbeidere som ligger relativt høyt i Norge. Deres timelønnskostnader var om lag 36 prosent høyere enn hos handelspartnerne i 2005.

Fra 1993 til 2000 var den kostnadmessige konkurranseevnen for norsk industri tilnærmet uendret. I 2001 og 2002 forverret situasjonen seg kraftig på grunn av sterkere lønnsvekst i norsk industri enn hos våre handelspartnere. En enda viktigere faktor var den kraftige styrkingen av norske kroner målt ved industriens effektive valutakurs i perioden. Svekket kronekurs sørget deretter for en bedring i norsk industriens kostnadmessige konkurranseevne i 2003 og 2004. For 2004 var også lavere lønnskostnadsvekst i Norge enn hos våre handelspartnere en medvirkende årsak. For de to årene under ett var nedgangen i de relative timelønnskostnadene på 6,7 prosent.

Markedsandelen for norsk eksport av verkstedprodukter steg markert fra 2005 til 2006 og var i 2006 om lag 40 prosent større enn i 1991. Eksporten utgjorde 57,2 milliarder kroner i 2006, målt i løpende priser. Volumveksten var på 17,8 prosent, mens prisene gikk opp med 1,1 prosent. Over halvparten av norsk produksjon av verkstedprodukter ble eksportert i 2006, ifølge tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet. I denne sektoren har det vært en vridning fra hjemmetil eksportmarkedet siden 1990-tallet, samtidig som innenlands etterspørsel i større grad er blitt dekket av import. Prisene på norsk eksport av verkstedprodukter

Eksport av verkstedprodukter

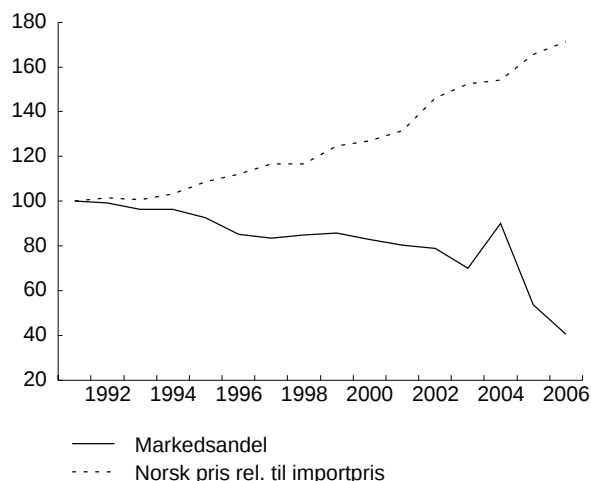
Markedsandel og relativ pris. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Hjemmeleveranser av verkstedprodukter

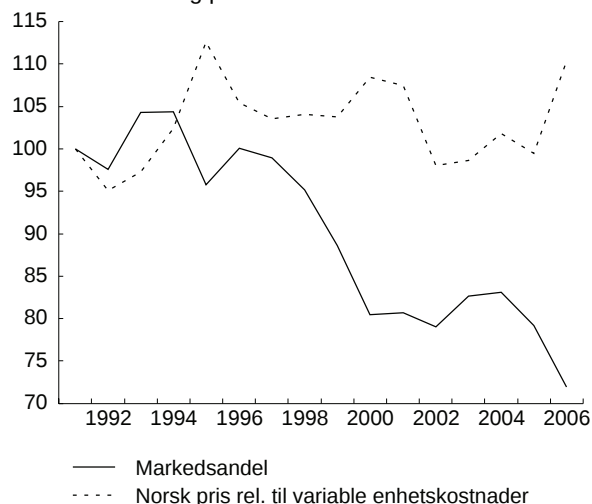
Markedsandel og relativ pris. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport av industrielle råvarer

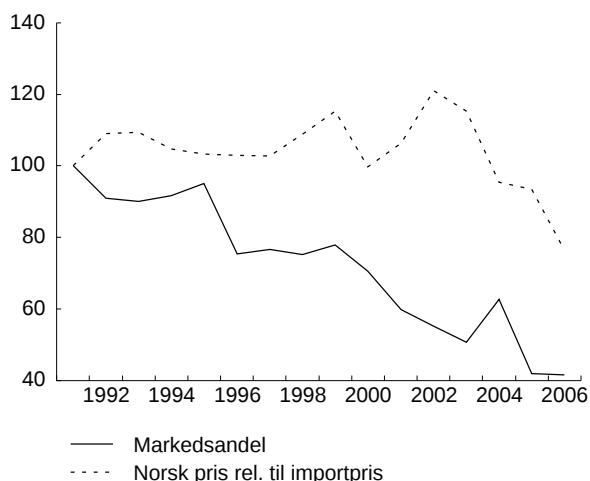
Markedsandel og pris-kostnadsforhold. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Hjemmeleveranser av industrielle råvarer

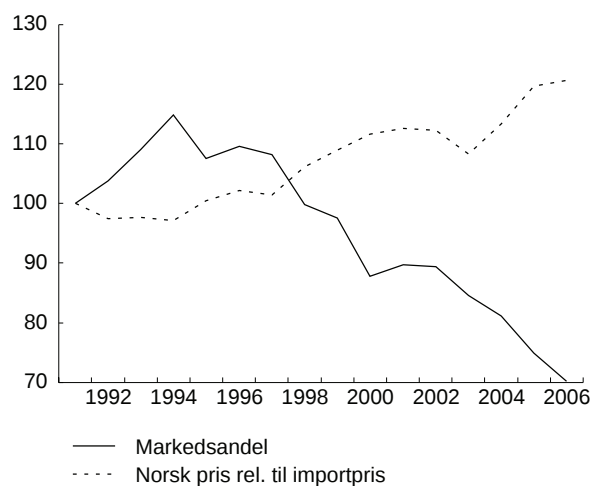
Markedsandel og relativ pris. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport av andre varer fra industri og bergverk

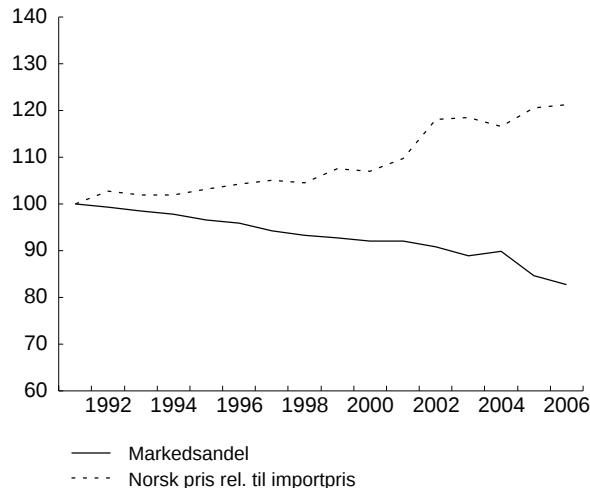
Markedsandel og relativ pris. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Hjemmeleveranser av andre varer fra industri og bergverk

Markedsandel og relativ pris. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

var om lag uendret i 2006 i forhold til 2005, dersom vi sammenligner med våre konkurrentland. Siden 1991 har prisdifferansen mellom norske produsenter av verkstedprodukter og konkurrentene økt med om lag 13 prosent.

Hjemmemarkedsandelen for norske verkstedprodukter falt markert i 2006 og endte på et nivå om lag 41 prosent lavere enn i 1991. Hjemmemarkedsandelen falt også klart i 2005. Endringene siden 1990-tallet er trolig et resultat av høyere prisvekst på innenlandsproduserte enn importerte varer, samt av økt internasjonal spesialisering. Også fra 2005 til 2006 steg prisene på innenlandsproduserte varer mer enn prisene på importerte, og den relative prisforskjellen har økt med om lag 71 prosent siden 1991.

Markedsandelen for norsk eksport av industrielle råvarer gikk ned i 2006 sammenlignet med 2005, og den var i 2006 om lag 72 prosent av hva den var i 1991. Norske priser relativt til variable enhetskostnader steg i 2006 sammenlignet med året før, noe som indikerer økt lønnsomhet for norske produsenter. Dette skjedde på tross av en klar økning i priser på råvarer og elektrisk kraft til metallindustrien i 2006 sammenlignet med året før. Eksportvolumet av treforedlingsprodukter hadde en nedgang fra 2005 til 2006, mens eksporten av kjemiske råvarer økte. Økt konkurranse fra utlandet virket fremdeles negativt inn på eksporten av enkelte metaller og treforedlingsprodukter i 2006.

Hjemmemarkedsandelen for industrielle råvarer var om lag uendret fra 2005 til 2006, selv med et klart fall i norske priser relativt til importpriser. Markedsandelen utgjorde i disse to årene om lag 42 prosent av hva den var i 1991 og var også klart lavere enn i 2004.

Andre næringer innen industri, med unntak av produksjon av fisk og fiskeprodukter, er hovedsakelig rettet mot hjemmemarkedet. Det samme gjelder bergverksdrift. Markedsandelen for hjemmelieferanser av andre varer fra industri og bergverksdrift falt i 2006 og var om lag 17 prosent lavere enn i 1991. Det var en klar økning i importen i næringer som trevareindustri og møbel- og annen industri i 2006 sammenlignet med 2005. Økt innenlandsk etterspørsel knyttet til den høye byggevirkomheten i Norge ble dekket opp av økt import og ikke gjennom vekst i innenlands produksjon. Dette skjedde selv om de innenlandske prisene endret seg noe mindre enn importprisene for disse næringene i 2006. Norske priser sammenlignet med importpriser var derfor om lag uendret eller steg noe i 2006. Den relative prisforskjellen mellom norske priser og import var 21 prosent større enn i 1991. En betydelig del av denne prisforskjellen kom i 2002, da norske priser steg med 8 prosent fra året før i forhold til importprisene. Dette var knyttet til valutakursendringene. Endringene i de norske prisene gjennom 2005 bidro ytterligere til å vri den innenlandske etter-

spørselen bort fra hjemlig produksjon i retning av økt import.

Markedsandelen for norsk eksport fra andre næringer innen industri og bergverk falt ytterligere i 2006 og var om lag 30 prosent lavere enn i 1991. Norske eksportpriser relativt til konkurrentenes importpriser har steget noe i 2006, og den relative prisforskjellen mellom norske eksport- og konkurrentenes importpriser var om lag 21 prosent høyere i 2006 enn i 1991.

Bygge- og anleggsvirkomhet

Produksjonen i bygge- og anleggsvirkomheten økte med 6,5 prosent fra 2005 til 2006, ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall. De sesongjusterte tallene viser at veksten flatet ut i annet og tredje kvartal for så å stige igjen mot slutten av 2006. De siste tre årene har produksjonen steget med 21,3 prosent, målt i faste priser.

Bygge- og anleggsinvesteringene sank i begynnelsen av 2006, for så å øke gjennom resten av året ifølge de sesongjusterte nasjonalregnskapstallene. Nedgangen i første kvartal skyldes lave investeringer i offentlig forvaltning. For året sett under ett økte investeringene med 8,4 prosent sammenlignet med 2005. Boliginvesteringene økte med 6,4 prosent, mens investeringene innen offentlig forvaltning økte med 2,3 prosent. Sterk vekst innenfor kraftforsyning og det øvrige Fastlands-Norge bidro til å trekke gjennomsnittet opp.

Etter å ha steget med 5,0 prosent fra 2004 til 2005, økte sysselsettingen i bygg og anlegg med 7,6 prosent i 2006. I 2006 var det 168 000 sysselsatte lønnstakere og selvstendig næringsdrivende i bygge- og anleggsvirkomheten (årsgjennomsnitt) ifølge det kvartalsvise sysselsettingsregnskapet. Andelen utenlandske bygningsarbeidere i næringen er økende. I tillegg kommer utenlandske bygningsarbeidere som leies ut av bemanningsfirmaer, og som ikke er inkludert i tallene over. Vi må tilbake til toppårene 1988 og 1989 for å finne så høye sysselsettingstall. Det er registrert 4 000 ledige bygningsarbeidere i gjennomsnitt for hele året, ifølge Arbeidsdirektoratets statistikk. Det gir en rekordlav ledighetsprosent på 2,6 i forhold til arbeidsstyrken, dvs. summen av sysselsatte og arbeidsledige.

Boliger og næringsbygg

Etter en relativ rolig fase i årene 2001 til 2003 har det vært en rekordartet vekst i bygging av boliger og næringsbygg de tre siste årene, ifølge den kvartalsvise produksjonsindeksen. Sesongjusterte produksjonstall for de tre første kvartalene i 2006 lå nær 6 prosent over nivået i 2005 og 24 prosent over nivået i perioden 2001 – 2003. Mens veksten i rehabiliteringssektoren er moderat, har nybygging økt med om lag 35 prosent fra 2003 til 2006. Veksten har vært sterk både for boligbygg og næringsbygg i denne perioden. Men sesongjusterte tall viser at den totale byggeaktiviteten flatet ut i andre og tredje kvartal i fjor. En medvirken-

de årsak er trolig mangel på ledig kapasitet i næringen. Det er mangel på kvalifiserte arbeidere og det er økt leveringstid på enkelte materialtyper, noe som igjen har medvirket til høye byggekostnader.

Boliger

I 2006 ble det påbegynt bygging av 33 351 boliger, ifølge foreløpige tall fra SSBs kvartalsvise byggearealstatistikk. Det er en vekst på 5,5 prosent fra året før. Det er tredje år på rad at antall igangsatte boliger ligger på et høyt nivå.

Som i de to foregående årene, var andelen påbegynte blokkleiligheter historisk høy også i 2006. Tar vi med blokker ned til etasjer, utgjør boliger i blokkbebyggelse nesten halvparten av boligene som er igangsatt i 2006. Under høykonjunkturen på åttitallet var, til sammenligning, eneboliger mest etterspurte. Andelen eneboliger var gjennomgående over 50 prosent fram til 1988. Målt i antall kvadratmeter bruksareal ble det derfor igangsatt mer boligbygg fram til og med 1988 enn i dag, men vi må tilbake til 1983 for å finne dagens nivå på antall boliger.

Tall for Oslo viser at antall påbegynte boliger der fortsatt ligger på et historisk høyt nivå. Etter en markert nedgang i 2005 til 3 673 igangsatte boliger fra rekordhøye 5 828 i 2004, steg antall påbegynte boliger i Oslo til om lag 4 500 i 2006. De største utbyggingsprosjektene i Oslo er Løren bydel, hvor KS Selvaagbygg skal bygge 1 500 boliger fram til 2012, og utbyggingen på Tjuvholmen, hvor arbeidet med de første boligfeltene har startet opp. Men de høye byggekostnadene begynner nå å påvirke boligutbyggingen i Oslo. Flere boligprosjekter er stanset på grunn av høye byggekostnader. På Tjuvholmen erstattes 250-300 boliger med tre nye kontorbygg på grunn av sterk etterspørsel etter kontorlokaler med attraktiv beliggenhet.

I landet for øvrig er det en varierende utvikling. På Østlandet utenom Oslo er det ingen store endringer fra året før, med unntak av i Vestfold, hvor boligbyggingen falt med 20 prosent etter å ha ligget stabilt på et historisk sett høyt nivå mellom 2002 og 2005. I

Rogaland øker boligbyggingen for tredje år på rad, mens det i Hordaland er en liten nedgang fra toppnivået i 2005. I Sør-Trøndelag har trenden vært negativ de to siste årene. I Troms steg aktiviteten for annet år på rad, mens Nordland har hatt en motsatt utvikling de to siste årene.

Entreprenørenes tilgang på nye boligprosjekter fortsatte å stige i første halvår i fjor, men falt ned på samme nivå som året før i tredje kvartal. Veksten i bedriftenes beholdning av nye boligprosjekter flatet ut på et rekordhøyt nivå i tredje kvartal i fjor, og var ved utgangen kvartalet 26 prosent høyere enn på samme tid året før.

Fritidsboliger

Det ble igangsatt bygging av 642 000 kvadratmeter bruksareal til fritidsboliger i 2006, ifølge kvartalstall fra byggearealstatistikken. Det er 20 prosent mer enn i 2005, og 2006 er tredje år på rad med sterk vekst i denne sektoren. Bygging av fritidsboliger har utviklet seg til å bli en stadig viktigere del av byggeaktiviteten i landkommunene og utgjorde i fjor 7,1 prosent av totalt igangsatt bruksareal. I typiske hyttefylker som Oppland og Buskerud er andelen bruksareal til fritidsboliger henholdsvis 31 og 18 prosent. Store blokkprosjekter med fritidsleiligheter har blitt mer og mer vanlig de siste årene. Et eksempel på den nye trenden er et seks etasjes blokkprosjekt med 127 leiligheter på Kvitfjell.

Næringsbygg

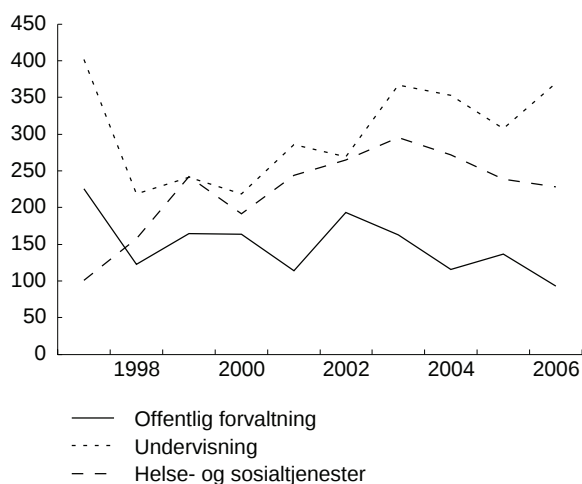
Investeringene i næringsbygg og bygg til offentlig sektor har steget tre år på rad og lå i 2006 på samme nivå som i 1986, som var toppåret på åttitallet. I alt ble det påbegynt bygging av 3,6 millioner kvadratmeter bruksareal til næringsbygg og bygninger til offentlig forvaltning, helse og undervisning i 2006, ifølge kvartalstall fra byggearealstatistikken. Det er 7,6 prosent mer enn i 2005.

Privat sektor driver veksten, med særlig stor vekst i bygningsinvesteringene i tjenesteytende næringer og i næringen transport og kommunikasjon. I tillegg øker investeringene i industrien for annet år på rad, etter

Bygge- og anleggsvirksomheten. Markedsutvikling og produksjon. Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode

	Mrd.kr ¹ 2006	Volum					Pris				
		2006	06:1	06:2	06:3	06:4	2006	06:1	06:2	06:3	06:4
Bygge- og anleggsvesteringer totalt	190,0	8,4	-5,2	5,4	0,3	3,4	3,5	1,0	-0,4	0,8	3,2
Boliger	91,9	6,4	1,0	1,0	0,8	2,3	3,4	0,2	1,7	0,9	1,8
Offentlig forvaltning	41,9	2,3	-24,8	18,2	-5,4	13,9	3,5	5,1	-6,7	0,1	6,8
Kraftforsyning	4,0	20,3	15,7	-0,3	-5,3	6,1	3,9	1,4	0,7	1,0	2,0
Fastlands-Norge ellers	52,2	17,1	1,4	4,3	4,6	-3,0	3,5	-0,6	0,8	0,9	2,9
Bruttoproduksjon	228,7	6,5	2,6	0,5	0,7	2,7	4,1	0,7	1,4	1,0	1,7
Produktinnsats	139,9	6,5	2,1	0,7	0,8	2,9	2,8	0,3	1,4	0,8	1,5
Bruttoprodukt	88,8	6,5	3,4	0,0	0,6	2,5	6,1	1,1	1,7	1,2	2,0

¹ Nivå tall i løpende priser.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bygg satt i gang. Bruksareal etter brukers næring.
1000 kvm.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

flere år med nedgang. I varehandelen ligger investeringene i bygninger fortsatt på et rekordhøyt nivå.

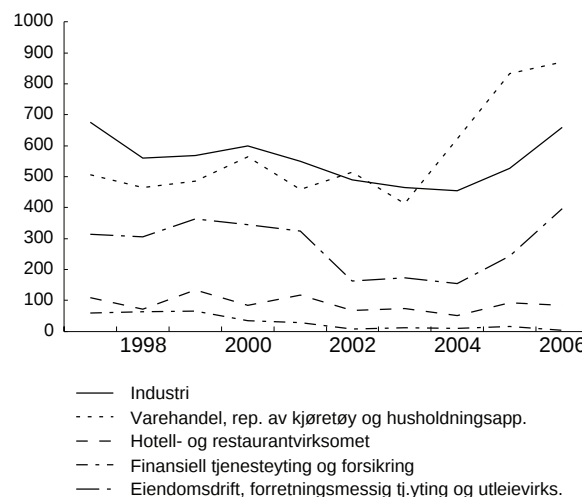
Offentlig sektors investeringer i bygninger lå i 2006 om lag på samme nivå som i 2005. Store sykehusutbygginger, som Universitetssykehuset i Akershus (ferdig høsten 2008) og St.Olavs Hospital i Trondheim (ferdig i 2011), er med på å holde aktiviteten oppe.

Økt ordretilgang på nye næringsbygg i de tre første kvartalene i 2006 signaliserer høy aktivitet også i 2007. Verdien av entreprenørenes beholdning av næringsbygg var, ved inngangen til fjerde kvartal, 25 prosent høyere enn i begynnelsen av første kvartal 2006, målt i løpende priser.

Rehabilitering

Rehabilitering av bygninger, som omfatter utbedring, ombygning, reparasjon og vedlikehold, svinger langt mindre enn nybygging. Rehabilitering utgjør omlag 40 prosent av den totale byggevirsomheten og mer enn 30 prosent av den totale bygge- og anleggsvirsomheten. Fram til og med tredje kvartal i 2006 økte rehabiliteringsvirsomheten med i underkant av 4 prosent sammenlignet med samme periode året før, i følge produksjonsindeksen for bygg og anlegg.

Tilgangen på nye boligrehabiliteringsprosjekter har ligget stabilt på et høyt nivå gjennom hele 2005 og fram til tredje kvartal i 2006. I tredje kvartal gikk tilgangen ned med 15 prosent sammenlignet med samme kvartal året før. Verdien av entreprenørenes beholdning av boligrehabiliteringsprosjekter sank med 6 prosent i løpet av kvartalet, og lå ved utgangen av tredje kvartal 7 prosent under nivået på samme tid året før. For andre bygg har beholdningen av rehabiliteringsprosjekter steget betydelig siden sommeren 2005 og fram til fjerde kvartal i 2006. Etter en rekordhøy ordretilgang i tredje kvartal i 2006, økte bedrifte-

Bygg satt i gang. Bruksareal etter brukers næring.
1000 kvm

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

nes beholdning med 31 prosent sammenlignet med utgangen av tredje kvartal 2005, målt i løpende priser.

Anlegg

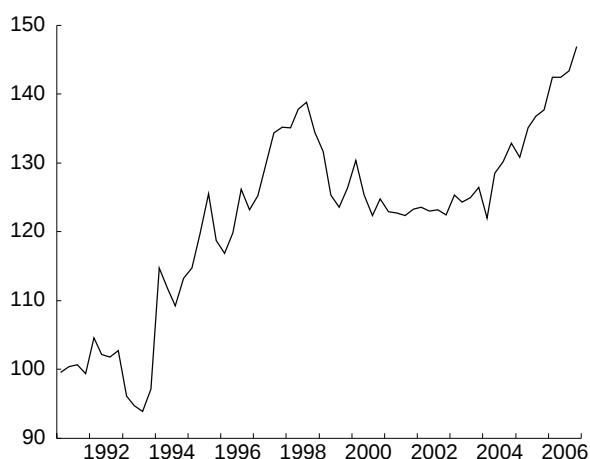
Anleggsvirsomheten fortsatte å stige i 2006, fra et høyt nivå i 2005. I de tre første kvartalene i fjor, sett under ett, lå produksjonen om lag 4 prosent over nivået i 2005. Tilgang på nye anlegg steg for tredje år på rad og verdien av entreprenørenes beholdning av anleggsprosjekter var ved utgangen av tredje kvartal 19 prosent høyere enn på samme tid i 2005. Lavere aktivitet på ilandføringsanleggene Snøhvit og Ormen Lange ble mer enn kompensert med økte vegbevilgninger. Prosjektene er mange og fordelt på riksveger over hele landet.

Pris- og kostnadsutviklingen

Byggekostnadsindeksen for veganlegg, som måler utviklingen i entreprenørens kostnader, har vist en årlig prisvekst på rundt 4 prosent de tre siste årene. Kostnadsendringene varierer mellom anleggstypene, og det er særlig betongkonstruksjoner som har blitt dyrere de siste to årene. Ny vekst i stålpriser mot slutten av 2006 medvirket til at kostnadene for bygging av betongbruer økte med 6,7 prosent i løpet av fjoråret. Prisen på armeringsstål har økt med nesten 70 prosent siden første kvartal 2004. I samme periode steg byggekostnadsindeksen for betongbruer med 18,6 prosent.

Mot slutten av 2006 steg byggekostnadsindeksene for boliger mer enn normalt, drevet av blant annet økte priser på trelast og høyere lønnskostnader. Fra desember 2005 til desember 2006 steg byggekostnadsindeksen for boliger med 5,5 prosent. Vi må tilbake til begynnelsen av 2001 for å finne tilsvarende kostnadsvekst for boligprodusentene over en tolv måneders periode.

Bruttoprodukt i bygge- og anleggsvirksomhet Sesongjustert. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Stor etterspørsel etter leiligheter i storbyene har ført til en betydelig prisvekst på nye boligblokker. Fra 2005 til 2006 steg prisene på en gjennomsnittsleilighet med 18,5 prosent, ifølge prisindeksen for nye flerbolighus. Indeksen, som går tilbake til 2000, viser at prisene på nye blokkleiligheter har økt med 87 prosent fra 2000 til 2006. Til sammenligning lå prisene på boliger i nye småhus i 2006 52,4 prosent over nivået i 2000. Prisene for nye eneboliger lå i tredje kvartal 4,2 prosent over nivået på samme tid i 2005 og 40,3 prosent over gjennomsnittet i 2000, ifølge prisindeksen for nye eneboliger.

Til tross for renteøkning steg boligprisene enda mer i 2006 enn året før. Fra fjerde kvartal 2005 til fjerde kvartal 2006 økte prisene med 16,7 prosent. Årsveksten fra 2005 til 2006 var på 13,3 prosent, og gjennomsnittsprisen på boliger lå i fjor 54,3 prosent over gjennomsnittsprisen i 2000. Se for øvrig en mer detaljert omtale av boligprisene i kapitlet om husholdningene.

Prisindeksen for kontor- og forretningseiendommer viser en mer moderat prisvekst for næringsbygg enn for boliger. Fra første halvår 2005 til første halvår 2006 steg prisene på kontor- og forretningseiendommer med 4,5 prosent. Siden første halvår 1996 har prisene på kontor- og forretningseiendommer steget med 106,4 prosent. Til sammenligning økte boligprisene med 148,2 prosent i samme periode.

Utleieprisene for kontorlokaler med god beliggenhet og høy standard i Oslo har steget med over 30 prosent siden bunnivået på slutten av 2003, ifølge markedsrapporten til UNION Norsk Næringsmegling AS for fjerde kvartal 2006. Den kan også vise til fortsatt stor etterspørsel i leiemarkedet. Dagens Næringslivs halvårslige leieprisundersøkelse for Oslo-området i januar 2007 viser at leieprisenivået øker i alle segmenter, og at det er spesielt høy vekst i leieprisen for kontorlokaler

med høy standard i attraktive deler av Oslo, som Vika og Aker Brygge. Det er forventet at tendensen fortsetter i 2007. Undersøkelsen for kontorlokaler «kysten rundt» viser stigende leiepriser i alle storbyer med unntak av Tromsø, hvor det er en flat leieprisutvikling.

Elektrisitetsforsyning

Den fastlandsbaserte elkraftproduksjonen var på 121,7 TWh kraft i 2006. Dette er 11,9 prosent mindre enn 2005, men 10,1 prosent mer enn i 2004. Vannkraft utgjorde 98,4 prosent av den samlede fastlandsbaserte elkraftproduksjonen i 2006, mens varmekraft og vindkraft utgjorde henholdsvis 1,0 prosent og 0,6 prosent. I tillegg ble det produsert om lag 9 TWh elkraft på sokkelen basert på gass ifølge Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

Produksjonen av vindkraft har steget raskt siden 2001, men utgjør bare en liten andel av den samlede produksjonen. Siden nesten all elkraftproduksjon på fastlandet er basert på vannkraft, er produksjonen svært avhengig av nedbørsmengdene.

Nedgangen i elkraftproduksjonen i 2006 sammenliknet med 2005 har sammenheng med lavere nedbørsmengder og lavere tilsig til magasinene. Basert på observasjoner fra værstasjonene var nedbøren i 2006 110 prosent av normalen, mot 115 prosent av normalen i 2005. Selv om nedbørsmengdene i 2006 lå over normalen, var tilsiget til vannmagasinene bare 110 TWh, og det er ifølge NVE 10,2 TWh mindre enn beregninger for et normalår. Avviket mellom nedbørsmengden og tilsiget til magasinene avhenger av hvor mye av snøen og regnet som faller der hvor magasinene ligger. Ved inngangen til 2007 var fyllingsgraden i norske magasiner 66,0 prosent av total kapasitet, som er 3,8 prosentpoeng under medianverdien på tilsvarende tidspunkt for de siste 15 årene. I de seks første ukene i 2006 lå fyllingsgraden over medianverdien, mens den lå under resten av året, bortsett fra ukene 19 og 20. Sommeren 2006 var svært tørr, og det førte til lite tilsig i perioden juni til september. Ved utgangen av hver uke fra slutten av juli til andre uken i november var avviket mellom fyllingsgraden i magasinene og medianverdien mer enn 20 prosentpoeng. Den hydrologiske balansen ble imidlertid forbedret gjennom november og desember ved at mye av nedbøren falt som regn, noe som ga umiddelbar oppfylling av magasinene. I begynnelsen av februar 2007 var det mer snø tilgjengelig for årets vannkraftproduksjon enn medianen på samme tid for årene 1971-2006 ifølge NVE. Hvis dette holder seg slik framover, vil vinterens snømengde gi høye tilsig til magasinene til våren når snøsmeltingen begynner.

Norge, Sverige, Finland og Danmark har et felles kraftmarked med en felles kraftbørs, Nord Pool. Tyskland, Polen og Russland er koplet til det nordiske markedet gjennom kraftkabler. Et integrert nordisk

Kraftbalansen. TWh

	2004	2005 ¹	2006 ¹
Kraftproduksjon	110,5	138,1	121,7
-nettoeksport	-11,4	12,0	-0,9
eksport	3,8	15,7	8,9
import	15,3	3,7	9,8
-Pumpekraftforbruk	0,7	1,1	0,5
-Nett-tap ²	9,7	11,0	10,2
=Netto innenlands forbruk, derav ³	111,5	114,0	111,9
kraftintensiv industri	34,4	34,6	32,9
alminnelig forsyning	77,1	79,4	79,0
Temp.avvik fra normalen, °C ⁵	1,4	1,5	1,8
Temperaturkorrigert nettoforbruk ⁴	80,2	82,6	82,6

¹ Foreløpige tall.² Inklusive forbruk i kraftstasjonene og statistisk differanse.³ Inklusive forbruk i elektrokjeler.⁴ Elektrokjelforbruk er ikke temperaturkorrigert.⁵ Avvik fra normalen for perioden 1961-1990.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Norges vassdrags- og energidirektorat og Meteorologisk institutt.

Priser på elektrisk kraft til husholdninger. Landsgjennomsnitt. Øre/kWh¹

	Totalpris	Kraftpris ²	Nettleie ²
1.kvartal 2005	71,4	29,3	42,1
2.kvartal 2005	75,4	33,3	42,1
3.kvartal 2005	75,7	33,6	42,1
4.kvartal 2005	78,1	36,0	42,1
2005	74,8	32,7	42,1
1.kvartal 2006	84,3	43,1	41,2
2.kvartal 2006	89,5	48,5	41,0
3.kvartal 2006	93,9	53,3	40,6
4.kvartal 2006	103,6	63,0	40,6
2006	91,5	50,6	40,9

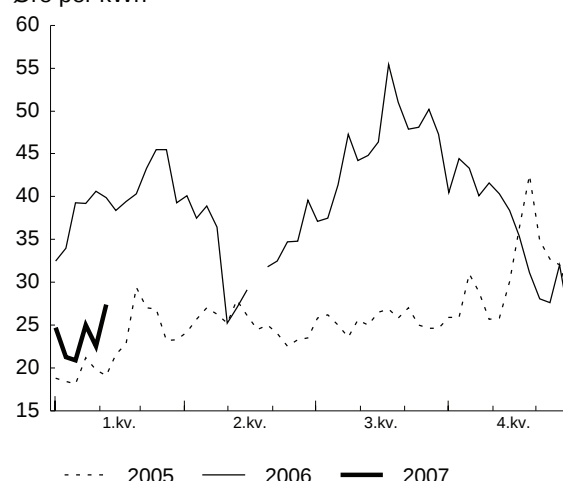
¹ Fastleddet er inkludert og er omregnet til øre/kWh for et forbruk på 20 000 kWh i året. Prisene er foreløpige.² MVA og forbruksavgift på elektrisk kraft er inkludert. MVA var 25 prosent i 2005 og i 2006, mens forbruksavgift var 9,88 øre/kWh i 2005 og 10,05 øre/kWh i 2006. Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges vassdrags- og energidirektorat.

markert er av stor betydning for Norge, fordi det bidrar til en mer stabil krafttilgang. Når fyllingsgraden i magasinene er lav, kan elkraft importeres til Norge.

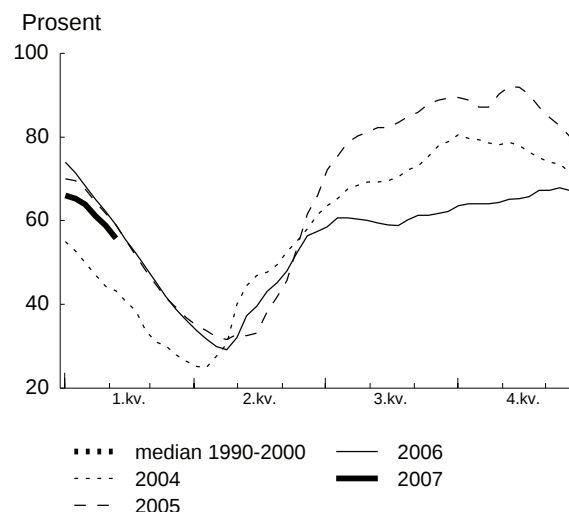
Norge hadde en netto elkraftimport på 0,9 TWh i 2006, importen var 9,8 TWh og eksporten 8,9 TWh. I 2005 var situasjonen motsatt ved at Norge eksporterte netto 12,0 TWh. I alle de fire siste månedene i 2006 ble det importert mer elkraft enn hva som ble eksportert. Lav produksjon innenlands bidro til høyere priser sammenliknet med resten av det nordiske markedet. Nettoeksporten i perioden 2000-2005 var i gjennomsnitt nesten 3 TWh per år, mens årlig gjennomsnitt for nettoeksporten i 1990-årene var 2,8 TWh.

Lavere strømforbruk

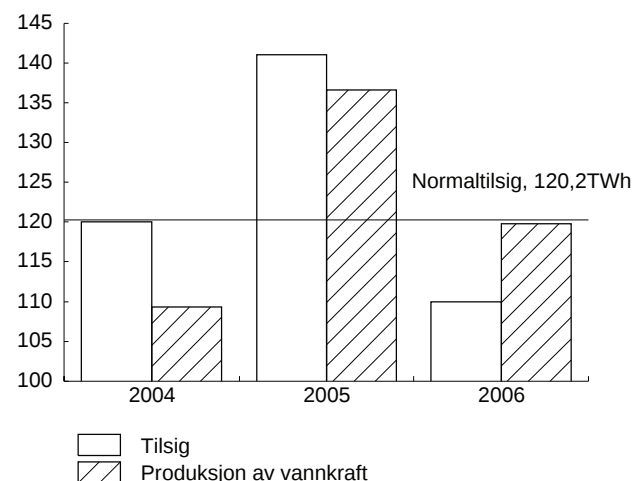
Netto elektrisitetsforbruk på fastlandet i 2006 var på 112,0 TWh, en nedgang på 1,8 prosent sammenliknet med 2005. Av dette utgjorde forbruk i kraftintensiv industri 32,9 TWh. Forbruket av elektrisitet innenfor kraftintensiv industri (kjemiske råvarer, stål, ferrolegeringer og metaller) gikk ned med 4,9 prosent fra

Systempris på elektrisk kraft, uketall Uke 1 2005 - uke 6 2007

Kilde: Nord Pool.

Fyllingsgrad i vannmagasinene

Kilde: Norges vassdrags- og energidirektorat.

Kraftproduksjon og tilsig TWh

Kilde: Norges vassdrags- og energidirektorat og SSB.

Kvotemarkedet i Norge og EU

Norge og EU innførte i 2005 hvert sitt system for handel med CO₂-kvoter. Første fase av systemet varer til og med 2007, mens andre fase går fra 2008 til 2012, det vil si samme periode som Kyotoprotokollen gjelder for. I andre fase vil Norges kvotehandelssystem bli fullt ut sammenkopledd med systemet i EU. I første fase er EU-kvoter godkjent i Norge, mens EU ikke har godkjent norske kvoter.

Kvotehandling er ment å være et viktig ledd i arbeidet for å redusere utslipp av klimagasser på billigst mulig måte. EU-systemet dekker 45 prosent av EUs totale CO₂-utslipp eller vel 5 prosent av verdens totale CO₂-utslipp. Kraftsektoren er den viktigste sektoren som er inkludert i EUs kvotesystem i tillegg til enkelte energiintensive industrisektorer. Imidlertid er utslippstunge næringer som aluminiumsindustri og kjemisk industri, i likhet med andre sektorer, holdt utenfor.

Når det gjelder det norske kvotehandelssystemet, er bare rundt 10 prosent av de nasjonale CO₂-utslippene inkludert. Den lave andelen henger sammen med at Norge valgte å inkludere de samme sektorene som EU, med unntak av utslippskilder som er ilagt CO₂-avgift (for eksempel petroleumsektoren). Siden Norges kraftproduksjon så langt er CO₂-fri, ble omfanget av det norske systemet begrenset. I andre fase vil omfanget av det norske systemet trolig øke, ved at CO₂-avgiften erstattes av eller suppleres med kvoteplikt for de sektorene som inngår i EUs system. I så fall vil det norske kvotemarkedet omfatte omtrent samme andel av CO₂-utslippene som kvotemarkedet i EU.

Prisen på utslippskvoter i EU har variert svært mye. I andre halvdel av 2005 og i første kvartal i 2006 lå prisen mellom 20 og 30 Euro per tonn CO₂. I slutten av april skjedde det et dramatisk prisfall, som var en direkte følge av at utslippsdata for 2005 i de ulike medlemslandene ble offentliggjort. Disse dataene viste langt lavere utslipp enn forventet. Dermed var behovet for kvoter mindre enn tidligere anslått, og prisen

falt fra 30 til 12 Euro i løpet av en uke. I februar 2007 har kvoteprisen i EU-markedet til tider ligget under én Euro, altså på et nivå nær tre prosent av hva prisen var ett år tidligere. Det betyr at de kvotepliktige bedriftene i det norske systemet nå har mulighet for å dekke et eventuelt underskudd på kvoter til en meget lav pris.

Det er liten tvil om at EU-landene har hatt en svært romslig tildeling av kvoter i første fase. Framtidsprisen for andre fase lå rundt 15 Euro per tonn CO₂ ved inngangen til 2007. Markedet venter altså en tilstrømming av EUs kvotesystem i Kyoto-perioden.

I første fase ble nesten alle kvotene delt ut gratis til bedriftene både i Norge og EU. I andre fase har EU-kommisjonen bestemt at minst 90 prosent av kvotene må deles ut gratis, mens inntil 10 prosent kan auksjoneres ut. Denne regelen har Norge fått unntak for. Norge kan dermed auksjonere alle kvotene om det er ønskelig. EU-landene har kommet med forslag til tildeling av kvoter for andre fase gjennom såkalte nasjonale allokeringplaner (NAP), og en del av disse planene er godkjent av EU-kommisjonen. I Norge er reglene for andre fase av kvotesystemet ennå ikke fastlagt.

Det ser ut til å være en gryende erkjennelse både i Norge og i EU om at auksjonering av kvoter skaper et mer effektivt kvotemarked enn gratis tildeling. Den mye omtalte Stern Review¹ anbefaler større grad av auksjonering i EUs kvotemarked, og full auksjonering på sikt. Det er vanskelig å lage gode regler for gratis tildeling av kvoter uten å skape uheldige incentiver. Det gjelder spesielt tildeling til nye bedrifter. I tillegg kommer argumentet om at kvoteinntekter gir det offentlige finansiell handlingsrom for økt offentlig konsum eller reduserte skatter og avgifter.

¹ Stern Review (2007): Stern Review on the Economics of Climate Change. Cambridge University Press: Cambridge, United Kingdom and New York, USA.

2005. Dette forklares blant annet med nedleggelser av bedrifter innenfor næringen i 2006. Om lag halvparten av nedgangen i forbruk innenfor kraftintensiv industri skyldtes lavere elektrisitetsforbruk innenfor produksjon av jern, stål og ferrolegeringer.

Forbruket av elektrisitet innenfor alminnelig forsyning var om lag uendret fra 2005 til 2006. Middelsestemperaturen i 2006 var 1,8°C over normalen, mot 1,5°C over normalen i 2005. Dersom en temperaturkorrigerer nettoforbruket innenfor alminnelig forsyning, utgjorde det 82,6 TWh i 2006, noe som er tilnærmet det samme som i 2005. Det temperaturkorrigerte forbruket gir uttrykk for hva forbruket ville ha vært ved normale temperaturer.

I tillegg til elektrisitet brukes også oljeprodukter, ved og annen bioenergi til oppvarming i Norge. Statistikk for den foreløpige energibalansen for 2005 viser at elektrisitet utgjorde 51 prosent av det totale sluttfor-

bruket av energi, mens petroleumprodukter og biomasse (ved, avlut og avfall) utgjorde henholdsvis 35 prosent og 5 prosent.

I 2006 ble det solgt 571 millioner liter fyringsolje, en økning på 8,8 prosent sammenliknet med 2005. Økningen i salget av fyringsolje henger sannsynligvis sammen med høyere strømpriser enn i 2005. Høyere strømpriser gir husholdninger og andre aktører et motiv for å erstatte elektrisitet til oppvarming med fyringsolje. Salget av fyringsparafin var imidlertid det samme i 2006 som året før og utgjorde rundt 130 millioner liter.

Rekordhøye strømpriser

Ved fravær av flaskehalser i nettet vil det dannes en felles elkraftpris i det nordiske elkraftmarkedet, en såkalt systempris. Denne noteres på Nord Pool. I mes-teparten av tiden setter imidlertid ledningsnettet begrensninger på overføringene mellom de ulike geo-

Kraftpriser og kvotemarkedet

Norge og EU har foreløpig hvert sitt kvotemarked. Foreløpig omfattes få av aktørene i kraftmarkedet av det norske systemet. Ikke minst skyldes det at norsk kraftproduksjon i all hovedsak er basert på vannkraft. Kraftmarkedet i Norge blir imidlertid påvirket av EUs kvotemarked. En høyere kraftpris i EU-land som følge av høy kvotepris vil slå inn i den norske kraftprisen via handelen med kraft mellom Norge og utlandet. Komplexitet både i prisfastsettelsen i kraftmarkedet og i reglene for tildeling av utslippskvoter i Europa gjør det imidlertid vanskelig å fastslå hvor stor effekt kvoteprisene i Europa har på norske kraftpriser.

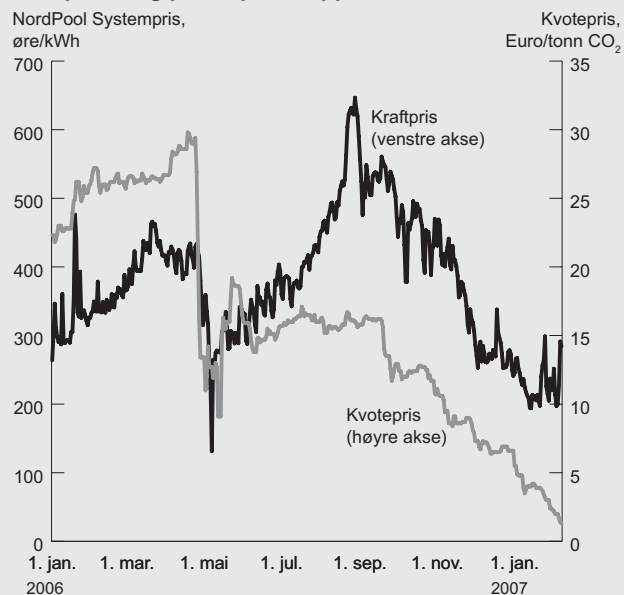
En pris på CO₂-kvoter vil isolert sett innebære at kraftverk med CO₂-utslipp ikke bare vil se på driftskostnadene i sin prissettingspolitikk, men også ta hensyn til at CO₂-kvoter har en alternativverdi. Dersom kraftprisen er bestemt av driftskostnadene ved produksjon av kullkraft, noe som bare kan være tilfelle hvis det er ledig kapasitet i systemet, vil prisen på CO₂ i stor grad overveltes i kraftprisen. Hvis det er stigende kostnader i utnyttelsen av kapasiteten, vil imidlertid ikke kvotekostnaden slå ut i tilsvarende økt kraftpris fordi markedet vil tilpasse seg til mindre kraftproduksjon. Dersom markedet er i en situasjon med begrenset produksjonskapasitet, eller i en langsiktig likevekt med optimalt tilpasset kapasitet, kan økning i CO₂-kostnader gi liten eller ingen økning i kraftprisene på kort sikt. Imidlertid vil avkastningen til produsentene bli mindre, og investeringer i ny kapasitet forsinkes. Dette fører til høyere kraftpriser på lengre sikt. På årsbasis er det nordeuropeiske kraftmarkedet fortsatt preget av en del ledig kapasitet, men dette varierer over året og over døgnet, og fra land til land.

I Norge er kraftprisen i stor grad bestemt av vannverdien i vannkraftverkene, det vil si alternativverdien for vannet i magasinene. Denne verdien påvirkes delvis av kraftprisen i våre naboland, men også av overføringskapasiteten mellom Norge og andre land. Dersom denne kapasiteten er maksimalt utnyttet, vil en endring i kraftprisene i våre naboland i mindre grad påvirke den norske prisen. I stedet vil norske forhold, spesielt nivået på vannmagasinene, bestemme prisen. I så fall vil økte CO₂-kostnader i termiske kraftverk ikke påvirke kraftprisen i Norge i særlig grad.

Den norske kraftprisen kan også påvirkes av endrede brenselpriser internasjonalt. Gjennom 2005 steg gassprisen betydelig, og dette fortsatte gjennom første kvartal i 2006. Deretter har gassprisen falt noe fram mot sommeren, og for resten av året har den stabilisert seg om lag på nivået ved inngangen til 2006.

Figuren viser prisutviklingen for CO₂-kvoter og kraft i Norge (Nord Pool) gjennom 2006. Den indikerer at den norske kraftprisen utover våren i store trekk fulgte bevegelsene til kvoteprisen. Men relativt sterk tapping av vannmagasinene medførte at kraftprisen steg noe raskere enn kvoteprisen utover våren. I slutten av april falt kvoteprisen sterkt, se egen boks, og kraftprisen fulgte etter. En del av fallet i kraftprisen kan også skyldes den relativt store nedgangen i gassprisen, et generelt fall i kullprisene, samt snøsmelting med stort omfang av produksjon av elvekraft, hvor det ikke er noen lagermulighet for vannet. Utover sommeren falt kvoteprisen videre, mens kraftprisen steg kraftig. Da var det en

Kraftpriser og priser på utslippskvoter

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

stadig strammere vannbalanse, og etter hvert også manglende oppstart av kjernekraftverk og begrenset kabelkapasitet i handel med nabolandene som dominerte prisutviklingen. Etter hvert som mer termisk kapasitet kom inn og vannbalansen bedret seg, falt prisen i kraftmarkedet.

Selv når kraft- og kvoteprisen beveger seg i takt, kan det være vanskelig å fastslå i hvilken grad kvoteprisen slår inn i kraftprisen. For eksempel vil lavere etterspørsel etter kraft i Europa normalt føre til fallende kraftpriser. Indirekte gir det ytterligere fall i kvoteprisen, fordi det blir mindre behov for kullkraftproduksjon. Denne effekten har vært spesielt tydelig rundt årsskiftet, da mildværet over store deler av Europa førte til fallende kraft- og kvotepriser.

På lang sikt vil trolig økte CO₂-kostnader i enda større grad slå ut i kraftprisen, ettersom nye termiske kraftverk vil trenge høyere kraftpris enn tidligere for å bli lønnsomme. Reglene for tildeling av utslippskvoter er imidlertid utformet slik at nye kraftverk får tildelt store mengder kvoter gratis. Tildelingen av kvoter varierer mellom land, men i de fleste land vil alle nye verk få tildelt kvoter som svarer til langt over halvparten av de kvotene de trenger. Nye tyske kullkraftverk får for eksempel tildelt om lag 90 prosent av behovet. Dermed trenger ikke nye verk så mye høyere kraftpris enn tidligere for å bli lønnsomme, og kvoteprisen slår bare i liten grad over i kraftprisen. Det blir heller ikke optimalt å tilpasse seg slik at marginalkostnaden ved å redusere utslipp er lik kvoteprisen.

Eksisterende kraftverk får naturlig nok også tildelt store mengder gratis kvoter basert på utslipp i tidligere år. Det kan tenkes at disse kraftverkene ser for seg at framtidige tildelinger av kvoter vil bli basert på dagens utslipp. I så fall vil de være mindre fristet til å redusere sine utslipp. Dersom de legger ned driften, vil de uansett miste framtidige kvoter, noe som gjør det mindre lønnsomt å legge ned for eksempel gamle kullkraftverk enn om kvotene ble auksjonert.

Klimapolitikk og teknologiutvikling

FNs klimapanel har nå slått fast at temperaturøkningene vi har observert de siste 50 årene med minst 90 prosent sannsynlighet er menneskeskapte. Dersom ikke noe gjøres for begrense utslippene, vil temperaturøkningene akselerere. Det er derfor en relativt unison anbefaling fra forskere på tvers av faggrenser at tiltak iverksettes for å redusere utslippene.

Mer enn 80 prosent av verdens energiforsyning er basert på kull, olje eller gass som danner den viktigste drivhusgassen, CO₂, ved forbrenning. Det finnes mange muligheter for å redusere utslippene. Man kan erstatte fossile brenslers med kjernekraft eller fornybar energi, man kan spare på bruken av energi i bygninger, i prosesser og til transport, eller fange inn og lagre CO₂-avgassene slik at de ikke slippes ut i atmosfæren. De fleste eksperter mener at CO₂-fangst vil ha en svært viktig rolle å spille i den fremtidige klimapolitikken, og for Norges del er det CO₂-fangst fra gasskraftverk som har vært mest aktuelt.

Per i dag eksisterer det ingen gasskraftverk med CO₂-fangst til tross for at det på tegnebrettet finnes mange ideer for å få dette til. Utfordringen er ikke først og fremst selve lagringen av CO₂, men det å skille ut CO₂ før eller etter forbrenningen av naturgassen. Det er ingen enighet om hva som vil være den beste metoden, og alle metodene har sine ulemper, noe som gjør CO₂-fangst både dyrt og komplisert. Det er imidlertid ventet at kostnadene ved CO₂-fangst vil falle ettersom man får prøvet ut de ulike metodene og får videreført de beste.

Den internasjonale kvoteprisen på CO₂-utslipp i dag er for lav til at CO₂-fangst lønner seg. Det er dermed liten grunn for potensielle gasskraftselskaper til å prøve ut teknologien i stor skala på eget initiativ. Videre virker det som private teknologifirmaer er avventende til å drive egen forskning og utvikling av teknologien. Dette er forståelig så lenge det råder stor usikkerhet om når et fremtidig marked for teknologien vil oppstå og om hvor stort et slikt fremtidig marked vil være.

Dersom norske myndigheter likevel ønsker at CO₂-fangstteknologien skal videreutvikles, er det i prinsippet tre tiltak de kan benytte. For det første kan de regulere norsk gasskraftproduksjon strengere enn europeisk gasskraftproduksjon, slik at den implisitte prisen på CO₂-utslipp blir tilstrekkelig høy i Norge. For det andre kan de støtte forskning og utvikling (FoU) av CO₂-fangstteknologien. For det tredje kan de subsidiere gasskraftselskap slik at det blir lønnsomt for disse å bygge fullskala CO₂-fangst anlegg. Alle tiltakene vil kunne gi teknologisk utvikling. Spørsmålet er hvordan man kan kombinere tiltakene mest mulig effektivt slik at man både får mest mulig utslippsreduksjoner og teknologisk utvikling per krone.

Innenfor energioekonomi blir teknologisk utvikling analysert på to ulike måter. Den ene måten tar utgangspunkt i såkalte læringskurver og er mye brukt i analyser av hele energisystemet. En læringskurve angir en fallende sammenheng mellom kostnaden ved å ta i bruk en energiform og i hvilket omfang energiformen har vært tatt i bruk tidligere. Analyser basert på læringskurver anbefaler derfor ofte at myndighetene støtter implementering av ny teknologi siden kostnadene ifølge teorien faller raskere jo mer teknologien benyttes.

Selv om argumentet kan virke rimelig, er det langt fra uproblematisk. For det første vil utstrakt støtte til implementering av ny energiteknologi stimulere til økt energiproduksjon og dermed føre til lavere sluttbrukerpriser på energi. For å stimulere til energisparing, er det viktig at energiprisen er høy. Videre råder det stor usikkerhet om hvor stort læringspotensialet egentlig er. Det er for eksempel usikkert om landbaserte vindmøller faktisk blir billigere dersom Norge støtter installasjon av slike. For alt vi vet, kan læringspotensialet for landfaste vindmøller i stor grad være uttømt.

En annen spesiell egenskap med læringskurver er at teknologiske forbedringer ikke koster noe i seg selv, de bare skjer ettersom erfaringene med en teknologi akkumuleres. Noen mener derfor at de ikke beskriver teknologisk utvikling på en realistisk måte. Deres utgangspunkt er at separate ressurs må settes til side for å drive målrettet FoU slik at kostnadene reduseres. FoU kan være laboratorieeksperimenter hvor deler av prosessen testes ut, eller bygging av komplette småskalaanlegg dvs. demonstrasjonsanlegg hvor hele teknologien kan testes ut.

Analyser av FoU konkluderer gjerne med at myndighetene bør dekke deler av bedriftenes FoU-utgifter dersom det er positive eksterne effekter knyttet til FoU. Den vanligste årsaken til slike effekter er at ny kunnskap skaffet til veie gjennom FoU kommer andre bedrifter til gode, uten at bedriften som drev FoU virksomheten blir kompensert for dette. Dette fører til at FoU-innsatsen blir for liten vurdert for samfunnet som helhet. Slike positive eksterne effekter vil være større jo vanskeligere det er å beskytte nyvinninger med patenter. En annen grunn til å støtte forskning, utvikling og utprøving er at det kan gi nasjonal teknologiindustri et konkurransefortrinn på fremtidige internasjonale markeder for CO₂-fangst. Gitt de mange ulike, lovende konseptene for CO₂-fangst bør myndighetene unngå å velge å støtte kun én av teknologiene. Ved å kombinere en streng klimapolitikk med en FoU-støtte som er åpen for alle teknologier, vil myndighetene kunne la markedet velge den beste teknologien samtidig som man fremmer CO₂-fangst.

Et spørsmål er hvorvidt det er mulig å føre en strengere klimapolitikk i Norge enn i andre land for å skape et eget norsk marked for CO₂-fangst. Det innebærer at Norge må ha en høyere strømpris enn i utlandet, noe det virker vanskelig å få politisk aksept for. En høyere elektrisitetspris i Norge vil bare være oppnåelig dersom overføringskapasiteten for elektrisitet mellom Norge og Norden/Europa er begrenset. I motsatt fall vil det nordiske markedet fungere som ett marked med én pris. Den vil bli noe høyere som følge av særnorske reguleringer, samtidig som vi får en konkurransevidning i favør av utslippsintensiv kraftproduksjon i andre land, slik som produksjon basert på kull i Danmark. Siden klimaproblemet er globalt, vil gevinsten vi oppnår i reduksjonen av norske utslipp lett bli spist opp av økte utslipp i andre nordiske land, med mindre man får i stand et avtaleverk for hele det nordeuropeiske kraftmarkedet. Gjennom felles reguleringer skapes det et marked for nye teknologier. Ved å la de ulike teknologiene konkurrere med hverandre, kommer vi høyst sannsynlig nærmere målet om mest mulig utslippsreduksjoner per krone.

grafiske områdene og da beregnes egne priser for de ulike regionene. I 2006 var gjennomsnittlig systempris for elektrisk kraft på Nord Pool 39,1 øre/KWh. Dette er den høyeste gjennomsnittsprisen som noensinne er registrert og en økning på 66,4 prosent sammenliknet med 2005, hvor gjennomsnittlig systempris var 23,5 øre/KWh. Blant de nordiske landene var kraftproduksjonen i 2005 størst i Sverige og Norge, som sto for om lag 75 prosent av den samlede nordiske produksjonen. Mens nesten hele det norske kraftsystemet består av vannkraft, er nesten halvparten av elektrisitetsproduksjonen i Sverige basert på vannkraft. Nedbørsmengdene har dermed stor innvirkning på systemprisen. Lavere nedbørsmengder i 2006 enn i 2005 resulterte i lavere tilslag til norske og svenske vannmagasiner og elvekraftverk, noe som igjen bidro til lavere produksjon og høyere systempris. Gjennomsnittlig pris på fossile brensler var høyere i 2006 enn i 2005. Dette kan også ha påvirket systemprisen, siden økt olje-, kull- og gasspris fører til høyere produksjonskostnader i varmekraftverk, som baserer produksjonen på fossile energikilder. Årest høyeste systempris var 64,7 øre/kWh og ble notert 28. august.

Kraftselskapene, som leverer kraft til sluttbrukermarkedet, kan kjøpe eller selge kraft til prisen som fastsettes i elspotmarkedet på Nord Pool. Systemprisen utgjør derfor et viktig referansepunkt for fastsettelsen av priser på kontrakter til sluttbrukermarkedet. Foreløpige tall fra den kvartalsvise prisstatistikken viser at total strømpris for husholdninger medregnet avgifter og nettleie var 91,5 øre/KWh i gjennomsnitt for 2006. Det er 16,7 øre/kWh høyere enn i 2005 og om lag 5 øre/kWh mer enn i 2003, som er det forrige rekordåret for kraftpriser. Kraftpris og nettleie uten avgifter var henholdsvis 41,3 og 23,8 øre/KWh i gjennomsnitt, mens avgifter i alt utgjorde 26,4 øre/KWh.

Primærnæringene

Foreløpige tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap viser at produksjonen i primærnæringene var uendret fra 2005 til 2006, målt i faste priser. Produksjonen økte i jordbruk og fiskeoppdrett, mens skogbruk samt fiske og fangst viste nedgang. I 2006 utgjorde bruttoproduktet i primærnæringene 1,4 prosent av bruttonasjonalproduktet. Antall utførte timeverk i primærnæringene fortsetter å falle. Etter en nedgang på 3,5 prosent fra 2005 til 2006 utgjorde utførte timeverk i primærnæringene 4,4 prosent av utførte timeverk i økonomien som helhet i 2006.

Jordbruk og skogbruk

Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet økte produksjonen i jordbruket med 3,1 prosent fra 2005 til 2006, målt i faste priser. I 2006 utgjorde jordbrukets bruttoprodukt 11 milliarder kroner av samlet bruttonasjonalproduktet på 2 148 milliarder kroner.

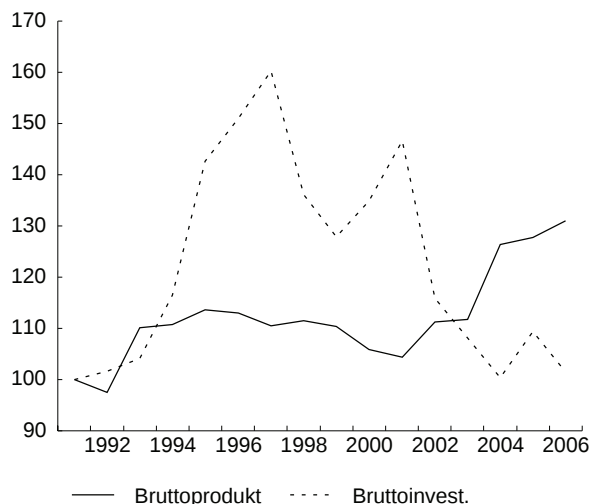
På landsbasis var avlingene i jordbruket i 2006 under et gjennomsnittså. Det var store områdevis variasjo-

ner med lave gjennomsnittsavlinger i det indre Østlandsområdet, og avlinger over et gjennomsnittså på Vestlandet og i Sør-Trøndelag. Den totale kornavlingen i 2006 er beregnet til vel 1,2 millioner tonn. Dette er 5 prosent mindre enn i 2005. Kornarealet minket noe, og gjennomsnittsavlingen per dekar var 2 prosent under nivået i 2005. På slutten av 1990-tallet ble jordbrukerne påført betydelige inntektstap på grunn av overproduksjon av husdyrprodukter, det vil si at produksjonen var høyere enn det som var mulig å selge til de priser som var avtalt i jordbruksavtalen. I perioden 2001-2004 var markedet i langt større grad i balanse. I 2005 økte overproduksjonen igjen, mest for svinekjøtt, men også for sau-/lammekjøtt, korn og egg. Eksport var ikke lønnsomt, og overproduksjon medførte reduserte produktpriser og økt omsetningsavgift. Omsetningsavgiften, som er hjemlet i Omsetningsloven, betales av primærprodusentene for å finansiere markedsreguleringstiltak. I 2006 fortsatte overproduksjonen av svinekjøtt, og den lå på om lag 7 prosent av totalproduksjonen. Det var også noe overskudd av storfekjøtt og korn. Budsjettnemnda for jordbruket har anslått at reduserte produktpriser og økt omsetningsavgift på grunn av overproduksjon påførte jordbruket et tap på snaut 500 millioner kroner i 2006. 70 prosent av tapet gjaldt svinekjøtt, og regnet per kg utgjorde det 3,00 kroner.

Antall jordbruksbedrifter og sysselsettingen i jordbruket har vist sammenhengende nedgang over mange år. I femårsperioden 2001-2006 ble antall bedrifter redusert med 22 prosent. Jordbruksarealet til de nedlagte bedriftene blir vanligvis leid bort som tilleggsjord til aktive bedrifter, noe som viser seg i statistikken ved en tendens til at jordbruksbedrifter med mer enn 200 dekar øker i antall. Over noen år har det skjedd en betydelig sammenslåing av jordbruksbedrifter ved at to eller flere tidligere selvstendige enkeltpersonforetak har gått sammen og dannet ett ansvarlig selskap, særlig innen melkeproduksjonen. Ved etablering av samdrift bygges det ofte ny driftsbygning som gir mulighet for mer effektiv drift. En annen fordel ved samdrift er bedre muligheter for ferie og fritid for deltakerne.

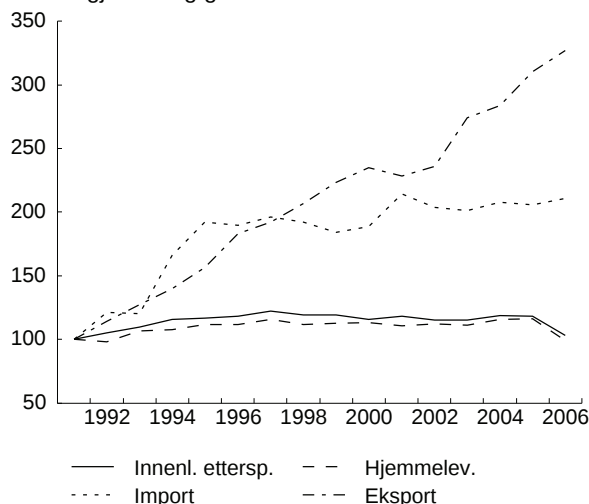
For 2006 har Budsjettnemnda for jordbruket budsjettert med 63 000 årsverk i jordbruket. Siden 2001 er antall årsverk redusert med 12 900, noe som tilsvarer en gjennomsnittlig årlig nedgang på 3,4 prosent i femårsperioden. Jordbrukarealet er stabilt eller svakt synkende etter en periode med økning som forklares av økte arealer til eng og beite. Når en ser bort fra variasjoner som skyldes været, har den samlede produksjonen av plante- og husdyrprodukter endret seg lite de siste årene. Det har dermed skjedd en betydelig økning i arbeidsproduktiviteten siden antall årsverk er redusert. Viktige årsaker er nedlegging av små bedrifter, samt spesialisering og økning av produksjonen i de gjenværende bedriftene. Ifølge Budsjettnemnda minket kapitalkostnadene (kapitalslit, leasing og real-

Produksjon og investering i primærnæringene 1991=100

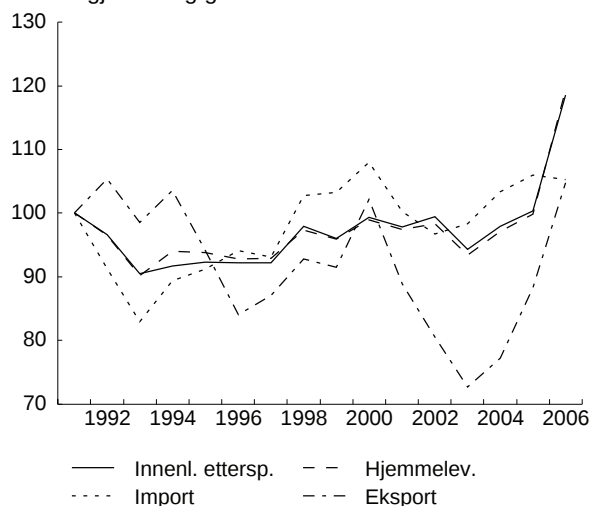
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Volumutviklingen for varer fra primærnæringene Sesongjustert og glattet. 1991=100

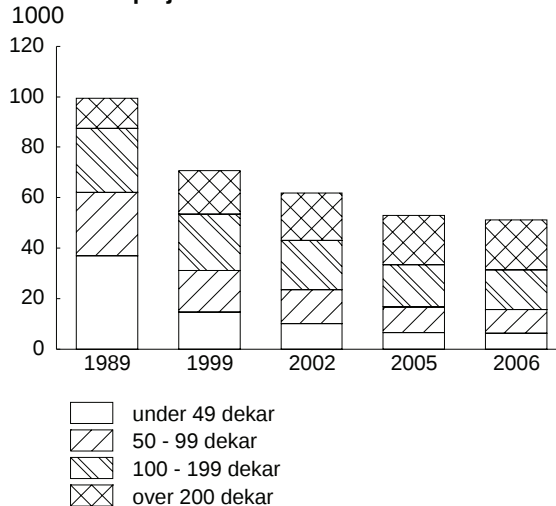
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Prisutviklingen for varer fra primærnæringene Sesongjustert og glattet. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Antall jordbruksbedrifter etter størrelsen på jordbruksarealet i drift

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

rentekostnad) med 3,8 prosent fra 2004 til 2005, vesentlig på grunn av reduksjon i realrenta. Driftskostnadene (innkjøpt fôr, drivstoff, vedlikehold av maskiner og bygninger mv.) økte med 2,2 prosent. Fra 2005 til 2006 har Budsjettmemnda budsjetttert med en økning på 3,0 prosent for kapitalkostnadene og 2,7 prosent for driftskostnadene. Det er tegn på økende investeringer, og omfanget av leasing av maskiner og redskaper er økende.

Jordbruksoppgjøret i 2006 ga små endringer i målprisene for jordbruksproduktene. Målprisene er de prisene bøndene i følge avtalen har rett til å ta i gjennomsnitt over året gitt enkelte forutsetninger om markedene. Samlet kan prisene økes innenfor en ramme på 40 mill. kroner. For svinekjøtt ble målprisen satt ned med 1 krone per kg på grunn av overproduksjon. De øvrige produktene har uendret pris eller en økning.

For budsjettåret 2007 vil overføringene fra staten øke med 220 millioner kroner, fra 11 046 millioner kroner i 2006. I avtalen inngår ledige midler og innsparinger fra 2005 og 2006 på 165 millioner kroner. Skatt er ikke forhandlingstema i jordbruksoppgjøret, men virkningen på inntekt før skatt av økt jordbruksfradrag fra 2006 til 2007 inngår, og dette er beregnet til 425 millioner kroner. Jordbruksfradraget ble innført fra og med inntektsåret 2000 og gjelder for personer med positiv næringsinntekt fra jordbruket. Fradraget består av et fast beløp pluss en prosentandel av den overskytende næringsinntekten, begrenset oppad til et maksimumsfradrag. Både det faste beløpet, prosentandelen og maksimumsfradraget er justert over tid. Maksimalt fradrag var 18 000 kroner per jordbruksbedrift for inntektsåret 2000. Fra 2006 til 2007 øker det maksimale fradraget fra 71 500 kroner til 142 000 kroner.

Jordbruk, jakt og viltstell. Produksjon og faktoretterspørsel.
Milliarder kroner og prosentvis endring fra året før

	Mrd.kr	Volum		Pris	
	2006	2005	2006	2005	2006
Produksjon	24,5	-3,3	3,1	-0,7	-0,3
Produktinnsats	13,5	-2,5	-4,8	2,0	4,4
Bruttoprodukt	11,0	-4,3	13,0	-4,0	-5,1
Bruttoinvesteringer	4,7	7,2	-9,8	0,6	2,0
Timeverk ¹	112,8	-3,7	-4,1	..	..

¹ Mill. utførte timeverk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedsutviklingen for jordbruksvarer, jakt og viltstell.
Milliarder kroner og prosentvis endring fra året før

	Mrd.kr	Volum		Pris	
	2006	2005	2006	2005	2006
Produksjon	24,7	-3,0	2,8	-0,7	-0,4
Eksport	0,4	-9,4	31,5	-1,8	3,1
Hjemmeleveranser	24,2	-2,9	2,4	-0,7	-0,4
Import	5,5	-0,6	12,3	3,4	-0,8
Innenlandsk anvendelse	29,7	-2,6	4,1	-	-
Lagerendringer	1,1	-0,7	4,8	..	..
Innenlandsk etterspørsel	28,6	-1,8	-0,7	-0,1	-0,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

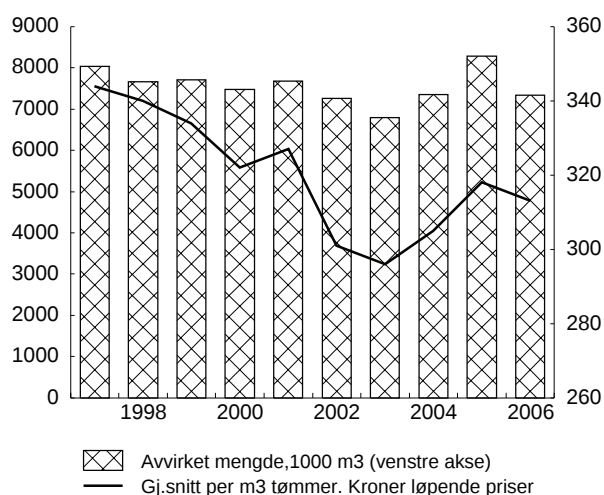
Jordbruksbedrifter etter organisasjonsform

	Jordbruks- bedrifter i alt	Enkelt- person	Ansvarlig selskap	Aksjeselskap, stiftelse, staten, fylkes- kommune, kommune mv.
1999	70 740	69 959	462	319
2000	68 539	67 645	578	316
2001	65 607	64 485	749	373
2002	61 890	60 044	1 398	448
2003	58 231	56 308	1 565	358
2004	55 507	53 376	1 813	318
2005	53 003	50 476	2 184	343
2006*	51 199	48 432	2 434	333

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Over en del år har tilskuddene til husdyrproduksjon blitt endret i retning av mindre differensiering med hensyn til besetningsstørrelse, fordi det var et ønske om effektivisering. Nå er signalene at omstruktureringen har gått fortere enn ønskelig, og tilskuddene ble derfor økt for de første dyrene i hver besetning. For å bremse gjengroingen av kulturlandskapet, ble det innført et nytt tilskudd til husdyr på beite innenfor en bevilgning på 125 millioner kroner. Fra 1. januar 2007 avvikles markedsreguleringen for fjørfekjøtt. Foreløpige tall fra Budsjettneemnda for jordbruket viser at vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk, eksklusive effekten av jordbruksfradraget, økte med 400 kroner fra 2004 til 2005, til 152 900 kroner. Fra 2005 til 2006 er økningen budsjettet til 4 200 kroner per årsverk.

Jordbruk inngår i de pågående forhandlingene i WTO (Doha-runden), som omfatter tollsatser, internstøtte, avskaffelse av eksportsubsidier og spesiell behandling

Skogbruk. Avvirkning av tømmer for salg og
gjennomsnittspris per m³ solgt tømmer.

Kilder: Statistisk sentralbyrå.

av u-land. Forhandlingene vil trolig medføre en liberalisering av handelen med jordbruksvarer og kan dermed få stor betydning for jordbruket i Norge. Minis-termøtet i Hongkong i desember 2005 la opp til å avslutte forhandlingene i løpet av 2006. I videre forhandlingsmøter i første del av 2006 klarte ikke forhandlerne å bli enige, og i slutten av juli ble forhandlingene suspendert på ubestemt tid.

I skogbruket falt produksjonen med 13 prosent fra 2005 til 2006, målt i faste priser, i følge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet. Produksjonen i skogbruket var dermed tilbake til 2004-nivå. I 2006 utgjorde skogbrukets bruttoprodukt snaut 5 milliarder kroner av samlet bruttonasjonalprodukt på 2 148 milliarder kroner.

Det ble i 2003 avvirket 6,8 millioner m³ tømmer for salg, det laveste kvantumet siden midten av 1970-årene. Fra 2003 til 2004 økte avvirkningen med 8,3 prosent og med ytterligere 12,7 prosent fra 2004 til 2005. Avvirkningen i 2006 ser ut til å bli 7,3 millioner m³, om lag det samme som i 2004. En viktig årsak til nedgangen fra 2005 er den milde og våte høsten i 2006, som ga svært vanskelige driftsforhold. Første-håndsverdien av tømmeret solgt i 2006 var 2,3 milliarder kroner. Foreløpige beregninger viser at skogeierne fikk 313 kroner i gjennomsnitt per m³ solgt tømmer, 5 kroner mindre enn i 2005. Noe av nedgangen skyldes mindre andel sagtømmer. Stor byggeaktivitet i Norge og økt etterspørsel etter trelast ellers i Europa førte til prisoppgang på sagtømmer på slutten av året. Importen av tømmer (gran og furu) minket med 0,6 mill. m³ fra 2005 til 2006 til 1,8 millioner m³. Det meste av tømmeret ble importert fra Sverige. I tillegg til import av gran og furu har det de siste årene blitt importert 0,5-0,6 mill. m³ eukalyptus til treforedlings-industrien. I 2006 ble det eksportert vel 0,7 millioner m³ tømmer, og nesten alt gikk til Sverige.

Fiske, fangst og fiskeoppdrett

Produksjonen i fiske, fangst og fiskeoppdrett økte med 0,8 prosent fra 2005 til 2006, målt i faste priser, ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall. I 2006 utgjorde bruttoproduktet i næringen 14 milliarder kroner av samlet bruttonasjonalprodukt på 2 148 milliarder kroner. Eksportverdien av all fisk og skalldyr utgjorde 34 milliarder kroner i 2006, mens verdien av importen var 2,3 milliarder kroner.

Samlet fangstmengde for de tradisjonelle havfiskerierne har gått ned siden 2002. Fra 2005 til 2006 var nedgangen 6,2 prosent, til 2,2 millioner tonn. Mye av nedgangen skyldes mindre fangst av fisk til produksjon av mel, olje og fôr. Det var særlig mindre fangst av kolmule og lodde siste året.

Går vi tilbake til 2003, var prisene lave og førstehåndsverdien av fangsten utgjorde 8,9 milliarder kroner. I 2004 og 2005 økte førstehåndsverdien av fangsten betydelig, mens den falt svakt i 2006. Samlet fangstverdi i 2006 var 12 milliarder kroner. Prisene på makrell og sild økte betydelig fra 2004 til 2005, men falt tilbake til 2004-nivå i 2006. Fangstmengden gikk også ned, og samlet verdi av makrell- og sildefisket falt med 26 prosent, tilsvarende 1,1 milliarder kroner. For torsk har fangsten vært stabil de siste årene, mens prisene har steget. Den samlede verdien av torskefangsten utgjorde 3,3 milliarder kroner i 2006, som tilsvarende 28 prosent av samlet fangstverdi. Gode fangstforhold ga økt fangst av sei i 2006, og sammen med økt pris ga dette en samlet fangstverdi på 1,4 milliarder kroner. Fangsten av reker har minnet hvert år siden 2002 og utgjorde i 2006 bare 55 prosent av mengden i 2002. I 2006 ble to tredeler av samlet fangst konsumert direkte. Resten ble brukt til mel, olje, fôr, agn og annet. Konsumandelen er så å si uendret fra 2005, men 10 prosentpoeng større enn i 2003 og 2004.

Laks utgjør om lag 90 prosent av mengden solgt fisk fra norske oppdrettere. Ørret utgjør mesteparten av den resterende mengden, men andelen har gått ned de siste årene. Andre fiskeslag, hvorav torsk er viktigst, utgjør om lag 1 prosent av totalt kvantum. Fersk laks er den viktigste eksportvaren for oppdrettsnæringen. Fra 2000 til 2003 sank eksportprisen med 33 prosent, mens eksportert mengde økte med 19 prosent. Fra 2003 til 2006 steg prisen med hele 50 prosent, hvorav omtrent halvparten av prisstigningen fant sted siste året. Eksportert mengde har også fortsatt å stige hvert år, men økningen fra 2005 til 2006 var bare 2 prosent, mot nesten 14 prosent fra 2004 til 2005. Samlet verdi av eksportert fersk laks utgjorde 13 milliarder kroner i 2006, en økning på 24 prosent fra året før. Prisøkningen for fersk laks de senere årene skyldes i hovedsak økt etterspørsel, særlig i det europeiske markedet. Det ser ut til å være en trend mot at fersk laks etterspørres i større grad enn fryst, og det er en fordel for norske oppdrettere med sin nærhet til det europeiske markedet. I 2006 kan prob-

Fiske, fangst og oppdrettsnæringen. Produksjon og faktoreterspørsel. Milliarder kroner og prosentvis endring fra året før

	Mrd.kr 2006	Volum		Pris	
		2005	2006	2005	2006
Produksjon	30,9	5,1	0,8	12,1	12,3
Produktinnsats	16,9	7,3	1,5	3,1	6,1
Bruttoprodukt	14,0	1,5	-0,4	27,1	21,0
Bruttoinvesteringer	1,6	20,1	-0,9	6,8	5,7
Timeverk ¹	28,0	-5,7	-1,0	..	..

¹ Mill. utførte timeverk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedsutviklingen for fiske, fangst og oppdrettsnæringen. Milliarder kroner og prosentvis endring fra året før

	Mrd.kr 2006	Volum		Pris	
		2005	2006	2005	2006
Produksjon	26,5	5,3	0,9	12,2	12,4
Eksport	12,1	9,3	4,0	15,7	18,6
Hjemmeleveranser	14,5	2,3	-1,6	9,4	6,6
Import	0,6	-38,5	-4,8	31,2	5,0
Innenlandsk anvendelse	15,1	0,1	-1,7	10,2	6,6
Lagerendringer	1,3	2,9	-5,4	..	..
Innenlandsk etterspørsel	13,8	-3,3	4,5	10,7	4,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fiske og fangst. Fangstmengde og førstehåndsverdi, etter fiskeslag. 2006

Fiskeslag/ skalldyr	Fangstmengde, 1000 tonn	Førstehåndsverdi, mill. kr
Torsk	220	3 276
Sild	710	2 244
Sei	256	1 390
Makrell	122	976
Kolmule	642	773
Hyse	71	771
Reke	38	585
Andre	184	1 581
I alt	2 244	11 597

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

lemer i oppdrettsnæringen i Chile, som er den andre store eksportøren av oppdrettsfisk, ha forsterket prisøkningen. Det eksporteres også betydelige kvanta fryst laks og fersk og fryst ørret. Kvantumet av fryst laks økte noe siste året, men kvantumet var likevel mindre enn i 2003 og 2004.

EU er viktigste marked for norsk oppdrettsfisk. I 2006 gikk 72 prosent av den eksporterte oppdrettsfisken til EU-landene. Andelen økte med 3,6 prosentpoeng siste året. Adgangen til dette markedet har i mange år vært påvirket av EUs forsøk på å begrense importen av norsk oppdrettsfisk ved bruk av ulike handelspolitiske virkemidler for å beskytte særlig skotske oppdrettere. I januar 2006 vedtok EU nye antidumpingtiltak mot import av oppdrettslaks fra Norge. Disse har form av minstepriser på forskjellige typer laks, og tiltakene har i utgangspunktet en varighet på fem år. I februar 2006 besluttet Regjeringen å bringe EUs antidumpingtiltak mot norsk laks inn for tvisteløsning i WTO. WTO inn-

kalte til første høringsmøte i desember 2006. Norsk ørret har også hatt en straffetoll inn til EU på 19,9 prosent siden mars 2004. Denne tollene inngår ikke direkte i saken Norge har reist i WTO.

Eksporten av laks til Russland ble nær fordoblet fra 2003 til 2005. Fra 1. januar 2006 innførte imidlertid Russland et generelt importforbud mot norsk fersk laks på grunn av angivelig uakseptabelt høyt innhold av kadmium og bly. Forbudet omfattet ikke import av fryst laks. I løpet av året kom eksporten av fersk norsk laks til Russland i gang igjen, men bare fra godkjente anlegg. Som følge av de nevnte forholdene sank eksporten av oppdrettsfisk fra Norge til Russland fra 70 000 tonn i 2005 til 50 000 tonn i 2006, og andelen oppdrettsfisk eksportert til Russland sank fra 15 til 10 prosent.

Utenriks sjøfart

Produksjonen i utenriks sjøfart målt i løpende priser vokste med 3,2 prosent fra 2005 til 2006. Veksten skyldes en økning i prisene på 5,0 prosent, mens volumet sank med 1,7 prosent. En årsak til den negative volumveksten har vært utflagging av norske rederier. Ifølge Rederiforbundet ser det ut til at nedgangen i volum stoppet opp i løpet av 2006, regnet i antall skip og dødvekttonn.

Bruttoinvesteringene, som lå på et lavt nivå fra 2002 til 2004, har tatt seg opp de to siste årene målt i faste priser. I utenriks sjøfart ble det foretatt bruttoinvesteringer i fast realkapital for 18,6 milliarder kroner i 2006. Målt i faste priser tilsvarer dette en økning på 5,8 prosent fra året før.

Sysselsettingen i næringen, som også omfatter utenlandske sjøfolk på norske skip, økte noe i løpet av året. Antall sysselsatte, selvstendige og lønnstakere er foreløpig beregnet til 45 600 for 2006, mot 45 100 i 2005.

Gjennomsnittlige fraktrater for de tre største skipsgruppene VLCC, Suezmax og Aframax falt noe i 2006 sammenlignet med 2005, men de er fortsatt på et høyt nivå historisk sett. Tankmarkedet er meget følsomt overfor svingninger i verdensmarkedet for olje, ettersom frakt av olje står for mesteparten av frakttinntektene.

Fraktratene for tørrlast på verdensmarkedet gikk opp i andre halvår i 2006 sammenlignet med tilsvarende periode i 2005. Vekst i ståindustrien og høyere forbruk av kull har bidratt positivt til utviklingen i fraktratene for tørrlast. Utviklingen i Kina er viktig, og den sterke økonomiske veksten i Kina fortsatte i 2006. Tendensen fra de siste årene med store svingninger i tørrlastratene, fortsatte også i 2006, noe som kan skyldes mange delmarkeder med variasjon i tilbud og etterspørsel.

Kort om utenriks sjøfart

Utenriks sjøfart er en internasjonal næring. Et skip kan eies av et selskap i ett land, drives av et selskap i et annet land, og være registrert i et tredje. Eierstrukturen er ofte kompleks, og bidrar til at det i praksis er vanskelig å skille ulike lands sjøfartsvirksomhet. Nasjonalregnskapet regner inntekter og utgifter knyttet til driften av et skip som driftsinntekter og -utgifter for Norge dersom operatøren av skipet er norsk. Norske selskapers inntekter knyttet til utleie av skip til norske eller utenlandske selskap, ved såkalt tidsbefraktning eller bareboatbefraktning, regnes også som norsk produksjon. Norske selskapers datterselskap i utlandet, som ofte står for driften av selskapets skip, regnes ikke som norske selskaper, og inkluderes derfor ikke i norsk produksjon.

Skipets nasjonalitet bestemmes ut i fra nasjonaliteten til skipets eier. Hovedprinsippet er at den norske eierandelen skal være minst 50 prosent for at skipet skal regnes som norsk. Dette gjelder uavhengig av hvilket flagg skipet seiler under.

Definisjonsmessig ble innholdet i næringen utenriks sjøfart endret i forbindelse med hovedrevisjonen av nasjonalregnskapet i 2006. Tidligere var supplyvirksomhet fordelt på næringene innenriks- og utenriks sjøfart. Fra og med 2004 ble supplyvirksomhet en egen næring. Denne næringen presenteres nå sammen med utenriks sjøfart i nasjonalregnskapets tabeller. Supplyvirksomhet holdes dermed utenfor begrepet Fastlands-Norge. Bakgrunnen for å definere supplyvirksomhet som en egen næring var vanskeligheter med å opprettholde skillet mellom innenriks- og utenriksfart. Det faktum at supplyvirksomhet er en oljerelatert transportaktivitet som er voksende på eksportmarkedene, var viktig for beslutningen om å holde supplyvirksomhet utenfor Fastlands-Norge.

Produksjon og faktoreterspørsel i utenriks sjøfart. Prosentvis endring fra året før

	Løpende priser		Volum		Pris	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Produksjon	3,8	3,2	-4,8	-1,7	9,0	5,0
Produktinnsats	2,4	-1,9	-4,8	-1,7	7,6	-0,2
Bruttoprodukt	7,6	16,5	-4,8	-1,7	13,1	18,6
Bruttoinvesteringer	63,3	12,7	50,0	5,8	8,9	6,6
Utførte timeverk	86,1 ¹	86,1 ¹	1,5 ¹	-0,0 ¹	2,3 ²	2,8 ²

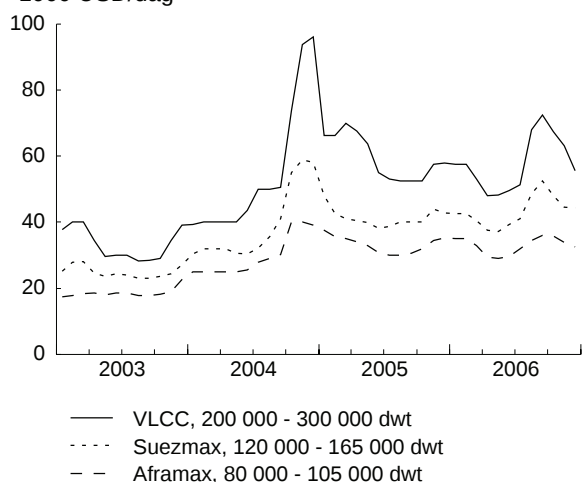
¹ Målt i millioner.

² Lønnskostnader per utførte timeverk (lønnstakere).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

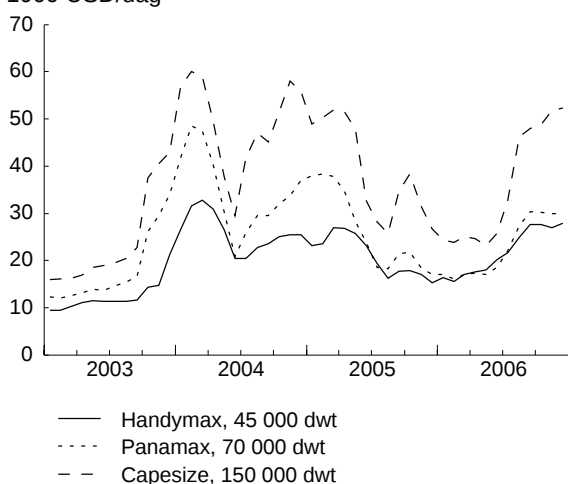
I løpet av årets tre første kvartal har den norske utenriksflåten økt med 100 skip til 1 742 skip, ifølge Rederiforbundet. Målt i dødvekttonn har det vært en vekst på 4 prosent for de tre første kvartalene i år sammenlignet med samme periode i fjor. Verdien av den norske utenriksflåten var ved inngangen av 2006 på 222 milliarder kroner. Total verdi på ordre av skip og rigger har økt sammenlignet med 2005. Den var

Utvikling i fraktrater for frakt av olje. Tankindekser 12 måneders tidsbefraktning 1000 USD/dag

Kilde: Fearnleys Monthly.

Utvikling i fraktrater for frakt av tørrbulk. Tørrbulkindekser, 12 måneders tidsbefraktning 1000 USD/dag

Kilde: Fearnleys Monthly.

100 milliarder kroner og omfattet 324 skip ved utgangen av tredje kvartal 2006.

Sammensetningen av den norske utenriksflåten endret seg lite i løpet av årets tre første kvartal. Tørrlastskip, offshore serviceskip og kjemikalietankskip er de dominerende skipstypene. I antall skip er andre tørrlastskip den største gruppen med 32 prosent av totalen. Målt i dødvekttonn er tørrlastskip størst med 19 prosent.

Private tjenesteytende næringer, Fastlands-Norge

I 2006 utgjorde de private tjenesteytende næringene om lag 39 prosent av bruttonasjonalproduktet for Fastlands-Norge, målt i løpende priser. Det var samme andel som året før. Næringene bidro med 45 prosent av sysselsettingen i Fastlands-Norge. Private tjeneste-

ytende næringer omfatter i denne sammenheng ikke beregnede tjenester fra boligkapital.

Produksjonen av private tjenester økte med 6,9 prosent målt i faste priser fra 2005 til 2006, ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall. Målt i løpende priser økte bruttoproduktet med 7,3 prosent. Antall sysselsatte i privat tjenesteyting økte med 3,8 prosent fra 2005 til 2006 mens arbeidsinnsatsen målt i utførte timeverk steg med 2,9 prosent. Forskjellen i vekstratene skyldes først og fremst at det var to færre arbeidsdager i 2006 enn året før, men stigende sykefravær spilte også en rolle. Fra 2004 til 2005 var forholdet motsatt som følge av redusert sykefravær. Sysselsettingen økte da 1,3 prosent, mens antallet utførte timeverk økte 1,5 prosent.

Forretningsmessig tjenesteyting, som blant annet inkluderer eiendomsdrift, databehandlingsvirksomhet og annonse- og reklamevirksomhet, står for om lag 30 prosent av produksjonen i de private tjenesteytende næringene. Det var en betydelig vekst i produksjonsvolumet i disse næringene både i 2005 og 2006, på henholdsvis 7,7 og 10,0 prosent. Det var spesielt omsetning og drift av fast eiendom, arkitektvirksomhet og teknisk konsulentvirksomhet, samt formidling og utleie av arbeidskraft, som bidro til veksten. Næringen hadde en vekst i sysselsettingen på 8,8 prosent og i utførte timeverk på 8,1 prosent i 2006. De høye vekstratene har sammenheng med at dette er en arbeidsintensiv næring, og når vi har generell økonomisk vekst vokser sysselsettingen med produksjonen.

Varehandelen utgjorde 24 prosent av produksjonen i de private tjenesteytende næringene. Produksjonen målt i faste priser økte med 5,9 prosent, mens utførte timeverk økte med 1,5 prosent.

Foreløpige tall for næringene post og telekommunikasjon viser en samlet vekst i produksjonen målt i faste priser på 5,2 prosent fra 2005 til 2006. I postvirksomhet ble det registrert en nedgang for de tre første kvartalene under ett på 4,6 prosent. Ifølge omsetningen basert på tall fra momsregisteret var det en vekst i markedene for mobiltelefoni og internett på henholdsvis 6,1 prosent og 25,3 prosent for de tre første kvartalene, mens nedgang innen fasttelefoni og annen virksomhet innen telekommunikasjon dro den samlede veksten noe ned. Teletjenester blir stadig billigere og bidro til en prisnedgang for post og telekommunikasjon samlet på 1,8 prosent fra 2005 til 2006.

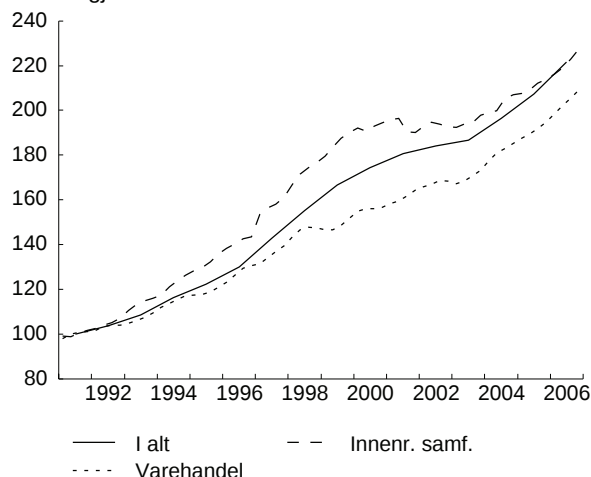
I finansnæringen viser foreløpige tall en økning i produksjonsvolumet på 9,4 prosent. Økningen skyldes hovedsakelig stor utlåns- og innskuddsvekst i bankene. Ifølge rentestatistikken har rentemarginene, det vil si forskjellen mellom innskudds- og utlånsrentene, vært lavere i 2006 enn året før. En mulig årsak til dette er fortsatt sterk konkurranse på lånemarkedet. Den lave rentemarginen ble likevel kompensert av låne-

veksten, slik at produksjonen målt i løpende verdi økte med 5,6 prosent. De foreløpige tallene tyder ellers på at produktinnsatsen målt i faste priser økte svakere enn produksjonen, slik at volumet til brutto-produktet i finansnæringen økte med hele 12,3 prosent. Sysselsettingen målt i utførte timeverk økte med 1,7 prosent fra 2005 til 2006.

Veksten i produksjonsvolumet av jernbane- og sporveistjenester fortsatte, og foreløpige tall viser en økning på 6,7 prosent fra 2005 til 2006. Både NSB og Flytoget fortsetter sin positive utvikling, og Oslo Sporveier hadde et nytt rekordår. Ikke siden de første etterkrigsårene har så mange reist kollektivt i Oslo. Prisutviklingen innen jernbane og sporvei viser en oppgang på 1,0 prosent.

Foreløpige tall for luftfartsnæringen viser en økning i produksjonen i faste priser på 8,5 prosent fra 2005 til 2006. Dette gjenspeiler sterk økning i antall passasjerer, rapportert i tall fra Avinor. Ellers økte prisene på luftfartstjenestene med vel 3 prosent i 2006 og førte til en svak økning i driftsresultatet sammenlignet med året før.

Produksjon i privat tjenesteyting, Fastlands-Norge utenom boligjenester
Sesongjustert. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Private tjenesteytende næringer. Fastlands-Norge. Nivå og endring i prosent fra året før

	Produksjon					Utførte timeverk			
	Nivå ¹ 2006	Endring volum		Endring pris		Nivå ²		Endring	
		2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Varehandel	284,9	4,1	5,9	2,5	1,3	475,3	482,3	1,3	1,5
Hotell- og restaurantvirksomhet	50,6	2,9	4,8	1,1	3,2	90,7	92,4	0,7	1,9
Innenriks sjøfart	6,9	-5,1	7,3	-7,8	14,1	13,8	13,8	-2,8	0,4
Transport ellers	149,9	2,9	5,3	3,7	2,5	167,8	169,5	1,0	1,0
Post- og telekommunikasjon	76,6	3,3	5,2	-0,3	-1,8	51,7	50,9	-2,0	-1,6
Finansiell tjenesteyting	110,3	6,7	9,4	-3,2	-3,5	76,1	77,5	-0,1	1,7
Forretningsmessig tjenesteyting	358,2	7,7	10,0	2,6	3,3	334,1	361,4	3,4	8,1
Personlig tjenesteyting	150,4	5,5	2,8	2,1	3,6	253,0	256,5	1,4	1,4
Sum Private tjenesteytende næringer	1 187,9	5,2	6,9	1,7	1,8	1 462,5	1 504,3	1,5	2,9

¹ I løpende priser, milliarder kroner.

² For lønnstakere og selvstendige, i millioner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsmarkedet

Sysselsettingen vokste markant i 2006, og arbeidsledigheten falt. Foreløpige tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap (KNR) viser at det i gjennomsnitt var sysselsatt 2 419 000 personer i 2006, en økning på 72 000 personer eller 3,1 prosent fra året før. Antall arbeidsledige målt ved arbeidskraftundersøkelsen (AKU), falt med 27 000, og antall registrert helt ledige hos NAV falt med 21 000. Sysselsettingsveksten var større enn reduksjonen i ledigheten, slik at arbeidsstyrken (summen av sysselsatte og ledige) vokste med 39 000 personer, like mye som veksten i den voksne befolkningen (16-74 år).

Sesongjusterte månedstall fra AKU viser at situasjonen på arbeidsmarkedet bedret seg gjennom hele 2006. Utviklingen er i tråd med bedringen på arbeidsmarkedet som startet sommeren 2005. Da var den sesongjusterte arbeidsledighetsraten 4,9 prosent. I januar 2006 var den 4,1 prosent, og ved utgangen av 2006 var den falt til 2,9 prosent.

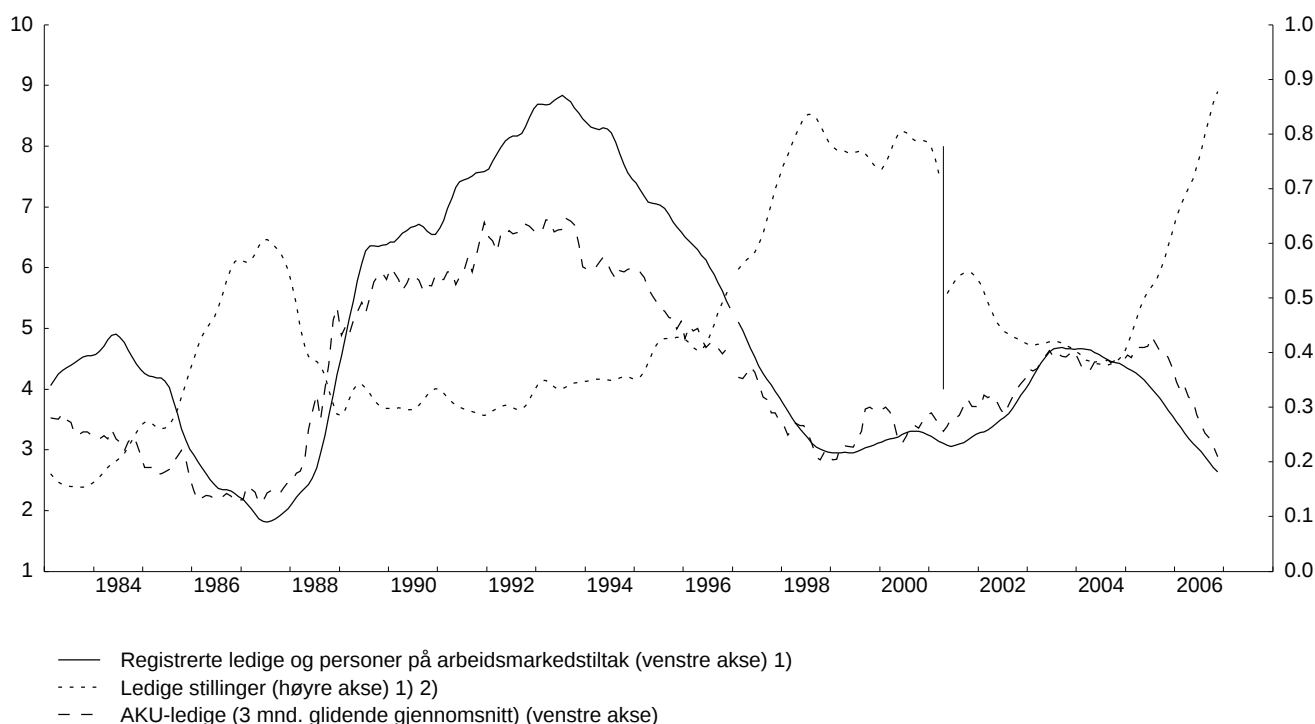
Tilgang på arbeidskraft fra utlandet, både personer som bosatte seg i Norge og som var her på korttidsopphold, bidro til å redusere presset i arbeidsmarkedet i 2006, se egen tekstboks.

Sysselsettingen

De foreløpige tallene fra KNR viser at det i 2006 i gjennomsnitt var sysselsatt 2 419 000 personer, 72 000 flere enn i 2005. Dette tilsvarer en vekst på 3,1 prosent, som er den høyeste årsveksten siden 1986. Til sammenligning økte antall sysselsatte med 23 000 fra 2004 til 2005, en vekst på 1,0 prosent. Nettoinnvandring i form av personer som ble registrert bosatt i folkeregistret og sysselsatte som var i landet på korttidsopphold anslås å ha bidratt til 15-25 prosent av totalveksten.

Det ble i alt utført 3,4 milliarder timeverk i 2006, en økning på 2,1 prosent fra 2005. Lavere vekst i utførte timeverk enn i sysselsetting gir lavere gjennomsnittlig arbeidstid: Ifølge AKU gikk denne ned med 0,9 prosent, til 34,6 timer i uken i 2006. Noe av årsaken til at veksten i utførte timeverk var lavere enn veksten i antall sysselsatte personer, er at det var to færre virkedager i 2006 enn i 2005. Sysselsettingen økte noe mer blant deltids- enn heltidsansatte. Imidlertid var gjennomsnittlig avtalt arbeidstid omtrent uendret, så omfanget av deltidsarbeid har ikke hatt noen direkte betydning for utviklingen i utførte timeverk. Økt sykefravær har derimot spilt en rolle: De tre første kvartalene i 2006 lå andelen tapte dagsverk på grunn av

Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger. Sesongjustert og glattet, månedstall
Prosent av arbeidsstyrken

1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 1999.

2) Brudd i statistikken for beholdning av ledige stillinger fom. mai 2001. Dataene er derfor ikke glattet og sesongjustert etter dette.

Kilde: Aetat Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

egenmeldt og legemeldt sykefravær om lag 3,3 prosent høyere enn i samme periode i 2005.

En stor del av sysselsettingsveksten kom i tjenestenæringene. Innen «annen privat tjenesteyting», som blant annet omfatter finansielle tjenester, ulike typer konsulentvirksomhet, og utleie av arbeidskraft, økte sysselsettingen med 29 000 personer, eller 5,1 prosent, og antall utførte timeverk gikk opp med 4,3 prosent. Varehandelen hadde en noe svakere prosentvis vekst: Her økte sysselsettingen med 8 000 personer, eller 2,5 prosent.

Den sterke veksten i bygge- og anleggsvirksomhet fortsatte i 2006. Her økte sysselsettingen med 12 000 personer, eller 7,6 prosent, og antall utførte timeverk gikk opp med 6,6 prosent. Oppgangen fulgte etter sterk vekst i 2005, slik at det i 2006 var 19 000 flere sysselsatte i denne næringen enn i 2004.

For første gang siden 1999 var det vekst i sysselsettingen innen industri og bergverksdrift. Antall sysselsatte økte med 4 000, eller 1,3 prosent, og antall utførte timeverk gikk opp med 1,1 prosent. Veksten var sterkest innen bygging av skip og oljeplattformer, samt tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning, men også verkstedsindustrien vokste raskt. Det var nedgang i sysselsettingen innen forlag og grafisk industri, og innen nærings- og nytelsesmiddelindustrien.

Sysselsettingsveksten var noe svakere i offentlig enn i privat sektor. Sysselsettingen i offentlig forvaltning økte med 17 000 personer fra 2005 til 2006, tilsvarende 2,4 prosent. Veksten var sterkest i kommunal forvaltning, med 14 000 personer, eller 3,1 prosent. Antallet utførte timeverk økte mindre: 0,9 prosent i offentlig forvaltning totalt, og 1,6 prosent i kommunal forvaltning.

Tall fra AKU viser at Oslo, Akershus, og vestlandsfylkene sto for over tre fjerdedeler av sysselsettingsveksten, mens de samme fylkene bare har litt under halvparten av den totale sysselsettingen i landet. Mange fylker hadde om lag uendret sysselsetting fra 2005: Dette var tilfelle for Østfold, Hedmark, Oppland, Telemark, Agder-fylkene, Nord-Trøndelag, Nordland, og Finnmark. Den ulike utviklingen i sysselsetting må ses i sammenheng med ulik næringsstruktur i fylkene.

Antallet sysselsatte som er i landet på korttidsopphold, har økt kraftig de siste årene. I 2006 antas disse å utgjøre 47 000 personer, tilsvarende 1,9 prosent av den totale sysselsettingen. Tall for hvordan denne gruppen fordelte seg på næringer i 2006 er foreløpig ikke tilgjengelige, men 2005-tallene viste at de utgjorde størst andel i olje og gassutvinning, bygge- og anleggsvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting.

Hovedtall for arbeidsmarkedet. 1 000 personer

	Nivå		Endring fra året før	
	2006	2005	2006	2005
Befolkning i yrkesaktiv alder 16-74 år	3 351	3 312	39	30
16-24 år	520	509	11	9
25-54 år	1 940	1 932	8	2
55-74 år	890	871	19	18
Arbeidsstyrken (AKU)	2 439	2 400	39	18
Arbeidsledige	85	111	-26	4
Sysselsatte (NR)	2 419	2 346	72	23
Avvik grunnet ulik dekning i NR og AKU ¹	65	57	8	9
Utførte timeverk (mill.)	3 403	3 334	69	41

¹ Arbeidsstyrken omfatter bare personer bosatt i Norge, mens antall sysselsatte også omfatter utlendinger på norske skip og personer som er i Norge på korttidsopphold. Ved summering av antall sysselsatte og arbeidsledige til antall personer i arbeidsstyrken må derfor disse to gruppene holdes utenfor, mens personer bosatt i Norge og sysselsatt i utlandet må legges til.

Kilder: Statistisk sentralbyrå.

Sysselsetting og utførte timeverk etter næring. Sysselsatte i 1 000 personer, timeverk i millioner, NR. Vekstrater i prosent fra året før

	Sysselsatte personer (1 000)		Utførte timeverk (mill.)		Vekstrater fra 2005	
	Nivå 2006	Endring fra 2005	Nivå 2006	Endring fra 2005	Personer	Timeverk
I alt	2 419	72	3 403	69	3,1	2,1
Olje og utenriks sjøfart	81	3	148	3	3,1	2,2
Fastlands-Norge	2 337	70	3 255	66	3,1	2,1
Industri og bergverksdrift	273	4	428	5	1,3	1,1
Annen vareproduksjon	256	10	435	11	4,0	2,6
Primærnæringer	76	-2	148	-5	-2,6	-3,5
Elektrisitetsforsyning	12	0	19	-	0,6	-0,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	168	12	268	17	7,6	6,6
Tjenesteyting	1 086	40	1 506	42	3,8	2,8
Varehandel	335	8	446	7	2,5	1,5
Samferdsel	148	2	234	1	1,4	0,4
Annen tjenesteyting	603	29	826	34	5,1	4,3
Offentlig forvaltning	722	17	886	8	2,4	0,9
Statlig forvaltning	261	3	375	-	1,2	-
Kommunal forvaltning	461	14	511	8	3,1	1,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsinnvandring demper presset i arbeidsmarkedet

Med den sterke sysselsettingsveksten som har vært i 2006 reises det spørsmål om man nærmer seg en kapasitetsgrense for tilgang på arbeidskraft. Utviklingen i arbeidsstyrken har de siste årene blitt påvirket vesentlig av arbeidsinnvandring. Med innvandring menes i denne sammenheng både personer som bosetter seg i Norge, og personer som arbeider i Norge på korttidsopphold uten å være bosatt. I de siste par årene har det vært en sterk vekst i korttidsinnvandring fra nye EU-land. Sysselsetting dekkes gjennom flere av SSBs statistikker, som fanger opp arbeidsinnvandring på ulike måter:

- **Ordinær registerbasert sysselsettingsstatistikk:** Denne er basert på alle personer som er bosatt i Norge ifølge Det sentrale folkeregisteret (Kriteriet er at en forventes å oppholde seg minst seks måneder i landet).
- **Arbeidskraftundersøkelsen (AKU):** Denne er basert på et utvalg av personer som er bosatt i Norge ifølge Det sentrale folkeregisteret.
- **Sysselsetting i nasjonalregnskapet (NR):** Dette dekker sysselsetting i norske bedrifter, uavhengig av om den sysselsatte er bosatt i Norge eller ikke. I nasjonalregnskapet regnes personer på korttidsopphold med dersom de tar arbeid i en innenlandsk bedrift, det vil si at bedriften forventes å drive produksjon i Norge i minst 12 måneder. Dette er en sammensatt gruppe, som dekker utenlandsboende sjøfolk på norske skip, personer bosatt i Sverige som daglig reiser over grensen til jobb i Norge, personer på asylmottak i Norge som ikke har fått oppholdstillatelse og personer som pendler inn fra utlandet til jobb i Nord-sjøen. Personer på korttidsopphold som kommer sammen med sin utenlandske bedrift på oppdrag som varer under 12 måneder, omtales som tjenesteytere, og inngår ikke i sysselsettingstallene i nasjonalregnskapet. Produksjonen som disse bedriftene utfører i Norge regnes som import av tjenester.
- **Registerbasert sysselsettingsstatistikk:** SSB har laget en spesialstatistikk hvor man forsøker å fange opp alle sysselsatte på korttidsopphold, som altså ikke er registrert bosatt i Norge ifølge Det sentrale folkeregisteret. Det vil si at også tjenesteytere, som ikke omfattes av NR, inngår her. Foreløpig omfatter ikke tallene selvstendig næringsdrivende eller sjøfolk fra land utenfor EØS-området. I primærkildene til denne statistikken, NAVs arbeidstakerregister (Aa-registeret) og registeret over arbeidsforhold ved Sentral-skattekontoret for utenlandssaker (SFU), er det imidlertid vanskelig å skille mellom om en lønnstaker skal klassifiseres som tjenesteyter eller ikke, etter NRs definisjoner. Det antas videre at det er en betydelig underrapportering av særlig tjenesteytere til de aktuelle registrene.

Hovedbildet i den registerbaserte statistikken

De siste tallene fra spesialstatistikken over personer på korttidsopphold er fra fjerde kvartal 2005. Da var 37 883 lønnstakere på korttidsopphold i Norge. Dette utgjorde bare 1,7 prosent av alle sysselsatte registrert bosatt i Norge. Personer på korttidsopphold utgjorde hele 20 prosent av den totale veksten i sysselsettingen på om lag 30 000 personer fra fjerde kvartal 2004 til fjerde kvartal 2005. 24 prosent av lønnstakerne på korttidsopphold i 2005 kom fra de nye EU-landene, mot 14 prosent året før. Polakker og litauere stod for vel 90 prosent av økningen i lønnstakere fra de nye EU-landene.

Utvinning av olje og gass og bygge- og anleggsvirksomhet hadde i 2005 den største andelen av ikke-bosatte lønnstakere med rundt 6 prosent. Fordelingen på næring varierte imidlertid en god del med landbakgrunn. Arbeid innen bygg og anlegg var typisk for de med bakgrunn fra Norden og nye EU-land. Fra de nye EU-landene var også mange sysselsatt i primærnæringene og forretningsmessig tjenesteyting. For den siste gruppen gjaldt dette i hovedsak utleie av arbeidskraft, som betyr at de fleste i praksis arbeidet innen bygg og anlegg og industri. Fra de gamle EU-landene arbeidet en stor andel innen olje- og gassutvinning og forretningsmessig tjenesteyting knyttet til dette.

Foreløpige tall for 2006

Foreløpige tall fra Aa-registret og SFU og tall for arbeidstillatelser fra Utlendingsdirektoratet (UDI) indikerer fortsatt klar vekst i sysselsatte på korttidsopphold i 2006. UDIs tall for gyldige arbeidstillatelser den første i hver måned var i gjennomsnitt 46 000 i 2006. Dette gir en vekst på snaut 45 prosent fra 2005. Av flere grunner er det vanskelig å tolke forholdet mellom antall tillatelser og SSBs tall for sysselsatte. Det har også vært et betydelig bidrag til sysselsettingsveksten de siste par årene fra innvandrere som har bosatt seg. Befolkningstall for nettoinnvandring til og med tredje kvartal 2006 tyder på en fortsatt vekst i 2006. I underlagsberegninger til nasjonalregnskapet anslås økt innvandring (altså nye bosatte) og personer på korttidsopphold (altså ikke bosatte) til sammen å ha stått for 15-25 prosent av sysselsettingsveksten i 2006. I tillegg kommer veksten i såkalte tjenesteytere som ikke skal regnes som sysselsatte i nasjonalregnskapet. Det kan være grunn til å tro at veksten for denne gruppen har vært minst like sterk.

Kilder

Skoglund T. (2006): Nye beregninger av sysselsetting og lønn i nasjonalregnskapet, *Økonomiske analyser* 6/2006, Statistisk sentralbyrå.

Berge C. (2006): Sysselsatte fra nye EU-land: lave nivåer, men sterk vekst, *Samfunnspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Sysselsatte etter bosettingsstatus og landbakgrunn for førstegenerasjonsinnvandrere. 4. kvartal 2005 og endringer fra 4. kvartal 2003 til 4. kvartal 2005¹

Landbakgrunn	Sysselsatte registrert bosatt			Lønnstakere ikke registrert bosatt ²		
	05:4	Innvandret		05:4	Endringer	
		mellom 03:4 og 04:4	mellom 04:4 og 05:4		fra 03:4 til 04:4	fra 04:4 til 05:4
I alt	2 298 000	7 290	8 966	37 883	5725	5 909
Norge	2 138 740	10	8	4 012	43	-17
Norden ³	32 251	1 875	1 959	15 663	837	1 058
Gamle EU-land ³	20 920	1 414	1 540	4 883	1095	-396
Nye EU-land ³	10 359	1 304	2 563	9 087	3098	4 630
Av dette						
Polen	6 738	815	1 921	5 819	2035	2 945
Litauen	1 162	258	383	2 094	736	1 098
Andre land	95 730	2 687	2 896	4 238	652	634

¹ Tabellen angir ikke nettoinnvandringen i antall sysselsatte registrert bosatt. For lønnstakere ikke registrert bosatt viser tabellen nettoendringene.

² Selvstendig næringsdrivende og sjøfolk utenfor EØS-landene er ikke inkludert.

³ Se www.ssb.no/kortsys/tab-2006-06-20-01.html for oversikt over hvilke land som inngår.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Lønnstakere ikke registrert bosatt¹ etter næring og landbakgrunn. Prosent. 4. kvartal 2005

Næring	I alt	Norden (inkludert Norge)	Gamle EU-land	Nye EU-land			Andre land
				I alt	Polen	Litauen	
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Jordbruk, skogbruk og fiske	5,1	0,5	0,7	18,0	18,5	19,9	3,3
Olje og gass	5,0	3,5	20,3	0,1	0,1	0,1	4,6
Industri og bergverksdrift	12,0	12,0	8,6	13,9	14,4	14,9	11,8
Bygge- og anleggsvirksomhet	24,3	27,0	12,0	32,2	32,3	32,9	8,6
Varehandel, hotell- og rest.	12,0	13,2	11,0	4,9	4,6	4,9	22,3
Forretningsmessig tjenesteyting	18,0	15,5	19,8	20,4	20,8	21,0	22,3
Helse- og sosialtjenester	8,4	13,2	3,1	0,7	0,5	0,6	8,4
Andre næringer	11,2	13,7	13,9	2,4	2,6	1,0	15,7
Uoppgitt	4,2	1,3	10,6	7,4	6,3	4,8	3,1

¹ Selvstendig næringsdrivende og sjøfolk utenfor EØS-landene er ikke inkludert.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Arbeidsstyrken

Ifølge AKU var det 2 439 000 personer i arbeidsstyrken, det vil si sysselsatte og ledige, i 2006. Dette var en økning på 39 000 fra 2005. Befolkningen i yrkesaktiv alder (16-74 år) økte også med 39 000, til 3 351 000 personer. Litt under halvparten av veksten i befolkningen i yrkesaktiv alder i 2006 kom fra innvandring. Den gjennomsnittlige yrkesdeltagelsen gikk dermed opp fra 72,6 til 72,8 prosent. Yrkesdeltagelsen er likevel lavere enn i 2002, da den var på 73,5 prosent.

Befolkningsveksten øker den absolutte størrelsen på arbeidsstyrken, men endret alderssammensetning trekker isolert sett i retning av lavere yrkesdeltagelse. Mye av befolkningsveksten i 2006 var i aldersgruppene 16-24 og 55-74 år, og disse aldersgruppene har lavere yrkesdeltagelse enn resten av befolkningen. Når disse gruppene øker som andel av den voksne befolkningen, vil dette trekke yrkesdeltagelsen totalt

sett noe ned. Dette ble motvirket av at yrkesdeltagelsen gikk opp innen mange aldersgrupper i 2006.

Yrkesdeltagelsen økte mest blant de eldste. I aldersgruppen 55-66 år gikk den opp fra 63,8 prosent i 2005 til 65,6 prosent i 2006. Noe av dette skyldes endret alderssammensetning. De yngste årsklassene vokser mest innen denne aldersgruppen, men noe skyldes også høyere yrkesdeltagelse på hvert årstrinn. Totalt sett økte arbeidsstyrken i aldersgruppen 55-66 år til 415 000 personer, en oppgang på 18 000 personer fra 2005. Dette utgjorde litt under halvparten av den totale veksten i arbeidsstyrken.

I aldersgruppen 40-54 økte arbeidsstyrken til 845 000 personer, en oppgang på 13 000 personer. Dette utgjorde om lag en tredjedel av den totale veksten i arbeidsstyrken. Yrkesdeltagelsen var imidlertid om lag uendret, på 87,1 prosent.

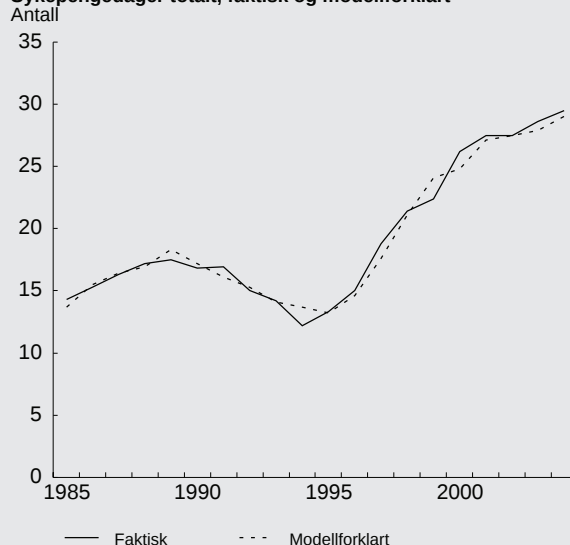
Inkludering i arbeidslivet og sykefravær

I den norske velferdsmodellen knyttes stønadsordningene i vesentlig grad til deltakelse i arbeidslivet. Fødselspermisjon, sykepenger, arbeidsledighetstrygd, uføretrygd, tilleggspensjon og avtalefestet førtidspensjon er eksempler på velferdsordninger for de yrkesaktive. Dette har gitt incentiver til å delta i arbeidslivet. Norge var i 2005 det landet i OECD etter Island og New Zealand med høyest yrkesdeltakelse, med særlig høy deltakelse blant kvinner og eldre – grupper som er de hyppigste brukerne av velferdsordningene. Sammenlignet med andre land har altså Norge et relativt inkluderende arbeidsliv. Internasjonale sammenlikninger viser også at Norge har et høyt sykefravær, og sykefraværet er doblet siden begynnelsen av 1980-tallet. Kan økningen knyttes til et mer inkluderende arbeidsliv?

SSB har utviklet en modell for det folketrygdfinansierte sykefraværet (fraværet utover arbeidsgiverperioden) på bakgrunn av data fra Arbeids- og velferdsetaten for perioden 1985-2004. Den første figuren viser hvor godt modellen treffer. Det er en nær sammenheng mellom utviklingen i sykefraværet og konjunkturbevegelsene, og i modellen forklares hele veksten i sykefraværet fra midten av 1990-tallet og helt fram til 2003 med konjunkturoppgangen i store deler av perioden. Videre inngår gjennomsnittlig yrkesdeltakelse som en viktig forklaringsvariabel. Økt yrkesdeltakelse øker sykefraværet. Dette gjenspeiler at økt yrkesdeltakelse forventes å komme blant de gruppene med et høyere sykefravær i utgangspunktet. Mens det har vært små endringer i yrkesdeltakelsen blant menn, har den kvinnelige yrkesdeltakelsen økt klart. Sykefraværet har fulgt det samme mønsteret. Sykefraværet blant kvinner og menn var om lag på samme nivå i 1980. Deretter har forskjellene økt, særlig gjennom 1980-tallet. Studier har vist at opptil 50 prosent av de totale kjønnsforskjellene kan tilskrives fødselsrelatert sykefravær, og gjennom 1980-tallet var det en markert økning i yrkesdeltakelsen blant kvinner før de fikk barn. Siden modellen treffer såpass godt, forklares det økte sykefraværet siden midten av 1980-tallet i hovedsak med at kvinner i større grad har blitt inkludert i arbeidslivet.

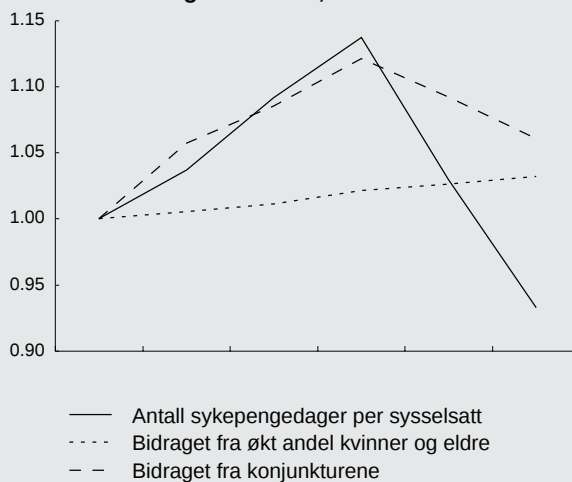
Den sterke veksten i sykefraværet fra midten av 1990-tallet og fram til 2001 medførte at partene i arbeidslivet og myndighetene i oktober 2001 inngikk en avtale om et *inkluderende arbeidsliv* (IA-avtalen). Avtaleperioden ble satt til ut 2005. Avtalen inneholdt målsetninger om å øke yrkesandelen blant de med nedsatt funksjonsevne og eldre, og å dempe utstøtingen gjennom sykefraværet. Hovedmålsetningen i avtalen var å redusere sykefraværet med 20 prosent. Sykefraværet fortsatte imidlertid å øke fram til 2003, men falt deretter markert. Som en kan se av den andre figuren har økt yrkesdeltakelse blant kvinner og eldre isolert sett bidratt til oppgang i sykefraværet. Konjunktursituasjonen tilsa riktignok en nedgang i 2004 og 2005, men langt fra så sterk som den viste seg å bli. 1. juli 2004 ble sykelønnsordningen endret ved at det da skulle stilles aktivitetskrav for rett til sykepenger og krav om å vurdere gradert sykemelding framfor aktiv sykemelding. Det var først etter dette at sykefra-

Sykepengedager totalt, faktisk og modellforklart

Kilde: Arbeids- og velferdsetaten og Bjørnstad og Sollie (2006)

Sykepengedager per sysselsatt, bidrag fra konjunkturer og sysselsettings-sammensetningen. 2000=1,00

Kilde: Arbeids- og velferdsetaten og Bjørnstad (2006)

været falt markert. Til tross for virkningen av regelendringene er imidlertid målsetningen i IA-avtalen om 20 prosent reduksjon ikke nådd.

Referanser:

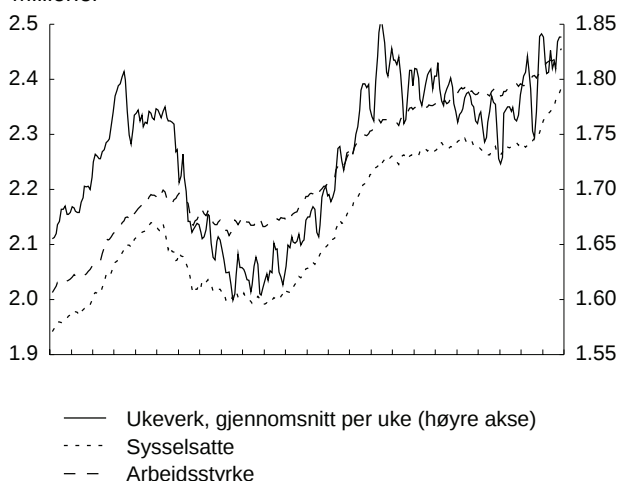
Bjørnstad, A. F. og M. Sollie (2006): *Utviklingen i folketrygdens utgifter til sykepenger*, Rapporter 2006/40, Statistisk sentralbyrå.

Bjørnstad, R. (2006): Er det økte sykefraværet tegn på et mer inkluderende eller ekskluderende arbeidsliv? *Økonomiske analyser* 6/2006, Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk fra AKU

Sesongjusterte og glattede månedstall.

Millioner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Blant de yngste falt yrkesdeltagelsen noe: Arbeidsstyrken vokste svakt, fra 306 000 til 308 000 personer i aldersgruppen 16-24 år, og yrkesdeltagelsen falt fra 60,2 til 59,3 prosent. Den viktigste årsaken til fallet i yrkesdeltagelsen er antagelig endret alderssammensetning. Det blir flere av de aller yngste (under 20 år), og denne gruppen har svært lav yrkesaktivitet grunnet skolegang.

Selv om yrkesdeltagelsen i 2006 lå 0,7 prosentpoeng under nivået i 2002, er den fremdeles høy sammenlignet med tidligere år. Dette skyldes stigende yrkesdeltagelse blant kvinner. Det forrige toppnivået før 2002 var i 1987, da yrkesdeltagelsen nådde 71,3 prosent. I 1987 var yrkesdeltakelsen etter kjønn vesentlig forskjellig fra i 2006: Yrkesdeltagelsen blant kvinner var 5,4 prosentpoeng høyere i 2006, mens den blant menn var 2,3 prosentpoeng lavere. Kvinners yrkesdeltagelse lå 15 prosentpoeng under menns i 1987, og i 2006 var denne forskjellen redusert til 7,3 prosentpoeng. Så liten forskjell er aldri tidligere målt.

Yrkesdeltagelsen er høy i Norge sammenlignet med de fleste andre industriland. Blant personer i alderen 15-64 år i OECD-landene samlet var yrkesdeltagelsen i 2005 på 70,3 prosent, mot 78,9 prosent i Norge. Innen OECD-landene var det bare Island og Sveits som hadde høyere yrkesdeltagelse enn Norge. Yrkesdeltagelsen i EU15-landene var 71,3 prosent, og i USA var den 75,4 prosent.

Norge skiller seg først og fremst ut med høy yrkesdeltagelse blant kvinner og eldre: Hele 75,4 prosent av kvinnene i alderen 15-64 år var yrkesaktive i 2005, mot 60,4 prosent i OECD-landene. Andelen deltidsarbeidende kvinner er riktignok høy: I 2005 arbeidet 32,9 prosent av sysselsatte kvinner i Norge deltid (mindre enn 30 timer i uken), mot 25,5 prosent i OECD. Norge ligger imidlertid ikke spesielt høyt i europeisk sammenheng: I EU15-landene arbeidet 32,3

prosent av alle sysselsatte kvinner deltid. Yrkesdeltagelsen er også høy blant de eldste: I aldersgruppen 55-64 år var den på 68,8 prosent i Norge i 2005, mot 54,2 prosent i gjennomsnitt for OECD-landene og 46,7 prosent i EU15-landene. For menn i aldersgruppen 25-54 år er derimot ikke yrkesdeltagelsen spesielt høy i Norge: Med 90,1 prosent ligger den så vidt under OECD-gjennomsnittet, som var på 92,1 prosent i 2005. Alle tall er fra OECD Employment Outlook 2005.

Ledigheten

Ifølge AKU var det gjennomsnittlig 84 000 arbeidsledige i 2006, en nedgang på 27 000 personer fra året før. Som andel av arbeidsstyrken tilsvaret dette 3,5 prosent, mot 4,6 prosent i 2005. De sesongjusterte ledighetstallene fra AKU viser en forholdsvis jevn stigning fra bunnivået på 2,8 prosent i begynnelsen av 1999. Økningen i arbeidsledigheten tiltok fra andre halvår 2002, før nivået stabiliserte seg på rundt 4,6 prosent i andre halvår 2003. Etter en kortvarig nedgang i begynnelsen av 2004 viste ledigheten igjen en økende tendens, og nådde et toppnivå på 4,9 prosent sommeren 2005. Fra og med andre halvår 2005 og gjennom hele 2006 gikk ledigheten ned, til 4,0 prosent i første kvartal og 2,9 prosent i fjerde kvartal 2006.

Summen av registrerte helt ledige og personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak viste tildels samme trendmessige utvikling som AKU-ledigheten fram til begynnelsen av 2004. Nedgangen i antall registrerte ledige startet imidlertid allerede tidlig i 2004, altså om lag ett og et halvt år før nedgangen i AKU-ledigheten. Antall registrerte ledige falt deretter raskt i 2005 og særlig i 2006. Ved utgangen av desember 2006 var 49 800 personer registrert som helt ledige. Dette utgjorde 2,1 prosent av arbeidsstyrken, mot 3,0 prosent på samme tid i 2005.

I gjennomsnitt var det 62 900 registrerte helt ledige ved arbeidskontorene i 2006, en nedgang på 25 prosent i forhold til året før. Antall personer registrert på ordinære arbeidsmarkedstiltak gikk i gjennomsnitt ned med 3 000 til 10 100 personer i 2006.

I 2005 var det ifølge AKU gjennomsnittlig 25 000 langtidsledige, det vil si personer med en sammenhengende ledighetsperiode på over et halvt år fram til intervjudispunktet. De langtidsledige utgjorde 33 prosent av alle arbeidsledige i 2006, en økning på 9 prosentpoeng fra året før. I perioden fra 1993 til 1995 lå andelen langtidsledige stabilt på rundt 40 prosent. Andelen falt deretter jevnt, og nådde en bunn på 16 prosent i årene 1999-2001. I 2002 begynte langtidsandelen å øke igjen, og etter en forbigående nedgang i andre halvdel av 2003 økte andelen fram til 2005. Økningen i andelen langtidsledige i 2006 viste et markert skift sammenlignet med 2005: Andelen langtidsledige var over fem prosentpoeng høyere gjennom hele 2006. Økningen i andelen langtidsledige kommer

Arbeidsmarkedsstatistikken – noen forklaringer

De viktigste statistikkildene om arbeidsmarkedet er Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser (AKU) og registerstatistikken fra Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV). Sammen med annen økonomisk statistikk danner disse grunnlaget for et helhetsbilde av arbeidsmarkedet i nasjonalregnskapet (NR/ KNR).

Arbeidskraftundersøkelsene (AKU)

Tallene i AKU er beregnet på grunnlag av kvartalsvise intervju med et rullerende utvalg på 24 000 personer. Siden AKU er en utvalgsundersøkelse, er det utvalgsusikkerhet knyttet til tallene. En nærmere redegjørelse for AKU finnes i «Arbeidskraftundersøkelsen 2001» (NOS C 748) eller på <http://www.ssb.no/emner/aku/om.html>.

Omfang: AKU dekker alle personer i alderen 15-74 år registrert bosatt i Norge. Fram til 2005 dekket AKU personer i alderen 16-74 år, og for å sikre sammenlignbarhet er alle tall i denne teksten beregnet ut fra den gamle aldersavgrensningen.

Sysselsatte: Personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst en times varighet i referanseuken. Vernepliktige og personer som var fraværende fra arbeid på grunn av sykdom, permisjon, ferie o.l. er også inkludert som sysselsatte.

Arbeidsledige: Personer uten inntektsgivende arbeid som har søkt arbeid siste fire uker, og som kan påta seg arbeid innen to uker etter referanseuken.

Langtidsledige: Arbeidsledige med en sammenhengende ledighetsperiode på 27 uker eller mer forut for intervjuetidspunktet.

Undersysselsatte: Deltidssysselsatte som har forsøkt å få lengre arbeidstid, og som kan starte med økt arbeidstid innen en måned.

Arbeidsstyrken: Summen av sysselsatte og arbeidsledige (omtales ofte som de yrkesaktive).

Arbeidsstyrkeprosenten (også kalt yrkesfrekvensen eller yrkesdeltagelsen): Andelen av befolkningen i den aktuelle aldersgruppa som er i arbeidsstyrken.

Arbeidsledighetsraten: Andelen av arbeidsstyrken som er arbeidsledig.

Statistikk fra Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV)

Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV) lager statistikk over arbeidsledige, tiltaksdeltakere og ledige stillinger hovedsakelig basert på egne registre.

Arbeidssøkere: Summen av ordinære arbeidssøkere og yrkeshemmede.

Ordinære arbeidssøkere: Arbeidsføre personer som søker inntektsgivende arbeid ved arbeidskontorene, og som er disponible for det arbeid som søkes. Hvorvidt en person er i arbeid eller ikke, er uten betydning.

Registrerte helt ledige: Ordinære arbeidssøkere som har vært uten inntektsgivende arbeid de siste to ukene. Skoleungdom og personer på arbeidsmarkedstiltak regnes ikke med til denne gruppen.

Langtidsledige: Registrerte helt ledige med en sammenhengende ledighetsperiode på 26 uker eller mer inntil registreringstidspunktet.

Ordinære tiltaksdeltakere: Ordinære arbeidssøkere som på opptellingstidspunktet deltar på ordinære arbeidsmarkedstiltak, det vil si arbeidsmarkedstiltak utenom attføringstiltak.

Delvis sysselsatte: Ordinære arbeidssøkere som har hatt inntektsgivende arbeid i løpet av de to siste ukene, men som søker arbeid med lengre arbeidstid.

Yrkeshemmede: Arbeidssøkere som er på attføringstiltak eller som vurderes med sikte på yrkesmessig attføring.

Permitterte arbeidssøkere: Omfatter både helt og delvis permitterte (med innskrenket arbeidstid). Helt permitterte medregnes som helt ledige, mens delvis permitterte regnes som delvis sysselsatte.

Nasjonalregnskapet (NR/ KNR)

Omfang: Nasjonalregnskapet måler sysselsetting og utførte timeverk i alle enheter som deltar i økonomisk aktivitet på eller ut fra Norges økonomiske territorium på varig basis (ett år eller mer).

Sysselsatte personer: Gjennomsnittlig antall sysselsatte over året. Dette begrepet ligger nær opp til tilsvarende definisjon i AKU.

Utførte timeverk: Antall utførte timeverk over hele året (inklusive overtid).

Normalårsverk: Summen av antall heltidsjobber (arbeidsforhold) og deltidsjobber omregnet til heltidsjobber (med andel av fulltidsjobb som vekt).

Kilder til avvik

Justert for systematiske nivåforskjeller er det gjennomgående god overensstemmelse i anslaget på totalt antall sysselsatte i NR og i AKU. Den systematiske nivåforskjellen skyldes at utenlandske sjøfolk på norske skip i utenriks sjøfart, samt personer som er i Norge på korttids-opphold og er sysselsatte i norske bedrifter ikke omfattes av AKU, mens de er med i NR. På den annen side regner ikke NR med personer som er bosatt i Norge og er sysselsatt i utenlandske bedrifter. Disse teller derimot med i AKU, og omfatter blant annet pendlere som er bosatt i Norge, men som jobber i Sverige. Endelig regnes personer ansatt i utenlandske virksomheter – altså virksomheter som er i Norge for en periode på under ett år – ikke med blant de sysselsatte i nasjonalregnskapet. Utgifterne til innleie av slik arbeidskraft føres i nasjonalregnskapet som produktinnsats og import av tjenester. Antagelig er de fleste av disse ikke bosatt i Norge, slik at de heller ikke omfattes av AKU.

Det er større forskjeller mellom AKU og NR når det gjelder tallene for utførte timeverk/ukeverk. Spørsmålene i AKU er alltid knyttet til en hel uke. Dette medfører at uker som er i to forskjellige kvartaler ikke kan deles, i motsetning til i NR.

Normalt har arbeidsledigheten ifølge AKU vært større enn antall registrerte helt ledige i statistikken fra NAV, fordi ikke alle som har søkt arbeid har registrert seg ved arbeidskontorene og fordi en del av de som deltar på opplæringstiltak klassifiseres som arbeidsledige i AKU. I motsatt retning trekker at en del av de registrerte helt ledige hos NAV ikke klassifiseres som arbeidsledige i AKU, enten fordi de ikke aktivt har forsøkt å skaffe seg arbeid de siste 4 uker, eller fordi de ikke er umiddelbart tilgjengelige for arbeid. Særlig gjelder dette eldre personer med lange ledighetsperioder.

Registrerte helt arbeidsledige og ledige stillinger. Antall personer

	Års- gj.snitt 2006	Endring fra 2005	Des- ember 2006	Endring fra des. 2005
Registrerte helt ledige	62 900	-20 600	49 800	-22 800
- helt permitterte	1 800	-1 400	1 000	-1 100
Delvis permitterte	1 600	-1 100	1 200	-1 100
Ordinære tiltaksdeltakere	10 100	-3 100	11 300	700
Tilgang ledige stillinger ¹	27 700	7 800	18 500	4 300
Beholdning ledige stillinger ²	18 900	5 600	17 500	4 900

¹ Tilgang på registrerte ledige stillinger i løpet av en måned.

² Beholdning av ledige stillinger ved utgangen av måneden

Kilde: Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV).

både av at det særlig er korttidsledige (personer med en sammenhengende ledighetsperiode på under et halvt år fram til intervjudtidspunktet) som har gått ut av ledighetskøen, og at det er lavere innstrømning til ledighet, slik at det blir færre nye korttidsledige.

Helt permitterte arbeidstakere regnes med blant de registrerte helt arbeidsledige. I 2006 var i gjennomsnitt 1 800 personer helt permittert, 1 400 færre enn året før. Delvis permitterte regnes ikke med. Disse utgjorde i gjennomsnitt 1 600 personer i 2006, en nedgang på 1 100 fra året før. Til sammen var det dermed 2 500 færre helt eller delvis permitterte i forhold til 2005.

Både i 2005 og 2006 sank tallet på registrerte helt ledige i samtlige fylker. Den svakeste prosentvise nedgangen var i Hedmark, hvor antall registrerte helt ledige gikk ned med 16 prosent fra 2005 til 2006. Vestlandsfylkene hadde også i år sterk nedgang, på mellom 27 og 39 prosent. I 2006 var det også solid nedgang i de nordligste fylkene: Ledigheten falt med mellom 21 og 23 prosent i Nordland, Troms og Finnmark. Det er fortsatt regionale forskjeller i ledigheten, selv om de ble mindre i løpet av 2006: Ved utgangen av desember 2006 utgjorde de registrerte helt ledige kun 1,3 prosent av arbeidsstyrken i Sogn og Fjordane, som var lavest i landet. Finnmark hadde den høyeste registrerte ledigheten, med 3,4 prosent.

Tilgangen på ledige stillinger annonsert i media eller meldt til NAV vokste sterkt i 2006: I gjennomsnitt var tilgangen på 27 700 ledige stillinger hver måned i 2006, en økning fra året før på 7 800. Tilgangen per måned varierte imidlertid mye, fra litt under 19 000 i juli og desember, til 38 900 i april. Beholdningen av ledige stillinger var i gjennomsnitt 18 900 i 2006, mot 13 300 i 2005.

Arbeidsmarkedstiltakene

I gjennomsnitt var 10 100 personer sysselsatt i personrettede ordinære arbeidsmarkedstiltak (utenom yrkeshemmede) i 2006. Dette er 3 000 færre enn i 2005, og 6 800 færre enn i 2004. Nedgangen var nokså likt fordelt på de ulike typene tiltak. Opplæringstiltak utgjorde den største gruppen blant arbeidsmarkedstil-

Arbeidsmarkedstiltak. Antall personer

	Nivå		Endring fra året før	
	2006	2005	2006	2005
Personrettede ordinære arbeidsmarkedstiltak i alt	10 100	13 200	-3 000	-3 800
Lønnstilskudd	1 400	1 900	-500	-1 000
Opplæring	4 300	5 200	-900	-1 800
Arbeidspraksis	4 100	5 200	-1 100	-600
Forsøks- og andre tiltak	300	700	-500	-400
Herav ungdom under 20 år	1 600	2 000	-400	-400

Kilde: Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV).

takene i 2006, tilsvarende 43 prosent av alle tiltakene, mens arbeidspraksis sto for 41 prosent.

Arbeidsmarkedstiltakene har normalt bidratt til å dempe de geografiske forskjellene i registrert ledighet, ved at andelen på ordinære tiltak har vært høyest i fylker med høy ledighet og lavest i fylker med lav ledighet. Dette var til dels tilfelle også i 2006; Finnmark hadde både høyest ledighet og høyest tiltaksdeltakelse, målt som andel av arbeidsstyrken. Tendensen er imidlertid ikke like klar som tidligere år, antagelig fordi ledigheten ligger på et lavere nivå: For eksempel har Buskerud og Vestfold nesten like høy andel av arbeidsstyrken på tiltak som Finnmark, selv om ledigheten ligger 1,5 prosentpoeng lavere.

Undersysselsetting

I AKU defineres personer som undersysselsatte dersom de arbeider deltid, søker mer arbeid, og er tilgjengelig for dette arbeidet innen én måned etter intervjudtidspunktet. I 2006 var 108 000 personer undersysselsatte etter denne definisjonen, en økning på 10 000 fra 2005. Som andel av alle deltidsysselsatte utgjorde de undersysselsatte 17 prosent i 2006, opp fra 16 prosent året før.

Undersysselsetting gjelder fortsatt i hovedsak kvinner: Kvinner sto for nesten hele veksten i undersysselsetting, og økte som andel av de undersysselsatte fra 74 til 76 prosent. Mens det er flere arbeidsledige menn enn kvinner – 46 000 mot 39 000 – er det langt flere undersysselsatte kvinner enn menn – 82 000 mot 24 000.

De fleste undersysselsatte arbeider i tjenestenæringene. Hele 34 prosent arbeidet innen helse- og sosialtjenester, deretter følger varehandel og hotell- og restaurangvirksomhet med 28 prosent, og undervisning med 10 prosent. Disse næringene har tilsvarende høye tall når det gjelder andelen av deltidsysselsatte i alt.

Siden mange undersysselsatte kun ønsker å jobbe noen få timer ekstra, og mange arbeidsledige ønsker deltidsarbeid, vil antallet personer som ønsker mer arbeid være et kunstig høyt mål på det urealiserte

Arbeidsledige, undersysselsatte, og personer utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid. AKU. Personer og tilbud av ukeverk (37,5 timer). 1 000

	Nivå		Endring fra året før	
	2006	2005	2006	2005
Arbeidsledige				
Personer	84	111	-27	4
Ønsket antall ukeverk	73	93	-20	2
Undersysselsatte				
Personer	108	98	10	0
Ønsket merarbeidstid i ukeverk	39	36	3	0
Tilbud av ukeverk i alt	112	129	-17	3
Personer utenfor arbeidsstyrken				
Utenfor arbeidsstyrken, i alt	914	913	1	13
Ønsker arbeid ¹	163	148	15	5
Kan begynne innen en måned	70	73	-3	1

¹ Mulig brudd i tidsserien mellom 2005 og 2006 grunnet omleggingen av AKU.
Kilder: Statistisk sentralbyrå.

arbeidstilbudet. Ved å summere tilbudet av arbeidstimer fra de arbeidsledige og tilbudet av tilleggssarbeidstimer fra de undersysselsatte, får vi et mål på det urealiserte arbeidstilbudet målt i timer. Omregnet i hel-tidsstillinger, finner vi at de 108 000 undersysselsatte og de 84 000 arbeidsledige ifølge AKU til sammen ønsket å arbeide 112 000 årsverk i 2006, en nedgang på 17 000 fra året før. Det urealiserte arbeidstilbudet tilsvarte 5,8 prosent av alle årsverk i arbeidsstyrken i 2006, ned fra 6,7 prosent i 2005.

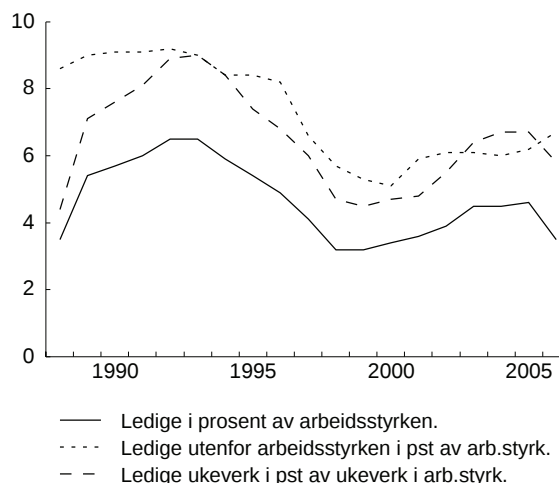
Personer utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid

For å kunne bli definert som arbeidsledig i AKU må en oppfylle visse krav om søkeaktivitet og tilgjengelighet. Ved hver måling er det en stor gruppe som ikke har inntektsgivende arbeid og som oppgir at de ønsker arbeid. På grunn av lav søkeaktivitet eller tilgjengelighet blir de likevel ikke definert som arbeidsledige. Den lave søkeaktiviteten blir hovedsakelig forklart med skolegang/studier, svak helse, høy alder, personlige/familiemessige forhold, eller at de tror det ikke finnes passende arbeid.

Størrelsen på denne «reservearbeidsstyrken» ser ut til å svinge i takt med det generelle ledighetsnivået. Mange arbeidssøkere trekker seg ut av arbeidsmarkedet i dårlige tider, og vil da trolig havne i denne gruppen i AKU-statistikken. Antallet som oppga at de ønsket arbeid, men likevel ikke ble definert som arbeidsledige, holdt seg relativt stabilt rundt 190 000 personer fra 1989 til og med 1996, en periode med høy ledighet. Parallelt med fallende arbeidsledighet, ble størrelsen på «reservearbeidsstyrken» redusert med om lag 70 000 personer fram til år 2000. Med stigende ledighet økte «reservearbeidsstyrken» igjen til 140 000 personer i 2001, og har deretter holdt seg noenlunde stabil fram til 2005, da den nådde 148 000 personer.

Arbeidsledige, andre med ønske om arbeid og ledige ukeverk. AKU

Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I 2006 oppga 163 000 personer utenfor arbeidsstyrken at de ønsket arbeid. På grunn av endring i AKU-spørreskjemaet er det imidlertid brudd i tidsserien i 2006, slik at tallene ikke er sammenlignbare. Hvis vi i stedet ser på den undergruppen som sier de kan begynne i arbeid innen fire uker, er trolig bruddet av mindre betydning. Denne gruppen har gått svakt ned, fra 73 000 personer i 2005 til 70 000 personer i 2006. Dette peker i retning av at den reelle størrelsen på «reservearbeidsstyrken» har gått noe ned fra 2005 til 2006, men på grunn av bruddet i tidsserien er det vanskelig å anslå hvor stor reduksjonen kan ha vært.

Lønns- og prisutviklingen

Lønnsutviklingen

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte lønn per normalårsverk med 4,1 prosent i 2006, mot 4,0 prosent i 2005. Endringer i langtidssykefraværet bidro til å redusere veksten i 2006 med 0,2 prosentpoeng, og til å øke veksten i 2005 med 0,4 prosentpoeng (se boks om lønn og sykefravær). Både i 2005 og 2006 var det en oppgang i omfanget av betalt overtidsarbeid. Økningen bidro til å heve veksten i lønn per normalårsverk med 0,1 prosentpoeng i 2005 og med 0,2 prosentpoeng i 2006.

Lønnsveksten varierte betydelig mellom næringene i 2006. Den var spesielt sterk innen finansiell tjenesteyting med en vekst i lønn per normalårsverk på 7,1 prosent. Om lag halvparten av veksten skyldes økte bonusutbetalinger, særlig til ansatte i fonds- og aksjemekling. Også i olje og gassutvinning, inklusive tjenester, var det høy lønnsvekst med en vekst på 5,3 prosent. I industrien er veksten i lønn per normalårsverk beregnet til 4,2 prosent. Om lag 0,8 prosentpoeng av veksten skyldes økt overtid, særlig innen bygging av skip og oljeplattformer. Veksten i årslønn i industrien og i olje- og gassutvinningsnæringen var ifølge SSBs lønnstatistikk klart lavere enn veksten i lønn per normalårsverk ifølge nasjonalregnskapet. Forskjellen i vekstratene skyldes i hovedsak at kompensasjon for overtidsarbeid er inkludert i lønn per normalårsverk, mens overtid ikke inngår i årslønn slik begrepet er definert i lønnstatistikken (se boks om lønnsbegreper). I de fleste tjenesteytende næringene utenom finansiell tjenesteyting var veksten i lønn per normalårsverk lavere enn gjennomsnittet. Veksten i lønn per normalårsverk innenfor forretningsmessig tjenesteyting var i fjor 3,6 prosent, mens den for varehandel er beregnet til 4,0 prosent. Lønnsveksten målt på denne måten var 3,7 prosent innenfor bygge- og anleggsvirksomheten.

Ifølge de foreløpige nasjonalregnskapstallene økte lønn per normalårsverk i offentlig forvaltning med 3,6 prosent i 2006. Lønnsveksten i statsforvaltningen var 4,0 prosent, mens veksten i kommuneforvaltningen var 3,4 prosent.

Reallønnsveksten var i fjor 2,0 prosent regnet per normalårsverk og deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner. Dette er 0,9 prosentpoeng lavere enn i 2005. Nedgangen i reallønnsveksten fra 2005 skyldes i hovedsak den markerte oppgangen i prisen på elektrisitet levert til husholdningene i 2006. De siste ti årene har den gjennomsnittlige årlige veksten i reallønn per normalårsverk vært 2,8 prosent.

Lønnsvekst. Prosentvis vekst fra året før

	2004	2005	2006
Lønn per normalårsverk			
I alt	4,6	4,0	4,1
Olje og utenriks sjøfart	3,5	3,7	5,1
Fastlands-Norge	4,7	4,0	4,1
Industri og bergverksdrift	5,6	4,2	4,2
Annen vareproduksjon	5,3	4,4	3,9
Primærnæringer	4,1	3,9	4,1
Elektrisitetsforsyning	7,5	5,5	3,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	5,2	4,2	3,7
Tjenesteytende næringer			
ekskl. off. forvaltning	4,4	3,9	4,4
Varehandel	4,2	3,6	4,0
Samferdsel	4,0	3,7	4,8
Annen tjenesteyting	4,6	4,1	4,3
Offentlig forvaltningsvirksomhet	4,5	3,8	3,6
Statsforvaltningen ¹	4,4	3,9	4,0
Sivil forvaltning	4,3	3,6	3,8
Forsvaret ¹	3,4	3,1	4,9
Kommuneforvaltningen	4,4	3,8	3,4
Lønn per timeverk			
I alt	2,8	3,8	5,0
Olje og utenriks sjøfart	3,4	4,1	6,0
Fastlands-Norge	2,7	3,8	5,0
Industri og bergverksdrift	2,7	3,7	4,5
Annen vareproduksjon	2,7	4,0	4,9
Primærnæringer	0,7	3,7	4,4
Elektrisitetsforsyning	6,4	5,8	4,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	2,5	3,6	4,7
Tjenesteytende næringer			
ekskl. off. forvaltning	2,6	3,8	5,3
Varehandel	2,6	3,6	4,9
Samferdsel	2,0	3,4	6,0
Annen tjenesteyting	2,9	4,0	5,2
Offentlig forvaltningsvirksomhet	2,9	3,8	4,7
Statsforvaltningen ¹	3,5	4,1	5,1
Sivil forvaltning	3,4	3,8	5,0
Forsvaret ¹	2,2	3,5	5,6
Kommuneforvaltningen	2,5	3,5	4,4
Lønnskostnad per timeverk			
I alt	2,8	4,0	5,4
Olje og utenriks sjøfart	3,9	4,2	6,1
Fastlands-Norge	2,8	3,9	5,3
Industri og bergverksdrift	3,3	3,8	4,5
Annen vareproduksjon	2,6	4,1	5,5
Primærnæringer	0,8	3,7	4,4
Elektrisitetsforsyning	6,5	5,8	4,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	2,3	3,8	5,5
Tjenesteytende næringer			
ekskl. off. forvaltning	2,5	3,9	5,7
Varehandel	2,5	3,8	5,7
Samferdsel	1,7	3,4	6,2
Annen tjenesteyting	2,7	4,1	5,4
Offentlig forvaltningsvirksomhet	3,1	4,1	5,3
Statsforvaltningen ¹	3,8	5,0	6,2
Sivil forvaltning	3,9	4,4	6,1
Forsvaret ¹	1,1	7,1	6,9
Kommuneforvaltningen	2,5	3,4	4,6

¹ Nedgang i antall rekrutter (med lavt lønnsnivå) i forsvaret har bidratt til å trekke opp gjennomsnittslønna og dermed lønnsveksten i statsforvaltningen. Lønnskostnad per timeverk i forsvaret i 2004 og 2005 er dessuten påvirket av endringer i ulike avgangsstimulerende tiltak i forbindelse med gjennomføringen av nedbemanningen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Gjennomsnittlig lønn for økonomien samlet. Vekst fra året før i prosent, forskjeller i vekst og anslag på bidrag i prosentpoeng

	2004	2005	2006
Lønn per utførte timeverk	2,8	3,8	5,0
Lønn per normalårsverk	4,6	4,0	4,1
Differanse	-1,8	-0,2	0,9
Anslått bidrag til differansen fra endringer i:			
Antall normale virkedager	-1,0	0,3	0,8
Sykefravær mv.	-0,7	-0,4	0,3
Overtid	-0,1	-0,1	-0,2
Lønnskostnader per utførte timeverk	2,8	4,0	5,4
Lønn per utførte timeverk	2,8	3,8	5,0
Differanse	0,0	0,2	0,4
Anslått bidrag til differansen fra endringer i:			
Ekstra pensjonspremier ¹	0,0	0,1	0,2
Andre arbeidskraftskostnader ²	0,0	0,1	0,2

¹Omfatter økte pensjonspremier til Kommunal Landspensjonskasse og Statens pensjonskasse 2004-2006, avgangsstimulerende tiltak i forsvar og økte pensjonspremier i markedsrettede næringer i 2006 knyttet til innføring av obligatorisk tjenstepensjon.

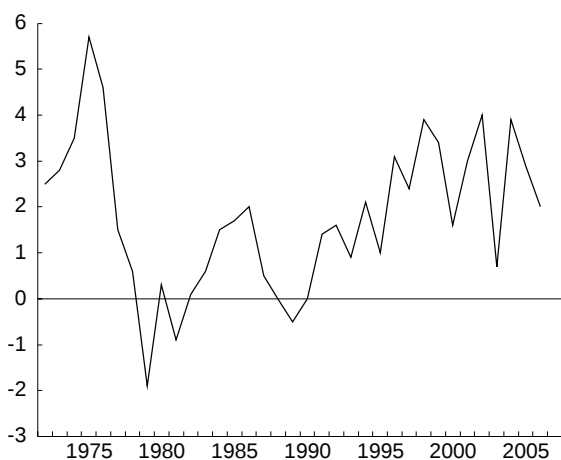
²Endring i regelverket for arbeidsgiveravgift til folketrygden, avgangsstimulerende tiltak i næringer utenom offentlig forvaltning m.m.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Foreløpig beregnet årslønn, heltidsansatte 2006 og årslønnsveksten fra 2004 etter næringer. Prosent og kroner

Næring	Prosentvekst fra året før			Årslønn 2006
	2004	2005	2006	
Olje- og gassutvinning inkl. tjenester	3,4	2,3	4,5	570 600
Industri	3,6	3,6	3,6	355 600
Bygge- og anleggsvirksomhet	2,7	3,8	3,6	344 700
Varehandel	3,9	3,7	4,1	363 600
Finanstjenester	3,7	8,1	7,4	492 000

Kilde: Lønnsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Reallønnsvekst per normalårsverk. 1971 - 2006 Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Noen lønnsbegreper

Lønn per normalårsverk: Nasjonalregnskapsbegrep som viser forholdet mellom total lønn, definert som kontantlønn inkludert overtidsgodtgjørelse og feriepenger, naturlønn samt lønn under sykdom og permisjon betalt av arbeidsgiver, og antall normalårsverk for lønnstakere. Etter dagens regelverk omfatter arbeidsgiverperioden i sykelønnsordningen de første 16 dagene av et sykefraværsløp. Antall normalårsverk for lønnstakere er definert som summen av antall heltidsjobber (arbeidsforhold) og deltidsjobber omregnet til heltidsjobber (med andel av fulltidsjobb som vekt), blant personer som har lønn som viktigste arbeidsinntektskilde. Lønn per normalårsverk publiseres som årstall og kvartalstall.

Lønn per utførte timeverk: Nasjonalregnskapsbegrep som viser forholdet mellom total lønn (definert som ovenfor) og antall utførte timeverk for lønnstakere. Antall utførte timeverk inkluderer overtid, mens fravær på grunn av sykdom, permisjon og ferie er fratrasket. Lønn per utførte timeverk publiseres som årstall.

Lønnskostnader per utførte timeverk: Nasjonalregnskapsbegrep som viser forholdet mellom totale lønskostnader og antall utførte timeverk (se ovenfor). Lønnskostnader er definert som summen av total lønn (se ovenfor) og arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier. Lønnskostnader per utførte timeverk publiseres som årstall.

Årslønn: Begrep i SSBs lønnsstatistikk som omfatter avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonuser, men er eksklusive overtidsgodtgjørelse og naturlønn. Begrepet er basert på at en heltidsansatt utfører et fullt årsverk.

Kvartalsvis lønnsindeks: Indeks som viser endringer i gjennomsnittlig avtalt lønn og gjennomsnittlig månedslønn. Sistnevnte begrep omfatter bonuser, provisjoner og uregelmessige tillegg, i tillegg til avtalt lønn. Begge begrepene er eksklusive overtidsgodtgjørelse og naturlønn. Statistikken bygger på en utvalgsundersøkelse over avtalt lønn ved utgangen av kvartalet. Bonuser, provisjoner og uregelmessige tillegg registreres derimot som månedsgjennomsnitt for det aktuelle kvartalet. I de første foreløpige nasjonalregnskapstallene er kvartalsindeksen en viktig del av kildegrunnlaget.

Lønnsstatistikk: Årlig statistikk som kartlegger nivå, fordeling og endringer i lønn per 1. september eller 1. oktober. Statistikken dekker alle lønnstakere med unntak av lønnstakere i primærnæringene. Månedslønn, som omfatter avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonuser, provisjoner og lignende, er hovedbegrepet i lønnsstatistikken.

Reallønn: Er et uttrykk for lønnsnivået målt i faste priser. Finnes ved å dele det gjennomsnittlige lønnsnivået med en relevant prisindeks (f.eks. nasjonalregnskapets prisindeks for konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner, eller konsumprisindeksen).

Lønn og sykefravær

I nasjonalregnskapet regnes sykepenger som mottas etter arbeidsgiverperiodens utløp, det vil si etter 16 dager etter dagens regler, som trygd og ikke som lønn. I 2006 var det en mindre oppgang i langtidssykefraværet, etter en klar nedgang i 2004 og 2005. Endringene har medført forskyvninger i fordelingen mellom lønnsinntekter (som er lik bedriftenes lønnsutgifter) og trygd slik disse beregnes i nasjonalregnskapet. Dette har igjen påvirket veksten i lønn per normalårsverk ettersom antall normalårsverk er uavhengig av sykefravær. Lønn per utførte timeverk blir derimot i liten grad påvirket av endringer i langtidssykefraværet siden lønnsinntektene og antall utførte timeverk isolert sett endres om lag proporsjonalt ved endring i langtidssykefraværet. Den moderate oppgangen i langtidssykefraværet i 2006 bidro til å redusere veksten i lønn per normalårsverk med anslagsvis 0,2 prosentpoeng dette året. Nedgangen i sykefraværet i 2004 og 2005 bidro tilsvarende til å øke veksten i lønn per normalårsverk med henholdsvis 0,6 og 0,4 prosentpoeng. Endringer i sykefraværet påvirker ikke lønnsveksten slik denne måles i SSBs lønnsstatistikk. I lønnsstatistikken måles veksten i gjennomsnittlig lønn for lønnstakere som er i arbeid på telningstidspunktet.

Lønn per utførte timeverk økte i 2006 med 5,0 prosent som gjennomsnitt for alle næringer. Veksten i lønn per utførte timeverk var dermed 0,9 prosentpoeng høyere enn veksten i lønn per normalårsverk. Forskjellen skyldes hovedsakelig at det var to virkedager mindre i 2006 enn i 2005, og at sykefraværet økte fra 2005 til 2006.

Veksten i lønnskostnader per utførte timeverk var 5,4 prosent i 2006, 0,4 prosentpoeng høyere enn veksten i lønn per utførte timeverk. Årsaken til den høyere veksten var økt arbeidsgiveravgift i områder med redusert sats og økte pensjonspremier.

Prisutviklingen

Konsumprisindeksen (KPI) steg med 2,3 prosent fra 2005 til 2006. Årsveksten i konsumprisene økte dermed fra 0,4 prosent i 2004 og 1,6 prosent i 2005. Den underliggende prisveksten målt ved KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) viste imidlertid en nedgang i årsveksttakten – fra 1,0 prosent i 2005 til 0,8 prosent i 2006. Den underliggende prisveksten lå dermed fortsatt lavere enn Norges Banks inflasjonsmålområde på 1,5-3,5 prosent.

KPI, målt ved 12-månedersveksten, steg klart i begynnelsen av fjoråret, fra 1,8 prosent i januar til 2,7 prosent i april. Deretter falt prisstigningstakten noe gjennom sommeren før den igjen tok seg opp i september og oktober, til 2,7 prosent. Deretter falt 12-månedersveksten og var i desember på 2,2 prosent. I januar 2007 falt prisveksten ytterligere til 1,2 prosent. 12-månedersendringen i KPI-JAE svingte rundt en vekst på 0,8 prosent gjennom hele første halvår 2006, før

Justerte konsumprisindekser

Statistisk sentralbyrå (SSB) publiserer jevnlig tre indikatorer som har til hensikt å belyse utviklingen i den underliggende konsumprisveksten; konsumprisindeksen uten energivarer (KPI-JE), konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer (KPI-JA) og konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE). Alle indikatorene er avledet fra KPI. Etableringen av KPI-JA og KPI-JAE hadde sin bakgrunn i at Norges Banks mandat for pengepolitikken ble endret i mars 2001. Forskriften sier at det operative målet for pengepolitikken skal være en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 prosent, men en skal se bort fra direkte effekter på konsumprisene som skyldes endringer i rentenivået, skatter, avgifter og særskilte midlertidige forstyrrelser. Endringer i energiprisene er ofte av en slik karakter at de kan oppfattes som midlertidige forstyrrelser.

Med direkte virkninger av avgiftsendringer menes reelle endringer i avgifter som direkte legges på konsumvarer og tjenester og ikke skatte- og avgiftsendringer som først virker gjennom priser på innsatsfaktorer eller andre faktorer for siden å bli veltet over i utsalgsprisene på konsumvarer og tjenester.

KPI-JA og KPI-JAE justeres for endringer utover en inflasjonsjustering i såkalte varetilknyttede avgifter. Dette omfatter merverdiavgiften og de fleste stykkavgifter, det vil si avgifter som er fastsatt som et beløp per enhet. Målt som forbruksandeler har rundt 69 prosent av vare- og tjenesteutvalget i KPI en momssats større enn 0, mens om lag 20 prosent blir renset for reelle endringer i slike stykkavgifter. I praksis justeres prisen ved at den aktuelle avgiften i utgangspunktet trekkes ut og fjorårets avgift legges til.

Stykkavgifter må videre justeres i takt med prisstigningen for at de reelt sett skal være uendret. Dersom den faktiske avgiftsendringen er høyere enn prisstigningen, trekkes den justerte serien ned og vise versa.

KPI-JE er en indikator der prismaterialet og vekten til energivarene i KPI blir holdt utenfor beregningene. Energivarene, først og fremst representert ved elektrisitet og drivstoff, utgjør om lag 8 prosent av vektgrunnlaget i KPI. Ved å sammenligne utviklingen i KPI og KPI-JE får man et klart bilde på betydningen av utviklingen i energiprisene for KPI.

den avtok noe gjennom 3. kvartal. I august var vekst-raten nede i 0,4 prosent. 12-månedersveksten i KPI-JAE økte noe gjennom høsten og endte i desember på 1,0 prosent. Fra desember 2006 til januar 2007 var 12-månedersveksten uendret.

Utviklingen i kraftprisene preget årsveksten i KPI i 2006. Året sett under ett steg elektrisitetsprisene inkludert nettleie med 28,0 prosent, og nettleiene bidro svakt negativt. KPI uten elektrisitet økte med 1,3 prosent i 2006, slik at elektrisitetsprisene bidro til å øke den generelle konsumprisveksten med 1,0 prosentpoeng. Elektrisitetsprisene var også den enkeltfaktoren

Konsumprisindeksen. Vekt, års- og 12-månedersendring. Prosent

	Vekt*	2005	2006	Januar 2007
Totalindeks	1 000,0	1,6	2,3	1,2
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	116,1	1,5	1,5	1,8
Alkoholrikke og tobakk	29,9	2,5	1,9	2,0
Klær og skotøy	59,2	-4,6	-3,5	-7,1
Bolig, lys og brensel	265,0	1,7	6,1	2,7
Møbler og husholdningsartikler mv.	66,0	-0,4	-1,5	0,4
Helsepleie	29,5	2,8	3,5	1,6
Transport	176,0	4,3	3,3	1,4
Post- og teletjenester	27,6	-0,7	1,3	-1,6
Kultur og fritid	124,0	0,8	0,5	1,5
Utdanning	3,2	1,3	2,2	2,3
Hotell- og restauranttjenester	37,6	1,6	3,2	2,0
Andre varer og tjenester	65,9	1,8	-1,0	1,9
KPI-JE ¹	..	1,4	1,0	1,1
KPI-JA ²	..	1,2	2,0	1,1
KPI-JAE ³	..	1,0	0,8	1,0
KPI uten elektrisitet	..	1,6	1,3	1,0

* Gjeldende fra august 2006 til juli 2007. Tall i promille.

¹KPI-JE: konsumprisindeks uten energivarer²KPI-JA: Konsumprisindeks justert for avgiftsendringer³KPI-JAE: Konsumprisindeks justert for avgiftsendringer og uten energivarer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

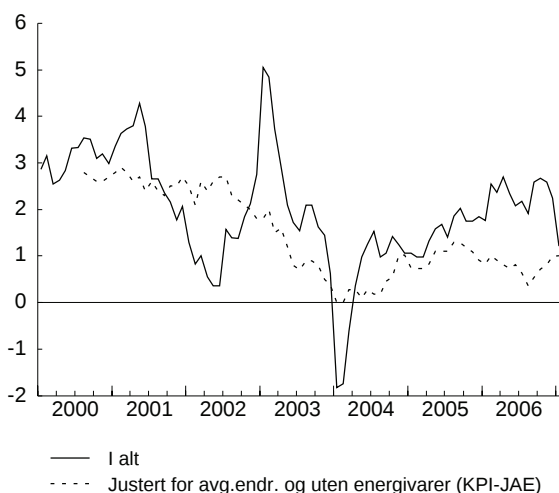
KPI-JAE etter leveringssektor. Års- og 12-månedersendring. Prosent

	2005	2006	Januar 2007
Jordbruksvarer	3,0	-0,3	0,9
Fiskevarer	2,8	-1,7	-1,8
Andre norskproduserte konsumvarer	0,9	0,5	1,4
Importerte konsumvarer	-1,2	-0,5	-0,8
Husleie, ink. fritidsbolig	2,0	2,2	2,0
Andre tjenester	2,2	1,6	2,1
Andre tjenester med arbeidslønn som dominerende priskomponent	3,7	4,8	4,1
Andre tjenester, også med andre viktige priskomponenter	1,7	0,4	1,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konsumprisindeksen (KPI)

Prosentvis endring fra samme måned året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

som bidro mest til avviket mellom KPI og KPI-JAE gjennom fjoråret. Kraftprisene viste markante pris-hopp i februar og april, deretter falt prisene noe fra mai til og med juli, før de igjen tok seg kraftig opp i august og september. I september ble det registrert en topp da elektrisitetsprisene inkludert nettleie steg med hele 21,0 prosent fra måneden før. De høye kraftprisene skyldtes blant annet lav fyllingsgrad i vannmagasinene og lav produksjonskapasitet i Sverige på grunn av tekniske problemer i svenske kjernekraftverk. Mye nedbør og mildt vær mot slutten av året gjorde at den forventede «strømkrisen» i vinterhalvåret 2006/2007 ble avblåst, og prisene falt fra oktober og ut året. Fra november til desember falt prisene med 9,9 prosent. Til tross for nedgangen mot slutten av fjoråret, lå prisene fremdeles vesentlig over prisnivået i desember året før. Fra desember 2006 til januar 2007 falt elektrisitetsprisene ytterligere, og nedgangen ble registrert til hele 14,8 prosent.

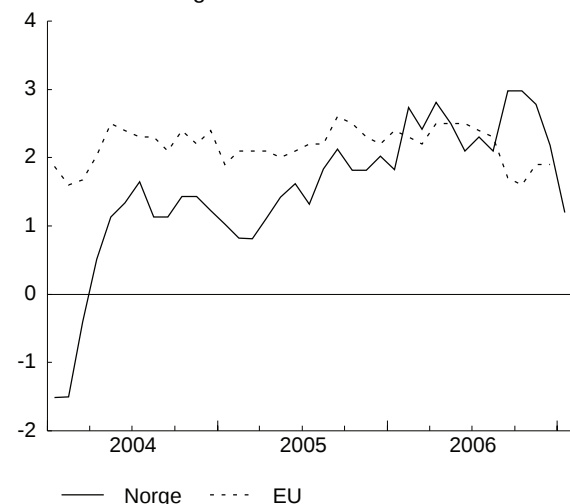
Elektrisitetsprisene var ikke alene om å bidra til at konsumprisveksten i 2006 var høyere enn den underliggende prisveksten. Også bensinprisene medvirket i samme retning, dog i mindre grad. Fra januar og fram til og med juli ble det registrert prisoppgang på bensin med særlige prishopp i januar, april og juli. Fra august og ut året falt derimot bensinprisene med unntak av i desember da prisene steg svakt. Nedgangen kom som en følge av lavere oljepriser i siste halvdel av fjoråret. I gjennomsnitt gikk bensinprisene opp med 8,0 prosent i 2006, som er tilnærmet samme årsvekst som i 2005. Samlet bidro dermed prisene på energivarer til å trekke den generelle konsumprisveksten opp med 1,3 prosentpoeng i 2006.

Avgiftsendringer var også med på å påvirke prisutviklingen i 2006. KPI justert for avgiftsendringer (KPI-JA) steg samlet sett med 2,0 prosent i 2006. Forutsatt fullt gjennomslag i konsumprisene trakk de reelle avgiftsendringene dermed KPI opp med 0,3 prosentpoeng på årsbasis. Fra januar 2006 steg merverdiavgiften på næringsmidler fra 11 til 13 prosent, og den lave merverdiavgiftsatsen steg fra 7 til 8 prosent. De fleste særavgiftene ble inflasjonsjustert med om lag 1,8 prosent. I tillegg ble det fra 1. september 2006 innført 8 prosent merverdiavgift på blant annet utleie av hotellrom og hytter. Med virkning fra januar 2007 økte merverdiavgiften på næringsmidler ytterligere fra 13 til 14 prosent, og det ble gjennomført en omlegging av avgiftssystemet på personbiler. I tillegg ble de fleste særavgiftene oppjustert med om lag 1,8 prosent. Samlet bidro avgiftsendringene til å trekke KPI-veksten i januar 2007 opp med 0,2 prosentpoeng.

Prisene på tjenester i KPI har siden midten av 1990-tallet i all hovedsak bidratt til å trekke opp prisveksten. Også i 2006 ble det registrert prisvekst langt over gjennomsnittet på ulike tjenester. Prisene på helsetjenester og tjenester knyttet til kultur og fritid steg med henholdsvis 7,2 og 5,7 prosent. Prisene på trans-

Harmonisert konsumprisindeks

Prosentvis endring fra samme måned året før

Kilde: Eurostat.

porttjenester gikk samlet opp med 3,9 prosent, og særlig båt- og flytakster trakk vekstraten opp. Prisene på hotellovernattinger økte med 8,4 prosent. Selv om de fleste tjenestene i KPI ble registrert med prisoppgang, var det enkelte tjenester som også medvirket til å redusere KPI i 2006. Takster på sosiale omsorgstjenester, herunder barnehagetakster, falt med 11,7 prosent. Lavere foreldrebetaling i barnehager var et resultat av kommunenes/barnehagenes justering av betalings-satsene ned mot ny maksimalgrense fastsatt fra 1. januar 2006.

Prisnedgangen på importerte konsumvarer ble registrert til 0,5 prosent i 2006, mot en reduksjon på 0,6 prosent i 2005. Økt handel med Kina og andre lavkostland er en viktig forklaringsfaktor til nedgangen i importprisene. Prisreduksjonen på importerte konsumvarer kom på tross av en viss svekkelse av den importveide kronekursen i 2006, noe som isolert sett gjør importerte varer dyrere. Prisene på audiovisuelt utstyr, som har vist en trendmessig nedgang siden midten av 1990-tallet, har bidratt til prisfallet på importerte konsumvarer. Prisene på audiovisuelt utstyr falt i gjennomsnitt med 7,8 prosent i 2006, tilnærmet samme prisfall som i 2005. Klesprisene falt med 3,8 prosent i 2006. Til tross for at prisnedgangen på klær var noe mer moderat sammenlignet med de fire siste årene, gjør den vedvarende prisnedgangen at klesprisene i 2006 var tilbake på et tilnærmet 1983-nivå.

Indeks for varer og tjenester etter leveringssektor

Formålsskategoriseringen COICOP er hovedgrupperingen brukt i konsumprisindeksen (KPI). Andre måter å gruppere representantvarene i KPI kan gi økt informasjon om prisutviklingen, og gi en indikasjon på bakenforliggende årsaker. Det foretas derfor en gruppering av representantvarene etter leveringssektor. Inndelingen består av seks leveringssektorer.

Ved beregning av indekser etter leveringssektor inngår representantvarene med samme vekt som ved beregningen av COICOP indeksene.

Normalt vil prisutviklingen for en varegruppe ikke kunne forklares som resultat av en enkelt årsaksfaktor, men må antas å bli bestemt ved et innbyrdes samspill mellom sektorene i økonomien. Dette tilsier en viss forsiktighet ved tolking av indeksene. De er ikke ment å erstatte analyser som mer direkte tar utgangspunkt i produksjons- og import-sektorene.

En annen viktig begrensning ved disse indeksene er at prismaterialet til KPI er utsalgspris fra detaljist. De prisene som ligger til grunn for beregningene, er altså ikke produsent- eller import-priser. I tolkningen av indeksseriene gruppert etter leveringssektor må en derfor ta i betraktning at avanse i varehandelen inngår som en del av pris-grunnlaget for disse beregningene.

Grupperingen av representantvarene etter leveringssektor har i betydelig grad måttet baseres på skjønn. Enkelte varer kunne kanskje med like stor rett vært plassert i andre grupper. Grønnsaker, som er et eksempel, betraktes som jordbruksvarer selv om det gjennom året også er import av disse varene. Et annet område hvor det kan være vanskelig å trekke skarpe skillelinjer er mellom norskproduserte og importerte varer.

Når det tas inn nye representantvarer i KPI benyttes i mange tilfeller bransjeinformasjon ved tildeling av leveringssektor. Sektorene og spillet mellom sektorene i økonomien kan endre seg over tid og i takt med slike endringer skjer det også omgrupperinger av representantvarene, dette har kanskje i særlig grad gjort seg gjeldende i sektorene norskproduserte og importerte varer. I takt med økt import og økt globalisering har det skjedd gradvise omgrupperinger av representantvarer fra norskproduserte varer til importerte varer, for eksempel innen klær. Ved vektrevisjonen i august 2006 ble det foretatt en større gjennomgang av de ulike grupperingene, hvor blant annet vekten til importerte konsumvarer ble økt.

Harmoniserte konsumprisindekser

Den harmoniserte konsumprisindeksen (HKPI) er en indikator som brukes til sammenlikninger av inflasjonen i EØS-området. Indeksen for det enkelte land er laget over en felles mal som på noen punkter skiller seg fra den offisielle konsumprisindeksen (KPI). HKPI baserer seg i all hovedsak på det samme prismaterialet som KPI, men enkelte varer og tjenester som er problematiske å sammenlikne mellom land, er utelatt. For Norges del er forskjellene mellom beregningsoppleggene for de to indikatorene blitt mindre de siste årene. Selveiernes bokostnader er nå den eneste produktgruppen som ikke er med i HKPI. Dermed utgjør HKPI om lag 89 prosent av vektgrunnlaget til KPI. Det faktum at en såpass tung komponent er utelatt medfører at vektene for de resterende varene og tjenestene i HKPI er noe høyere enn vektene i KPI. Elektrisitet har for eksempel en vekt på 4,5 prosent i HKPI – mot 3,9 prosent i KPI. Forsikringstjenester behandles ulikt i de to indeksene, noe som medfører at vekten i KPI har vært betydelig større enn i HKPI. I HKPI er det nettoutgifter til forsikring som benyttes i vektgrunnlaget og ikke bruttoutgifter som i KPI. I praksis måles konsumentenes nettoutgifter til forsikring som forsikringssektorens premieinntekter fra husholdningssektoren fratrullet erstatningsutbetalingene.

Selv om vare- og tjenesteutvalget i HKPI er svært likt, vil indeksen i perioden mellom basismånedene i KPI (juli) og i HKPI (desember) bygge på noe ulikt produktgrunnlag. Dette har sammenheng med at nye varer inkluderes i august i KPI, men først i januar året etter i HKPI. I den grad prisutviklingen for nye varer skiller seg vesentlig fra de «gamle» varene, kan dette bidra til ulik samlet prisutvikling i HKPI og KPI.

HKPI for Norge steg med 2,5 prosent fra 2005 til 2006 mot 1,5 prosent året før. Forløpet gjennom 2006 var sammenfallende med KPI. De harmoniserte konsumprisindeksene for EU og euro-området økte med 2,2 prosent fra 2005 til 2006. Vekten og prisveksten for elektrisitet i Norge i forhold til EØS-området er forklaringen bak at prisveksten var høyere i Norge i fjor.

Harmoniserte konsumprisindekser (HKPI). Vekst fra samme periode året før

	2005	2006	Jan. 2007
Norge	1,5	2,5	1,2
EU	2,2	2,2*	
Euro-området	2,2	2,2*	

*Foreløpige tall

Elektrisitet i KPI – kraftpriser og nettleie

I Konsumprisindeksen (KPI) omfatter elektrisitetsprisene prismålinger av standard variabel kraftpris og nettleier for husholdninger. Kraftprisene måles månedlig, mens nettleiene måles ved endring. Kraftprisene hentes fra Konkurransetilsynets kraftprisoversikt og prisene stammer fra den uken hvor den 15. i måneden inngår. Noen leverandører krever et fastbeløp årlig, i tillegg til det variable leddet som er knyttet til forbruket. I beregningene i KPI tas det et utgangspunkt i et forbruk blant husholdningene på 15 000 og 20 000 kWh.

Standard variabel kraftpris er den kraftprisavtalen flest husholdninger benytter seg av i Norge i dag. Derfor har KPI kun målt prisutviklingen for denne kontraktstypen. I de senere årene har også andre kontraktstyper blitt mer vanlig. Elektrisitetsundersøkelsen planlegges derfor å bli utvidet til også å gjelde prismålinger av fastprisavtaler og markedskraftpris fra og med august 2007.

En fastpriskontrakt er en avtale om en fast pris på kraft over en periode, for eksempel ett eller tre år. I perioden hvor avtalen gjelder, kan husholdningen ikke skifte leverandør. På den annen side er leverandøren forpliktet til å levere strøm for den avtalte prisen. I tillegg til kWh-prisen krever noen leverandører også et årlig fastbeløp.

Markedskraftpris er en avtale om at prisen følger markedsprisen som fastsettes på kraftbørsen Nord Pool. I tillegg til referanseprisen må husholdningen betale et påslag.

Nettleiene mottas fra Norges vassdrag- og energidirektorat (NVE). I likhet med standard variabel kraft tilkommer oftest et fast beløp sammen med det variable leddet. Nettleieberegningene er ellers lagt opp likt som prismålingene i kraftprisene. Det vil ikke bli gjennomført endringer i prismålingene av nettleier fra august 2007.

Husholdningene

Husholdningenes disponible realinntekter

Ifølge foreløpige anslag gikk husholdningenes disponible inntekter ned med om lag 1,5 prosent fra 2005 til 2006. Med en prisstigning på 2,1 prosent (målt ved prisindeksen for konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner), innebar dette en nedgang i disponible realinntekter på 3,5 prosent, mot en økning på 5,1 prosent året før.

Hovedårsaken til nedgangen i disponibel inntekt kan forklares med reduserte formuesinntekter, som bidro til å redusere disponible realinntekter med 6,1 prosentpoeng fra 2005 til 2006, mot et positivt bidrag på 3,7 prosentpoeng året før. Husholdningenes inntekter fra mottatt aksjeutbytte har hatt stor betydning for veksten i formuesinntekter de siste årene. For 2006 anslår nasjonalregnskapet at husholdningene mottok 58 milliarder kroner mindre i utbytte enn året før. Det tilsvarer en nedgang på 63 prosent fra året før, og isolert sett betyr nedgangen i aksjeutbytte at disponibel inntekt trekkes ned med 6,6 prosentpoeng. Skattemessige tilpasninger anses å ha betydning for husholdningenes mottatte aksjeutbytte.

Husholdningenes reallønnsinntekter økte med 5,3 prosent fra 2005 til 2006, mot 4,0 prosent året før. Lønnsinntektene ga et bidrag til veksten i disponibel realinntekt på 3,9 prosentpoeng, mot 2,9 prosentpoeng året før. Bak utviklingen i 2006 ligger en vekst i sysselsatte normalårsverk på 2,9 prosent og en økning i gjennomsnittlig lønn per normalårsverk på 4,1 prosent.

Husholdningenes realinntekter fra næringsvirksomhet (blandet inntekt) økte med 3,0 prosent fra 2005 til 2006, og bidro til å øke disponible realinntekter med 0,3 prosentpoeng. Blandet inntekt inneholder i tillegg til husholdningenes inntekter fra næringsvirksomhet også en beregnet avkastning av egen bolig.

Realveksten i stønadene fra det offentlige var på 0,9 prosent i fjor. Det tilsvarer 0,3 prosentpoeng av veksten i disponible realinntekter. Bak utviklingen ligger en relativ sterk vekst i utbetaling av pensjoner og sykepenger, mens utbetalinger av arbeidsledighetstrygd har blitt kraftig redusert.

Husholdninger og ideelle organisasjoner. Inntekter og utgifter¹. Milliarder kroner

	Løpende priser				Realvekst. Prosent ²			Bidrag til vekst i disponibel realinntekt. Prosentpoeng		
	2003	2004	2005*	2006*	2004	2005*	2006*	2004	2005*	2006*
Inntekter	1 122,2	1 156,6	1 227,5	1 245,0	1,9	5,2	-0,7	2,7	7,0	-0,9
Lønnsinntekter	591,2	620,2	651,6	700,3	4,1	4,0	5,3	3,1	3,0	3,9
Blandet inntekt	103,9	97,6	95,0	99,9	-6,8	-3,6	3,0	-0,9	-0,4	0,3
Formuesinntekter	103,5	99,3	132,0	79,6	-4,7	31,5	-40,9	-0,6	3,8	-6,1
herav: mottatt aksjeutbytte	55,5	63,2	93,7	35,7	13,0	46,8	-62,6	0,9	3,5	-6,6
Offentlige stønader	242,3	254,6	259,0	266,7	4,3	0,7	0,9	1,3	0,2	0,3
Andre inntekter	53,1	51,7	56,3	63,8	-3,4	7,9	11,0	-0,2	0,5	0,7
Utgifter	325,9	323,4	342,5	373,2	-1,5	4,8	6,8	0,6	-1,9	-2,6
Skatt av inntekt og formue	243,8	258,4	271,9	291,8	5,2	4,2	5,1	-1,6	-1,3	-1,6
Formuesutgifter	70,5	52,6	58,8	69,5	-25,9	10,7	15,7	2,3	-0,7	-1,0
Andre utgifter	11,6	12,3	11,7	12,0	5,6	-6,0	0,1	-0,1	0,1	0,0
FISIM (Korr. for indirekte målte banktjenester)	28,2	33,2	33,6	34,7	15,2	16,8	0,1	0,6	0,0	0,1
Disponibel inntekt	796,2	833,2	885,1	871,8	3,9	5,1	-3,5			
Korr. sparing i pensjonsfond	15,3	16,3	14,5	14,1						
Konsum	738,9	786,0	820,4	873,3						
Sparing	72,6	63,6	79,1	12,5						
Kapitaloverføringer, netto	-1,0	-1,9	-1,8	-1,8						
Nettorealinvesteringer	29,3	41,4	54,4	60,7						
Nettofinansinvestering	42,2	20,4	23,0	-49,9						
Memo:										
Sparerate	9,1	7,6	8,9	1,4						
Nettofinansinvesteringsrate	5,3	2,4	2,6	-5,7						

¹ På grunn av avrundsingsfeil summerer ikke underkomponentene seg nøyaktig opp til totaltallene.

² Nasjonalregnskapets prisindeks for konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner er brukt som deflator.

* Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Husholdningenes formuesutgifter består i all hovedsak av gjeldsrenter. I 2006 økte utlånsrentene til husholdninger med omkring 0,7 prosentpoeng. Samtidig økte utlånsbeholdningene med om lag 15 prosent slik at formuesutgiftene totalt sett økte med 10,7 milliarder kroner, ifølge de foreløpige beregningene. Økningen i formuesutgiftene bidro til å redusere disponibel inntekt med 1,0 prosentpoeng.

Skatt av inntekt og formue økte med 7,3 prosent fra 2005 til 2006 eller i realverdi med 5,1 prosent. Dermed trakk skatteutgiftene veksten i husholdningenes disponible realinntekter ned med 1,6 prosentpoeng. Dette har blant annet sammenheng med at husholdningene betalte skatt på aksjeutbytte i 2006, noe som bidro til negative bidrag til realinntektsveksten i 2006.

Konsum og sparing i husholdninger og ideelle organisasjoner

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner i faste priser med 4,3 prosent fra 2005 til 2006. Den tilsvarende veksten var 3,3 prosent året før. Mens husholdningenes konsum økte med 4,2 prosent fra 2005 til 2006 og 3,2 prosent året før, vokste konsumet i ideelle organisasjoner med 6,0 prosent i 2006, mot 5,9 prosent i 2005.

Spareraten

I 2006 gikk sparingen i husholdninger og ideelle organisasjoner ned til 1,4 prosent av disponibel inntekt, fra et nivå på 8,9 prosent året før. I dette spareratebegrepet er det lagt til grunn at også varige konsumgoder utenom bolig konsumeres i det året de kjøpes. Kjøp av varige konsumgoder kan alternativt betraktes som investering. En kan da beregne en korrigert sparerate (se boks) som er beregnet til henholdsvis 11,6 prosent og 4,5 prosent for 2005 og 2006.

Spareraten korrigert for varige konsumgoder

I nasjonalregnskapets beregning av husholdningenes sparerate tas det ikke hensyn til at varige konsumgoder yter konsumtjenester utover det året de anskaffes. Det knytter seg et element av investering til kjøp av slike goder som kan ivaretas ved beregning av en såkalt korrigert sparerate. Ved beregning av den korrigerte spareraten anslås først tjenestekonsumet av varige goder. Når korrigert konsum beregnes, defineres tjenestekonsumet av varige goder som summen av verdiforringelsen og realavkastningen på beholdningen av slike goder. Realavkastningen, som også nyttes til å korrigere inntekt for husholdningene, er satt lik 2,5 prosent.

Varige konsumgoder utenom bolig består av egne transportmidler (dvs. hovedsakelig personbiler), møbler, elektriske artikler, briller og ortopedisk utstyr mv, og varige fritidsgoder. Vegdirektoratets tall for registrerte personbiler etter alder har blitt utnyttet for beregning av den tekniske depresieringen av bilbeholdningen. Siden en ikke har tilsvarende tall for andre konsumgoder, har en lagt til grunn samme depresieringsprofil som for personbiler.

Beregningen av verdiforringelsen for varige goder utenom bolig er gjennomført uten at en har brukt observerte data for annenhåndspriser for disse kapitalgodene. Ved beregning av bruktpriene har en gjort en forenkling antagelse om et perfekt fungerende annenhåndsmarked. En slik antagelse gjør det mulig å avlede bruktpriene ut fra kjennskap til den fysiske depresieringen samt priser på nye varige konsumgoder.

Hverken ved beregning av den ordinære eller korrigerte spareraten er omvurdering av verdien på varige konsumgoder innarbeidet i inntektsanslaget. Utviklingen i spareratene må følgelig ses i lys av den omvurdering av realkapitalen som har funnet sted i samme periode.

Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner. Volum- og prisendring fra foregående periode i prosent. Sesongjusterte tall hvis ikke annet fremgår

	Mrd. kroner 2006 ¹	Volumendring					Prisendring				
		2006 ²	06:1	06:2	06:3	06:4	2006 ²	06:1	06:2	06:3	06:4
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	105,6	2,1	1,9	0,9	0,8	-1,0	1,5	0,1	1,3	0,3	0,8
Alkoholrikker og tobakk	33,7	1,9	1,5	1,6	-0,5	-0,1	2,0	-0,1	0,1	1,3	1,8
Klær og skotøy	44,5	8,3	5,4	0,7	3,4	3,4	-3,6	3,3	-1,8	1,3	0,2
Bolig, lys og brensel	168,1	1,1	0,8	0,2	-0,7	0,0	6,2	-3,3	0,4	-1,3	-1,4
Møbler og husholdningsartikler	49,7	6,9	4,8	0,4	1,7	1,7	-0,7	1,9	2,2	1,4	1,5
Helsepleie	23,8	2,1	1,1	0,9	0,2	0,2	3,4	-1,9	1,7	-0,3	-0,3
Transport	117,9	1,8	-0,3	0,7	1,3	1,1	3,3	1,6	0,1	0,5	0,8
Post- og teletjenester	26,2	4,4	-1,3	5,1	-0,6	8,6	1,0	-0,5	2,8	-0,2	-0,3
Kultur og fritid	105,9	6,5	2,4	2,8	2,2	1,6	-0,2	1,0	0,3	-2,9	-2,2
Utdanning	4,5	4,5	1,4	0,4	0,8	1,7	2,4	-1,0	1,6	-1,1	0,4
Hotell- og restauranttjenester	47,3	5,1	0,7	1,0	0,5	1,6	3,2	2,6	-0,4	0,4	0,1
Andre varer og tjenester	79,7	5,8	2,4	2,0	0,4	1,1	0,1	1,5	1,2	0,0	1,0
Husholdningenes kjøp i utlandet	52,7	11,5	5,5	6,6	0,8	-1,8	2,6	-0,5	0,1	0,8	1,6
Utlendingers kjøp i Norge	-23,8	2,7	-7,8	6,6	1,2	3,7	2,9	0,7	2,1	1,9	4,4
Ideelle organisasjoner	37,3	6,0	1,8	0,6	1,1	0,9	2,6	1,2	0,7	1,1	1,2
Konsum i hush. og ideelle org.	873,3	4,3	2,1	1,4	0,8	0,8	2,1	0,2	1,2	0,3	0,8

¹ I løpende kroner. På grunn av avrundingsfeil summerer ikke undergruppene seg nøyaktig opp til totaltallet.

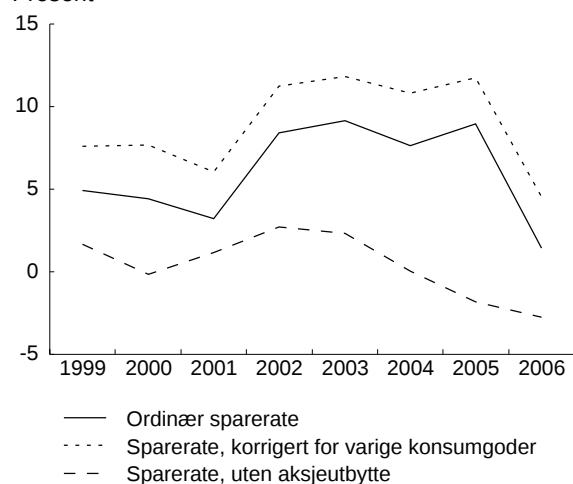
² Ikke sesongjustert.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Noen nasjonalregnskapsbegreper

- *Blandet inntekt* omfatter driftsresultatet i bolignæringen samt næringsinntekten til de personlig næringsdrivende. Næringsinntekten til de personlig næringsdrivende skiller seg fra driftsresultatet slik det framkommer for andre sektorer ved at den implisitt også inneholder avlønning for arbeid utført av eierne eller deres familie.
- *Andre inntekter* omfatter stønader fra utlandet, overføringer til ideelle organisasjoner fra innenlandske sektorer og overføringer til husholdninger fra innenlandske sektorer utenom det offentlige.
- *Andre utgifter* omfatter stønader til utlandet, og overføringer fra husholdninger til innenlandske sektorer utenom det offentlige.
- *Avkastning på forsikringskrav* er avkastningen på husholdningenes fordringer på forsikringsselskap, private pensjonskasser og fond. Disse fordringene er i all hovedsak verdien av private livs- og pensjonsforsikringer. Posten er inkludert i formuesinntekter.
- *Disponibel inntekt* er lik differansen mellom lønn, blandet inntekt, formuesinntekter, offentlige stønader og andre inntekter på den ene siden og skatter, formuesutgifter og andre utgifter på den andre.
- *Sparing* er disponibel inntekt pluss korreksjon for sparing i pensjonsfond minus konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner.
- *Sparerate* er sparingens andel av disponibel inntekt.
- *FISIM eller indirekte målte bank- og finanstjenester* er tjenester produsert av finansielle foretak som de ikke direkte tar betalt for gjennom gebyrer. De finansielle foretakene skaffer seg i stedet inntekter ved rentemarginer. Med det menes at finansinstitusjonene har lavere rente på innskudd/innlån enn på utlån. Siden det er knyttet administrasjon og ressursbruk til disse indirekte betalte bank- og finanstjenestene, betraktes de som produksjon i finansinstitusjonene og kalles indirekte målte bank- og finanstjenester. Nye tall, med fordeling av indirekte målte bank- og finanstjenester på anvendelser, ble første gang publisert i desember 2006.

Husholdningenes sparerate
Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Utviklingen i husholdningers og ideelle organisasjoners konsum fordelt på hovedgrupper. Volum- og prisendring fra foregående år i prosent

	Mrd. kroner 2006 ¹	Volumendring		Prisendring	
		2005	2006	2005	2006
Konsum i hush. og ideelle org	873,3	3,3	4,3	1,0	2,1
Konsum i husholdninger	836,0	3,2	4,2	1,0	2,0
- Varekonsum	430,7	2,7	4,0	0,3	2,0
- Tjenestekonsum	376,4	2,7	3,5	2,1	2,1
- Hushold. konsum i utlandet	52,7	12,9	11,5	-1,1	2,6
- Utlendingers konsum i Norge	-23,8	4,0	2,7	2,5	2,9
Konsum i ideelle organisasjoner	37,3	5,9	6,0	2,0	2,6

¹ Nivå tall i løpende kroner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nedgangen i mottatt aksjeutbytte forklarer det meste av reduksjonen i disponible realinntekter og følgelig nedgangen i husholdningenes sparerate. Fallet i spare-raten eksklusiv aksjeutbytte er mindre. En annen viktig faktor bak nedgangen i spareraten er at konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner økte mer enn den disponible inntekten. Sparing var negativ både i tredje og fjerde kvartal 2006. Negativ sparing innebærer at husholdningene lånefinansierer alle sine investeringer, eller bruker av oppspart formue.

Sterk vekst i husholdningenes realformue og lav realrente

I følge foreløpige anslag gikk husholdningenes realformue opp med 11 prosent fra 2005 til 2006. Med realformue/realverdi menes her den kjøpekraften som husholdningenes formue representerer og ikke volumet av kapitalen. Bak denne utviklingen lå en realvekst i boligformuen på nærmere 17 prosent og en økning i realverdien av nettofordringene på 6,9 prosent. Annen realkapitalformue trekker veksten ned. Realveksten i boligformuen skyldes hovedsaklig omvurderinger som følge av at boligprisene i gjennomsnitt gikk opp med 13,3 prosent i 2006 i følge Statistisk sentralbyrås boligprisindeks, mens konsumprisveksten var på 2,1 prosent målt ved indeksen for konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner. Økte boliginvesteringer bidro også til veksten i realverdien av boligformuen. Både fordrings- og gjeldsbeholdningene økte fra 2005 til 2006, men fordringene, som ved utgangen av 2006 oversteg gjelden med i underkant av 454 milliarder kroner, hadde en sterkere realvekst enn gjeldsbeholdningene.

Husholdningenes realrente etter skatt er på årsbasis beregnet til 0,8 prosent i 2006. Dette er en nedgang i forhold til 2005, da den var på 1,3 prosent. Utviklingen skyldes i hovedsak lavere nominelle renter i 2006 enn i 2005.

Nærmere om forbruksutviklingen for husholdningene

Husholdningenes konsum av varer i faste priser økte med 4,0 prosent fra 2005 til 2006 sammenlignet med en vekst på 2,7 prosent året før. Konsumet av matva-

Husholdningenes gjeld og økt rente

Husholdningenes økonomi de siste tre årene har vært preget av lave renter og sterk vekst i boligprisene. Prisøkningen økte husholdningenes boligformue, men førte også til høy gjeldsvekst. Oppbyggingen av gjeld vil føre til at husholdningenes renteutgifter vil øke betydelig dersom renten kommer opp på et høyere nivå.

Husholdningenes gjeldsbelastning

Husholdningenes gjeld har vokst raskt i flere år, og i løpet av 2006 økte gjelden med 12,5 prosent. Gjeld som andel av inntekt er nå på et historisk høyt nivå både ifølge det finansielle sektorregnskapet, og ifølge inntekts- og formuesundersøkelsene. Det er særlig yngre husholdninger og barnefamilier som har høy og økende gjeldsbelastning. Tall fra 2004 viser at 15 prosent av husholdningene med hovedinntektstaker under 45 år har gjeld som er større enn tre ganger samlet husholdningsinntekt, noe som er en fordobling på fem år. Tatt i betraktning gjeldsveksten i de to siste årene, er det grunn til å tro at andelen er enda større nå.

Rentebelastningen når renta går opp

For di rentene er lave har husholdningenes rentebelastning, det vil si renteutgifter som andel av inntekt etter skatt, vært lav de siste årene til tross for høy gjeld. Sammenlikner vi med midten av 1980-tallet, da gjeldsveksten og boligprisstigningen var på samme høye nivå som nå, ser vi at den beregnede gjennomsnittlige rentebelastningen i 2006 var på 6 prosent, under en tredjedel av nivået i 1986 da den var på 20 prosent. Rentebelastningen øker i takt med renten og forventes derfor å øke betydelig dersom renten kommer opp på et høyere nivå. Tidligere beregninger viser at en økning i utlånsrenten på 3 prosentpoeng fra nivået ved høsten 2005 ville økt andelen husholdninger med rentebelastning på over 20 prosent fra om lag 5 prosent til om lag 23 prosent. Siden høsten 2005 har Norges Bank allerede satt opp styringsrenten med 1,5 prosentpoeng.

Konsekvensene av økte renteutgifter for den enkelte husholdning vil avhenge av hvor stor andel husholdningens alminnelige levekostnader utgjør i forhold til inntekten. Denne andelen vil være mindre jo høyere inntekt husholdningen har, men for alle husholdninger med høy gjeldsbyrde vil den økonomiske situasjonen forverres dersom ett av familiemedlemmene mister sin arbeidsinntekt og i stedet må over på trygd. Situasjonen kan da kreve at familien må redusere boligforbruket og kvitte seg med gjeld. Husholdninger med høy gjeldsbelastning har også små finansformuer og dermed liten buffer dersom de blir rammet av arbeidsledighet eller samlivsbrudd.

Rente og boligprisene

For husholdninger som selger bolig vil renta ha betydning gjennom sin påvirkning på boligprisene. De faktorene som

påvirker boligprisen mest er rente, lønnsvekst, arbeidsledighet og nybygging. Renteøkningene og påbegynt bygging av over 30 000 nye boliger i 2006 trekker i retning av lavere boligpriser, mens høy sysselsetting og forventninger om sterkere reallønnsvekst i årene som kommer trekker i motsatt retning. Sist vi opplevde et prisfall på boligmarkedet var i perioden 1988-1992. Fallet skyldes blant annet en kombinasjon av høy realrente etter skatt, lav sysselsetting og en betydelig lavere lønnsvekst enn i perioden før.

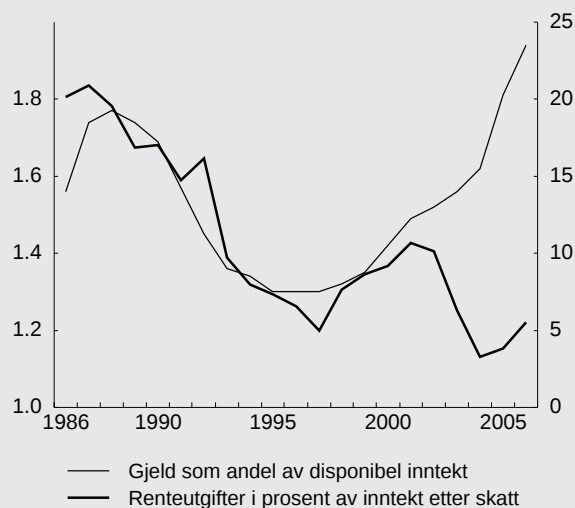
En av grunnene til at boligprisen anses som vanskelig å forutse er at prisene i stor grad påvirkes av forventninger. Dermed vil husholdningenes renteforventninger ha stor betydning i tillegg til det faktiske rentenivået. Et eksempel på dette er det den kraftige og kortvarige økningen i renten i 1998 som ga lite utslag i boligprisene. Forventningene til boligprisen i seg selv vil også bidra til å drive prisendringer og vil være både selvforsterkende og selvoppfyllende. Tilgang på lån er også i stor grad medsyklisk, det vil si at bankene er mer utlånsvillige og tilbyr høyere belåningsgrad i oppgangstider. Forventninger om økt rentebelastning og et fall i boligprisene vil føre til mer restriktiv utlånspolitikk, noe som igjen vil virke selvforsterkende på en boligprisedgang.

Kilder

Borgersen, Sommervoll og Wennemo (2006): Endogenous Housing Market Cycles, Discussion Papers 458, Statistisk sentralbyrå.

Kredittilsynet (2006): *Tilstanden i finansmarkedet 2005*.

Husholdningenes gjelds- og rentebelastning

Kilder: Statistisk sentralbyrå.

Gjelds- og rentebelastning og indikatorer på boligmarkedet

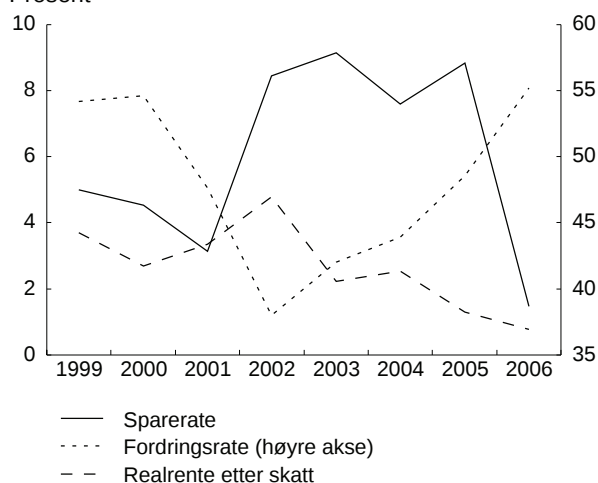
	1986	1989	1996	2003	2004	2005	2006
Gjeld/disponibel inntekt, Nasjonalregnskap	1,56	1,74	1,30	1,56	1,62	1,81	1,94
Gjeld/inntekt etter skatt, Inntekts- og formuesundersøkelsene	1,40	1,48	1,34	1,54	1,65	1,74*	1,78*
Renteutgift i prosent av inntekt etter skatt	20,2	16,9	6,6	6,3	3,3	3,8*	5,5*
Boligpris, årlig prosentvis endring	22,8	-18,2	9,2	1,7	10,2	8,3	13,3
Lønnsvekst, årlig prosentvis endring	9,1	4,3	4,4	3,7	4,6	3,7	4,0
Ledighetsrate	2,0	4,9	4,8	4,5	4,5	4,6	3,4
Realrente etter skatt	2,5	5,8	3,8	2,2	2,5	1,3	0,8
Fullførte boligbygg, årlig prosentvis endring	-1,3	-7,7	-7,5	0,1	10,9	25,7	-4,1

* Beregnet under antagelse om lik gjeldsutvikling som i aggregerte tall, korrigert for ulik inntektsdefinisjon.

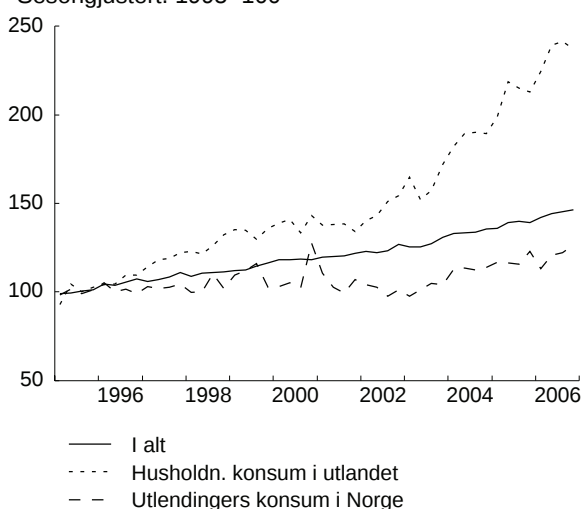
Kilde: Statistisk sentralbyrå, Norges Bank (boligpris før 1992)

Sparerate, netto fordringsrate og realrente etter skatt

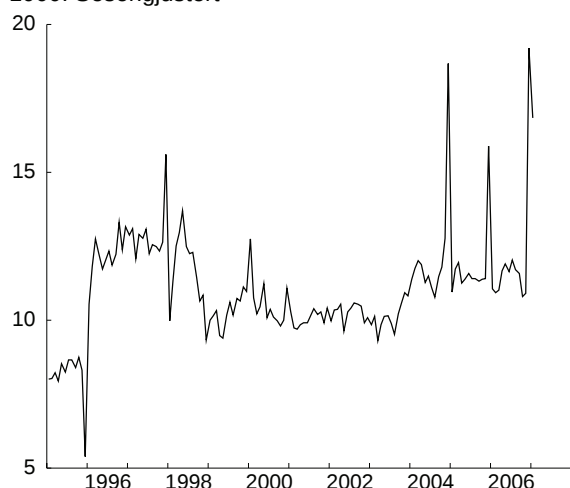
Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner
Sesongjustert. 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Førstegangsregistrerte personbiler
1000. Sesongjustert

Kilde: Vegdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

rer, som utgjør over 20 prosent av varekonsumet, gikk opp med 2,0 prosent i faste priser fra 2005 til 2006, etter en svak vekst året før. Tjenestekonsumet, som i 2006 utgjorde omtrent 43 prosent av det totale forbruket i husholdningene, steg med 3,5 prosent fra 2005 til 2006, mens veksten fra 2004 til 2005 var 2,7 prosent.

Sterk økning i forbruket av klær og sko

Kjøp av klær og sko i faste priser økte med 8,3 prosent fra 2005 til 2006. Veksten ble noe svakere enn året før, da økningen var 11 prosent. Den sterke veksten skyldes blant annet det vedvarende prisfallet på disse varene. Samlet for klær og sko gikk prisen ned med 3,6 prosent fra året før.

Konsumet av boligjenester, som utgjør i underkant av en sjettedel av konsumet i husholdningene, økte med 1,1 prosent målt i faste priser i 2006. I nasjonalregnskapet defineres boligkonsumet som summen av husleie som leietakere betaler og beregnet husleie for de som bor i selveid bolig. Den beregnede leien for selveiere antas å være lik observert husleie for tilsvarende bolig på leiemarkedet.

Husholdningenes stasjonære energiforbruk, det vil si energi til oppvarming og belysning, gikk opp med 1,1 prosent fra 2005 til 2006 målt i faste priser. Elektrisitetsforbruket, som i 2006 utgjorde i overkant av 85 prosent av dette energikonsumet, gikk ned med 1,0 prosent. Dette kan i stor grad tilskrives prisvekst på elektrisitet på godt over 26 prosent fra året før. Samtidig økte forbruket av annen brensel som fyringsolje og ved med til sammen 15 prosent.

Svak økning i kjøp av biler

Kjøp av egne transportmidler målt i faste priser, der anskaffelse av personbiler er den viktigste underposten, gikk opp med 1,5 prosent fra 2005 til 2006 etter en nedgang på 1,5 prosent foregående år. Bilkonsumet var lavt rundt årsskiftet 2006, men utover i året viser tallene en relativt sterk sesongjustert vekst. Ifølge tall fra Opplysningsrådet for veitrafikken ble det førstegangsregistrert i overkant av 109 000 nye personbiler i husholdningene i 2006.

Husholdningenes utgifter til drift av egne transportmidler gikk ned med 1,9 prosent fra 2005 til 2006, målt i faste priser. Kjøp av bensin og oljer som utgjør den viktigste underkomponenten, gikk ned med 4,2 prosent. Samtidig var det en prisoppgang på 7,9 prosent. Konsumet av transportjenester viste en volumoppgang på 1,8 prosent fra 2005 til 2006. Veksten er hovedsakelig knyttet til vekst i reiser med fly, tog og buss.

Økning i varige konsumvarer

Både i 2005 og 2006 økte kjøpene av møbler og hvidevarer relativt sterkt. Også konsum av foto- og IT-utstyr, og av varig fritidsutstyr (blant annet båter) had-

de sterk vekst. Økningen antas å ha sammenheng med både lavere priser og lave renter. Lave renter trekker isolert sett brukerkostnaden for varige konsumgoder ned, og husholdningene antas da å øke sin beholdning av slike goder. Konsumet av teleutstyr gikk derimot kraftig ned i faste priser, men dette må ses i sammenheng med en tilsvarende oppgang året før. Nedgangen må også ses i sammenheng med en sterk økning i prisene på teleutstyr i 2006.

Stabil vekst i tjenestekonsumet

Samlet sett vokste tjenestekonsumet utenom bolig tjenestene med 3,5 prosent målt i faste priser fra 2005 til 2006, og veksten var stabil gjennom året. Veksten var særlig stor for finansielle tjenester, transporttjenester og post- og teletjenester. Også annet forbruk, blant annet av hotell- og restauranttjenester økte betydelig.

Husholdningenes konsum i utlandet økte med om lag 12 prosent i faste priser fra 2005 til 2006. Konsumet omfatter utgifter som man har på reiser i utlandet, inklusiv grensehandel. Utenlandsforbruket bidro isolert sett med 0,5 prosentpoeng av økningen i husholdningenes totale konsum.

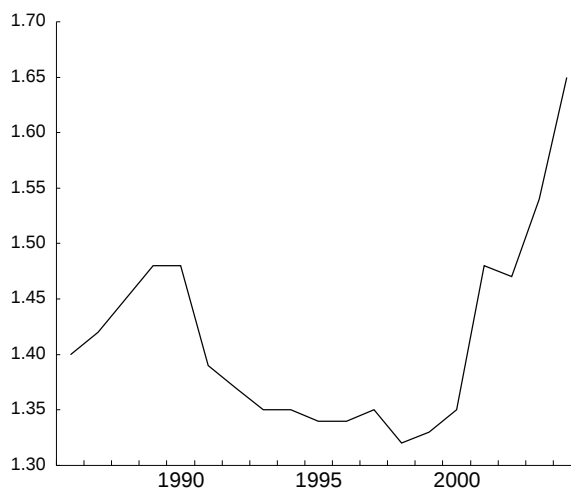
Husholdningenes formues- og gjeldsposisjon

Fra 1993 til 2004 økte husholdningenes samlede gjeld både nominelt og i forhold til inntekt og skattepliktig bruttoformue. Husholdningenes gjeld økte med 17 prosent fra 1 271 milliarder kroner i 2004 til 1 489 milliarder kroner i 2005. Året før var økningen på 11 prosent.

Et mål på utviklingen i husholdningenes gjeldsbelastning over tid er samlet gjeld i forhold til samlet inntekt. Samlet inntekt omfatter summen av alle skattepliktige og skattefrie inntekter. Basert på data fra skatteligningen finner vi at gjelden i 1986 var 5 prosent høyere enn samlet inntekt, og at andelen økte til 11 prosent i 1990. Etter dette sank gjeldsandelen, og i 1998 og 1999 var gjelden til husholdningene lavere enn samlet inntekt. Årene etter har gjeldsandelen igjen økt, og i 2004 var gjelden 24 prosent høyere enn samlet inntekt. Tilsvarende utvikling finner vi ved å se på gjeld i forhold til inntekt etter skatt, som tar hensyn til at skatten reduserer husholdningenes evne til å betjene gjelden. I 2004 var gjelden 65 prosent større enn inntekt etter skatt, opp fra 32 prosent i 1998.

Gjelden er ujevnt fordelt over husholdningene. I 1994 hadde 14 prosent av husholdningene en gjeld som var minst dobbelt så stor som samlet husholdningsinntekt før skatt. Denne andelen var økt til 23 prosent i 2004. 10 prosent av husholdningene hadde en gjeld som var mer enn tre ganger større enn samlet husholdningsinntekt i 2004. Tilsvarende andel var 6 prosent i 1994.

Gjeld som andel av inntekt etter skatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Så langt har vi ikke tatt hensyn til at husholdningene varierer i størrelse, og at dette kan påvirke deres evne til å betjene gjeld. Begrepet inntekt etter skatt per forbruksenhet forklares i avsnittet om inntektsfordelingen. Husholdningene med lavest inntekt etter skatt per forbruksenhet har en stadig større andel av samlet gjeld. De 40 prosent av husholdningene med lavest inntekt hadde 15 prosent av husholdningenes totale gjeld i 1994, mens tilsvarende andel i 2004 var 18 prosent. De 20 prosent av husholdningene med høyest inntekt etter skatt per forbruksenhet stod for 38 prosent av den totale gjelden i 2004, mot 41 prosent i 1994.

Husholdningenes skattepliktige bruttoformue økte fra 759 milliarder kroner i 1993 til 1 676 milliarder kroner i 2005. Dette er skattepliktig formue hvor spesielt boligeiendom ofte er verdsatt langt under markedsverdi. I 1993 og 2000 utgjorde gjelden henholdsvis 74 prosent og 67 prosent av bruttoformuen, mens andelen var økt til 89 prosent i 2005. Ifølge Statistisk sentralbyrås boligindeks var prisene på omsatte boliger 263 prosent høyere i 2006 enn bunnivået i første kvartal 1993.

Boligmarkedet

Fra 2005 til 2006 steg prisene på omsatte boliger i gjennomsnitt med 13,3 prosent ifølge Statistisk sentralbyrås boligprisindeks. God vekst i husholdningenes lønnsinntekter og lave renter har vært viktige drivkrefter bak boligprisenes utvikling. Etter at boligprisene nådde et bunnivå i første kvartal 1993 er det kun i 2000 at det er registrert en høyere vekst, da boligprisene steg med 15,7 prosent sammenlignet med året før. Prisene på omsatte boliger har steget tilnærmet sammenhengende de siste 14 årene, og etter å ha steget gjennom hele 2006 var boligprisene ved utgangen av 2006 hele 263 prosent høyere enn ved bunnivået i første kvartal 1993.

Gjennomsnittlig pris per kvadratmeter boligareal, selveierboliger, fylke og storby, 2005

Fylke	Eneboliger	Småhus	Blokkleiligheter
I alt	14 917	18 607	29 864
Østfold	13 022	13 039	19 053
Akershus	18 868	21 085	26 864
Oslo	28 099	27 063	36 583
Hedmark	11 053	13 312	17 918
Oppland	10 689	14 333	18 993
Buskerud	13 837	14 141	19 641
Vestfold	14 338	14 170	20 086
Telemark	10 910	11 660	16 557
Aust-Agder	11 550	12 287	17 836
Vest-Agder	13 850	15 403	23 189
Rogaland	15 957	19 070	26 039
Hordaland	17 730	19 155	32 333
Sogn og Fjordane	10 187	11 835	20 816
Møre og Romsdal	10 609	13 937	18 143
Sør-Trøndelag	15 459	18 779	29 275
Nord-Trøndelag	8 768	10 720	17 223
Nordland	11 396	14 563	20 509
Troms Romsa	16 034	20 260	27 888
Finnmark Finnmarku	14 497	12 594	21 607
Stavanger	21 430	21 132	28 810
Bergen	21 841	20 077	33 420
Trondheim	19 053	19 267	30 155
Tromsø	20 648	23 150	29 089

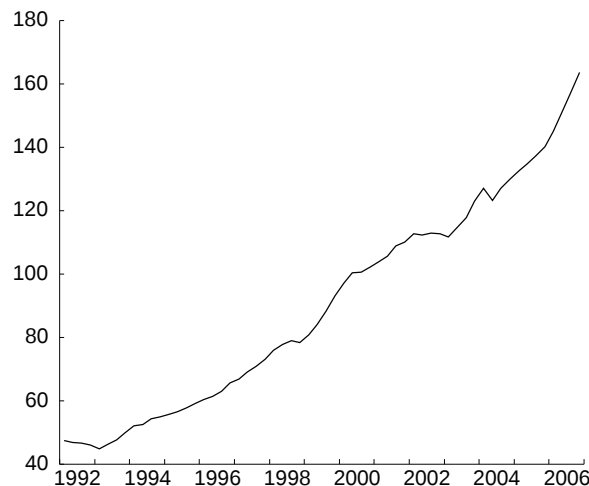
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Foreløpige kvartalstall fra Statistisk sentralbyrås byggearealstatistikk viser at det er påbegynt bygging av 33 351 boliger i løpet av 2006, en økning på 5,5 prosent fra 2005. En må tilbake til 1982, da det ble igangsatt bygging av 36 998 boliger, for å finne et høyere antall. For en nærmere omtale av nybygging vises det til avsnittet Bygge- og anleggsvirksomhet.

Geografiske variasjoner

Boligprisindeksen måler prisutviklingen i fire geografiske regioner: Oslo og Bærum, Akershus utenom Bærum, de tre byene Stavanger, Bergen og Trondheim, og resten av landet. I likhet med de fem siste årene steg boligprisene også i 2006 mest i Stavanger, Bergen og Trondheim. Her steg prisene i gjennomsnitt med 17,7 prosent fra 2005 til 2006. Til sammenligning steg prisene i Oslo og Bærum i gjennomsnitt med 14,3 prosent, mens den tilsvarende prisveksten i Akershus (utenom Bærum) og resten av landet var på henholdsvis 12,6 og 11,9 prosent i samme periode.

Boligprisene i Oslo og Bærum steg mest de siste 14 årene, og var ved utgangen av 2006 hele 391 prosent høyere enn i første kvartal 1993. I samme periode steg boligprisene i Stavanger, Bergen og Trondheim noe mindre, med 351 prosent. Fra 2000 til 2006 har imidlertid prisveksten vært sterkest i denne regionen, med 89 prosent, mot 54 prosent i Oslo og Bærum og på landsbasis.

Boligprisindeksen, sesongjustert 2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Boligtyper

I landet sett under ett hadde blokkleiligheter den sterkeste prisveksten fra 2005 til 2006, med 16,1 prosent. Prisene på småhus (tomannsboliger, rekkehus og andre småhus) og eneboliger steg i samme periode med henholdsvis 14,5 og 12,1 prosent i gjennomsnitt. Den sterkeste prisveksten hadde eneboliger i Stavanger, Bergen og Trondheim. Prisene på disse boligene økte med 18,9 prosent fra 2005 til 2006. Eneboliger i Oslo og Bærum hadde den laveste prisveksten i perioden, med 10,7 prosent.

Også i perioden fra 2000 til 2006 er det blokkleiligheter som har steget mest i pris, med 68 prosent. Småhus og eneboliger har steget noe mindre, i gjennomsnitt med henholdsvis 58 og 48 prosent.

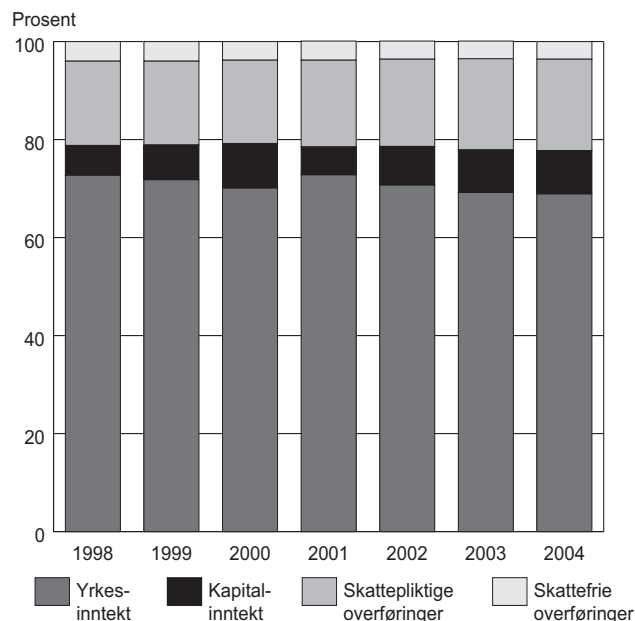
Kvadratmeterpriser for selveierboliger

Prisnivået er fortsatt høyest i Oslo. Av tabellen ser vi at gjennomsnittlig kvadratmeterpris for blokkleiligheter i 2006 var 36 583 kroner i Oslo, 33 420 kroner i Bergen, 30 155 kroner i Trondheim og 28 810 kroner i Stavanger. Tromsø har et prisnivå på linje med de andre storbyene, med en gjennomsnittlig kvadratmeterpris på 29 089 kroner i 2006. De billigste blokkleilighetene finner vi i Hedmark, Aust-Agder, Telemark og Nord-Trøndelag, alle med en gjennomsnittlig kvadratmeterpris lavere enn 18 000 kroner.

Mønsteret er det samme for eneboliger og småhus. Oslo er dyrest, fulgt av de største byene. I Oslo var gjennomsnittlig kvadratmeterpris på omsatte eneboliger og småhus henholdsvis 28 099 og 27 063 kroner i 2006, mens tilsvarende kvadratmeterpriser i Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø lå mellom 19 053 og 23 150 kroner.

Nord-Trøndelag er det fylket med de billigste eneboligene og småhusene. Her ble det i gjennomsnitt betalt

Sammensetning av husholdningens samlede inntekt

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8 768 og 10 720 kroner per kvadratmeter for henholdsvis eneboliger og småhus i 2006. Også i Oppland, Telemark, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal betalte en i gjennomsnitt under 11 000 kroner per kvadratmeter for en enebolig.

Inntektsutviklingen

En annen kilde til informasjon om inntektsutviklingen, i tillegg til nasjonalregnskapet, er inntektsstatistikken. Tall for inntektsårene 2005 og 2006 foreligger ikke ennå. Tall for inntektsåret 2004 viser at den samlede inntekten var på 1025 milliarder kroner. Den samlede inntekten omfatter lønnsinntekt, nettoinntekt fra selvstendig næringsvirksomhet, kapitalinntekt og ulike pensjoner, trygder og stønader. Den desidert største inntektskilden er yrkesinntekt (lønns- og næringsinntekter inkludert sykepenger) som utgjorde 705 milliarder kroner i 2004. Kapitalinntektene utgjorde til sammen vel 90 milliarder kroner eller i underkant av 9 prosent av de samlede inntektene. Den klart viktigste kapitalinntekten var aksjeutbytte med 63 milliarder kroner. Til sammenligning utgjorde renteinntekter bare 9 milliarder kroner i 2004.

Pensjoner, trygder og stønader utgjorde om lag 230 milliarder kroner i 2004. Av disse var 191 milliarder kroner skattepliktige. Størst er pensjoner fra folketrygden med 141 milliarder kroner fulgt av tjenestepensjoner med 39 milliarder og arbeidsledighetstrygd på knapt 11 milliarder kroner.

Ulike skattefrie kontantstønader utgjorde 39 milliarder kroner i 2004. Nær halvparten av disse pengene er stønader til barnefamilier, blant annet barnetrygden på 14 milliarder kroner og kontantstøtten som utgjorde 3 milliarder kroner.

Inntektsbegrep

Det inntektsbegrepet som er benyttet i beskrivelsen av inntektsfordeling og lavinntekt er *inntekt etter skatt*. Dette inntektsbegrepet fremkommer etter følgende regnskap:

Inntekt etter skatt = Lønnsinntekt
 + netto næringsinntekt fratrasket
 eventuelt underskudd og avskrivninger
 + brutto kapitalinntekt
 + sum overføringer
 – utlignet skatt og negative overføringer
 (underholdsbidrag og pensjonspremier i arbeidsforhold)

Selv om dette inntektsbegrepet omfatter de fleste kontante inntektene husholdningene mottar, må en være oppmerksom på at dette begrepet ikke omfatter viktige inntekter som også kan ha stor betydning for individenes velferdsnivå. Dette gjelder for eksempel verdien av offentlige tjenester, verdien av hjemmeproduksjon og såkalte «svarte» inntekter. I tillegg inngår heller ikke inntekt av egen bolig i dette begrepet. Av samme prinsipp er heller ikke renteutgifter trukket fra.

Fra 1998 til 2004 økte den samlede yrkesinntekten til befolkningen med i overkant av 32 prosent (løpende kroner). Yrkesinntekt som andel av den samlede inntekten til norske husholdninger falt i samme periode fra 72 til 69 prosent. Til sammenligning økte skattepliktige pensjoner og trygder med nesten 52 prosent fra 1998 til 2004. Nesten hver femte krone som norske husholdninger mottok i 2004 kom fra ulike pensjoner og trygder.

Husholdningenes kapitalinntekter har økt i inntektsmessig betydning. I nominelle kroner ble kapitalinntektene mer enn fordoblet fra 1998 til 2004. Mye av økningen skyldes en betydelig vekst i mottatt aksjeutbytte.

Ulike skattefrie overføringer, som for eksempel barne-trygd, kontantstøtte, sosialhjelp og bostøtte hadde en stabil andel på 3-4 prosent av husholdningenes samlede inntekt i denne perioden.

Inntektsfordelingen

Norske husholdninger har opplevd en betydelig inntektsvekst de siste årene. Mellom 1990 og 2004 økte medianinntekten etter skatt for husholdningene med 29 prosent, målt i faste priser. Dette inntektsbegrepet omfatter summen av arbeidsinntekter, brutto kapitalinntekter og overføringer, fratrasket skatt. Blant gruppene som har hatt en god inntektsutvikling finner en barnefamilier og alderspensjonister. En tobarnsfamilie (par med to barn, yngste barn under 18 år) hadde i 1990 en medianinntekt etter skatt på 358 000 i 2004-kroner. I 2004 var medianinntekten for en tilsvarende barnefamilie 495 000 kroner. Den «gjennomsnittlige» tobarnsfamilie hadde altså nesten 140 000 kroner mer i inntekt etter skatt i 2004 enn i 1990, når det er tatt

Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet¹, for personer. Andel av totalinntekten²

Desil	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004
1	4,0	3,8	3,6	3,7	3,9	3,7	3,6	3,5
2	6,0	5,9	5,7	5,7	5,9	5,7	5,6	5,6
3	7,2	7,0	6,9	6,9	7,0	6,8	6,8	6,7
4	8,2	8,1	7,9	7,9	7,9	7,6	7,7	7,6
5	9,1	9,0	8,9	8,8	8,8	8,5	8,5	8,4
6	9,9	9,9	9,8	9,7	9,6	9,4	9,4	9,2
7	10,9	10,9	10,8	10,6	10,5	10,2	10,3	10,1
8	12,0	12,1	12,0	11,7	11,7	11,3	11,4	11,2
9	13,7	13,8	13,6	13,4	13,5	13,0	13,1	12,8
10	19,0	19,6	20,7	21,6	21,3	23,7	23,6	25,1
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ Det er her benyttet en ekvivalensskala som tilsvarer kvadratroten av antall personer i husholdningen

² Inntektsbegrepet ble noe utvidet i perioden ved at noen mindre stønader kom med i datagrunnlaget, for eksempel grunn- og hjelpestønad (1991) og stønad til barnetilsyn for enslige forsørgere (1994).

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger

Fordelingen av brutto finanskapital for husholdninger. Prosent

Desil	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004
1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
3	0,7	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6
4	1,7	1,3	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,1
5	3,0	2,4	2,1	2,0	1,9	1,8	2,0	1,9
6	4,7	4,0	3,5	3,4	3,0	3,0	3,2	3,1
7	7,1	6,7	5,8	5,5	4,8	4,7	5,1	4,9
8	10,8	11,0	9,6	9,1	8,0	7,7	8,2	8,1
9	18,2	18,4	17,0	16,5	14,2	13,9	14,6	14,8
10	53,3	55,3	59,9	61,6	66,2	67,1	64,9	65,3
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger.

hensyn til prisveksten i perioden. Andre husholdningstyper har hatt en like god inntektsvekst i perioden, for eksempel middelaldrene par uten hjemmeboende barn.

Samtidig med at husholdningsinntektene har økt, har også inntektsforskjellene blitt større. Vi illustrerer dette ved å se på hvor mye av den totale inntekten ulike grupper disponerer over tid. Vi grupperer husholdningene i 10 like store grupper (desiler) sortert etter størrelsen på husholdningsinntekten. Desil 1 består av den tidelen av befolkningen som har den laveste gjennomsnittsinntekten, definert som husholdningenes totale inntekt etter skatt per forbruksenhet i husholdningen (se boks for omtale av forbruksvekter). I desil 2 finner en personene med en høyere husholdningsinntekt enn de i desil 1, men lavere inntekt enn personene i desil 3. Tilsvarende består desil 10 av den tidelen som har høyest inntekt. Tabellen for inntektsfordeling viser at ulikheten har økt de siste årene, særlig etter 1998. Fra 1992 og til 2004 har tidelen med høyest inntekt økt sin andel av totalinntekten fra om lag en femdel til en firedel (25,1 prosent). Den økte inntektskonsentrasjonen i desil 10 ser ut til å ha gått på bekostning av alle andre grupper i fordelingen.

Sterk økning i kapitalinntektene var en medvirkende årsak til at inntektsforskjellene økte på 1990-tallet og

seinere. Siden aksjeutbytte i hovedsak tilfaller husholdningene med de høyeste inntektene, påvirker dette i stor grad utviklingen i ulikhet. Mens husholdningene mottok om lag 9 milliarder 2004-kroner i utbytte i 1993, var tilsvarende beløp 63 milliarder i 2004. Siden utbytteutdelingen økte ytterligere i 2005, til nesten 100 milliarder kroner, forventer vi at inntektsforskjellene var minst like store i 2005 som i 2004. Analyser av lønnsstatistikken for perioden 1997-2004 viser entydig utvikling i retning av økt lønsspredning.

Ulikheten i fordelingen av husholdningenes finansformue har også økt de siste ti årene. Noe av økningen skyldes en skjerping av reglene for fastsetting av likningsverdiene av aksjer på slutten av 1990-tallet. I tillegg har økte aksjeverdier bidratt til større ulikhet. I 1994 utgjorde aksjer og andre verdipapir 42 prosent av finansformuen til tidelen husholdninger med høyest finansformue. Tilsvarende andel i 2004 var 56 prosent.

Vedvarende lavinntekt

Fattigdom er et relativt begrep som kan defineres på ulike måter. Ett sentralt begrep er vedvarende lavinntekt (se egen boks for en definisjon av vedvarende lavinntekt). I det følgende tar vi utgangspunkt i den

Ekvivalentinntekt og forbruksvekter

En ekvivalensskala gir uttrykk for hvor mye inntekt en husholdning med gitte karakteristika, for eksempel to voksne og to barn må ha, for at deres levestandard skal være like høy som levestandarden til en enslig med en gitt inntekt.

Det er utledet en hel rekke typer av ekvivalensskalaer, basert på forskjellige tilnærminger. I beskrivelsen av utviklingen i inntektsulikhet er det den såkalte kvadratrotskalaen som benyttes. Ved bruk av denne skalaen divideres husholdningsinntektene med kvadratroten av antall husholdningsmedlemmer. En enslig person vil med denne skalaen få vekt lik 1, en topersonshusholdning får vekt lik 1,41, en husholdning bestående av tre personer får vekt lik 1,73, osv.

En husholdning bestående av to voksne og to barn (dvs. vekt lik 2,0) måtte ved bruk av kvadratrotskalaen ha en husholdningsinntekt på 400 000 kroner for å ha samme inntekt per forbruksenhet som en enslig med 200 000 kroner i inntekt.

gjennomsnittlige medianinntekten i ulike treårsperioder. For treårsperioden 2002 til 2004 var mediangjennomsnittet for årlig inntekt etter skatt per forbruksenhet 216 000 kroner ifølge EUs metode for måling av lavinntekt og 179 000 kroner ifølge OECDs lavinntektsdefinisjon (se egen boks for en definisjon av inntektsbegrepet). I følge EUs definisjon, som er 60 prosent av medianen, hadde personer med en gjennomsnittlig husholdningsinntekt per forbruksenhet under 130 000 kroner i denne treårsperioden vedvarende lavinntekt. For OECDs definisjon, der en legger mindre vekt på at husholdningene har stordriftsfordeler, var lavinntektsgrensen 90 000 kroner, eller 50 prosent av medianen.

I tabellen som viser utviklingen i vedvarende lavinntekt ser vi på 7 ulike treårsperioder mellom 1996 og 2004. Tabellen viser andelen personer med inntekt under henholdsvis 50 og 60 prosent av mediangjennomsnittet for de to ekvivalensskalaene. Ifølge EUs definisjon var andelen med vedvarende lavinntekt 9,6 prosent i perioden 2002-2004, mens tilsvarende tall var 3,6 prosent ifølge OECDs definisjon. Sammenligning av andelen med vedvarende lavinntekt med tallet på personer som er under de årlige lavinntektsgrensene ett enkelt år, viser at mange har forbigående lave inntekter. Ifølge de årlige innteksundersøkelsene hadde henholdsvis 11 prosent (EUs definisjon) og 5 prosent (OECDs definisjon) årlig lavinntekt i 2004.

Siden innteksundersøkelsen ikke definerer studielån som inntekt vil mange studenter, som hovedsakelig lever av studielån, bli å finne i lavinnteksgruppen. Studenter er her definert som personer som bodde alene siste året i treårsperioden og som var mottakere av studielån. Som forventet er lavinnteksandelen noe lavere når studentene er utelatt. For OECDs definisjon

faller andelen med lavinntekt fra 3,6 til 3,0 prosent, mens andelen faller fra 9,6 til 8,5 prosent ved bruk av EUs definisjon. Utviklingen over tid er imidlertid nok så lik, uansett om studentene regnes med eller ikke. Andelen med vedvarende lavinntekt falt noe fra perioden 1996-1998 og fram til perioden 1999-2001. Dette gjelder for både OECDs og EUs definisjon. Etter 2001 viser begge lavinnteksdefinisjoner en økning i andelen personer med vedvarende lavinntekt.

Lavinntekt innen ulike grupper

Kvinner og menn

Det er relativt små forskjeller i lavinntekt mellom menn og kvinner. Dersom studentene utelates, hadde kvinnene en andel med vedvarende lavinntekt på 10 prosent i perioden 2002-2004 basert på EUs lavinnteksdefinisjon, mens menn hadde en andel på 7 prosent. Dette forklares gjennom en høyere andel minstepensjonister blant kvinnene. For OECDs lavinnteksdefinisjon har både kvinner og menn en andel med vedvarende lavinntekt på 3 prosent.

Barnefamilier

Andelen enslige forsørgere med vedvarende lavinntekt er noe høyere enn for par med barn. Mens om lag 5 prosent av alle par med barn under 18 år hadde vedvarende lavinntekt i perioden 2002-2004, var tilsvarende andel for enslige forsørgere 12 prosent (EU-definisjon). Benyttes derimot OECDs lavinnteksdefinisjon er det små forskjeller mellom enslige forsørgere og par med barn. Sannsynligheten for å ha vedvarende lavinntekt øker med barnetallet.

Unge enslige

Unge som bor alene har tradisjonelt vært blant de gruppene som har vært klart overrepresentert blant de med årlig lavinntekt. Det er også tilfelle når en benytter paneldata for å studere omfanget av vedvarende lavinntekt. Blant unge som bor alene er det likevel et høyt innslag av studenter. Dersom vi utelater studentene, faller andelen aleneboende (i minst tre år) i lavinnteksgruppen fra 35 prosent til 22 prosent (EUs definisjon).

Blant aleneboende har det stor betydning hvor lenge en har vært aleneboende. Av alle enslige ikke-studenter under 35 år i 2004, og som hadde bodd alene de tre siste årene, hadde så mange som 1 av 5 vedvarende lavinntekt. Men andelen med lavinntekt faller raskt når vi ser på dem som bare i en kortere periode har bodd alene. For de som hadde vært aleneboende i bare ett av de tre siste årene, var andelen med vedvarende lavinntekt bare 9 prosent, det vil si om lag samme andel som i befolkningen generelt. Dette tyder igjen på at det å kunne inngå i en husholdning med andre, for eksempel foreldre eller en samboer, har en positiv effekt på husholdningsøkonomien til de unge.

Innvandrere

Mer enn hver fjerde innvandrere hadde vedvarende lavinntekt i treårsperioden 2002-2004 (EUs definisjon). Den høyeste andelen finner vi blant innvandrere med ikke-vestlig landbakgrunn, med en andel på 37 prosent. Etter en periode der andelen med lavinntekt gikk noe ned, ser vi i 2002 på ny en økning i andelen med lavinntekt i denne gruppen. Endringer i arbeidsmarkedet er trolig en viktig faktor bak denne utviklingen. Innvandrerne er en av de gruppene som først fikk merke konjunkturomslaget i 2002, da etterspørselen etter arbeidskraft avtok. Ifølge arbeidsmarkedsstatistikken økte den registrerte ledigheten blant innvandrere med afrikansk bakgrunn fra 14 prosent ved utgangen av i 2001 til nesten 18 prosent høsten 2004. I tillegg kan også demografiske forhold spille inn. Andelen innvandrere har økt de siste årene, blant annet som følge av flere nyankomne flyktninger og asylsøkere fra land som Irak og Somalia. Erfaringsmessig vil nyankomne flyktninger ha større vansker med å få innpass i arbeidsmarkedet enn innvandrere med lengre botid.

Trygdemottakere

Innen de store trygdegruppene har andelen med vedvarende lavinntekt gått ned. Alderspensionistene er fremdeles overrepresentert i forhold til befolkningen, under EUs definisjon. Dette skyldes at lavinntektsgrensen ved denne definisjonen ligger høyere enn minsteytelsene i folketrygden. I perioden 2002-2004 hadde 22 prosent av alderspensionistene vedvarende lavinntekt, mot 28 prosent i perioden 1997-1999. Det er en lavere andel med vedvarende lavinntekt blant uførepensionistene enn blant alderspensionister, 6 prosent i perioden 2002-2004. Uførepensionister hadde med dette en noe lavere andel med vedvarende lavinntekt enn befolkningen ellers.

Nærmere om barn med vedvarende lavinntekt

I dette avsnittet ser vi nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt blant barn, basert på registerdata. Både EUs og OECDs lavinntektsdefinisjoner viser at det har blitt flere barn under 18 år med vedvarende lavinntekt de siste årene. For OECDs definisjon økte andelen fra 2,8 prosent i perioden 2000-2002 til 3,5 prosent i 2002-2004, eller fra 24 000 til 31 000 barn. Tilsvarende økning basert på EUs definisjon var fra 4,6 prosent (40 000 barn) til 5,6 prosent (49 000 barn) i samme periode. Det er små forskjeller i forekomsten av lavinntekt mellom barn under 7 år og barn under 18 år. For EUs lavinntektsdefinisjon er det relativt sett noe mer vanlig at yngre barn (0-6 år) har vedvarende lavinntekt, enn eldre barn (0-17 år).

Innvandrerbarn er klart overrepresentert blant barn med vedvarende lavinntekt, og det har blitt flere innvandrerbarn i lavinntektsgruppen både relativt og absolutt de siste årene. Etter EUs og OECDs lavinntektsdefinisjon hadde henholdsvis 23 prosent og 31 prosent av alle barn med ikke-vestlig landbakgrunn

Definisjon av vedvarende lavinntekt

Vedvarende lavinntekt er her definert på bakgrunn av det beløpet som utgjør gjennomsnittet av de årlige medianinntektene for hele befolkningen i en treårsperiode (omregnet til faste priser). Det er i tillegg benyttet to ulike lavinntektsdefinisjoner: en basert på OECDs ekvivalensskala med lavinntektsgrense satt lik 50 prosent av mediangjennomsnittet og en annen basert på EUs ekvivalensskala og med lavinntektsgrense lik 60 prosent av mediangjennomsnittet. I følge OECDs skala skal første voksne person ha vekt lik 1,0, neste voksne vekt lik 0,7 mens barn får vekt lik 0,5. Tilsvarende vekter for EU sin skala er henholdsvis 1,0, 0,5 og 0,3. EU benytter dermed en ekvivalensskala som i større grad vektlegger stordriftsfordeler innen husholdningene.

Ifølge OECDs lavinntektsdefinisjon defineres alle personer med en gjennomsnittlig husholdningsinntekt per forbruksenhet lavere enn 90 000 kroner i treårsperioden 2002-2004 som å ha vedvarende lavinntekt. Dette tilsvarer 50 prosent av mediangjennomsnittet i befolkningen i samme periode (det vil si 50 prosent av 179 000 kroner).

Tilsvarende lavinntektsgrense basert på EUs definisjon er 130 000 kroner (det vil si 60 prosent av 216 000 kroner).

Årlig median ekvivalentinntekt og gjennomsnittlig årlig median ekvivalentinntekt for ulike treårsperioder. Løpende og faste priser. To ulike ekvivalensskalaer

	OECD-skala		EU-skala	
	Løpende priser	2004-priser	Løpende priser	2004-priser
1996	123 000	146 000	148 000	176 000
1997	129 000	149 000	155 000	180 000
1998	139 000	157 000	167 000	189 000
1999	148 000	164 000	179 000	198 000
2000	155 000	166 000	187 000	201 000
2001	164 000	171 000	198 000	206 000
2002	173 000	178 000	208 000	214 000
2003	178 000	179 000	213 000	214 000
2004	182 000	182 000	219 000	219 000
Gjennomsnitt				
1996-1998		151 000		182 000
1997-1999		157 000		189 000
1998-2000		162 000		196 000
1999-2001		167 000		202 000
2000-2002		172 000		207 000
2001-2003		176 000		211 000
2002-2004		179 000		216 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger.

vedvarende lavinntekt i perioden 2002-2004. Dette tilsvarer et antall på henholdsvis 12 000 og 17 000 barn. Dette betyr at barn med ikke-vestlig landbakgrunn utgjør nær 40 prosent av alle barn med vedvarende lavinntekt.

Andel personer med vedvarende lavinntekt, etter ulike kjennemerker. Prosent

	OECD-definisjon (50 prosent)			EU-definisjon (60 prosent)		
	1997-1999	1999-2001	2002-2004	1997-1999	1999-2001	2002-2004
Kvinner og menn						
Kvinner	2	2	3	11	10	11
Menn	3	3	4	7	7	9
Barnefamilier						
Personer i enslig forsørgerhusholdning	4	2	5	8	4	12
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn under 18 år	2	2	4	3	3	5
Personer i husholdningstypen par med barn, 1 barn under 18 år	1	1	1	2	2	2
Personer i husholdningstypen par med barn, 2 barn under 18 år	1	1	2	2	2	3
Personer i husholdningstypen par med barn, 3 eller flere barn under 18 år	3	3	8	4	5	9
Unge aleneboende						
Personer under 35 år som har vært aleneboende i alle årene i treårsperioden	16	16	18	29	33	35
Personer under 35 år som har vært aleneboende i 2 av 3 år i perioden	11	8	13	27	20	30
Personer under 35 år som har vært aleneboende i 1 av 3 år i perioden	3	5	7	11	10	15
Unge aleneboende (uten studenter)¹						
Personer under 35 år som har vært aleneboende i alle årene i treårsperioden	8	8	9	17	22	22
Personer under 35 år som har vært aleneboende i 2 av 3 år i perioden	6	5	6	14	12	13
Personer under 35 år som har vært aleneboende i 1 av 3 år i perioden	2	3	5	8	7	9
Innvandrerbefolkningen						
Innvandrere i alt	12	11	18	23	19	29
Innvandrere med ikke-vestlig landbakgrunn	15	16	24	28	23	37
Folketrygdpensjonister						
Alderspensjonister	1	1	0	28	26	22
Uførepensjonister	1	0	1	10	7	6
Alle personer	2,3	2,2	3,6	9,0	8,5	9,6

¹ Personer som er aleneboende siste året i treårsperioden og som mottar studielån.

Kilde : Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger.

Utviklingen i vedvarende lavinntekt. Andel personer med inntekt etter skatt per forbruksenhet under henholdsvis 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet i perioden

Periode	OECD-skala		EU-skala		Antall observasjoner
	50 prosent	60 prosent	50 prosent	60 prosent	
Alle personer					
1996-1998	2,4	7,5	4,0	9,7	17 351
1997-1999	2,3	6,8	3,7	9,0	17 334
1998-2000	2,1	6,1	3,4	8,8	17 214
1999-2001	2,2	6,1	3,3	8,5	17 162
2000-2002	2,7	6,6	3,7	9,0	17 259
2001-2003	2,9	6,5	4,0	8,9	17 339
2002-2004	3,6	7,2	4,1	9,6	13 671
Alle personer eksklusive studenter¹					
1996-1998	2,0	6,8	3,5	8,9	17 204
1997-1999	1,9	6,2	3,1	8,1	17 187
1998-2000	1,7	5,6	2,9	8,2	17 089
1999-2001	1,8	5,5	2,8	7,8	16 999
2000-2002	2,1	5,9	3,0	8,1	17 073
2001-2003	2,4	5,8	3,3	7,9	17 110
2002-2004	3,0	6,4	3,3	8,5	13 516

¹ Personer som bor alene siste året i perioden og som mottar studielån.

Kilde : Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger.

Andel og antall barn¹ i familier med vedvarende lavinntekt. Alder refererer seg til siste året i treårsperioden

	OECD-definisjon (50 prosent)		EU-definisjon (60 prosent)	
	2000-2002	2002-2004	2000-2002	2002-2004
Andel barn				
Barn under 18 år	2,8	3,5	4,6	5,6
Barn under 7 år	2,7	3,5	4,7	5,8
Barn under 18 år med innvandrerbakgrunn	18,3	21,6	25,2	29,0
Barn under 18 år med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn	19,2	22,8	26,6	30,6
Antall barn				
Barn under 18 år	24 000	31 000	40 000	49 000
Barn under 7 år	8 000	9 000	13 000	16 000
Barn under 18 år med innvandrerbakgrunn	10 000	13 000	14 000	17 000
Barn under 18 år med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn	9 000	12 000	13 000	17 000

¹ Omfatter alle barn som tilhørte en av følgende familietyper i hele treårsperioden: ektepar med barn, samboere med felles barn eller enslig forsørger med utvidet barnetrygd.

Kilde : Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for personer og familier.

Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge

Utenriksøkonomi i 2006

Norge hadde et overskudd på driftsbalansen overfor utlandet på 366 milliarder kroner i 2006 viser foreløpige beregninger. Dette er en oppgang på 65 milliarder kroner i forhold til 2005, og det høyeste årsresultat noen gang. Den samlede eksporten av varer og tjenester var 997 milliarder kroner, mens den samlede importen var 614 milliarder kroner. Handelen med varer og tjenester overfor utlandet ga et overskudd på 383 milliarder kroner i 2006, en forbedring på 64 milliarder kroner fra 2005. Underskuddet på rente- og stønadsbalansen var 18 milliarder kroner for 2006.

Økt handelsoverskudd

Handelen med varer overfor utlandet viste et overskudd på 358 milliarder kroner i 2006, en oppgang på 56 milliarder kroner fra 2005. Eksport av råolje og naturgass bidro mest til økningen i handelsoverskuddet. Det ble eksportert uraffinert petroleum for 496 milliarder kroner i 2006, mot 428 milliarder i 2005. En betydelig økning i petroleumsprisene er hovedforklaringen på den økte eksportverdien. Petroleumsprisene økte med 23 prosent, mens volumet ble redusert med 5,4 prosent.

Norge eksporterte tradisjonelle varer for 272 milliarder kroner i 2006, en økning på 18 prosent fra året før. Prisvekst var et større bidrag til verdiøkningen enn volumvekst. Blant tradisjonelle varer var det størst verdiøkning i eksport av verkstedprodukter og metaller. Verdiøkningen i verkstedprodukter skyldtes hovedsaklig en volumøkning på 18 prosent, mens prisøkning på 31 prosent forklarer mesteparten av verdiøkningen for metaller.

Norge importerte tradisjonelle varer for 404 milliarder kroner i 2006. Det var en økning på 53 milliarder kroner fra 2005. Volumøkning på 11 prosent og prisoppgang på 4,1 prosent forklarer verdioppgangen for tradisjonelle varer. Industriprodukter bidro mest til økningen i importverdien av tradisjonelle varer. Av industriproduktene var det verkstedprodukter og metaller som økte mest, med henholdsvis 22 og 7 milliarder kroner.

Overskudd på 25 milliarder for tjenestehandel

Det var et overskudd i handelen med tjenester overfor utlandet på 25 milliarder kroner i 2006, om lag 8 milliarder kroner høyere enn i 2005.

Norge eksporterte tjenester for 218 milliarder kroner i 2006, en økning på 11 prosent fra året før. Inntekter fra finans- og forretningstjenester bidro mest til økningen i samlet eksportverdi med en økning på 10 milliarder kroner fra 2005. Prisstigningen var på

Eksport og import

	Prosentvis endring fra 2005 til 2006		
	Verdi	Volum	Pris
Eksport	15,2	1,5	13,6
Tradisjonelle varer	18,3	6,5	11,1
Råolje og naturgass	16,0	-5,4	22,6
Skip, oljeplattformer og fly	-2,2	-1,4	-0,8
Tjenester	11,0	7,6	3,2
Import	12,4	9,1	3,0
Tradisjonelle varer	15,2	10,6	4,1
Råolje og naturgass	-52,2	-59,0	16,8
Skip, oljeplattformer og fly	20,8	14,7	5,3
Tjenester	7,7	7,0	0,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Driftsbalansen. Milliarder kroner

											Prosentvis endring fra 2005 til 2006		
	2005	2006	05:01	05:02	05:03	05:04	06:01	06:02	06:03	06:04	Verdi	Volum	Pris
Eksport	865,3	997,0	198,1	210,3	219,0	237,9	252,8	246,5	243,6	254,2	131,7	10,8	120,9
Tradisjonelle varer	229,6	271,7	54,7	55,8	55,7	63,3	64,7	66,4	65,7	74,8	42,1	14,3	27,8
Råolje og naturgass	427,9	496,2	96,4	100,3	109,6	121,7	135,7	123,2	120,1	117,2	68,3	-17,4	85,7
Skip, oljeplattformer og fly	11,4	11,1	1,3	5,4	3,6	1,1	2,2	1,8	3,4	3,7	-0,2	-0,1	-0,1
Tjenester	196,4	218,0	45,7	48,7	50,2	51,8	50,2	55,1	54,3	58,4	21,6	14,1	7,5
Import	546,3	613,9	121,4	137,8	142,2	145,0	140,4	149,1	156,5	167,9	67,6	49,2	18,4
Tradisjonelle varer	351,1	404,3	79,4	89,6	88,0	94,1	95,2	96,3	97,3	115,5	53,2	37,0	16,2
Råolje	3,9	1,8	0,8	0,6	0,8	1,8	0,7	0,3	0,3	0,6	-2,1	-1,7	-0,4
Skip, oljeplattformer og fly	12,0	14,5	2,4	3,0	3,1	3,5	3,3	5,6	3,9	1,8	2,5	1,5	1,0
Tjenester	179,3	193,2	38,8	44,6	50,3	45,6	41,2	47,0	55,0	50,0	13,9	12,4	1,5
Vare- og tjenestebalansen	318,9	383,2	76,7	72,5	76,8	92,9	112,4	97,4	87,1	86,3			
Rente- og stønadsbalansen	-18,1	-17,5	-5,4	-18,6	-0,3	6,3	-29,9	-9,0	5,8	15,6			
Driftsbalansen	300,8	365,7	71,3	53,9	76,5	99,2	82,5	88,4	92,9	101,9			

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2,5 prosent, og volumet økte med 22 prosent for denne gruppen. Eksport av bruttofrakter var den største tjenestegruppen med en verdi på 82 milliarder kroner i 2006, mens finans- og forretningstjenester var den nest største med 52 milliarder kroner.

Total import av tjenester utgjorde 193 milliarder kroner i 2006, det var en oppgang på 14 milliarder kroner fra 2005. Volumøkningen var 7,0 prosent, og prisstigningen 0,6 prosent. Reisetrafikk, det vil si nordmenns utgifter på reise i utlandet, var det største bidraget til økningen i total tjenesteimport med en oppgang på 10 milliarder kroner fra 2005. Verdioppgangen i reisetrafikken skyldtes en økning i volum på 11 prosent, og en økning i prisene på 2,6 prosent.

Fortsatt underskudd på rente- og stønadsbalansen

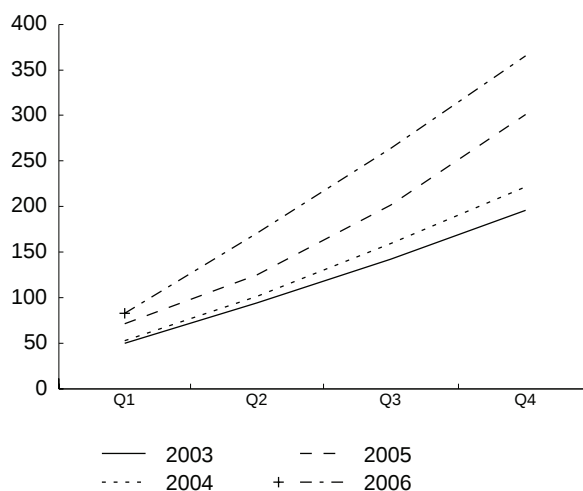
På utenriksregnskapets rente- og stønadsbalanse registreres tre hovedkategorier av inntekter. Den første kategorien er lønn mottatt av nordmenn for arbeid utført i regi av utenlandske arbeidsgivere og lønn til utlendinger ansatt av norske arbeidsgivere. Eksempler på det siste er utenlandsk arbeidskraft som ansettes på korttidsoppdrag i Norge av norske bedrifter og utenlandske sjøfolk om bord på norske skip. Den andre er løpende formuesinntekt i form av renter, aksjeutbytte og andre former for utbytte, inklusiv reinvestert fortjeneste eller tilbakeholdt overskudd i datterselskaper og lignende i utlandet. Den siste kategorien er løpende inntektsoverføringer der mottaker ikke gir gjenyttelse, for eksempel u-hjelp og annen bistand.

Foreløpige beregninger viser et underskudd på rente- og stønadsbalansen på 18 milliarder kroner for 2006, om lag det samme som i 2005. Høyt aksjeutbytte til utlandet i første kvartal 2006 forklarer en del av underskuddet på rente- og stønadsbalansen. Inntekter fra utlandet var i alt på 187 milliarder kroner, en oppgang på 46 milliarder kroner fra året før. Totale utgifter gikk også opp med 46 milliarder kroner, og endte på 205 milliarder kroner i 2006.

Inntekter fra Norges beholdning av utenlandske aksjer og andeler i form av aksjeutbytte og reinvestert fortjeneste var 53 milliarder kroner i 2006. Det var omtrent samme nivå som året før. Samlet utbetaling til utlendinger fra tilsvarende plasseringer i Norge var 65 milliarder, en oppgang på 12 milliarder kroner fra året før. Det betyr at utenlandske selskap tok ut større aksjeutbytte i Norge, enn norske selskaper tok ut i utlandet. For renter var bildet motsatt. Norske selskap hadde større renteinntekter fra utlandet enn utlendinger hadde fra Norge. Rentetransaksjonene ga et overskudd på 25 milliarder kroner, en økning på 16 milliarder kroner fra året før.

Det øyensynlige paradoks at Norge har underskudd på rente- og stønadsbalansen samtidig som landet har

Akkumulert driftsbalanse, kvartalsvis
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

netto fordringer på utlandet er forklart nærmere i egen boks.

Fordringer og gjeld overfor utlandet

Norges totale fordringer på utlandet var 3 819 milliarder kroner ved utgangen av 2005 i følge tall for Norges internasjonale investeringsposisjon (IIP), mens den totale utenlandsgjelden var 2 602 milliarder kroner. Norge hadde dermed en nettofordring på utlandet på 1 217 milliarder kroner ved utgangen av 2005. Ved utgangen av 2004 var nettofordringene overfor utlandet på 842 milliarder kroner. Nettofordringene utgjorde ved utgangen av 2005 om lag 63 prosent av bruttonasjonalproduktet (BNP), mens den tilsvarende andel for 2004 var på om lag 49 prosent. Mens Norge har høye nettofordringer overfor utlandet har flere land som det er naturlig å sammenligne oss med, som for eksempel Sverige og Finland, nettogjeld overfor utlandet.

Ved utgangen av 2005 var det porteføljeinvesteringene som sto for den største andelen av fordringene overfor utlandet, med en andel på 50 prosent. Den sektoren som har størst porteføljeinvesteringer i utlandet er statsforvaltningen (gjennom Statens pensjonsfond – Utland). Norske direkteinvesteringer i utlandet sto for 17 prosent av fordringene. Direkteinvesteringer omfatter her bare investeringer i direkte eide foretak. Andre investeringer, hovedsakelig nordmenns plassering i lån og innskudd, utgjorde 25 prosent av Norges samlede fordringer overfor utlandet på samme tidspunkt. De internasjonale reservene, som for det meste består av Norges Banks valutareserver, utgjorde 8 prosent av fordringene overfor utlandet ved utgangen av 2005.

Utlendingers porteføljeinvesteringer i Norge utgjorde 41 prosent av Norges gjeld til utlandet ved utgangen

Utenriksregnskap

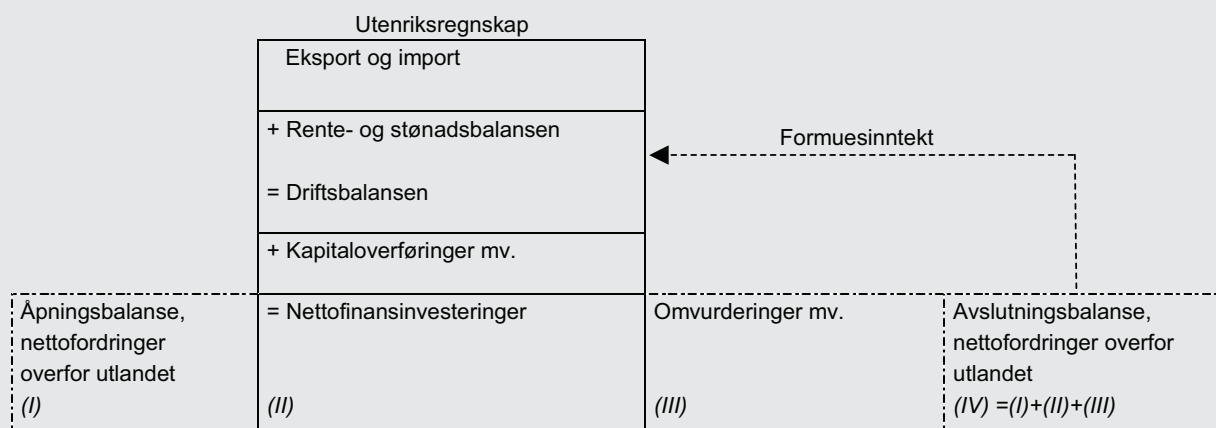
Utenriksregnskapet (UR) viser de økonomiske transaksjonene mellom Norge og utlandet. Driftstransaksjonene omfatter eksport og import av varer og tjenester, som sammen med inntekter og utgifter i form av blant annet renter og stønader overfor utlandet gir resultatet på *driftsbalansen*. I tillegg registreres overføring av formue uten motytelse (kapitaloverføringer) og kjøp og salg av immateriell kapital (patenter, rettigheter og så videre). Nettoresultat av disse transaksjonene pluss driftsbalansen tilsvarer per definisjon Norges *nettofinansinvesteringer* overfor utlandet.

Finansregnskapet viser resultatet av langsiktige og kortsiktige fordrings- og gjeldstransaksjoner i form av lån til og fra utlandet, bankinnskudd, omsetning av norske og utenlandske verdipapirer samt endringer i Norges Banks internasjonale

le reserver. Resultatet av alle transaksjonene i gjelds- og fordringsposter i en periode oppsummeres i saldposten nettofinansinvestering.

Statistisk sentralbyrå utarbeider også statistikk over Norges beholdning av fordringer og gjeld overfor utlandet ved utgangen av hvert år. Denne statistikken presenteres under betegnelsen Internasjonal Investeringsposisjon (IIP). Figuren nedenfor illustrerer den prinsipielle sammenhengen mellom de ulike konti i utenriksregnskapet og statistikk over Norges fordringer og gjeld overfor utlandet. Beholdning av fordringer og gjeld kan endre seg enten gjennom transaksjonene eller gjennom omvurderinger på grunn av svingninger i valutakurser og pris på markedspapirer, eller regnskapsmessige opp- eller nedskrivninger.

Utenriksregnskapet og Norges beholdning av fordringer og gjeld

av 2005, mens direkteinvesteringene i Norge foretatt av utlendinger sto for 17 prosent av utenlandsgjelden. Andre investeringer, hovedsakelig i lån i utlandet og utlendingers innskudd i norske banker, utgjorde 42 prosent av den samlede gjelden overfor utlandet på samme tidspunkt.

I hele perioden 2003-2005 var Norge netto eksportør av direkteinvesteringskapital og porteføljeinvesteringskapital, mens vi for andre investeringer, hovedsakelig lån, har vært nettoimportører i denne perioden.

Nettofordringene ved utgangen av tredje kvartal 2006 kan beregnes ved å legge transaksjoner og omvurderinger i perioden første til tredje kvartal 2006 til nettofordringene i følge IIP ved utgangen av 2005. Transaksjoner og omvurderinger framgår av det kvartalsvise utenriksregnskapet. Slik beregning viser at nettofordringene økte med 271 milliarder kroner i perioden til 1 488 milliarder kroner ved utgangen av tredje kvartal 2006. Det er særskilt store porteføljeinvesteringer i utlandet som har bidratt til denne utviklingen.

Norges netto finansinvesteringer overfor utlandet er differansen mellom norske netto transaksjoner i fordringer på utlandet og utlandets netto transaksjoner i fordringer på Norge. Ifølge foreløpige beregninger var netto finansinvesteringene på 265 milliarder kroner i de tre første kvartalene av 2006.

Norske brutto investeringer i utlandet (transaksjoner) utgjorde 833 milliarder kroner i de tre første kvartalene i 2006. Direkte investeringer i utlandet var 82 milliarder kroner i samme periode. Porteføljeinvesteringer og andre finansinvesteringer, det vil si lån, innskudd og handelskreditter, er beregnet til henholdsvis 508 og 205 milliarder kroner i perioden. Av porteføljeinvesteringene utgjorde investeringen av Statens pensjonsfond – Utland hele 390 milliarder kroner, eller 77 prosent.

Utlandets brutto investeringer i Norge (norske gjeldstransaksjoner overfor utlandet) var på 621 milliarder kroner i perioden første til tredje kvartal 2006. Porteføljeinvesteringer utgjorde 185 milliarder kroner, andre finansinvesteringer 409 milliarder kroner.

Fordringer og gjeld overfor utlandet (IIP¹) ved utgangen av hvert år. Milliarder kroner

	2003	2004	2005
Fordringer i alt	2 709	2 994	3 819
Direkteinvesteringer i utlandet	493	515	649
Porteføljainvesteringer	1 262	1 522	1 900
Andre investeringer	705	686	951
Internasjonale reserver	249	271	319
Gjeld i alt	2 069	2 152	2 602
Direkteinvesteringer i Norge	304	399	445
Porteføljainvesteringer	827	799	1 064
Andre investeringer	938	954	1 093
Netto fordringer	640	842	1 217

¹ Norges internasjonale investeringsposisjon.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Økningen i nettofordringene i de tre første kvartalene i 2006 på 271 milliarder kroner er et resultat av transaksjoner (nettofinansinvesteringer) på 265 milliarder kroner og positive netto omvurderinger på 6 milliarder. Omvurderinger er beregnet gevinst eller tap fra svingninger i valutakurser og kursene (prisene) på verdipapirer. I og med at ikke alle prisendringer på verdipapirer er kjent, er anslaget på omvurderingene beheftet med usikkerhet.

Også tallene fra det kvartalsvise finansielle sektorregnskapet (FINSE) viser at nettofordringene overfor utlandet har økt betydelig gjennom de tre første kvartalene av 2006. Ved utgangen av tredje kvartal i 2006 var nettofordringene overfor utlandet i følge FINSE på 1 389 milliarder kroner. Forskjellen mellom tallene i UR/IIP og FINSE skyldes blant annet bruk av ulike datakilder og beregningsmetoder. FINSE har tidligere blitt utarbeidet av Norges Bank, men fra og med årsskiftet har dette ansvaret blitt overført til SSB. Det arbeides nå med å samkjøre utarbeidingen av FINSE og UR/IIP slik at tallene blir konsistente.

Direkteinvesteringer

Gjennom en direkteinvestering har investor til hensikt å etablere en varig økonomisk forbindelse med og å utøve effektiv innflytelse på virksomheten i investeringsobjektet. Alle investeringsforhold hvor investors samlede eierandel overstiger 10 prosent skal i prinsippet fanges opp av statistikken.

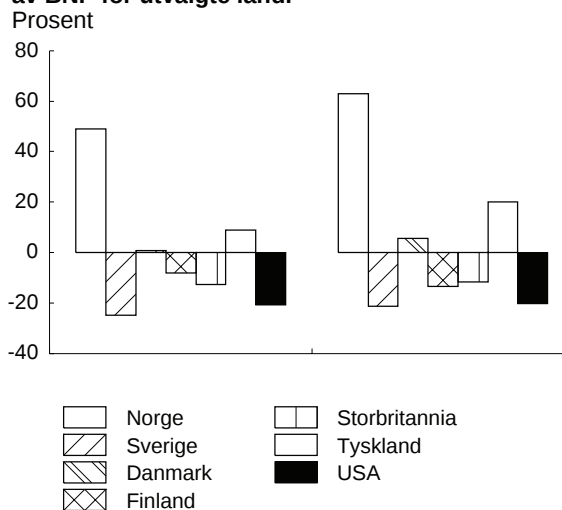
Direkteinvesteringer inkluderer både etableringen av investeringsforholdet og alle etterfølgende lån og andre kapitaltransaksjoner mellom investor og investeringsobjektet og tilknyttede foretak i utlandet. Verdisettingen av aksjeinvesteringer skal i prinsippet være til markedsverdi, men siden de fleste direkteinvesteringer gjelder ikke-børsnoterte selskaper, blir aksjer i praksis registrert til bokførte verdier, eller tilnærmingen til markedsverdier avhengig av datagrunnlaget.

Beholdningen av norske direkteinvesteringer i utlandet har i de seinere årene økt sterkere enn utenland-

Finansregnskapets hovedposter. Milliarder kroner

	2004	2005	06:1-06:3
Norske investeringer i utlandet	455	653	833
Direkte investeringer	36	129	82
Porteføljainvesteringer	260	251	508
Andre finansinvesteringer	122	245	205
Internasjonale reserver	37	29	38
Utenlandske investeringer i Norge	268	400	621
Direkte investeringer	17	50	28
Porteføljainvesteringer	69	211	185
Andre investeringer	182	139	409
Ufordelte kapitaltransaksjoner og statistiske avvik	34	21	54
Netto finansinvesteringer totalt	221	274	265
Omvurderinger, netto	35	84	6
Endring i Norges nettofordringer	255	357	271

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nettofordringer overfor utlandet i prosent av BNP for utvalgte land.

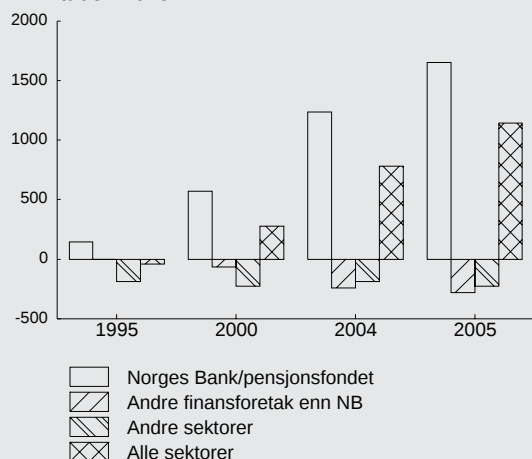
Kilde: Det internasjonale pengefondet og Statistisk sentralbyrå

ske direkteinvesteringer i Norge, og var ved utgangen av 2005 på 649 milliarder kroner mot 445 milliarder kroner for inngående investeringer.

I statistikk over fordringer og gjeld overfor utlandet omfatter direkteinvesteringer kun første ledd i utlandet. SSB produserer imidlertid også statistikk som inkluderer indirekte investeringer, for eksempel utenlandske foretak eid av datterselskap i utlandet. Denne statistikken har følgelig et større omfang enn direkteinvesteringer i for eksempel internasjonal investeringsposisjon og bygger også på andre datakilder. Den gir også flere detaljer, for eksempel at en større andel av norske direkte investeringer skjer i Asia, mens en mindre andel skjer i Europa.

Fra nettogjeld til store nettofordringer overfor utlandet

Netto fordringer på utlandet
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Siden 1996 har Norge vært i netto fordringsposisjon overfor utlandet, og nettofordringene har økt raskt som følge av store overskudd på driftsbalansen overfor utlandet. Store deler av disse overskuddene er plassert i utlandet gjennom Statens pensjonsfond – Utland og Norges Bank, det meste i pensjonsfondet. Øvrige sektorer i økonomien, både finansielle og ikke-finansielle, har fortsatt nettogjeld. Blant finansforetak er det spesielt banker og kredittforetak som har stor utenlandsgjeld. Dette har sammenheng med at mye av utlånene deres finansieres i utlandet. Samlektoren «andre sektorer» inkluderer kommunene og staten utenom Statens pensjonsfond – Utland, husholdninger og ikke finansielle foretak. Sektoren domineres av ikke-finansielle foretak. Nettogjelden deres er et resultat av at utlendinger eier mer av kapitalen i norske foretak enn norske foretak eier i utenlandske, og at norske selskaper har store netto konsernlån og andre lån i utlandet. Husholdningene er imidlertid i netto fordringsposisjon og har blant annet betydelige fordringer i form av fast eiendom i utlandet.

Selv om altså Norge gikk over fra å være netto gjeldshaver til netto fordringshaver midt på 1990-tallet, viser tallene fra utenriksregnskapet fortsatt underskudd på rente- og stønadsbalansen. Det er flere årsaker til dette. For det første inkluderer rente- og stønadsbalansen andre strømmer enn inntekter og utgifter

ter knyttet til fordringer og gjeld. Det gjelder for det første lønn til utlendinger ansatt i norske foretak og lønn til nordmenn ansatt i utenlandske foretak, som for 2006 er beregnet til en netto utgift for Norge på 14 milliarder kroner. For det andre inngår løpende inntektsoverføringer som ikke er relatert til eierskap og der mottaker ikke gir gjenytelse, for eksempel u-hjelp og annen bistand. Også her har Norge høyere utgifter enn inntekter, for 2006 anslått til netto -17 milliarder kroner.

Ser vi på de rene formuesinntektene og -utgiftene, dvs. renter, aksjeutbytte og reinvestert fortjeneste, viser utenriksregnskapet at Norge hadde netto utgifter overfor utlandet i flere år etter at nettofordringene ble positive. Først i 2001 er det registrert positive netto formuesinntekter overfor utlandet. Dette betyr at den avkastningsraten som utlendinger oppnår på sine plasseringer i Norge er høyere enn den avkastningsraten som oppnås på norske plasseringer i utlandet.

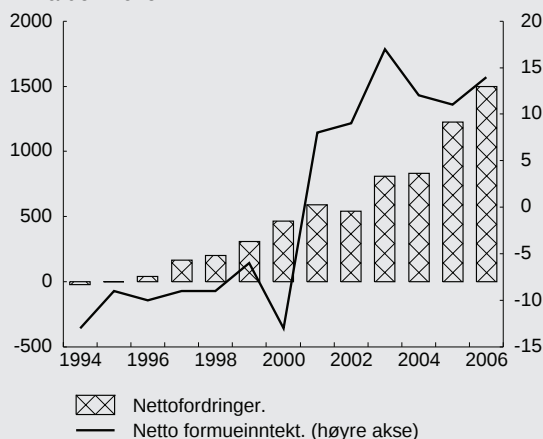
Tall for 18 utvalgte OECD-land¹ viser at Norges avkastning i form av løpende formuesinntekter er relativ normal. Derimot er raten Norge betaler i form av løpende gjeldsutgifter unormal høy. Dette reflekterer at utlendingers plasseringer i Norge er konsentrert om eierskap i næringer med høy avkastning, særlig oljenæringene. Oljeprisen er altså på den ene siden viktig som forklaring på veksten i Norges fordringer på utlandet og dermed våre løpende inntekter fra utlandet, og på den annen side med på å bestemme utviklingen i utgifter overfor utlandet gjennom utbytte som hentes ut av utenlandske oljeselskaper.

Rente- og stønadsbalansen omfatter ikke avkastning i form av verdistigning på formuesobjektene eller valutakursgevinster, og vil dermed ikke vise verdistigningen på Statens pensjonsfond – Utlands aksjeplasseringer som følge av kurstigninger. Verdistigning og kursgevinster føres i utenriksregnskapet under posten omvurderinger. Dette betyr at rente- og stønadsbalansen ikke viser hele avkastningen på våre nettofordringer på utlandet.

Det understrekes at det er til dels stor usikkerhet i enkelte av postene på rente- og stønadsbalansen. Det gjelder blant annet reinvestert fortjeneste, som erfaringsmessig kan bli revidert mye fra foreløpig til endelig regnskap.

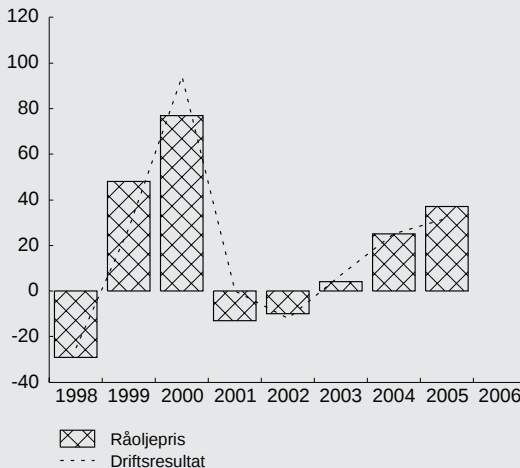
¹ Australia, Canada, Finland, Frankrike, Japan, Island, Italia, Nederland, New Zealand, Norge, Spania, Sveits, Sverige, Sør-Afrika, Tyskland, USA, UK, Østerrike.

Netto fordringer og netto formuesinntekter overfor utlandet.
Milliarder kroner

Kilder: Statistisk sentralbyrå.

Endring i råoljepris og driftsresultat i ikke-finansielle foretak
Prosent

Kilder: Statistisk sentralbyrå.

Porteføljeinvesteringer

Porteføljeinvesteringer defineres som investeringer i verdipapirer der formålet kun er avkastning og ikke varig innflytelse over utstederen av verdipapiret. Porteføljeinvesteringer omfatter følgelig investeringer i aksjer, andeler, obligasjoner og andre verdipapirer som ikke inngår i direkteinvesteringer. Tall for Norges porteføljeinvesteringer i utlandet og utlendingers porteføljeinvesteringer i Norge inngår i internasjonal investeringsposisjon, men det produseres også en særskilt statistikk "Porteføljeinvesteringer i utlandet" med landfordeling.

Norges porteføljeinvesteringer i utlandet var på 1 900 milliarder kroner ved utgangen av 2005. Dette tilsvarer en økning på 638 milliarder kroner eller om lag 50 prosent fra utgangen av 2003. Offentlig forvaltning er den sektoren med størst investeringer i utlandet og det gjelder for samtlige årganger. Årsaken er Statens Pensjonsfond – Utlands betydelige plasseringer. Nest etter offentlig forvaltning har forsikringsselskapene store porteføljeinvesteringer i utlandet. Det investeres mest i obligasjoner, men også mye i aksjer og andeler, og aksjeandelen er økende. USA er det landet som nordmenn investerer mest i uansett periode, deretter følger Tyskland og Storbritannia.

Utlendingenes porteføljeinvesteringer i Norge økte fra 827 milliarder kroner i 2003 til 1 064 milliarder kroner i 2005. Utlendingene investerer mest i obligasjoner og sertifikater, og da særlig i obligasjoner utstedt av banker og kredittforetak. Det siste har sammenheng med at bankene og kredittforetakene i stor grad finansierer sin virksomhet ved å legge ut obligasjonslån i utlandet.

Internasjonale reserver

Internasjonale reserver er generelt sett fordringer på utlandet som er kontrollert av sentralbanken eller annen valutapolitisk myndighet og som er tilstrekkelig likvide til at de kan brukes til for eksempel intervensjoner i valutamarkedene for å støtte opp om egen valuta. I Norge er internasjonale reserver lik Norges Banks valutareserver og fordringer på IMF. Fordringene på IMF er knyttet til rettigheter og plikter som følger av medlemskapet i IMF. Valutareserveene, som utgjør det aller meste av internasjonale reserver, er fordelt på tre porteføljer, en kortsiktig pengemarkedsportefølje, en investeringsportefølje (som inkluderer plassering i utenlandske aksjer) og en portefølje for midlertidig investering av midler for Statens pensjonsfond – Utland. De internasjonale reserveene har i den seinere tid vært i størrelsesorden 300-350 milliarder kroner. Det er for tiden ikke behov for store likvide valutareserver, da Norges Bank normalt ikke lenger intervensjoner i valutamarkedet.

Andre investeringer

Posten «Andre investeringer» består av bankinnskudd, lån, varekreditter og andre typer fordringer og gjeld

som verken er direkteinvesteringer, porteføljeinvesteringer eller internasjonale reserver.

Bankinnskudd på gjeldssiden inkluderer bankenes kortsiktige lån (finansiering) i de internasjonale interbankmarkedene og omfatter følgelig mer enn innskudd i vanlig forstand. Tilsvarende gjelder på fordringssiden, men med mindre omfang. Ved utgangen av 2005 var bankenes innskudd fra utlandet på 311 milliarder kroner. Bankene dekker i tillegg langsiktige finansieringsbehov gjennom obligasjonslån, jf. porteføljeinvesteringer.

Utlån og lån omfatter banklån, konsernlån og gjenkjøps- og gjensalgssavtaler (lån med sikkerhet i verdipapirer). Konsernlån har ofte bakgrunn i kontomellomværender mellom mor- og datterselskap og mellom andre beslektede selskaper i internasjonale konserner innenfor ikke-finansiell sektor. Slike lån inngår i direkteinvesteringer. I plasseringen av Statens pensjonsfond – Utland brukes gjenkjøps- og gjensalgssavtaler i stor grad, og statsforvaltningen er derfor nå den sektoren som ved siden av ikke-finansielle foretak har størst lån i utlandet. Ved utgangen av 2005 utgjorde pensjonsfondets lån 439 milliarder kroner. Men denne lånegjelden (gjenkjøpsavtaler) må altså ikke oppfattes som at staten har behov for lånefinansiering i utlandet slik tilfellet var for en del år siden. Tilsvarende har statsforvaltningen store utlån i form av gjensalgssavtaler. Pensjonsfondets utlån var på 562 milliarder kroner ved utgangen av 2005.

Bruttonasjonalproduktet etter inntektskomponenter

I nasjonalregnskapet uttrykker driftsresultatet den delen av bedriftenes verdiskaping som går til godtgjørelse av eiers egeninnsats og som avkastning på kapital som er skutt inn i virksomheten. Driftsresultatet for en næring beregnes som bruttoprodukt med tillegg for eventuelle næringssubsidier, og med fratrekk for kapitalslit, lønnskostnader og næringskatter. Det hefter stor usikkerhet ved de foreløpige tallene for driftsresultatet. Derfor presenteres bare tall for landet totalt og for Fastlands-Norge.

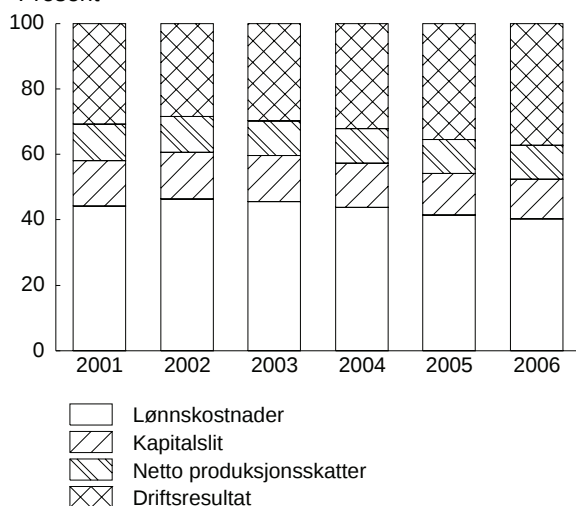
Ifølge det foreløpige nasjonalregnskapet var bruttonasjonalproduktet (BNP) i 2006 på 2 148 milliarder kroner målt i løpende priser, nesten 205 milliarder kroner eller 11 prosent høyere enn året før. BNP uttrykt i faste priser økte i 2006 med 2,9 prosent, mens prisene på varene og tjenestene som inngår i BNP steg med 7,4 prosent. Denne kraftige prisveksten skyldes oppgangen i prisene på eksport av råolje og naturgass.

Kapitalslitet for 2006 er beregnet til 260 milliarder kroner, 5 prosent over 2005-nivået. Netto produksjonsskatter og -subsidier økte med 24 milliarder kroner, eller 12 prosent. Totale lønnskostnader i 2006 er beregnet til 867 milliarder kroner, en vekst på 7,6 prosent fra 2005. Det totale driftsresultatet i 2006 kan

Bruttonasjonalprodukt etter inntektskomponenter. Milliarder kroner

	2005	2006	Endring fra 2005 til 2006	
			Milliarder kroner	Prosent
Bruttonasjonalprodukt	1 943	2 148	205	10,6
Kapitalslit	247	260	13	5,3
Netto produksjonsskatter	200	224	24	12,0
Lønnskostnader	806	867	61	7,6
Driftsresultat	690	797	107	15,5
Fastlands-Norge				
Bruttoprodukt	1 446	1563	117	8,1
Kapitalslit	168	176	8	4,8
Netto produksjonsskatter	196	217	21	10,7
Lønnskostnader	765	822	57	7,5
Driftsresultat	317	347	30	9,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Inntektskomponenter i BNP. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

dermed foreløpig anslås til drøyt 797 milliarder kroner, 107 milliarder kroner eller 16 prosent høyere enn året før. Om lag tre firedeler av forbedringen av driftsresultatet stammer fra petroleumsvirksomheten.

For Fastlands-Norge, som omfatter norsk økonomi utenom petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart, viser de foreløpige nasjonalregnskapstallene at driftsresultatet i 2006 vokste med 9,5 prosent (30 milliarder kroner). Bruttoproduktet for Fastlands-Norge økte med 117 milliarder kroner, mens kapitalslit, netto produksjonsskatter og lønnskostnader til sammen økte med 87 milliarder kroner. Lønnsandelen for Fastlands-Norge, det vil si lønnskostnadens andel av bruttoproduktet, er foreløpig beregnet til 53 prosent i 2005, snaue ett halvt prosentpoeng lavere enn året før.

Disponibel inntekt og sparing for Norge

Etter en rekordhøy vekst i disponibel realinntekt i Norge fra 1999 til 2000 var det i de tre påfølgende årene relativt svak vekst i inntektene. I de tre siste årene har realdisponibel inntekt igjen økt sterkt. Ifølge foreløpige beregninger var veksten i realdisponibel inntekt fra 2005 til 2006 på vel 8 prosent. Den viktigste årsaken var utviklingen i oljeprisen. Men produksjonsutviklingen i Fastlands-Norge bidro også til økning i realinntekten i fjor. Spareraten for Norge i 2006 er beregnet til rekordhøye 31 prosent.

Disponibel inntekt for et land defineres som bruttonasjonalproduktet fratrasket både kapitalslit og netto overføringer til utlandet i form av lønn, formuesavkastning (renter, aksjeutbytte, reinvestert fortjeneste) og løpende stønader (blant annet bistand). Omvurderinger av fordringer og gjeld på utlandet som skyldes variasjoner i valutakurser og andre priser, er ikke inkludert i den disponible inntekten. Størrelsen er et nominelt mål på de ressurser landet har til disposisjon til konsum og sparing. Disponibel inntekt for Norge i 2006 er foreløpig anslått til 1 870 milliarder kroner. Til sammenligning er BNP beregnet til 2 148 milliarder kroner.

Ved å justere endringen i disponibel inntekt for prisstigning på varer og tjenester som anvendes innenlands, fås endring i disponibel realinntekt for Norge. Tabellen viser prosentvis vekst i disponibel realinntekt for Norge i forhold til året før for årene 2004 til 2006, og ulike bidrag til veksten. For 2006 er det foreløpig anslått at landets totale produksjon bidro med 2,8 prosentpoeng i økt realinntekt. Petroleumsvirksomheten bidro isolert sett til nedgang i realinntekten på 0,8 prosent, mens bidraget fra øvrig produksjonsvirksomhet var 3,6 prosentpoeng i 2006.

Bytteforholdet overfor utlandet måles ved forholdet mellom eksport- og importpriser. Når eksportprisene øker mer (eller reduseres mindre) enn importprisene, bedres bytteforholdet. Det innebærer at det skal mindre eksport til for å betale for et gitt importvolum. Fra

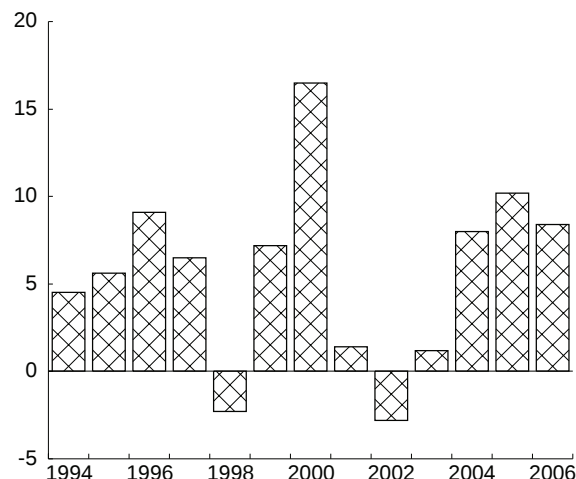
Bidrag til vekst i disponibel realinntekt fra året før for Norge. Prosent

	2004	2005	2006
Vekst i disponibel realinntekt for Norge	8,0	10,2	8,4
Bidrag fra:			
Produksjonsvekst i petroleumsvirksomhet	0,1	-0,9	-0,8
Produksjonsvekst ellers	4,0	3,7	3,6
Endring i bytteforholdet generelt	4,2	7,7	5,5
Herav forårsaket av prisendring på råolje og naturgass	3,8	6,6	4,3
Endring i rente- og stønadsbalansen	-0,2	-0,2	0,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vekst i disponibel realinntekt.

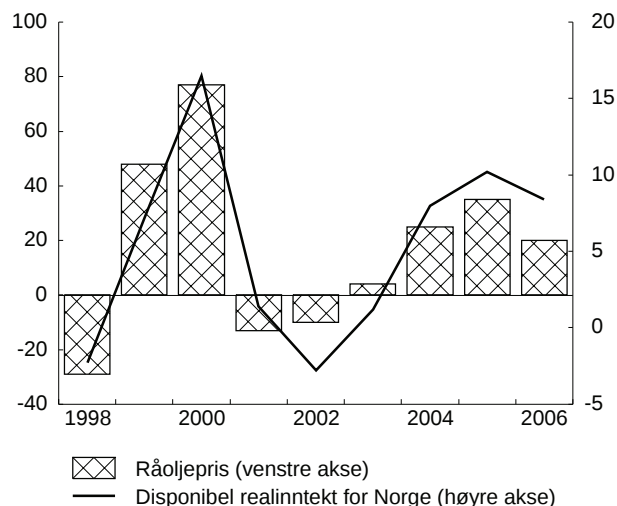
Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vekst i råoljepris og disponibel realinntekt for Norge

Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

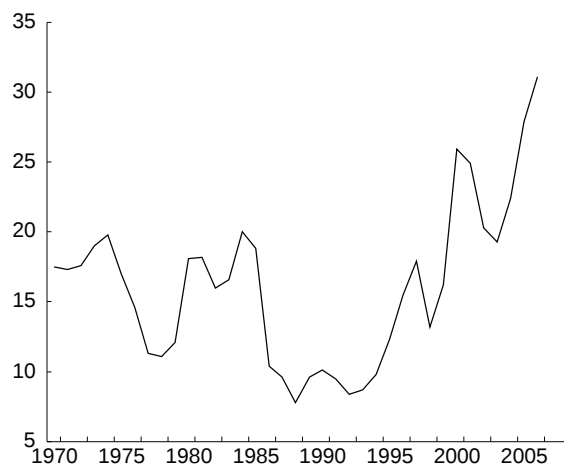
2005 til 2006 var det betydelig prisoppgang for mange eksportprodukter, spesielt for petroleumprodukter. Også importprisene steg, men i betydelig mindre grad enn eksportprisene. Ifølge foreløpige tall bidro endringen i bytteforholdet til å øke veksten i realdisponibel inntekt for Norge med 5,5 prosentpoeng i 2006. Underskuddet på rente- og stønadsbalansen var litt lavere i 2006 sammenlignet med 2005 og bidro dermed svakt til bedring i disponibel realinntekt for Norge.

Spareraten for Norge uttrykker landets totale sparing som andel av disponibel inntekt. I løpet av de siste 30 årene av forrige århundre varierte spareraten mellom 9 og 20 prosent. Spareraten var høyest på første halvdel av 1970-tallet og på første halvdel av 1980-tallet, da den var oppunder 20 prosent. I siste halvdel av 1990-tallet varierte spareraten rundt knapt 15 prosent.

Norges sparerate var i 2000 høyere enn noen gang tidligere, med en rate på 26 prosent. Spareraten har siden holdt seg relativt høy og er for 2006 foreløpig beregnet til hele 31 prosent. I nasjonalregnskapet posterer verdien av utvunnet olje og gass som produksjonsinntekt. Dette er med på å forklare nasjonalregnskapets høye sparetall, og kan finnes igjen som økte fordringer på utlandet for Statens pensjonsfond – Utland. Dersom utvinning av olje og gass hadde blitt beregnet som omplassering av formue ville man sett en betydelig lavere nasjonal sparerate.

Sparerate for Norge

Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Økt import fra Asia og Øst-Europa

De senere år har importen av varer fra Asia, først og fremst fra Kina, vist en sterk økning. Relativt lav pris på disse importvarene har ført til markant lavere prisstigning i Norge. Den økende importen fra Asia bidrar dermed til at vi har fått lavere renter enn det vi ellers ville hatt, ettersom Norges Bank styrer renten etter et inflasjonsmål. Importen av billige varer øker imidlertid behovet for omstillinger i norsk næringsliv. Slike omstillinger kan til en viss grad gi økt arbeidsledighet. I dagens situasjon er det imidlertid åpenbart at samfunnet først og fremst høster velferdsgevinster ved at norske konsumenter får tilgang til billigere klær, skotøy og forbrukerelektronikk og at produsentene får tilgang på billigere produksjonsfaktorer som for eksempel kontormaskiner og databehandlingsutstyr.

Fra 2005 til 2006 økte den samlede importen av varer utenom skip og plattformer med 53,6 milliarder kroner (15 prosent). Importen av varer fra Kina økte med 4,0 milliarder kroner (21 prosent), mens importen fra Polen økte med 2,0 milliarder kroner (33 prosent). Importen fra Kina er sterkt sammensatt, men klær, kontormaskiner, edb-utstyr og telekommunikasjonsvarer utgjør betydelige andeler av denne importen. Importen av kontormaskiner og edb-utstyr fra Kina utgjorde 21 prosent av all import av denne typen varer til Norge i fjor. I den grad priser gir et signal om hvor avanserte de importerte varene er, kan det se ut som om mobiltelefonene vi importerte fra Kina i 2006 var betydelig mer avanserte enn i 2005. I 2005 var Kina det landet som leverte oss flest billige mobiltelefoner. I 2006 hadde mobiltelefonene fra Kina en pris i overkant av gjennomsnittet for alle mobiltelefoner som ble importert til Norge.

Hvitevarer, telekommunikasjonsutstyr og anleggsmaskiner står for det meste av den sterke økningen fra Polen. I 2006 var Polen vår tredje største leverandør av store fjernsynsmot-

takere (skjerm over 29 tommer) målt i antall apparater. Samtidig øker også importen fra andre østeuropeiske land som Litauen og Tsjekkia. Fra Litauen var det særlig importen av ferdighus som økte, og fra Tsjekkia fikk vi flere varer av jern og stål.

De viktigste vridningene i handelen fra 2005 til 2006 var at importen av varer fra Kina i stor grad økte på bekostning av import fra andre land, både for konsumvarer og varer fra industrien. Importen av industrimaskiner fra Kina økte med 40 prosent og varer som hører inn under gruppen kjøretøyer for veg med 67 prosent, sammenlignet med økninger på henholdsvis 14 og 13 prosent fra resten av verden. Men Kinas andeler innenfor disse gruppene er fortsatt beskjedne med henholdsvis 1,5 og 1,0 prosent.

Amerikanske dollar var oppgjørsv valuta for 42 prosent av importverdien av varer fra Kina i 2006 utenom skip og oljeplattformer. Det er om lag samme andel som i 2005. For varene fra resten av verden var amerikanske dollar oppgjørsv valuta for om lag 17 prosent av importen, mens 35 prosent var fakturert i euro. Imidlertid var den amerikanske dollaren nesten uendret fra 2005 til 2006 (fra NOK/USD 6,44 i 2005 til 6,41 i 2006). Dermed har ikke hovedoppgjørsv valutaen for importen fra Kina bidratt til å gjøre importen derfra relativt billigere i fjor. I 2006 var for øvrig norske kroner oppgjørsv valuta for 34 prosent av varene fra Kina, mot 28 prosent fra resten av verden.

Tollsatsene på industrivarer, herunder klær er blitt gradvis nedbygget i takt med nedbyggingen av tollsatser under WTO-avtalen. I 1994 var for eksempel tollsatsen på drakter på 25 prosent. I 2006 var tollsatsene på 10,7 prosent for de fleste klesvarer, mens noen klesvarer har enda lavere satser.

Import av varer utenom skip og oljeplattformer, i alt og utvalgte land. Endring fra foregående år

	Millioner kroner			Prosent endring		Andel. Prosent	
	2004	2005	2006	2004-2005	2005-2006	2005	2006
I alt	320 218	351 008	404 653	9,6	15,3	100,0	100,0
Kina	16 181	19 136	23 104	18,3	20,7	5,5	5,7
Polen	5 146	5 987	7 965	16,3	33,0	1,7	2,0
Litauen	1 462	1 598	2 232	9,3	39,7	0,5	0,6
Tsjekkia	2 417	2 601	3 134	7,6	20,5	0,7	0,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utenrikshandel.

Import av varer utenom skip og oljeplattformer, fra Kina og andre land. Utvalgte varegrupper

SITC	Kina 2006 Millioner kroner	Kinas andel av total import		Endring fra 2005 til 2006	
		2005 Prosent	2006 Prosent	Kina Prosent	Andre land Prosent
7 Maskiner og transportmidler i alt (utenom skip og oljeplattformer)	8 855	5,3	5,6	24,2	17,4
<i>Herav:</i>					
75 Kontormaskiner, EDB-utstyr	3 541	18,1	21,2	22,5	1,1
76 Telekommunikasjonsapparater og -utstyr	2 811	16,8	16,8	18,8	18,7
77 Elektriske maskiner og apparater	1 315	6,2	6,3	21,6	18,9
8 Ferdige varer	10 509	16,3	17,2	18,8	11,0
<i>Herav:</i>					
84 Klær og tilbehør	4 915	36,4	38,8	13,4	2,4
85 Fottøy	906	27,2	29,2	16,9	5,5
89 Forskjellige ferdige varer	2 331	11,0	11,6	17,0	9,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utenrikshandel.

Befolkningsutviklingen

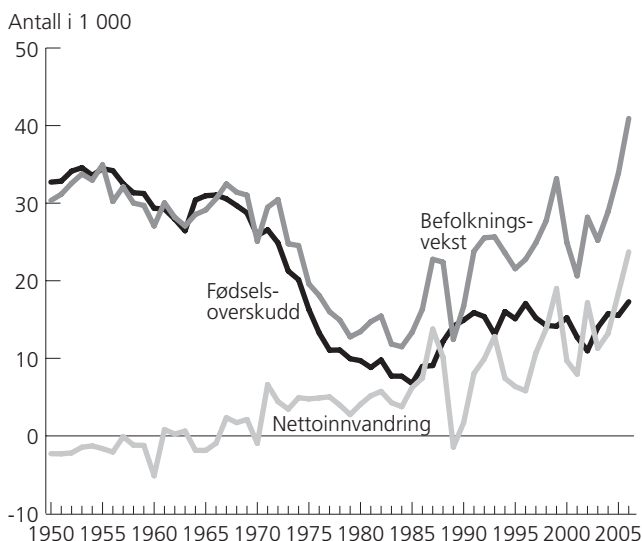
Befolkningsveksten i 2006 var den høyeste i norsk historie. Dette skyldes først og fremst en sterk økning i innvandringen, men også at det var færre som flyttet fra landet og flere fødler enn i de foregående årene. Antall dødsfall endret seg lite. Svingningene i befolkningsveksten de siste årene skyldes i stor grad endringer i nettoinnvandringen. Fødselsoverskuddet, det vil si differansen mellom levendefødte og dødsfall, har variert noe mindre, som vist i figuren. Folketallet vokste med 40 900 personer i 2006, mot 39 200 i 1946, året med nest høyest vekst i norsk historie. I 1946 skyldtes veksten høyt fødselstall, mens den i 2006 skyldtes både fødselsoverskudd og høy innvandring. Innvandringsoverskuddet utgjorde 58 prosent av befolkningsveksten i 2006. I forhold til folketallet var veksten 1,26 prosent i 1946 og 0,88 prosent i 2006 – den høyeste relative veksten siden 1957. Se boksen for en forklaring av noen begreper.

Fødsler

Fødselstallet fortsatte å øke og var i 2006 det høyeste siden 2000, se figuren på neste side. Samlet fruktbarhetstall (SFT) for 2006 anslås til 1,9 per kvinne, fremdeles litt under reproduksjonsnivået på 2,1 barn per kvinne, se boksen. Dette er det høyeste tallet siden 1991 og innebærer en videreføring av den svake fruktbarhetsoppgangen vi har hatt siden 2002.

Fruktbarhetsnivået i Norge er fortsatt blant de høyeste i Europa, etter Frankrike, Island og Irland, men Norge er altså ikke alene om å ha høy fruktbarhet. Foreløpige anslag viser at SFT var på 1,86 i Sverige og 2,0 i Frankrike i 2006. De siste årene har fruktbarheten gått litt opp i flere andre europeiske land, blant annet Danmark, Italia og Spania. Samlet fruktbarhetstall for

Befolkningsvekst, fødselsoverskudd og nettoinnvandring

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

EU-landene er fortsatt lavt. Det økte bare ubetydelig fra 2004 til 2005 (fra 1,51 til 1,52 barn per kvinne). Sør- og Øst-Europa har lavest fruktbarhet, både i Europa og i verden som helhet. Blant EU-landene i 2005 var SFT høyest i Frankrike (1,94) og lavest i Polen (1,24).

Siden 1970-tallet har norske mødres gjennomsnittsalder økt betydelig, for første fødsel fra 23,4 år i perioden 1971-1975 (førstefødsler i ekteskap) til 28,1 år i 2005, og for alle fødsler fra 26,6 til 29,8 år. Selv om mødrene blir stadig eldre, er fortsatt fødslene ganske konsentrert, 2/3 av dem skjer i aldrene 25-34 år.

Befolkningsendringer

År	Folketall per 1.1.	Levende-fødte	Dødsfall	Innvandring	Utvandring	Nettoinnvandring	Fødsels-overskudd	Befolknings-vekst ¹	Innenlandske flyttinger
1991-1995 gjennomsnitt	4 299 171	60 196	45 102	27 465	18 546	8 919	15 094	24 025	170 573
1996-2000 gjennomsnitt	4 420 819	59 522	44 348	34 690	22 885	11 805	15 174	26 696	191 433
2001	4 503 436	56 696	43 981	34 264	26 309	7 955	12 715	20 630	201 851
2002	4 524 066	55 434	44 465	40 122	22 948	17 174	10 969	28 186	193 100
2003	4 552 252	56 458	42 478	35 957	24 672	11 285	13 980	25 205	190 893
2004	4 577 457	56 951	41 200	36 482	23 271	13 211	15 751	28 906	190 446
2005	4 606 363	56 756	41 232	40 148	21 709	18 439	15 524	33 856	193 615
2006	4 640 219	58 545	41 253	45 776	22 053	23 723	17 292	40 915	202 009
2007	4 681 134								
Per 1 000 innbyggere									
1991-1995 gjennomsnitt		14,0	10,5	6,4	4,3	2,1	3,5	5,6	39,6
1996-2000 gjennomsnitt		13,4	10,0	7,8	5,2	2,7	3,4	6,0	43,2
2001		12,6	9,7	7,6	5,8	1,8	2,8	4,6	44,7
2002		12,2	9,8	8,8	5,1	3,8	2,4	6,2	42,6
2003		12,4	9,3	7,9	5,4	2,5	3,1	5,5	41,8
2004		12,4	9,0	7,9	5,1	2,9	3,4	6,3	41,5
2005		12,3	8,9	8,7	4,7	4,0	3,4	7,3	41,9
2006		12,6	8,9	9,8	4,7	5,1	3,7	8,8	43,3

¹ Folketilveksten er regnet som differensen mellom folketallet 1. januar i påfølgende år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Levealder

Forventet levealder ved fødselen har økt raskt de siste årene. I 2005 var den 77,7 år for menn og 82,5 år for kvinner, det høyeste nivået som noen gang er beregnet for Norge. Antall dødsfall var litt lavere i 2006 enn i 2005, slik at den forventede levealderen forventes å ha økt ytterligere.

Levealderen for menn øker fortsatt raskere enn for kvinner. Siden 2000 har mennenes levealder økt med om lag 0,3 leveår per kalenderår, mot 0,25 leveår for kvinner. Forskjellen mellom kvinners og menns levealder går derfor ned, og den var 4,8 år i 2004. Avviket ligger imidlertid fortsatt over nivået på 3-4 år på 1950-tallet, da mennenes forventede levealder begynte å stagnere på grunn av økende hjerte- og kardødelighet.

Inn- og utvandring

Innvandringen til Norge økte sterkt i 2006 og kom opp i 45 776 personer, som er det høyeste registrerte nivået noen gang. Den forrige toppen var på snaue 42 000 i 1999. Samtidig sank utvandringen litt, til det laveste nivået på ti år. Dette førte til et rekordhøyt innvandringsoverskudd i 2006, på 23 700 personer. Dette er 4 700 over nivået i 1999. Dobbelt så mange flyttet til som fra Norge i 2006.

Utvidelsen av EU med åtte nye medlemsland i Øst-Europa den 1. mai 2004 ga lettere adgang til innreise og opphold i Norge for borgere fra disse landene, selv om det ble innført overgangsregler. Overgangsreglene innebærer at personer fra disse landene kan oppholde seg i Norge i tre eller seks måneder som arbeidssøkere, men de kan ikke begynne å jobbe før de har fått tillatelse, og det stilles strenge krav til arbeidsforholdet.

Bulgaria og Romania ble medlemmer av EU den 1. januar 2007, men inntil EØS-avtalen er avklart er det ingen endringer i reglene som gjelder for arbeidsinnvandring fra disse landene. Regjeringen har imidlertid gått inn for at det skal være samme overgangsordninger som ved den forrige EU-utvidelsen.

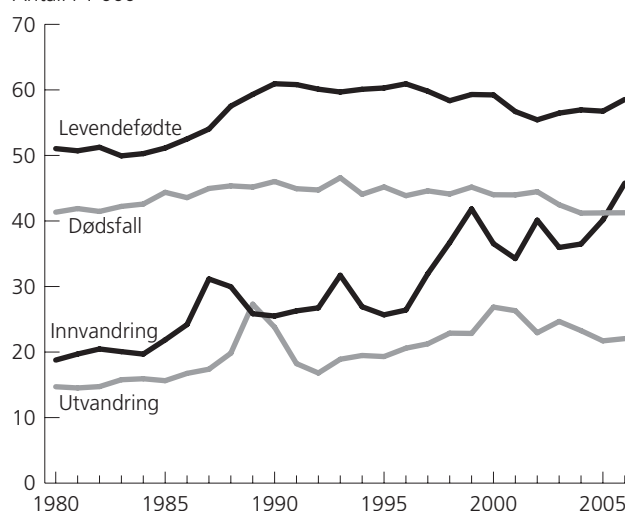
EU-utvidelsen førte til store endringer i de registrerte flyttestrømmene til Norge, mest fra Polen og Litauen. Fra disse to landene økte innvandringen med henholdsvis 127 og 70 prosent fra 2005 til 2006.

I mange år flyttet noen hundre polakker årlig til Norge, og noen færre ut. Flertallet var kvinner, som vitner om at en stor del av denne innvandringen skyldtes ekteskapsinngåelser. Men i 2004 endret innvandringen fra Polen brått både omfang og karakter. Innvandringen av polske statsborgere økte fra 600 i 2003 til 1 600 i 2004 og har siden vokst til over 7 400 i 2006. Hittil har utvandringen av polakker bare økt litt, til 600 i 2006, men denne utvandringen vil trolig bli høyere i årene som kommer.

Før 2004 arbeidet mange polakker i Norge som sesongarbeidere, mens et ukjent antall kom hit som turister og arbeidet uten arbeidstillatelse. Det var ven-

Fødte, dødsfall, inn- og utvandring

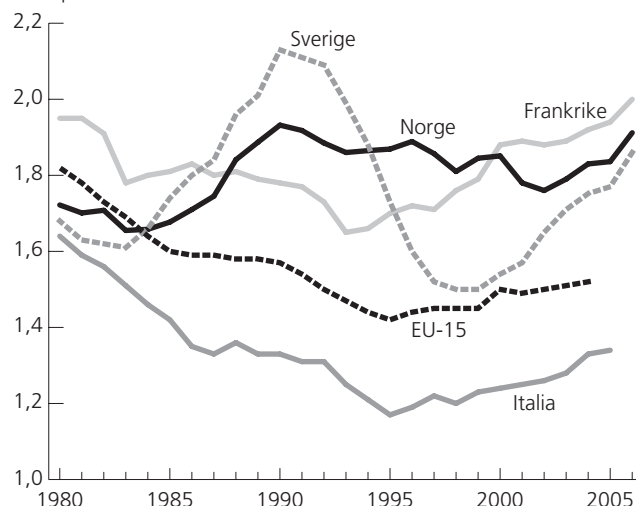
Antall i 1 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Samlet fruktbarhetstall i noen europeiske land og EU-15¹

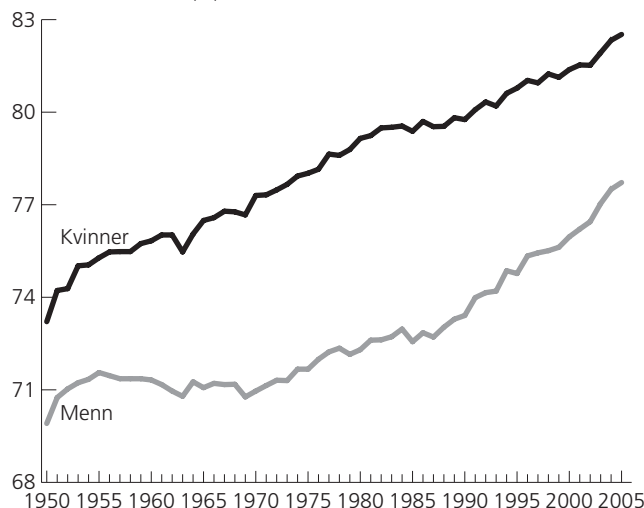
Barn per kvinne

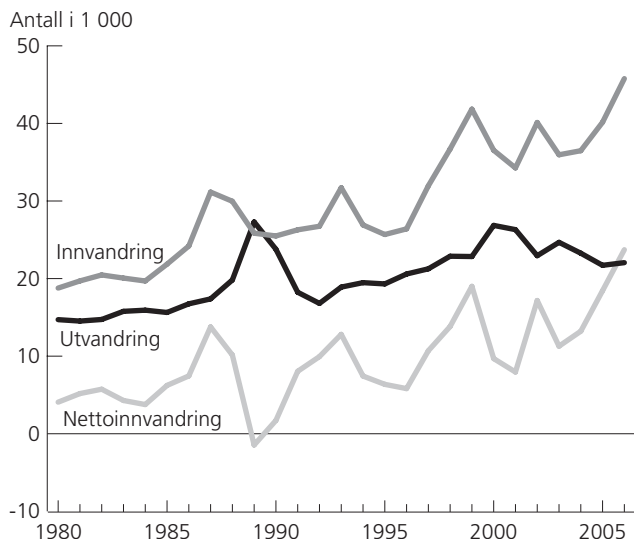
¹ EU-15 tilsvarer de 15 vesteuropeiske medlemmene, dvs. EU til 2004.
Kilde: Statistisk sentralbyrå, Statistiska centralbyrån og Richet-Mastain,
<http://www.insee.fr/fr/ffc/ipweb/ip1118/ip1118.html#inter2>

Forventet levealder ved fødselen

Forventet levealder (år)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Inn- og utvandring

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Inn- og utvandring i 2006 etter statsborgerskap

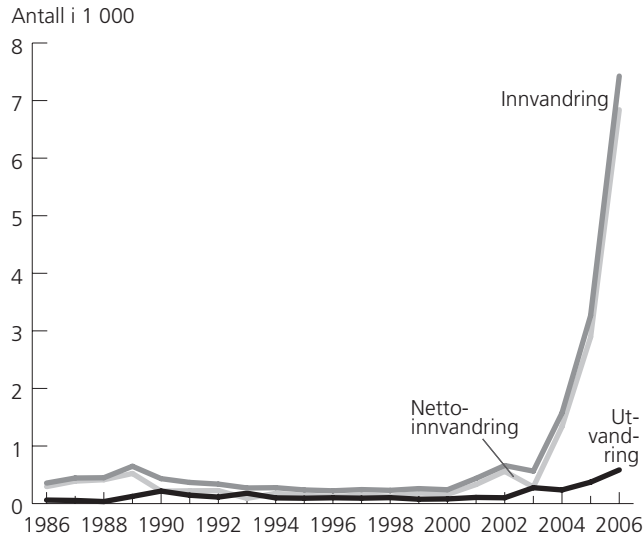
	Inn- vandring	Ut- vandring	Nettoinn- vandring
I alt	45 776	22 053	23 723
Ikke-vestlige land ¹	24 824	5 115	19 709
Vestlige land	12 370	7 356	5 014
Norge	8 351	9 563	-1 212
Statsløs og uoppgitt	231	19	212

¹ Omfatter Asia med Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og hele Øst-Europa, også EUs nye medlemsland.

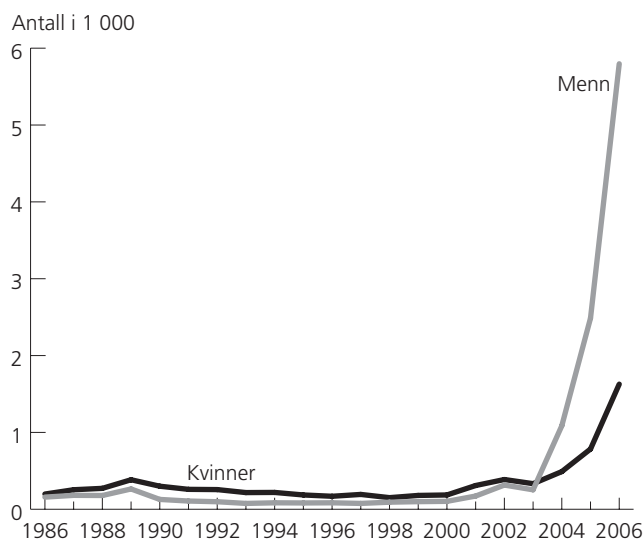
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

tet at en del av disse ville konvertere sine oppholds- og arbeidsforhold etter 1. mai 2004. Dette kan ha skjedd, og i tillegg er det trolig kommet mange nye arbeidstakere. Størsteparten av de polske innvandrere er unge menn, som vist i figurene. I 2006 var 75 prosent menn, en økning fra godt under halvparten før 2004. 64 prosent av mennene var i aldrene 18-39 år og 93 prosent 18-59 år, men med en betydelig andel over 40 år (29 prosent). Bare 1 prosent var over 60 år. Vi ser imidlertid at et økende antall er kvinner – mange av dem kommer trolig både på grunn av familieforhold og arbeid. Det er også en del polske barn som flytter til Norge, antallet 0-15 år økte fra 83 i 2003 til 701 i 2006. Antall tillatelser til familieinnvandring økte fra 400 i 2004 til 1 700 i 2006. Disse trendene tyder på at familieinnvandring er økende, men at den fortsatt er relativt liten. Trolig vil mange polske familier etter hvert bosette seg i Norge på mer eller mindre permanent basis.

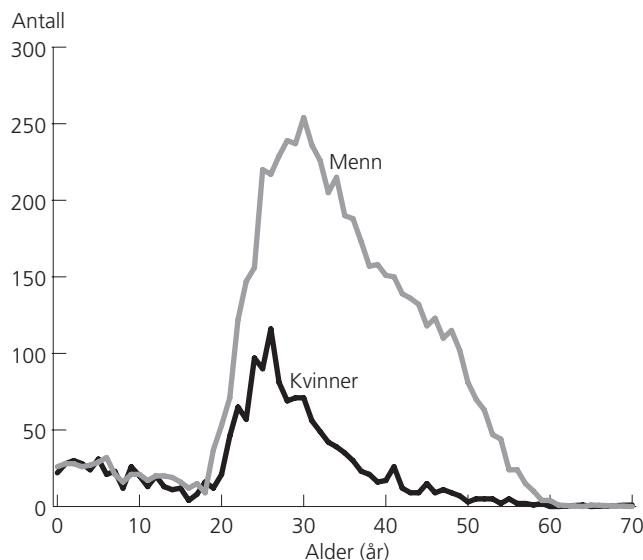
Også fra en del vesteuropeiske land har innvandringen økt betydelig de siste årene. Fra Tyskland og Nederland har antall innvandrere økt med henholdsvis 32 og 29 prosent fra 2005 til 2006, til 2 300 og 800. Fra Russland derimot, var det en nedgang, fra 1 400 personer i 2005 til 1 100 i 2006.

Inn- og utvandring av polske statsborgere

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Innvandring av polske statsborgere etter kjønn

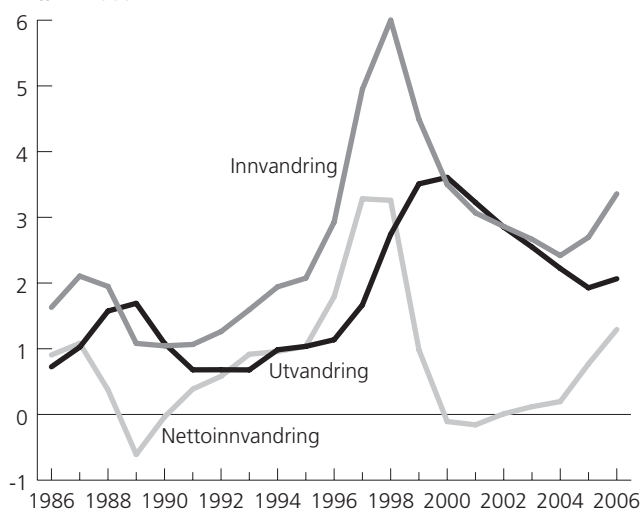
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Innvandring av polske statsborgere etter alder og kjønn i 2006

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Inn- og utvandring av svenske statsborgere

Antall i 1 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Migrasjonen mellom Norge og Sverige er svært konjunkturfølsom og avhenger av arbeidsmarkedet i begge landene. Fra 2005 til 2006 økte innvandringen fra 2 700 til 3 400 personer, eller med 26 prosent. Samtidig økte utvandringen til Sverige med bare 100, slik at nettoinnvandringen gikk opp fra 800 til 1 300 fra 2005 til 2006. Til forskjell fra flytting blant de fleste andre lands statsborgere, er det mange unge enslige som flytter til Norge for en kortere periode. Derfor er det også stor *utvandring* av svensker, slik at nettoinnvandringen svinger sterkt, og den er ofte liten eller negativ.

Flyttestrømmene til og fra Danmark er imidlertid svært forskjellige fra de svenske, fra 2005 til 2006 sank antall danske innvandrere med 2 prosent til 1 500.

Fra land utenfra Europa har innvandringen økt jevnt fra Thailand, der ekteskapsinngåelser dominerer, mens den svinger sterkt over tid fra konfliktrammede land som Afghanistan, Irak og Somalia. Personer med pakistansk bakgrunn utgjør den største gruppen i innvandrerbefolkningen i Norge, men innvandringen av pakistanske statsborgere er nå liten og har vært stabil de siste femten år på rundt 500. Om lag 200 av dem flytter ut hvert år.

Tabellen gir en oversikt over migrasjonen blant statsborgere med et innvandringsoverskudd på over 300 i 2006, det vil si fra 16 land (med en samlet nettoinnvandring på 18 200). Fra de resterende 158 land var nettoinnvandringen på bare 6 750, når norske statsborgere ikke regnes med. De fire øverste er alle land fra hvilke arbeidsinnvandring er den viktigste innvandringsgrunnen – og alle er europeiske.

Blant norske statsborgere var det også i 2006 netto *utvandring* (1200), på samme nivå som de siste ti år.

Inn- og utvandring i 2006 etter statsborgerskap. Land med nettoinnvandring større enn 300

Statsborgerskap	Inn- vandring	Ut- vandring	Nettoinn- vandring
I alt	45 776	22 053	23 723
Polen	7 425	585	6 840
Tyskland	2 281	715	1 566
Sverige	3 358	2 065	1 293
Litauen	1 332	236	1 096
Somalia	1 199	185	1 014
Thailand	1 053	155	898
Filippinene	1 057	204	853
Russland	1 075	260	815
Irak	925	159	766
Afghanistan	598	35	563
Nederland	780	251	529
Burma	524	3	521
Storbritannia	971	555	416
India	564	177	387
Pakistan	485	169	316
Kina	607	295	312
Norge	8 351	9 563	-1 212
Andre	13 191	6 441	6 750

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Begreper

Befolkningsstatistikken omfatter personer som er registrert bosatt i Norge, det vil si personer som forventes å ha sitt faste bosted i Norge i minst et halvt år og som har gyldig oppholdstillatelse. Som nevnt i avsnittet om arbeidsinnvandring er det en del som arbeider i Norge som ikke kommer med i statistikken. Statistikken inkluderer dessuten en del personer som har flyttet til utlandet uten at dette er registrert.

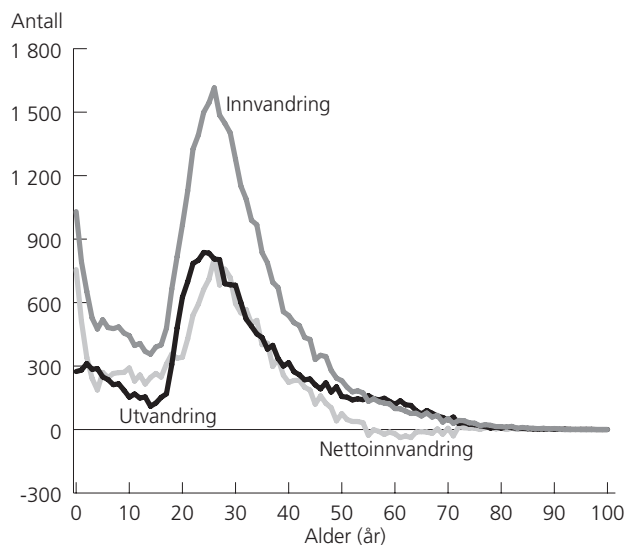
Nettoinnvandring, også kalt innvandringsoverskudd, er forskjellen mellom antall som flytter inn og ut av landet.

Innvandrerbefolkningen består av personer med to utenlandsfødte foreldre: førstegenerasjonsinnvandrere som har innvandret til Norge, og personer som er født i Norge med to foreldre som er født i utlandet, se <http://www.ssb.no/innvandring/>.

Framskrivning av befolkningen ble sist gjort av SSB for perioden 2005-2060, se <http://www.ssb.no/emner/02/03/folkfram/>. Samtidig ble det publisert en framskrivning av innvandrerbefolkningen, se <http://www.ssb.no/innvfram/>.

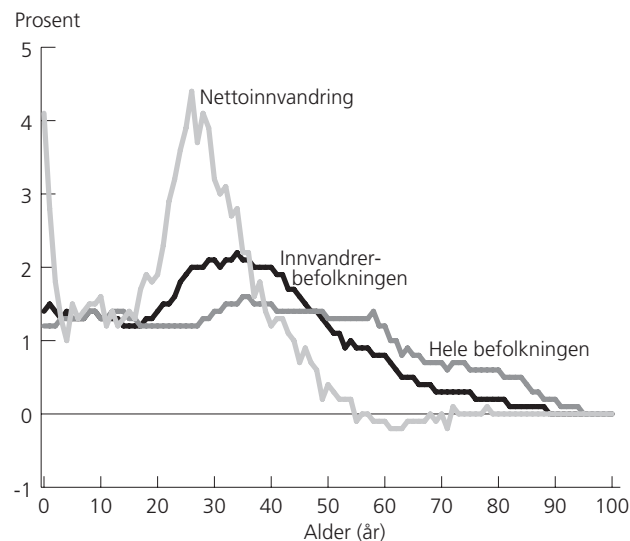
Samlet fruktbarhetstall beregnes som summen av ettårige aldersavhengige fruktbarhetsrater 15-49 år. Det kan tolkes som antall barn hver kvinne kommer til å føde under forutsetning av at fruktbarhetsmønsteret i perioden varer ved og at dødsfall ikke forekommer. For at det ikke skal bli befolkningsnedgang på lang sikt, må SFT være større enn 2,07 barn, når vi ser bort fra inn- og utvandring.

Antall inn- og utvandrere etter alder i 2005

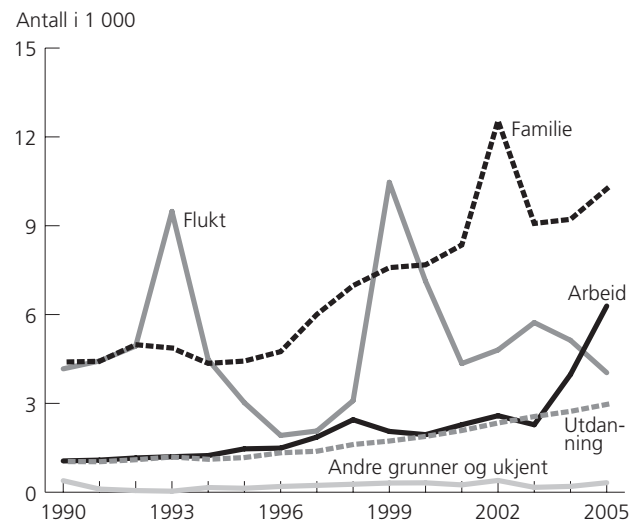
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Aldersfordeling til nettoinnvandringen, innvandrerbefolkningen og hele befolkningen i 2005

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Førstegangsinflyttinger av innvandrere med ikke-nordisk statsborgerskap, etter innvandringsgrunn og -år

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Innvandring og aldersstruktur

Migrasjon påvirker befolkningens aldersstruktur, fordi de som flytter til Norge gjennomsnittlig er betydelig yngre enn de som allerede bor her. Enhver innvandringsstrøm medfører en viss utvandring, og de som utvandrer er også yngre enn befolkningen som helhet, men litt eldre enn innvandrerne. Så lenge innvandringsoverskuddet er så stort som det er nå, dominerer innvandrerens aldersstruktur. Figuren øverst på denne siden viser aldersfordelingen til inn- og utvandrere i 2005, samt fordelingen til nettoinnvandringen. I 2005 var gjennomsnittsalderen for innvandrere 26,9 år, og for utvandrere nesten 3 år høyere, 29,8 år. Vi ser også at i eldre mellom om lag 60 og om lag 70 år var nettoinnvandringen *negativ* i 2005. Dette skyldes vesentlig utvandring av norske statsborgere i disse aldre.

Sammenlikning av innvandrerbefolkningen bosatt i Norge og den samlede befolkningen viser at innvandrerne er mye yngre enn totalbefolkningen, og at de er konsentrert til de mest yrkesaktive aldre. Andel barn blant innvandrerne er som i totalbefolkningen (26 prosent i alderen 0-19 år). I 2005 var 63 prosent av innvandrerne og 48 prosent av innvandrerbefolkningen 20-44 år, mot bare 35 prosent av totalbefolkningen. Gjennomsnittsalderen for innvandrerbefolkningen (33 år) var betydelig lavere enn for hele befolkningen (38 år), fordi det stadig kommer nye innvandrere.

Foreløpig har innvandringen hatt liten effekt på den samlede befolkningens aldersfordeling fordi innvandrerbefolkningen foreløpig ikke utgjør mer enn 8 prosent. Gjennomsnittsalderen for Norges befolkning utenom innvandrerbefolkningen er bare 0,5 år høyere enn for den samlede befolkning. Men dersom innvandringen fortsetter på nåværende nivå, vil effekten på aldersfordelingen bli større. Eksempelvis vil befolkningens gjennomsnittsalder bli om lag to år lavere i 2050 med høy innvandring enn dersom det er null nettoinnvandring, mens andelen over 67 år vil bli henholdsvis 21 og 24 prosent. Høy innvandring betyr her en nettoinnvandring på 24 000 per år i perioden 2000-2060, eller omtrent som registrert i 2006.

Selv om innvandrerne er betydelig yngre enn totalbefolkningen, er det urealistisk at vi kan ha så stor innvandring at befolkningen ikke eldes sterkt i årene som kommer. På den annen side vil høy innvandring kunne dempe byrden av en stor andel eldre, og dermed de problemer som en gammel befolkning skaper.

Innvandringsgrunner

Antall asylsøkere har gått sterkt ned de siste årene, fra nesten 17 500 personer i 2002 til 5 400 i 2005, og var på samme nivå i 2006 (5 300). Asylsøkere kommer ikke med i tallet på innvandrere før de får oppholdstillatelse. I 2006 ble om lag 2 300 personer bosatt i Norge etter å ha fått oppholdstillatelse på bakgrunn av asyl eller flyktningsliknende årsaker. Dette er en

fortsettelse av nedgangen siden 2001, da 6 000 søknader ble innvilget (inkludert overføringsflyktninger).

Ifølge tall fra UDI økte antall familieinnvandringstillatelser fra 13 000 i 2005 til 14 000 i 2006. Et stort antall av disse skyldes at norske statsborgere uten innvandrerbakgrunn gifter seg med utlendinger. Det ble gitt flest familieinnvandringstillatelser til personer fra Polen, Thailand, Somalia, Tyskland, Irak og Russland. (Antall familieinnvandringstillatelser avviker fra det faktiske antall som har familie som innvandringsgrunn. I 2005 var disse tallene henholdsvis 13 000 og 10 200. Tilsvarende er det også forskjell på antall som har arbeid som innvandringsgrunn og antall godkjente arbeidstillatelser.)

Arbeid som innvandringsgrunn har økt sterkt de siste årene, både absolutt og relativt. «Utdanning» og «familie» har også økt, men ikke like raskt, mens fluktgrunner har svingt sterkt over tid. I 2005 flyttet det 23 900 personer med ikke-nordisk statsborgerskap til Norge for første gang. Av disse var arbeid innvandringsgrunn for 26 prosent, en økning fra 19 prosent i 2004. Familieetablering eller -gjenforening er imidlertid fortsatt den vanligste innvandringsgrunnen, med rundt 43 prosent i 2005.

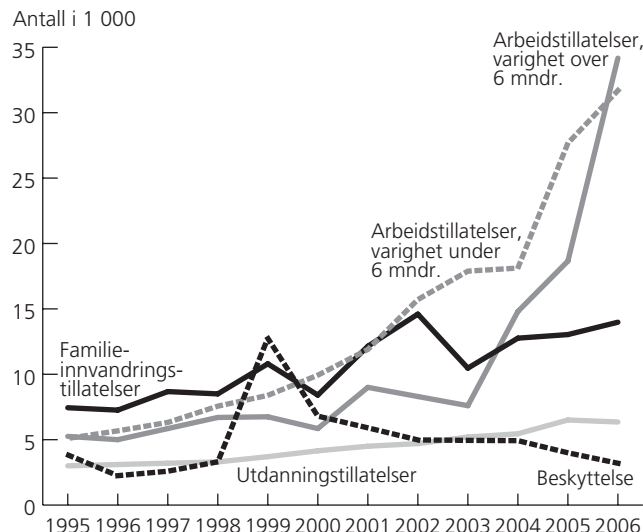
Arbeidsinnvandring

For å være registrert bosatt skal man forventes å ha sitt faste bosted i Norge i minst et halvt år og dessuten ha gyldig oppholdstillatelse. Som nevnt i boksen om arbeidsinnvandring i arbeidsmarkedskapitlet er det en rekke personer som arbeider i Norge og som ikke oppfyller disse betingelsene. Dette gjelder blant annet utstasjonerte arbeidstakere i forbindelse med tjenesteoppdrag og utleide arbeidstakere fra bemanningsbyråer, sesongarbeidere med kortvarig arbeidstillatelse, personer bosatt i andre land som pendler til Norge eller arbeider på kontinentalsokkelen eller på norske skip i utenrikssjøfart, samt asylsøkere som ikke har fått oppholdstillatelse. I tillegg kommer personer som arbeider uten arbeids- (og ofte oppholds-) tillatelse. I fjerde kvartal 2005 var det ca 38 000 lønntakere som ikke var registrert bosatt i Norge.

Det er altså mange personer som arbeider i Norge og som ikke kommer med i den registerbaserte sysselsettings- og befolkningsstatistikken, både personer som ikke bor i landet og personer som arbeider her på korttidsopphold.

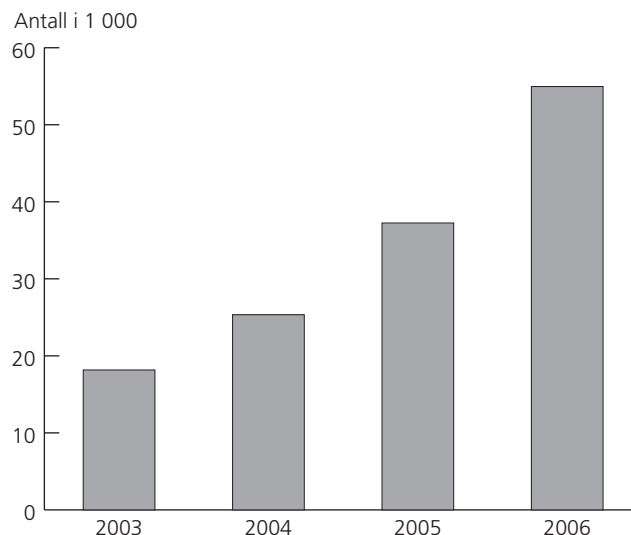
Antall arbeidstillatelser gir en antydning om hvor mange som arbeider i Norge uten å være bosatt her, men heller ikke dette tallet gir noe nøyaktig bilde, fordi en del personer har flere korttidsopphold i løpet av ett år, fordi en del tillatelser ikke blir tatt i bruk, og fordi en del arbeider her uten arbeidstillatelse. Figurene viser imidlertid at antall arbeidstillatelser er økende, spesielt tillatelser med lang varighet, det vil si over 6 måneder.

Oppholdstillatelser etter type

Kilde: UDI.

Arbeidstillatelser gitt til borgere av nye EØS-land

Kilde: UDI.

De siste årene har det vært en sterk økning i antall sysselsatte fra nye EU-land. Mange av disse er ikke registrert bosatt i landet og omfattes derfor ikke av innvandringsstatistikken. For eksempel økte antall lønntakere fra nye EU-land som ikke var registrert bosatt med om lag 7 700 fra fjerde kvartal 2003 til fjerde kvartal 2005, mens 3 900 innvandret (ble registrert bosatt) i samme periode. I 2006 ble det gitt 55 000 arbeidstillatelser til borgere av de nye EØS-landene.

I 2006 ble det gitt 2 018 arbeidstillatelser til faglærte (spesialister). Dette er en økning fra 2005, da det ble gitt 1 223 slike tillatelser, men det er langt igjen til den årlige kvoten på 5 000. Flest tillatelser ble gitt til personer fra India, Russland, USA, Kina og Filippinene.

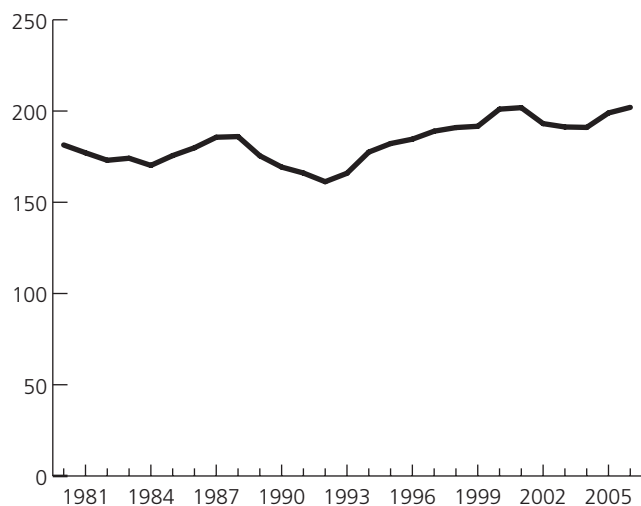
Regional befolkningsutvikling

I 2005 flyttet 202 000 personer fra en kommune til en annen. Dette er over 8 000 flere enn året før, og litt høyere enn i 2001 under den forrige høykonjunkturen. Dette er det høyeste innenlandske flyttetallet siden registreringen begynte i 1957, bortsett fra et høyt tall i 1970 som skyldes registertekniske forhold. I forhold til folketallet var mobiliteten litt høyere i 2001 og 2002 enn i 2006.

Sentraliseringen fortsatte i 2006, med størst befolkningsvekst i Oslo, Akershus og Rogaland. Folketallet gikk ned i Oppland, Sogn og Fjordane, Nordland og Finnmark. Over halvparten av kommunene (232 av i alt 431) tapte folketall i 2006, det høyeste antallet siden 1996.

Innenlandske flyttinger¹

Antall i 1 000

¹ Flyttinger over kommunegrenser.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konjunkturindikatorer for Norge

Tabell	Side	Figur	Side
Konjunkturbarometeret			
1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet	2*	1.1. Konjunkturbarometer i industri og bergverk. Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling	3*
		1.2. Konjunkturbarometer i industri og bergverk. Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal	3*
		1.3. Konjunkturbarometer. Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå	3*
		1.4. Konjunkturbarometer. Faktorer som begrenser produksjonen i industrien	3*
Ordre			
2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.1. Ordre. Ordretilgang og ordreserve i industri ialt	3*
2.2. Ordreserve. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.2. Ordre. Ordretilgang og ordreserve i bygg og anlegg i alt	3*
Arbeidskraft			
3.1. Arbeidsmarked. 1 000 personer og prosent. Sesongjustert	4*	3.1. Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk fra AKU	5*
		3.2. Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger	5*
Produksjon			
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 1995=100	4*	4.1. Produksjon. Olje og naturgass	5*
4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	6*	4.2. Produksjon. Industri og kraftforsyning	5*
		4.3. Produksjon. Innsatsvarer og energivarer.	5*
		4.4. Produksjon. Investerings- og konsumvarer.	5*
		4.5. Produksjonsindeks for bygg og anlegg	7*
		4.6. Hotellovernattinger	7*
Investeringer			
5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk. Mrd. kroner.	6*	5.1. Antatte og utførte investeringer i industri	7*
5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringslivets samlede årsanslag for investeringsåret gitt på ulike tidspunkter	6*	5.2. Årsanslag for investeringer i industri og bergverk gitt på ulike tidspunkter	7*
5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid	8*	5.3. Årsanslag for investeringer i oljevirksomheten gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.4. Årsanslag for investeringer i kraftforsyning gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.5. Bygg satt i gang. Boliger.	9*
		5.6. Bygg satt i gang. Driftsbygg	9*
		5.7. Bygg under arbeid	9*
Forbruk			
6.1. Forbruksindikatorer.	8*	6.1. Detaljomsetning	9*
		6.2. Varekonsumindeks.	9*
		6.3. Førstegangsregistrerte nye personbiler	9*
Priser			
7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	10*	7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og endring	11*
7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.	10*	7.2. Produktpriser. Nivå og endring.	11*
7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	12*	7.3. Boligpriser.	11*
7.4. Månedsførtjeneste og avtalt lønn. Indeks.	12*	7.4. Spotpris elektrisk kraft	11*
		7.5. Spotpris råolje, Brent Blend	11*
		7.6. Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter	11*
Finansmarked			
8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent.	12*	8.1. 3 måneders eurorente	15*
8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent.	13*	8.2. Utlånsrente og innskuddsrente	15*
8.3. Valutakurser, Norges Banks penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs	13*	8.3. Valutakursindekser.	15*
		8.4. Norges Banks penge- og kredittindikator	15*
Utenrikshandel			
9.1. Eksport og import av varer. Mill. kroner. Sesongjustert	14*	9.1. Utenrikshandel	15*
9.2. Utenriksregnskap. Mill. kroner	14*	9.2. Driftsbalansen.	15*

1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet

	Faktisk utvikling fra foregående kvartal og forventet utvikling i kommende kvartal. Diffusjonsindeks ¹				Kapasitets- utnyttning Prosent	Generell be- dømmelse av utsiktene i komende kvartal	Faktorer som begrenser produksjonen. Prosent av foretakene			
	Produksjon		Sysselsetting				Etterspørsel	Kapasitet	Arbeidskraft	Råstoff
	Faktisk	Forventet	Faktisk	Forventet						
2003										
4. kvartal	50,0	56,3	43,6	45,9	78	56,1	74	5	3	3
2004										
1. kvartal	53,8	57,9	46,2	47,0	78	56,9	72	6	3	3
2. kvartal	56,5	59,4	47,9	48,0	79	58,0	70	7	3	3
3. kvartal	58,4	58,7	49,3	47,7	80	58,7	68	7	4	4
4. kvartal	58,9	58,4	49,7	47,5	80	59,0	67	8	4	4
2005										
1. kvartal	57,8	59,0	49,7	48,8	81	58,4	66	8	4	4
2. kvartal	57,9	59,7	50,5	51,0	82	58,8	65	9	5	4
3. kvartal	58,9	61,2	52,2	53,3	82	60,4	63	10	6	4
4. kvartal	60,8	62,1	54,9	54,5	82	61,1	60	10	8	4
2006										
1. kvartal	60,8	61,1	57,2	54,7	83	60,5	55	10	11	5
2. kvartal	59,8	60,9	57,5	54,8	83	60,0	50	11	14	6
3. kvartal	59,9	62,0	57,0	55,1	84	61,2	47	12	15	7
4. kvartal	60,3	62,7	56,7	55,7	84	63,4	44	13	16	8

¹ Beregnet som summen av andelen av foretakene som har svart STØRRE og halvparten av andelen av foretakene som har svart UENDRET.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. 2000=100			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transportmidler	Kjemiske råvarer	I alt ¹	Anlegg ¹	Boligbygg	Andre bygg
2003	120,4	120,9	152,2	102,4	139,4	123,0	181,1	107,2	107,7
2004	146,8	152,9	181,7	166,6	177,0	148,5	214,2	146,5	120,4
2005	175,1	173,7	235,3	217,0	175,7	176,9	251,2	176,2	140,8
2006	226,5	211,4	367,5	343,2	217,8	..	..	..	..
2005									
1. kvartal	160,3	167,7	194,5	187,1	176,4	160,1	223,4	163,7	129,9
2. kvartal	167,7	171,2	213,7	197,5	172,9	173,5	244,4	172,4	134,6
3. kvartal	178,9	175,0	246,1	222,5	173,0	184,0	262,8	181,0	144,0
4. kvartal	193,5	180,9	286,7	260,9	180,3	189,8	274,1	187,7	154,6
2006									
1. kvartal	209,5	190,4	327,4	304,1	193,9	193,6	271,2	190,8	160,1
2. kvartal	223,6	203,4	361,5	339,4	210,2	194,4	270,1	188,2	163,0
3. kvartal	233,7	218,7	385,0	360,7	226,7	195,1	287,7	183,6	164,2
4. kvartal	239,2	233,2	396,1	368,5	240,3	..	..	..	..

¹ Mesta er tatt med i beregningsgrunnlaget til ordrestatistikken fra og med 2003.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

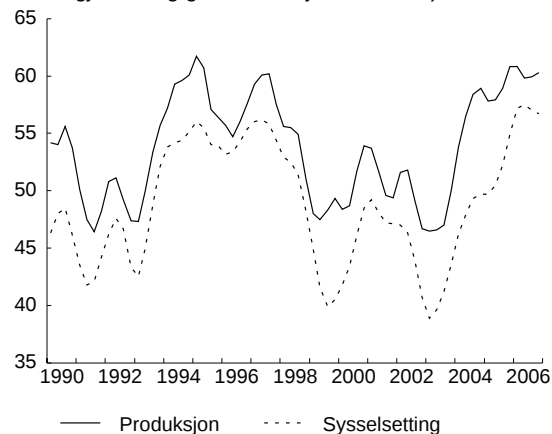
2.2. Ordreserve. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. 2000=100			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transportmidler	Kjemiske råvarer	I alt ¹	Anlegg ¹	Boligbygg	Andre bygg
2003	112,5	166,0	96,5	92,7	79,5	147,9	295,6	103,6	114,2
2004	129,1	196,3	104,3	116,6	177,2	167,3	315,8	143,5	115,9
2005	168,2	215,3	142,6	193,2	196,2	201,3	355,5	185,8	137,9
2006	245,0	245,9	276,8	310,8	204,0	..	..	..	..
2005									
1. kvartal	149,1	211,5	110,7	160,1	204,9	182,8	328,1	170,4	124,5
2. kvartal	159,7	213,3	124,7	179,0	199,6	194,3	345,3	179,2	131,9
3. kvartal	173,2	215,7	149,6	202,1	192,0	207,5	364,7	190,5	141,4
4. kvartal	190,6	220,6	185,4	231,6	188,1	220,5	383,8	202,9	153,8
2006									
1. kvartal	211,8	228,8	226,4	266,0	191,2	232,0	397,5	215,4	166,9
2. kvartal	234,9	239,7	265,7	300,4	198,6	242,9	408,7	226,8	178,0
3. kvartal	257,4	251,9	297,4	329,1	208,3	253,9	430,3	234,9	184,2
4. kvartal	276,0	263,3	317,5	347,8	217,9	..	..	..	..

¹ Mesta er tatt med i beregningsgrunnlaget til ordrestatistikken fra og med 4. kvartal 2002.

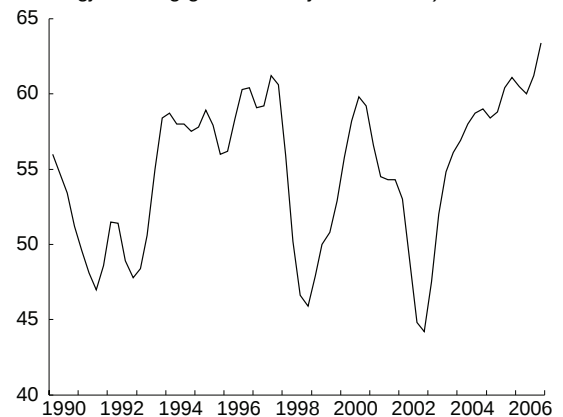
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.1 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling, kvartal.
Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

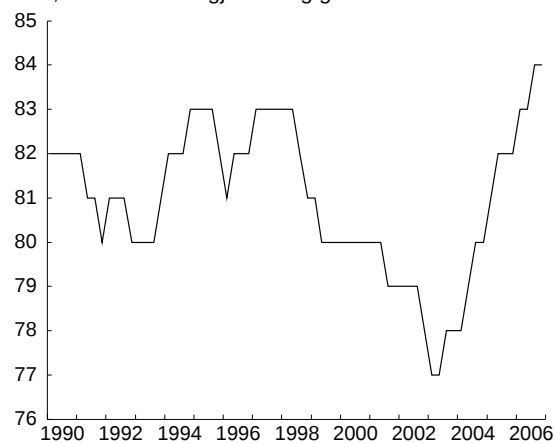
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.2 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal.
Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

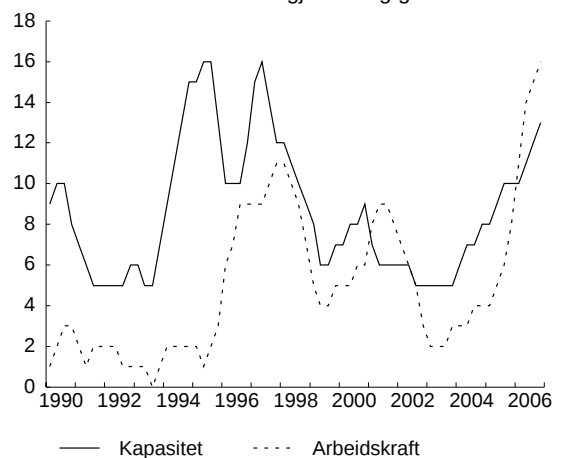
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.3 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå, kvartal. Sesongjustert og glattet. Prosent

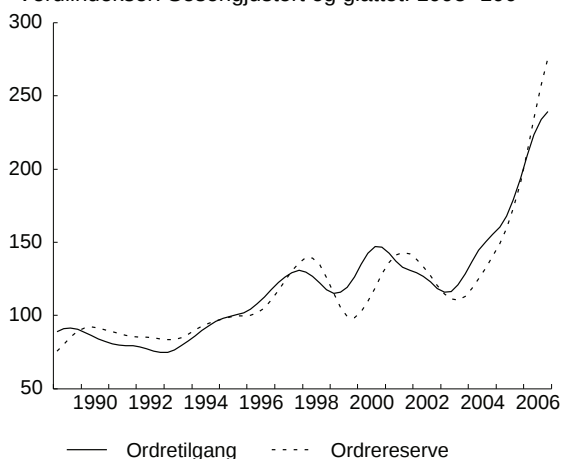
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.4 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Faktorer som begrenser produksjonen, kvartal.
Andel av foretakene. Sesongjustert og glattet. Prosent

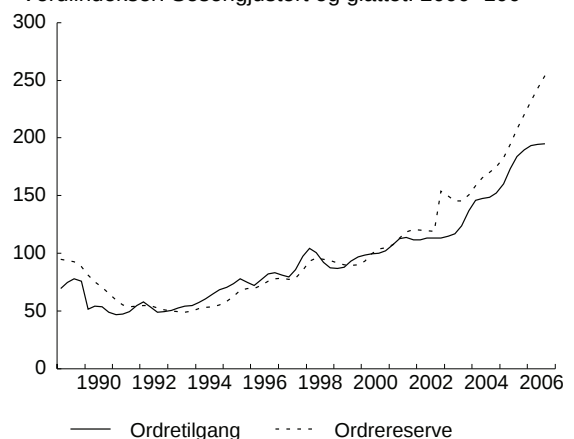
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.1 Ordre (kvartal). Ordrebasert industri ialt
Ordretilgang og ordreserve.
Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.2 Ordre (kvartal). Bygg og anlegg ialt
Ordretilgang og ordreserve.
Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 2000=100

1) Se fotnote 1) til tabell 2.1 og 2.2
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.1. Arbeidsmarked. 1000 personer og prosent. Sesongjustert

	Arbeidskraftundersøkelsen ¹					Arbeidsdirektoratet				Sykefravær- statistikk
	Sysselsatte	Ukeverk	Arbeids- styrken	Arbeids- ledige ⁴	Arbeids- ledighet. Prosent av arbeids- styrken	Registrerte ledige	Registrerte ledige og personer på tiltak	Tilgang på ledige stillinger	Beholdning av ledige stillinger ²	Sykefravær- prosent ³
2002	2 286	1 774	2 378	92	3,9	75,2	84,5	24,9	12,2	7,8
2003	2 269	1 765	2 375	107	4,5	92,6	107,0	16,6	11,1	8,2
2004	2 276	1 761	2 382	106	4,5	91,6	108,5	16,9	10,7	7,1
2005	2 289	1 800	2 400	111	4,6	83,5	96,6	19,8	13,3	6,7
2006	2 362	1 825	2 446	83	3,4	62,7	72,8	27,6	18,9	..
2005										
August	2 293	1 747	2 407	114	4,7	81,8	94,6	19,3	13,8	6,6
September	2 291	1 770	2 402	111	4,6	81,1	92,7	21,3	14,0	6,6
Oktober	2 296	1 812	2 408	111	4,6	81,5	92,1	20,8	14,0	6,7
November	2 303	1 839	2 412	109	4,5	77,6	88,0	23,5	15,4	6,7
Desember	2 315	1 841	2 420	105	4,3	76,0	86,2	24,8	16,1	6,7
2006										
Januar	2 325	1 838	2 425	100	4,1	70,0	80,6	26,0	16,9	7,4
Februar	2 330	1 814	2 426	96	4,0	69,2	79,9	25,9	17,2	7,4
Mars	2 332	1 805	2 430	98	4,0	69,3	79,6	19,0	15,4	7,4
April	2 338	1 806	2 432	94	3,9	67,7	77,3	36,1	17,4	6,6
Mai	2 342	1 826	2 435	93	3,8	65,9	75,7	24,0	18,6	6,6
Juni	2 347	1 810	2 433	87	3,6	64,5	74,1	27,0	18,3	6,6
Juli	2 352	1 816	2 436	83	3,4	63,0	71,9	27,4	19,8	6,8
August	2 361	1 809	2 440	80	3,3	61,0	70,5	27,8	19,2	6,8
September	2 369	1 834	2 447	78	3,2	58,6	68,2	29,7	20,4	6,8
Oktober	2 375	1 838	2 450	75	3,1	55,8	66,4	37,4	22,4	..
November	2 384	1 838	2 455	71	2,9	53,9	64,5	26,4	22,0	..
Desember	..	..	..	..	..	52,1	62,9	31,9	22,4	..
2007										
Januar	..	..	..	..	..	51,1	61,2	29,3	21,8	..

¹ Tre måneders glidende sentrert gjennomsnitt. Tallene for februar, mai, august og november gir gjennomsnittet for henholdsvis 1., 2., 3. og 4. kvartal. ² Brudd i serien f.o.m. mai 2001. Dataene er derfor ikke sesongjustert. ³ Egen- og legemeldte sykefraværsdagsverk som prosent av avtalte dagsverk, kvartalstall. ⁴ Det skjedde en større omlegging av AKU fra 2006, med brudd i tidsserien som resultat.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Arbeidsdirektoratet.

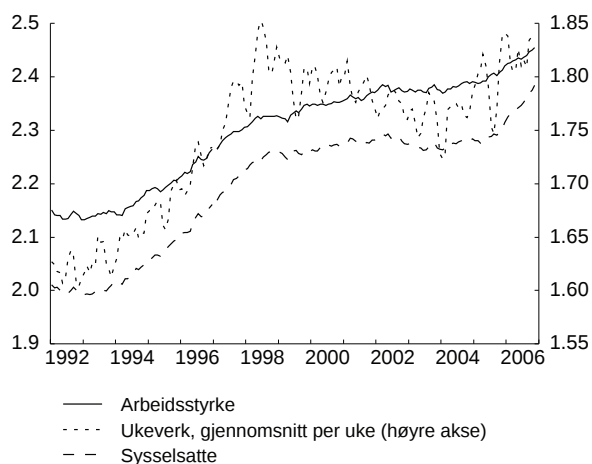
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 1995=100

	Etter næring				Etter sluttanvendelse			
	Total indeks ¹	Råolje og naturgass	Industri	Kraft- forsyning	Innsats- varer	Investerings- varer	Konsum- varer	Energi- varer
2002	110,3	117,9	101,2	105,3	98,8	107,0	102,8	110,6
2003	105,9	115,9	96,9	87,1	95,7	99,9	98,9	107,4
2004	108,0	114,2	98,3	88,2	99,1	98,6	99,8	105,9
2005	107,4	110,7	101,3	110,4	101,4	105,0	100,6	105,2
2006	104,9	105,3	105,8	97,3	104,6	115,5	101,2	99,3
2005								
Juli	105,8	107,3	102,6	111,0	105,3	105,0	102,0	102,5
August	109,1	114,8	99,5	106,1	100,1	103,2	98,1	111,2
September	109,8	114,9	101,9	104,6	101,5	105,1	101,0	107,4
Oktober	106,8	110,0	100,8	111,4	99,3	105,9	100,3	104,0
November	108,5	111,2	103,2	114,2	102,8	108,6	101,2	106,4
Desember	107,3	108,5	103,5	120,0	102,7	110,3	102,4	103,4
2006								
Januar	107,9	108,7	105,6	114,4	107,1	111,5	102,3	104,0
Februar	106,4	107,7	103,8	110,7	104,3	111,2	99,6	102,4
Mars	106,9	108,5	104,2	109,7	103,2	111,5	99,3	102,7
April	104,2	105,8	102,3	102,9	102,1	111,7	96,2	99,7
Mai	105,1	105,6	106,7	90,4	104,5	115,3	102,4	99,4
Juni	104,6	105,9	104,0	96,4	103,3	113,8	100,4	98,7
Juli	104,7	105,3	105,1	99,0	102,0	116,7	101,7	99,1
August	106,1	107,4	105,9	96,5	104,3	116,7	101,3	102,8
September	103,9	104,2	106,0	91,0	105,4	117,0	99,3	97,7
Oktober	101,8	99,4	108,4	86,0	106,0	119,8	104,1	93,2
November	101,5	99,2	107,9	86,6	106,1	120,0	102,6	92,8
Desember	105,3	105,3	109,4	84,2	107,0	120,5	105,3	98,6

¹ Olje- og gassutvinning, industri, bergverk og kraftforsyning.

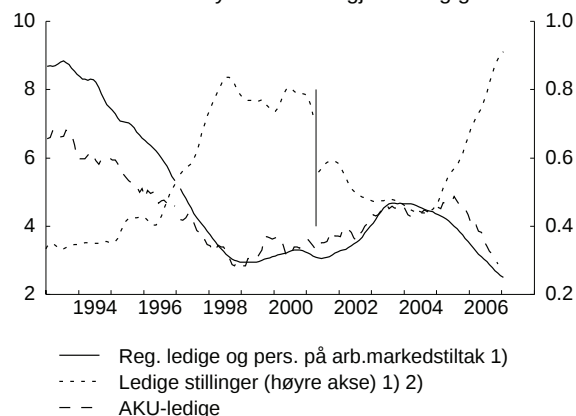
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.1 Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk fra AKU
Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.2 Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger, månedstall
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

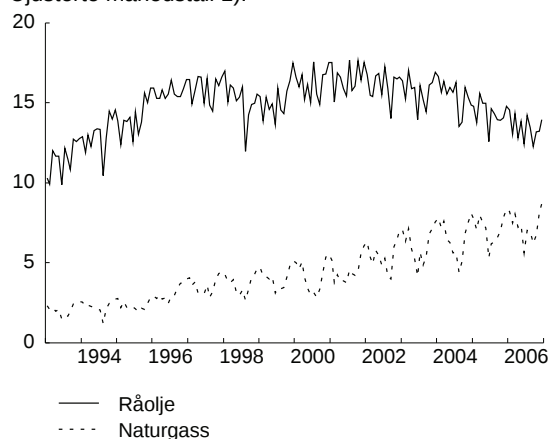

1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 99.

2) Brudd i serien fom. mai 2001.

Kilde: Aetat og Statistisk sentralbyrå.

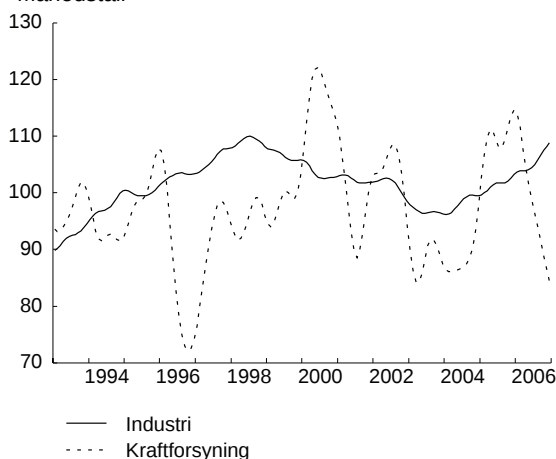
Fig. 4.1 Produksjon: Olje og naturgass
Råolje (mill tonn) og naturgass (mrd. Sm3)
Ujusterte månedstall 1).

1) Brudd i seriene fra og med 2004.

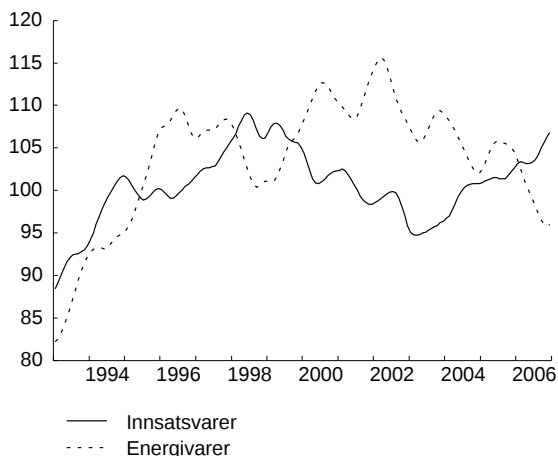
Kilde: Oljedirektoratet.

Fig. 4.2 Produksjon: Industri og kraftforsyning
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

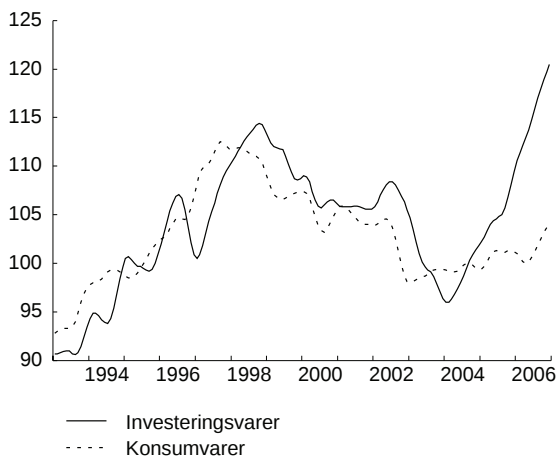
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.3 Produksjon: Innsatsvarer og energivarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.4 Produksjon: Investerings- og konsumvarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.

	Bygge- og anleggsproduksjon. Volum						Omsetning for forretningsmessig tjenesteyting. Verdi		Hotellomsetning. Verdi	
	I alt		Bygg i alt		Anlegg		Nivå	Endring	Nivå	Endring
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring				
2003	103,5	2,6	103,4	0,6	105,3	10,8	110,2	2,3	151,4	-2,1
2004	111,2	7,4	110,1	6,5	116,0	10,1	118,5	7,5	157,5	4,0
2005	120,5	8,4	121,0	9,9	119,4	3,0	131,7	11,2	170,9	8,5
2006	..	..	..	..	..	..	..	..	187,9	9,9
2004										
1. kvartal	107,8	2,1	108,1	1,7	107,4	3,3	110,1	5,5	147,7	5,7
2. kvartal	110,7	8,7	108,4	6,8	119,7	15,2	114,0	5,8	154,4	1,5
3. kvartal	105,9	8,7	104,3	8,0	112,5	10,2	108,4	7,9	192,3	6,3
4. kvartal	120,2	10,1	119,4	9,4	124,2	11,8	141,4	10,4	135,7	2,1
2005										
1. kvartal	115,1	6,8	117,4	8,6	107,5	0,1	115,1	4,5	148,6	0,6
2. kvartal	124,2	12,2	124,5	14,9	124,2	3,8	130,4	14,4	175,9	13,9
3. kvartal	114,2	7,8	112,3	7,7	121,8	8,3	121,5	12,1	207,3	7,8
4. kvartal	128,3	6,7	129,7	8,6	124,0	-0,2	159,9	13,1	151,9	12,0
2006										
1. kvartal	129,6	12,6	132,9	13,2	118,7	10,4	141,5	22,9	168,8	13,6
2. kvartal	126,9	2,2	127,9	2,7	124,0	-0,2	148,9	14,2	183,9	4,5
3. kvartal	119,5	4,6	118,0	5,1	124,9	2,5	142,2	17,0	227,0	9,5
4. kvartal	..	..	..	..	..	..	..	..	171,8	13,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk.¹ Mrd. kroner

	Industri			Kraftfor- syning	Oljevirksomhet (ujustert)					
	Antatte, sesongjust.	Utførte, ujustert	Utførte, sesongjust.	Utførte	Antatte i alt	Utførte				
						I alt	Leting	Utbygging	Felt i drift	Rørtransport
2002	..	19,9	20,1	6,2	..	54,0	4,5	17,9	27,0	1,1
2003	..	16,4	16,4	7,9	..	64,2	4,1	16,8	29,8	2,8
2004	..	17,4	17,2	8,9	..	71,5	4,0	13,7	31,2	6,1
2005	..	19,6	19,3	8,3	..	88,5	7,5	19,5	34,4	10,0
2004										
4. kvartal	4,6	5,1	4,2	3,0	20,7	20,2	1,3	4,1	8,3	2,0
2005										
1. kvartal	5,0	3,4	4,3	1,3	21,2	18,7	1,5	4,3	7,1	1,9
2. kvartal	4,9	4,7	4,7	2,3	26,2	22,9	1,9	5,0	8,1	3,1
3. kvartal	5,3	4,5	4,5	2,3	23,9	21,8	1,9	5,2	7,9	3,0
4. kvartal	5,8	7,1	5,8	2,4	23,7	25,1	2,3	5,1	11,4	2,0
2006										
1. kvartal	5,4	4,1	5,2	1,7	23,2	20,0	2,5	3,9	8,6	0,8
2. kvartal	6,0	5,0	5,0	2,5	27,3	23,4	3,1	5,1	9,3	1,4
3. kvartal	6,2	5,5	5,5	2,9	28,5	25,8	2,7	6,6	9,9	2,0
4. kvartal	6,8	..	..	..	30,7	..	..	..	..	..

¹ Tallene for antatte og utførte investeringer i et kvartal er hentet fra investeringsundersøkelsen for henholdsvis samme og påfølgende kvartal.

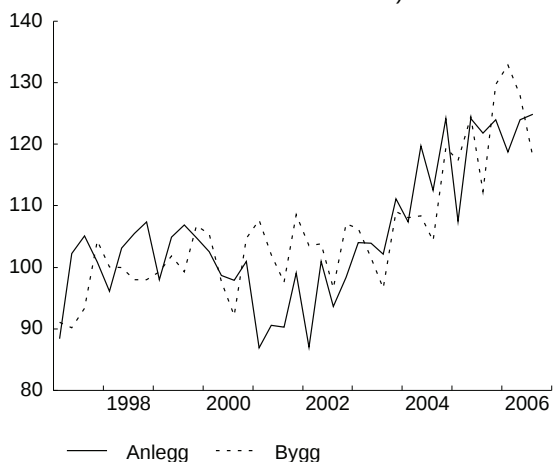
Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringens samlede årsanslag for investeringsåret (år t) gitt på ulike tidspunkter i året før investeringsåret (t-1) og året etter investeringsåret (t+1)

	Industri og bergverksdrift				Kraftforsyning				Oljevirksomhet			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
År t-1												
2. kvartal	13,8	11,3	14,4	15,8	6,1	6,0	9,9	9,5	58,1	58,0	65,1	68,3
3. kvartal	13,9	12,7	15,0	16,3	6,5	6,7	8,9	9,2	66,7	78,8	78,2	88,5
4. kvartal	16,5	15,3	18,3	20,6	7,1	7,9	9,9	11,8	63,1	89,5	92,8	100,2
År t												
1. kvartal	16,9	18,1	18,4	..	8,4	9,5	11,8	..	63,9	88,5	93,8	..
2. kvartal	17,2	19,0	21,1	..	9,1	9,2	11,6	..	71,2	92,0	102,3	..
3. kvartal	18,3	20,1	21,8	..	9,1	9,3	11,6	..	74,0	88,7	99,6	..
4. kvartal	18,1	19,7	22,9	..	8,8	9,0	11,2	..	71,9	87,1	99,9	..
År t+1												
1. kvartal	18,0	20,4	..	..	8,9	8,3	..	..	71,5	88,5	..	..

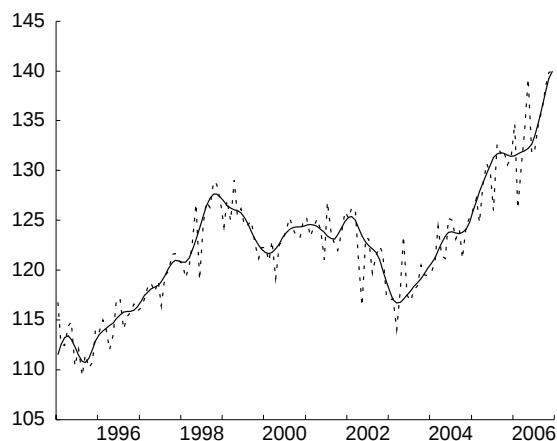
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.5 Produksjonsindeks for bygg og anlegg
Kvartalsvis volumindeks. 2000=100. 1)

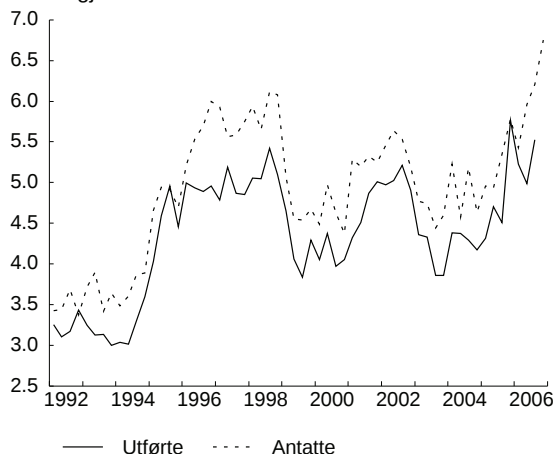
1) Brudd i serien fra 1. kv. 2000.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.6 Hotellovernattinger
Månedsindeks. 1992=100. Sesongjustert og trend

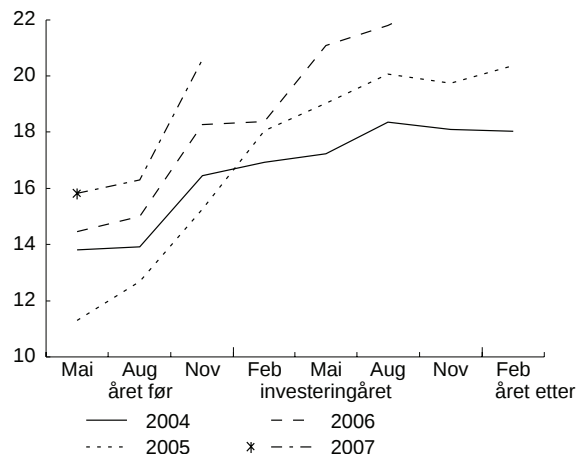
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.1 Investeringer: Industri
Antatte og utførte per kvartal. Milliarder kroner.
Sesongjustert

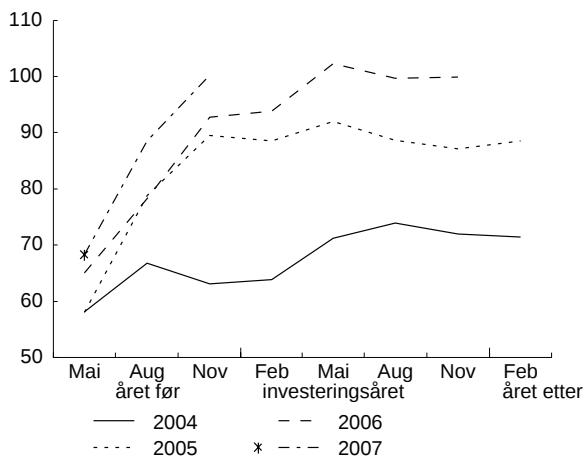
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 5.2 Investeringer: Industri og bergverksdrift
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2004-2007
Milliarder kroner

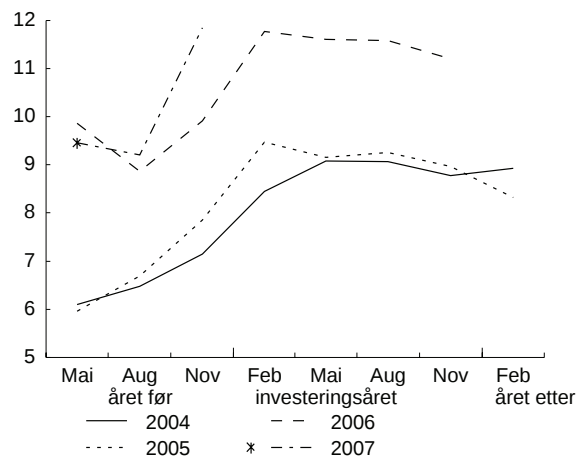
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.3 Investeringer: Oljevirkksomhet
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2004-2007
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.4 Investeringer: Kraftforsyning
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2004-2007
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid

	Bygg satt igang					Bygg under arbeid. Bruksareal. 1000 kvm. Utgangen av perioden	
	Antall boliger		Bolig bruksareal. 1000 kvm.		Andre bygg. Bruksareal. 1000 kvm. Trend ¹	Boliger. Trend	Andre bygg. Trend
	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent			
2001	25 266	7,3	3 409	-3,0	3 481	3 724	4 620
2002	22 980	-9,0	3 044	-10,7	3 285	3 805	4 334
2003	23 177	0,9	2 957	-2,9	3 294	3 878	4 284
2004	29 999	29,4	3 543	19,8	3 648	4 344	4 742
2005	31 608	5,4	3 849	8,6	4 046	4 530	4 973
2005							
Juli	2 605	17,8	330	15,6	341	4 389	4 798
August	2 488	24,7	315	31,7	345	4 389	4 846
September	2 528	28,7	310	27,7	348	4 403	4 899
Oktober	2 518	27,7	312	21,4	352	4 430	4 951
November	3 213	21,3	363	17,1	355	4 468	5 000
Desember	3 149	13,0	368	8,2	357	4 511	5 056
2006							
Januar	2 684	2,3	314	-1,8	359	4 555	5 128
Februar	2 200	-7,7	295	-11,2	360	4 593	5 209
Mars	3 157	-13,9	360	-21,7	361	4 623	5 293
April	2 841	-17,4	325	-24,3	362	4 651	5 387
Mai	2 584	-17,2	312	-17,0	363	4 681	5 494
Juni	2 475	-12,9	308	-7,3	363	4 719	5 604
Juli	2 360	-5,9	306	8,5	364	4 759	5 702
August	2 502	3,3	304	35,3	364	4 795	5 778
September	2 738	10,7	358	69,2	365	4 825	5 830
Oktober	2 724	12,1	356	78,5	366	4 855	5 881
November	2 713	21,0	346	73,0	367	4 892	5 947
Desember	3 595	31,3	422	63,0	368	4 936	6 026

¹ Tallene omfatter ikke bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

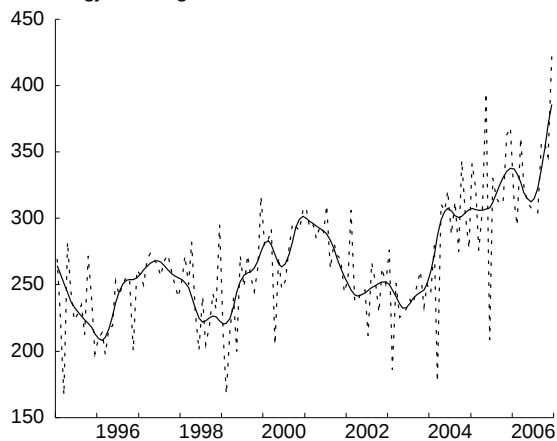
6.1. Forbruksindikatorer

	Detaljomsetningsvolum		Varekonsumindeks ¹		Førstegangsregistrerte personbiler		Hotellovernattinger, ferie og fritid	
	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode.	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode.	Sesongjustert nivå. 1000 biler	Trend. Prosent endring fra forrige periode.	Sesongjustert nivå. 1000 overnattinger	Trend. Prosent endring fra forrige periode.
		Årlig rate		Årlig rate		Årlig rate		Årlig rate
2002	106,1	4,3	126,2	2,9	10,3	2,2	8 626,7	-1,1
2003	110,7	4,5	129,7	2,8	10,1	-1,7	8 417,6	-4,0
2004	114,5	3,8	135,2	4,6	12,2	19,8	9 255,7	7,6
2005	119,3	3,9	137,9	1,6	11,8	-3,5	8 504,3	-5,1
2006	126,6	6,0	143,8	4,2	12,0	1,5	8 654,2	1,3
2005								
August	120,9	0,4	139,6	0,6	11,4	-0,6	720,0	-2,5
September	119,4	-0,3	138,8	0,1	11,3	-0,9	706,9	-0,5
Oktober	119,4	0,3	137,6	0,6	11,4	-5,0	735,3	1,1
November	120,5	1,9	138,2	1,6	11,4	-9,4	676,5	2,6
Desember	120,5	4,5	139,6	3,0	15,9	-8,5	695,0	3,9
2006								
Januar	124,8	7,2	140,8	4,6	11,1	-4,4	725,7	5,3
Februar	122,5	9,2	140,5	5,4	10,9	3,5	680,0	6,6
Mars	123,4	9,6	142,1	5,8	11,0	13,8	699,5	7,5
April	122,7	9,5	141,1	6,0	11,7	23,1	748,4	7,8
Mai	127,2	9,5	144,3	6,2	11,9	23,8	742,4	6,4
Juni	126,2	9,3	143,6	6,2	11,6	13,9	721,4	4,1
Juli	127,2	8,7	144,4	5,8	12,0	-0,5	728,6	2,6
August	126,9	8,2	144,7	4,8	11,7	-12,9	736,2	0,5
September	129,1	7,7	145,2	4,5	11,6	-20,9	715,6	-0,4
Oktober	129,4	6,9	145,4	4,3	10,8	-24,6	719,3	-0,5
November	129,9	6,1	145,9	4,4	10,9	-25,5	728,1	-2,1
Desember	130,4	5,6	146,9	5,1	19,2	47 708,5	709,0	-2,6
2007								
Januar	..	..	..	..	16,8	-21,7	..	..

¹ Indikatoren bygger på informasjon om detaljomsetningsvolum, førstegangsregistrering av personbiler (antall) og volumindikatorer for omsetning av tobakk, øl, mineralvann, elektrisk kraft, bensin, brensel og fjernvarme. Vektene er hentet fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR).

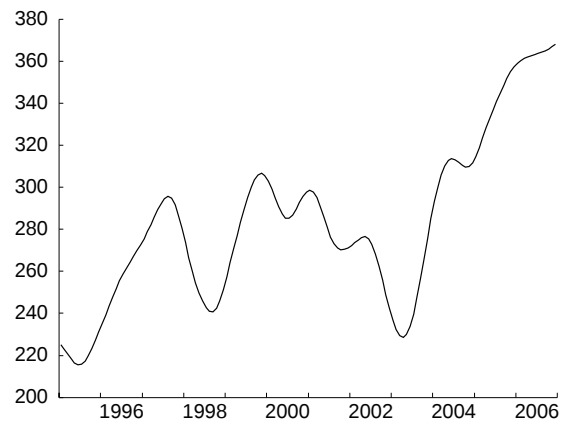
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.5 Bygg satt igang. Boliger
Bruksareal. 1000 kvm. månedstall
Sesongjustert og trend

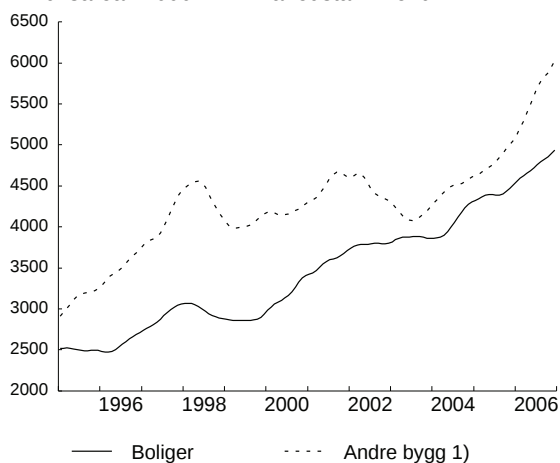
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.6 Bygg satt igang. Driftsbygg 1)
Bruksareal. 1000 kvm.
Månedstall. Trend.

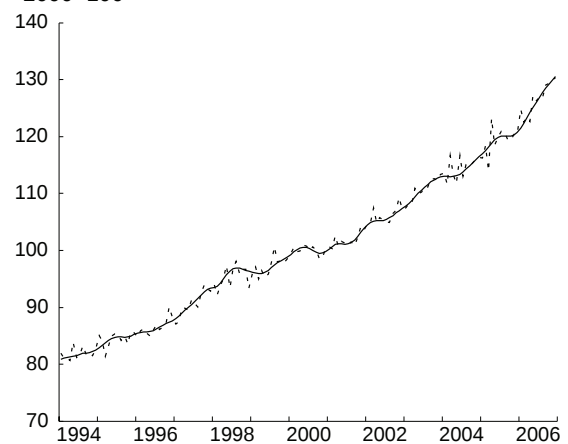
1) Unntatt bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.7 Bygg under arbeid
Bruksareal. 1000 kvm. Månedstall. Trend

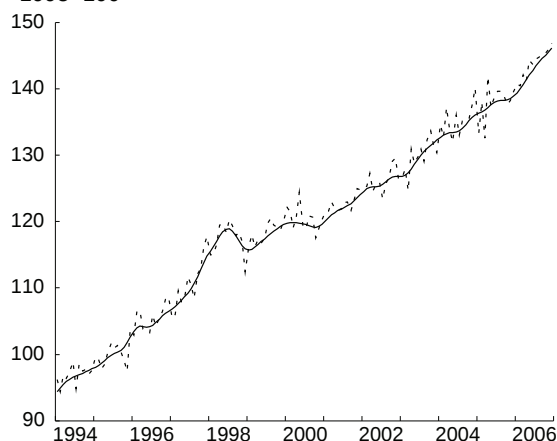
1) F.o.m 1993 inkl. jordb., skogb., fiske
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.1 Detaljomsetning
Volumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.2 Varekonsumindeks
Volum. Månedstall. Sesongjustert og trend
1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.3 Førstegangsregistrerte personbiler
1000 stk. Månedstall. Sesongjustert og trend

Kilde: Vegdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Konsumprisindeks		Konsumprisindeksekskl. energiprodukter		KPI-JAE ⁵	Harmonisert konsumprisindeks		Førstegangsomsetning innenlands ⁴		Byggekostnadsindeks for boliger	
	Nivå ¹	Endring ²	Nivå	Endring	Endring	Norge	EU12 ³	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1998=100		1998=100			Endring	Endring			2000=100	
2002	110,1	1,3	108,9	1,6	2,3	0,8	2,3	97,7	-1,9	108,3	3,3
2003	112,8	2,5	110,0	1,0	1,1	1,9	2,1	104,3	6,8	111,6	3,0
2004	113,3	0,4	110,9	0,8	0,3	0,6	2,1	107,7	3,2	114,9	3,0
2005	115,1	1,6	112,4	1,4	1,0	1,5	2,2	111,6	3,6	118,8	3,4
2006	117,7	2,3	113,5	1,0	0,8	2,5	2,2	118,4	6,1	123,3	3,7
2005											
August	115,1	1,9	112,2	1,6	1,3	1,8	2,2	113,9	4,0	119,1	3,1
September	116,0	2,0	112,9	1,6	1,3	2,1	2,6	113,4	3,7	119,2	3,0
Oktober	116,0	1,8	113,0	1,4	1,2	1,8	2,5	113,6	2,5	119,5	3,2
November	116,0	1,8	113,1	1,4	1,1	1,8	2,3	112,7	3,7	120,5	3,9
Desember	115,9	1,8	113,0	1,3	0,9	2,0	2,2	113,3	5,8	120,5	3,0
2006											
Januar	115,6	1,8	112,4	1,1	0,8	1,8	2,4	115,7	7,3	120,8	3,0
Februar	116,6	2,6	112,9	1,2	1,0	2,7	2,3	116,3	6,6	121,1	3,0
Mars	116,9	2,3	113,2	1,1	0,9	2,4	2,2	117,3	6,3	121,5	2,9
April	117,9	2,7	113,6	1,1	0,8	2,8	2,5	118,6	6,8	121,8	3,0
Mai	117,9	2,3	113,7	1,0	0,7	2,5	2,5	117,4	6,3	122,4	3,2
Juni	117,7	2,1	113,7	1,1	0,8	2,1	2,5	117,8	5,9	122,7	3,5
Juli	117,4	2,2	113,3	1,0	0,6	2,3	2,4	120,0	6,5	123,0	3,5
August	117,3	1,9	112,8	0,5	0,4	2,1	2,3	121,7	6,8	123,5	3,7
September	119,0	2,6	113,8	0,8	0,5	3,0	1,7	120,1	5,9	123,6	3,7
Oktober	119,1	2,7	114,1	1,0	0,7	3,0	1,6	119,7	5,4	125,1	4,7
November	119,0	2,6	114,4	1,1	0,8	2,8	1,9	119,1	5,7	126,8	5,2
Desember	118,5	2,2	114,4	1,2	1,0	2,2	1,9	117,4	3,6	127,1	5,5
2007											
Januar	117,0	1,2	113,6	1,1	1,0	1,2	..	116,2	0,4	128,3	6,2

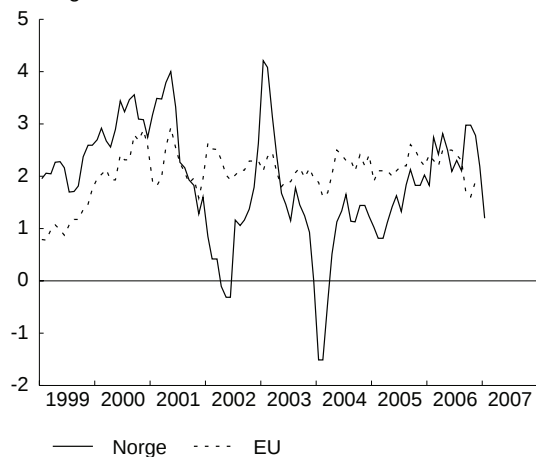
¹ Den offisielle konsumprisindeksen fikk fra og med august 1999 nytt basisår med 1998=100. Indekstallene til og med juli 1999 er i denne oppstillingen kjedet til 1998=100 med en desimal og er ikke identisk med den offisielle indeksen i denne perioden. ² Vekstratene for årene 1994 til 1998 og for alle månedene til og med juli 1999 er basert på de offisielle konsumprisindekstallene for denne perioden med 1979=100 og kan derfor avvike fra veksten mellom indekstallene med 1998 som basisår. ³ Omfatter de 12 deltakerne i EU's økonomiske og monetære union (ØMU), der Hellas inngår fra og med 2001. ⁴ Brudd i serien fra og med 2001. Gamle og nye tall er kjedet. ⁵ Justert for avgiftsendringer og uten energivarer
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før der det framgår

	Produsentprisindeks		Spotpriser				Eksportprisindeks, treforedlingsprodukter. 1994=100	Eksportpris, laks. Nivå. NOK pr. kg
	Nivå. 2000=100	Endring	Elektrisk kraft. Øre pr. kWh	Brent Blend. NOK pr. fat	Brent Blend. USD pr. fat	Aluminium. NOK pr. tonn		
2002	97,5	-3,1	20,1	197,6	24,9	9 835,0	131,63	23,35
2003	99,2	1,8	29,1	204,3	28,9	9 911,9	125,38	21,11
2004	105,4	6,3	24,2	256,9	38,2	10 496,4	121,80	22,52
2005	112,5	6,7	23,5	350,1	54,3	10 667,5	123,71	26,16
2006	121,5	8,0	39,1	415,1	64,8	14 634,7	128,33	32,32
2005								
August	115,9	8,2	24,6	415,2	64,5	10 838,6	126,68	27,92
September	116,1	8,3	22,9	400,7	62,9	10 199,7	122,48	26,64
Oktober	115,5	6,2	25,2	382,9	58,7	10 588,9	119,98	26,22
November	113,9	6,8	23,9	368,6	55,5	11 148,3	126,04	26,08
Desember	114,6	8,8	27,3	380,2	56,6	12 694,8	128,49	27,81
2006								
Januar	116,9	9,8	32,4	417,1	62,9	13 356,6	123,37	26,74
Februar	118,2	8,5	35,0	403,9	59,9	15 528,2	123,99	27,04
Mars	118,6	8,0	41,8	407,0	61,3	15 575,6	127,04	30,65
April	121,4	8,6	40,7	451,7	70,7	15 582,7	127,21	34,65
Mai	122,4	10,6	29,3	424,8	69,5	15 896,6	128,18	37,73
Juni	121,4	8,5	34,6	424,0	68,1	14 372,6	125,39	41,57
Juli	124,3	9,1	39,3	460,1	73,5	14 353,1	129,41	38,46
August	124,3	7,2	53,1	452,6	72,6	13 642,6	125,72	36,37
September	122,4	5,4	52,5	396,8	61,2	14 187,0	131,40	30,65
Oktober	122,8	6,3	45,0	380,7	57,2	14 681,8	129,02	28,62
November	122,6	7,6	38,6	374,4	58,5	14 338,8	137,38	27,58
Desember	122,3	6,7	27,3	388,5	62,9	14 100,2	131,84	27,80
2007								
Januar	122,4	4,7	22,8	341,4	53,8	14 011,4	..	28,46

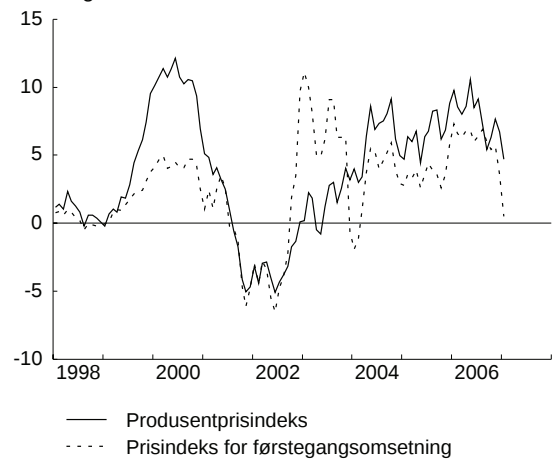
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Fig. 7.1 Harmonisert konsumprisindeks Norge og EU
Endring fra samme måned året før. Prosent

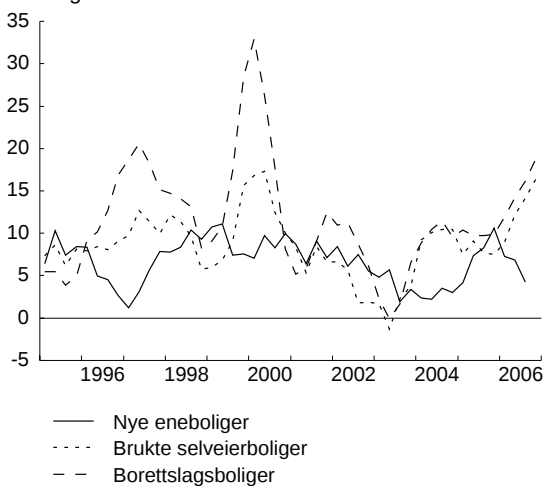
Kilde: Eurostat.

Fig. 7.2 Produsentprisindeks for industri og prisindeks for førstegangsomsetning innenlands
Endring fra samme måned året før. Prosent

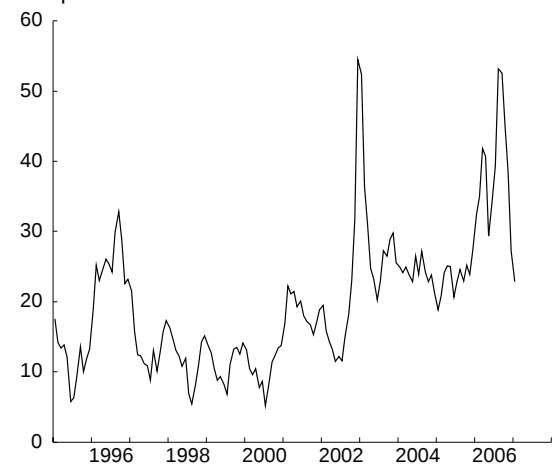
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.3 Boligpriser
Endring fra samme kvartal året før. Prosent

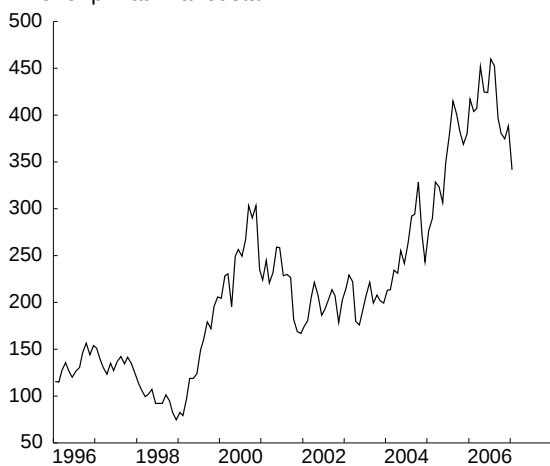
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.4 Spotpris elektrisk kraft
Øre pr. kWh. Månedstall

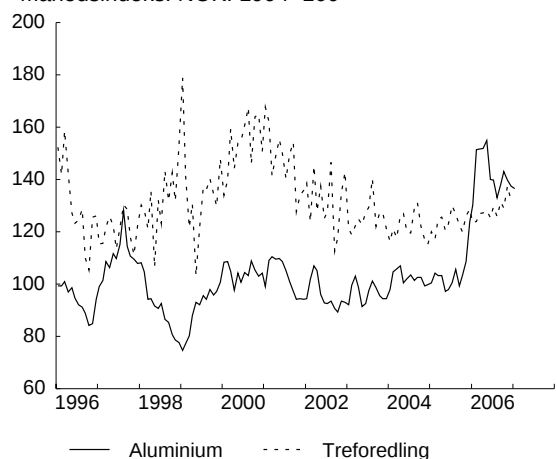
Kilde: Nord Pool.

Fig. 7.5 Spotpris råolje, Brent Blend
Kroner pr. fat. Månedstall

Kilde: Norges Bank.

Fig. 7.6 Spotpris aluminium og eksportpris for treforedlingsprodukter
Månedsindeks. NOK. 1994=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Engroshandel		Nye eneboliger		Boligpriser (brukte boliger) ¹					
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Boliger ialt		Selveier		Borettslag	
					Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1995=100		2000=100		2000=100		2000=100		2000=100	
2003	120,1	1,7	119,7	3,9	114,2	1,7	113,2	1,6	121,1	2,6
2004	124,5	3,7	123,1	2,8	125,8	10,1	124,5	10,1	133,3	10,1
2005	129,2	3,8	132,4	7,6	136,2	8,2	134,4	7,9	146,5	9,9
2006	133,7	3,5	..	..	154,3	13,3	151,8	12,9	169,0	15,3
2005										
1. kvartal	127,2	3,7	125,5	4,1	133,7	7,9	132,2	7,5	142,3	10,4
2. kvartal	128,9	3,5	132,7	7,4	137,4	9,2	136,0	9,1	145,4	9,7
3. kvartal	130,5	4,5	134,6	8,3	136,2	8,0	134,3	7,7	147,7	9,7
4. kvartal	130,3	3,5	136,9	10,6	137,4	7,8	135,1	7,5	150,7	9,8
2006										
1. kvartal	131,5	3,4	134,6	7,3	146,2	9,3	144,0	8,9	159,2	11,9
2. kvartal	133,9	3,9	141,8	6,9	154,6	12,5	152,6	12,2	166,0	14,2
3. kvartal	135,2	3,6	140,3	4,2	155,9	14,5	153,3	14,1	171,6	16,2
4. kvartal	134,3	3,1	..	..	160,3	16,7	157,2	16,4	179,0	18,8

¹ Produksjonsrutinene for statistikken er lagt om. Indekstall basert på det nye opplegget er beregnet tilbake til 1. kvartal 2002.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.4. Månedsførtjeneste og avtalt lønn. Indeks. 2000=100

	Månedsførtjeneste ialt ¹					Avtalt lønn ²				
	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tjyting og eienomsdrift	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tjyting og eienomsdrift
2004										
3. kvartal	121,4	121,6	117,4	116,7	118,2	120,0	121,9	119,5	117,2	118,2
4. kvartal	121,2	122,6	119,6	118,2	119,7	120,5	122,8	119,7	117,4	118,8
2005										
1. kvartal	122,9	129,5	119,9	120,5	120,3	121,2	123,4	119,7	118,6	118,8
2. kvartal	123,7	125,9	121,0	121,0	119,6	121,9	124,3	119,9	119,7	119,4
3. kvartal	124,7	123,3	123,0	118,9	121,0	123,8	124,4	123,3	121,4	121,2
4. kvartal	125,0	122,4	124,2	120,2	121,9	124,4	124,7	123,5	121,6	122,1
2006										
1. kvartal	127,3	137,0	124,5	124,8	123,8	124,6	124,9	123,6	122,9	122,2
2. kvartal	128,2	130,5	126,2	125,8	124,1	125,9	128,6	124,0	124,1	122,6
3. kvartal	129,4	129,7	129,5	127,4	125,6	129,0	132,0	128,4	127,3	125,4

¹ Månedsførtjeneste omfatter avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonus, provisjon og liknende. ² Avtalt lønn ved utgangen av kvartalet. ³ Eksklusive virksomheter i offentlig sektor med innrapportering av lønn til Arbeids- og administrasjonsdepartementet for ansatte i staten og til Kommunenes Sentralforbund for ansatte i kommunene. * Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent

	Utlånsrente ¹					Innskuddsrente ¹		NOK 3mnd eurorente	Effektiv rente på 10 års statsobl.
	Forretningsbanker ^{2,3}	Sparebanker	Statlige låneinstitutter	Forsikrings-selskap	Kredittforetak	Forretningsbanker ^{1,3}	Sparebanker		
2003	6,0	6,4	5,5	5,5	6,0	3,2	3,2	4,0	5,0
2004	4,1	..	3,7	4,4	4,1	1,3	..	1,9	4,4
2005	3,9	..	3,3	4,1	3,4	1,4	..	2,1	3,7
2006	..	..	..	..	..	..	..	3,0	4,1
2004									
4. kvartal	4,0	..	3,5	4,3	3,7	1,3	..	1,9	4,1
2005									
1. kvartal	3,9	..	3,4	4,3	3,5	1,3	..	1,9	3,9
2. kvartal	3,8	..	3,3	4,0	3,4	1,3	..	2,0	3,7
3. kvartal	3,9	..	3,3	4,0	3,4	1,5	..	2,2	3,6
4. kvartal	4,0	..	3,2	4,0	3,4	1,6	..	2,4	3,8
2006									
1. kvartal	4,1	..	3,2	4,0	3,4	1,8	..	2,5	3,7
2. kvartal	4,2	..	3,1	4,1	3,6	2,0	..	2,8	4,2
3. kvartal	4,4	..	3,2	4,2	3,7	2,2	..	3,1	4,2
4. kvartal	..	..	..	..	..	..	..	3,5	4,2

¹Ved utgangen av kvartalet. ² Inkludert Postbanken. ³ Tall f.o.m. 2004 er snitt for alle banker. Kilde: Norges Bank.

8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent

	3 mnd eurorente ¹					Effektiv rente på 10 års statsobligasjon			
	Norge	Euro	USA	Japan	Storbritannia	Norge	Tyskland	USA	Japan
2002	6,80	3,30	1,76	0,04	4,00	6,39	4,79	4,60	1,27
2003	3,99	2,31	1,17	-0,02	3,68	5,04	4,09	3,95	0,98
2004	1,89	2,09	1,58	-0,03	4,58	4,37	4,07	4,24	1,50
2005	2,10	2,17	3,53	0,02	4,70	3,75	3,39	4,28	1,40
2006	2,98	3,06	5,16	0,27	4,80	4,08	3,78	4,79	1,73
2005									
September	2,24	2,13	3,88	0,02	4,53	3,49	3,09	4,18	1,39
Oktober	2,34	2,18	4,14	0,02	4,52	3,68	3,26	4,45	1,54
November	2,42	2,34	4,32	0,02	4,56	3,96	3,47	4,53	1,53
Desember	2,43	2,46	4,46	0,02	4,58	3,83	3,37	4,46	1,55
2006									
Januar	2,41	2,50	4,59	0,02	4,54	3,65	3,34	4,40	1,48
Februar	2,47	2,58	4,73	0,04	4,52	3,72	3,48	4,56	1,57
Mars	2,61	2,71	4,89	0,09	4,54	3,84	3,64	4,71	1,70
April	2,69	2,78	5,04	0,09	4,58	4,07	3,93	4,99	1,92
Mai	2,82	2,87	5,15	0,18	4,65	4,17	3,99	5,11	1,92
Juni	2,92	2,97	5,37	0,31	4,68	4,26	3,99	5,10	1,87
Juli	2,98	3,09	5,46	0,38	4,67	4,31	4,04	5,09	1,92
August	3,11	3,21	5,39	0,38	4,90	4,20	3,88	4,85	1,80
September	3,25	3,32	5,35	0,39	4,98	4,12	3,76	4,71	1,68
Oktober	3,37	3,48	5,34	0,41	5,09	4,18	3,80	4,72	1,77
November	3,50	3,58	5,34	0,45	5,18	4,16	3,73	4,62	1,62
Desember	3,68	3,67	5,32	0,53	5,23	4,24	3,79	4,55	1,56
2007									
Januar	3,86	3,74	5,33	0,52	5,45	4,39	4,02	4,75	1,71

¹ Midtrente (bortsett fra for Euro).

Kilde: Norges Bank.

8.3. Valutakurser, Norges Banks penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs

	Valutakurser ¹		Importveid valutakurs (44 land) 1995=100	Industriens effektive valutakurs ² 1990=100	Pengemengdeindikator (M2) ³		Kredittindikator (K2) ³		Aksjekurs- indeks totalt. Oslo Børs. ² 1995=100
	NOK/Euro	NOK/USD			Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	
2002	7,51	7,97	91,6	96,7	853,1	7,8	1 670,2	8,2	146,3
2003	8,00	7,08	92,8	99,5	892,3	4,7	1 793,5	7,4	134,3
2004	8,37	6,74	95,6	103,3	936,5	4,7	1 931,6	7,7	203,7
2005	8,01	6,45	91,8	98,8	1 028,2	10,0	2 137,4	10,6	282,9
2006	8,05	6,42	92,5	99,2	1 147,6	..	2 440,5	..	384,2
2005									
August	7,92	6,44	91,0	97,6	1 041,0	10,7	2 162,3	12,6	307,6
September	7,81	6,37	90,0	96,5	1 063,4	10,9	2 187,0	14,0	322,2
Oktober	7,83	6,52	90,4	96,6	1 054,9	10,5	2 216,8	15,0	301,5
November	7,83	6,64	90,5	96,5	1 067,5	10,0	2 237,5	15,3	308,7
Desember	7,97	6,73	92,3	98,5	1 084,1	9,9	2 272,2	15,2	327,5
2006									
Januar	8,04	6,64	93,0	99,4	1 076,3	10,0	2 291,4	14,5	282,9
Februar	8,06	6,75	93,6	99,8	1 089,7	10,3	2 317,3	13,8	358,8
Mars	7,98	6,64	92,2	98,4	1 100,8	11,7	2 344,9	13,6	379,1
April	7,84	6,38	90,3	96,5	1 114,6	13,9	2 360,5	13,7	407,3
Mai	7,80	6,11	89,3	95,9	1 123,8	14,6	2 384,9	14,2	397,9
Juni	7,86	6,22	90,0	96,7	1 147,3	14,5	2 421,7	15,0	364,9
Juli	7,94	6,26	90,8	97,6	1 151,2	14,0	2 448,9	15,9	378,4
August	7,99	6,24	91,4	98,3	1 164,2	13,2	2 481,0	16,1	380,7
September	8,26	6,49	94,5	101,6	1 185,2	13,3	2 517,3	15,3	374,8
Oktober	8,40	6,66	96,4	103,4	1 186,2	13,9	2 544,7	14,5	388,1
November	8,24	6,40	94,5	101,7	1 203,3	14,3	2 564,6	14,1	412,6
Desember	8,16	6,17	93,1	100,4	1 226,5	13,4	2 599,1	14,4	425,7
2007									
Januar	8,28	6,37	94,7	102,0	..	..	..	..	444,8

¹ Representativ markedskurs (midtkurs). ² Månedsgjennomsnitt av daglige noteringer. ³ Sesongjusterte tall hentes fra Norges Bank. Trenden er beregnet av Statistisk sentralbyrå ved hjelp av sesongjusteringsprogrammet X12ARIMA.

Kilde: Norges Bank.

9.1. Eksport og import av varer. Millioner kroner. Sesongjustert

	Varer i alt, u/skip og plattformer	Olje- og gass	Varer i alt u/skip, plattf. og råolje	Eksport					Import
				Metaller	Verksteds- produkter	Herav:			Varer i alt, u/skip, plattf. og råolje
						Treforedlings- produkter	Kjemiske produkter	Fisk og fiske- produkter	
2002	464 301	264 740	199 870	33 787	27 421	11 020	25 523	27 422	267 554
2003	470 511	268 782	201 435	37 911	26 269	10 598	26 676	24 990	276 406
2004	547 361	323 685	224 516	48 747	26 164	11 432	29 999	26 987	317 463
2005	661 159	407 659	253 297	50 590	30 613	11 274	31 831	31 140	349 140
2006	773 794	471 844	301 268	65 843	37 482	11 023	35 376	34 935	403 532
2005									
August	57 673	36 255	21 356	4 170	2 522	1 027	2 565	2 594	29 549
September	57 145	35 727	21 437	4 273	2 594	837	2 566	2 637	29 347
Oktober	61 027	38 302	22 904	4 002	2 654	952	2 671	2 735	30 136
November	55 044	34 275	20 962	3 933	2 738	881	2 397	2 870	29 277
Desember	63 981	39 880	23 296	4 378	2 902	1 041	3 048	3 007	31 414
2006									
Januar	68 021	44 348	23 510	4 443	2 805	928	2 618	2 608	30 945
Februar	62 154	39 397	23 446	4 593	2 648	931	2 781	2 669	30 524
Mars	65 321	42 344	23 668	4 651	3 060	930	2 792	2 816	31 831
April	63 308	38 282	24 269	5 237	2 928	938	2 757	2 816	31 534
Mai	64 189	39 937	24 408	5 135	3 036	890	2 806	3 025	32 939
Juni	69 489	42 720	25 914	5 175	3 139	891	2 951	3 358	34 341
Juli	65 108	39 818	25 254	5 604	3 020	905	2 885	3 009	33 351
August	65 249	39 063	26 700	5 393	3 338	901	2 960	3 042	32 943
September	63 162	37 261	25 293	5 992	3 271	934	2 948	2 827	34 647
Oktober	61 877	36 770	25 787	6 289	3 323	892	3 507	2 692	35 910
November	63 335	36 412	26 663	6 463	3 506	966	3 136	2 995	37 766
Desember	62 580	35 491	26 356	6 868	3 407	917	3 234	3 077	36 802
2007									
Januar	65 230	37 881	27 168	6 493	3 692	893	3 309	3 025	37 763

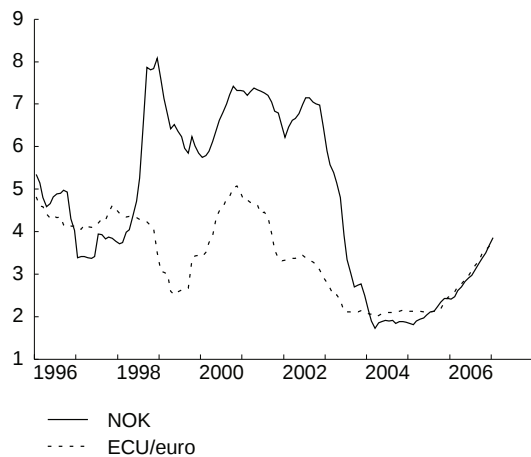
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

9.2. Utenriksregnskap. Millioner kroner

	Eksport i alt	Import i alt	Vare og tj.bal.	Rente- og stønadbal.	Driftsbal.	Netto kap.overf.	Netto finansinv.	Norske inv. i utlandet	Utenl. inv. i Norge
2002	624 384	416 853	207 531	-13 641	193 890	-1 490	192 427	395 536	271 860
2003	637 373	425 759	211 614	-7 353	204 261	4 717	208 973	342 536	200 756
2004	732 669	496 783	235 886	-14 269	221 617	-1 021	220 589	454 763	267 963
2005	865 267	546 340	318 927	-18 137	300 790	-4 146	296 644	642 187	292 508
2002									
2. kvartal	159 561	108 785	50 776	-1 508	49 268	-217	49 060	70 450	45 970
3. kvartal	150 735	103 984	46 751	-2 618	44 133	-531	43 615	78 838	64 860
4. kvartal	161 628	106 073	55 555	-1 896	53 659	-583	53 079	123 897	83 257
2003									
1. kvartal	158 560	100 596	57 964	-4 871	53 093	36	53 130	110 151	68 456
2. kvartal	152 966	103 505	49 461	-4 094	45 367	-718	44 650	108 724	72 964
3. kvartal	153 925	109 737	44 188	5 877	50 065	514	50 572	16 413	-11 351
4. kvartal	171 922	111 921	60 001	-4 265	55 736	4 885	60 621	107 248	70 687
2004									
1. kvartal	177 212	115 047	62 165	-9 166	52 999	73	53 064	121 475	80 132
2. kvartal	177 303	120 587	56 716	-8 159	48 557	-494	48 062	236 292	176 151
3. kvartal	183 091	129 388	53 703	4 436	58 139	-230	57 911	131 520	81 168
4. kvartal	195 063	131 761	63 302	-1 380	61 922	-370	61 552	-34 524	-69 488
2005									
1. kvartal	198 118	121 392	76 726	-5 404	71 322	-513	70 809	189 072	90 446
2. kvartal	210 276	137 805	72 471	-18 642	53 829	-197	53 632	151 527	96 193
3. kvartal	218 979	142 176	76 803	-347	76 456	-560	75 896	175 735	78 491
4. kvartal	237 894	144 967	92 927	6 256	99 183	-2 876	96 307	125 853	27 378
2006									
1. kvartal	251 254	139 135	112 119	-29 764	82 355	-68	82 287	294 983	218 957
2. kvartal	245 871	147 858	98 013	-8 880	89 133	-458	88 675	230 190	169 434
3. kvartal	242 429	155 255	87 174	5 962	93 136	..	93 136	298 735	203 715

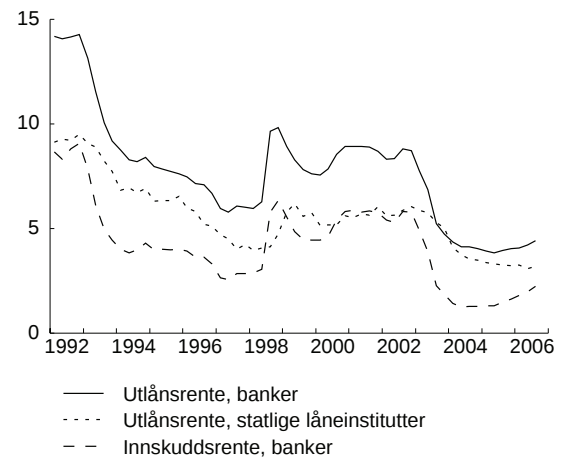
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 8.1 3 måneders eurorente
Månedstall. Prosent

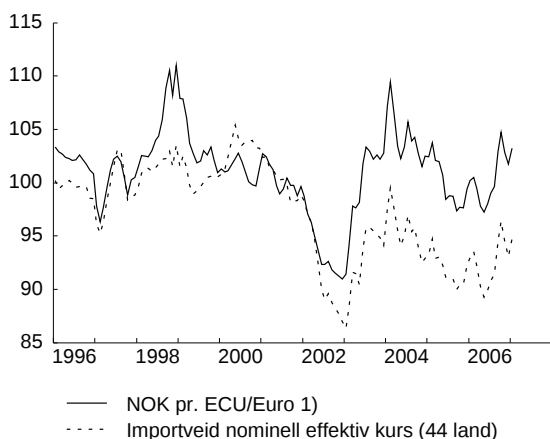
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.2 Utlånsrente og innskuddsrente
Kvartalstall. Prosent

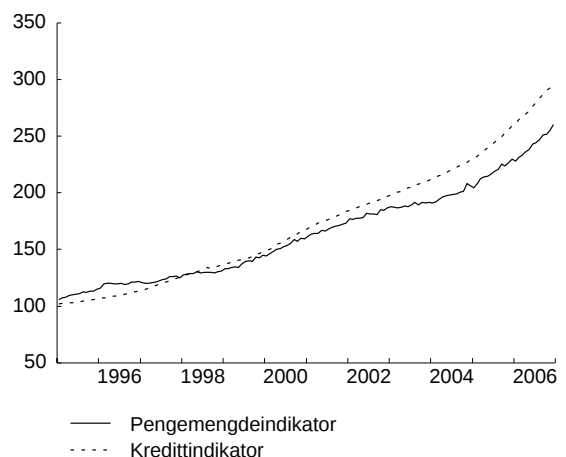
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.3 Valutakursindekser
1991=100. Månedstall

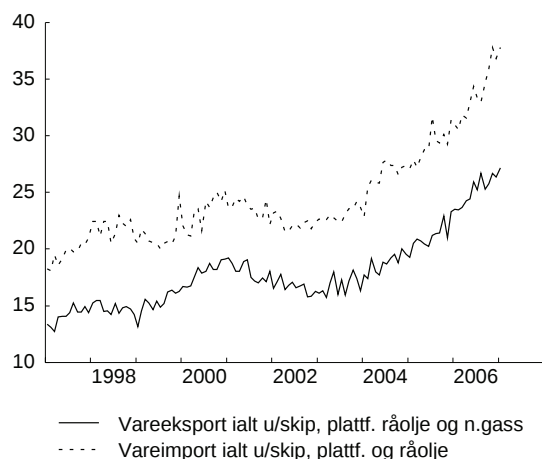
1) Representative markedskurser (midtkurser). Euro fra 1.1 1999
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.4 Norges Banks penge- og kredittindikator
Sesongjustert indeks. Månedstall. 1993=100

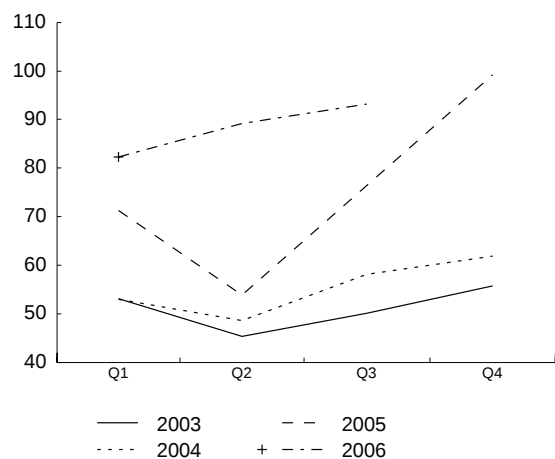
Kilde: Norges Bank.

Fig. 9.1 Utenrikshandel
Milliarder kroner. Sesongjusterte månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 9.2 Driftsbalansen
Kvartalstall. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nasjonalregnskap for Norge

Tabell

Side

1.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner	18*
2.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2004-priser. Millioner kroner	19*
3.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	20*
4.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	21*
5.	Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner	22*
6.	Produksjon. Faste 2004-priser. Millioner kroner	23*
7.	Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	24*
8.	Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	25*
9.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Løpende priser. Millioner kroner	26*
10.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Faste 2004-priser. Millioner kroner	27*
11.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	28*
12.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	29*
13.	Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner	30*
14.	Hovedtall for konsum. Faste 2004-priser. Millioner kroner	30*
15.	Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	31*
16.	Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	31*
17.	Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner	32*
18.	Konsum i husholdninger. Faste 2004-priser. Millioner kroner	32*
19.	Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	33*
20.	Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	33*
21.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner	34*
22.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2004-priser. Millioner kroner	35*
23.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	36*
24.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	37*
25.	Eksport. Løpende priser. Millioner kroner	38*
26.	Eksport. Faste 2004-priser. Millioner kroner	39*
27.	Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	40*
28.	Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	41*
29.	Import. Løpende priser. Millioner kroner	42*
30.	Import. Faste 2004-priser. Millioner kroner	43*
31.	Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	44*
32.	Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	45*
33.	Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000	46*
34.	Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	47*
35.	Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner	48*
36.	Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	49*
37.	Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner	50*
38.	Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere. Prosentvis endring fra samme periode året før	51*

Tabell 1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	820 424	873 279	187 733	203 890	213 068	215 733	200 678	215 244	225 734	231 622
Konsum i husholdninger	786 153	835 984	179 132	195 470	204 570	206 981	191 316	206 083	216 487	222 098
Varekonsum	406 281	430 702	91 479	100 213	102 055	112 535	98 395	104 749	107 211	120 347
Tjenestekonsum	356 321	376 357	84 241	89 282	92 032	90 767	88 646	94 380	96 740	96 592
Husholdningenes kjøp i utlandet	46 067	52 729	7 919	12 175	17 218	8 755	8 753	13 578	19 840	10 559
Utlendingers kjøp i Norge	-22 516	-23 805	-4 506	-6 200	-6 735	-5 075	-4 477	-6 624	-7 304	-5 400
Konsum i ideelle organisasjoner	34 271	37 294	8 602	8 419	8 499	8 751	9 362	9 162	9 247	9 524
Konsum i offentlig forvaltning	389 932	414 950	95 133	99 020	95 552	100 228	105 014	101 133	102 310	106 493
Konsum i statsforvaltningen	206 218	217 004	50 289	51 919	52 023	51 988	54 803	53 118	54 313	54 770
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	177 255	187 051	43 085	44 615	44 885	44 669	47 238	45 819	46 888	47 105
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	28 964	29 954	7 203	7 304	7 138	7 319	7 565	7 299	7 425	7 665
Konsum i kommuneforvaltningen	183 714	197 946	44 844	47 101	43 529	48 240	50 211	48 015	47 997	51 723
Bruttoinvestering i fast realkapital	359 125	404 124	80 187	87 754	85 984	105 200	90 051	100 219	98 702	115 152
Utvinning og rørtransport	88 227	99 660	18 526	22 847	21 836	25 018	19 750	23 360	25 816	30 734
Tjenester tilknyttet utvinning	-1 781	-1 377	42	-2 852	983	47	-907	-12	-372	-87
Utenriks sjøfart	16 494	18 590	4 233	4 594	1 517	6 149	6 022	4 650	4 753	3 166
Fastlands-Norge	256 185	287 251	57 387	63 165	61 648	73 986	65 186	72 221	68 504	81 339
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	204 541	229 157	46 785	50 882	49 317	57 558	53 669	55 643	55 708	64 136
Næringer	121 051	137 251	26 340	30 231	29 245	35 236	30 787	33 112	33 797	39 554
Industri og bergverk	23 404	29 301	3 966	5 552	5 392	8 495	5 105	6 431	7 691	10 073
Annen vareproduksjon	19 967	22 034	3 715	5 427	5 375	5 449	4 157	5 700	5 680	6 496
Tjenester	77 680	85 916	18 659	19 252	18 477	21 292	21 525	20 981	20 426	22 985
Boliger (husholdninger)	83 490	91 906	20 444	20 651	20 072	22 322	22 882	22 531	21 911	24 582
Offentlig forvaltning	51 644	58 094	10 602	12 283	12 331	16 428	11 517	16 578	12 796	17 203
Lagerendring og statistiske avvik	54 478	72 479	17 819	11 291	14 127	11 241	30 152	9 945	17 412	14 970
Bruttoinvestering i alt	413 603	476 603	98 007	99 044	100 111	116 441	120 203	110 165	116 114	130 122
Innenlandsk sluttanvendelse	1 623 959	1 764 832	380 873	401 954	408 731	432 401	425 895	426 542	444 158	468 237
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 466 542	1 575 480	340 253	366 074	370 268	389 946	370 878	388 599	396 549	419 454
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	441 576	473 044	105 735	111 303	107 883	116 656	116 531	117 711	115 106	123 696
Eksport i alt	865 267	997 039	198 106	210 258	219 024	237 878	252 789	246 511	243 578	254 161
Tradisjonelle varer	229 571	271 651	54 728	55 814	55 711	63 318	64 717	66 398	65 739	74 797
Råolje og naturgass	427 938	496 219	96 353	100 331	109 581	121 673	135 666	123 221	120 107	117 225
Skip, plattformer og fly	11 387	11 139	1 291	5 432	3 566	1 099	2 174	1 829	3 420	3 717
Tjenester	196 371	218 030	45 734	48 682	50 166	51 789	50 233	55 063	54 312	58 422
Samlet sluttanvendelse	2 489 227	2 761 871	578 980	612 212	627 755	670 279	678 684	673 053	687 736	722 398
Import i alt	546 340	613 885	121 392	137 805	142 176	144 967	140 413	149 103	156 498	167 872
Tradisjonelle varer	351 128	404 325	79 396	89 619	88 030	94 083	95 214	96 256	97 343	115 512
Råolje og naturgass	3 863	1 848	759	577	751	1 776	681	286	267	614
Skip, plattformer og fly	12 005	14 501	2 425	2 999	3 093	3 488	3 303	5 555	3 895	1 748
Tjenester	179 344	193 211	38 812	44 610	50 302	45 620	41 215	47 006	54 993	49 997
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 942 887	2 147 986	457 588	474 407	485 579	525 312	538 271	523 950	531 238	554 526
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 445 955	1 563 080	344 922	360 990	354 806	385 237	384 612	380 619	382 945	414 904
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	496 931	584 905	112 666	113 417	130 773	140 075	153 659	143 331	148 293	139 622
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 232 486	1 330 333	293 473	308 218	301 517	329 278	330 606	323 619	323 294	352 814
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	955 356	1 036 334	226 271	237 461	234 260	257 364	255 846	252 748	251 277	276 463
Industri og bergverk	168 937	183 803	41 267	44 148	39 267	44 255	46 397	45 543	43 304	48 559
Annen vareproduksjon	148 004	169 191	35 938	32 762	37 318	41 986	43 784	37 318	42 237	45 851
Tjenester inkl. boligjenester	638 415	683 341	149 065	160 551	157 675	171 124	165 665	169 887	165 736	182 053
Offentlig forvaltning	277 130	293 999	67 202	70 757	67 257	71 914	74 760	70 871	72 017	76 350
Korreksjonsposter	213 469	232 748	51 449	52 772	53 289	55 959	54 007	57 000	59 651	62 090

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2004-priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i husholdninger										
og ideelle organisasjoner	812 122	847 014	187 605	201 664	210 304	212 548	196 766	208 762	218 989	222 498
Konsum i husholdninger	778 529	811 394	179 103	193 418	201 997	204 011	187 604	199 975	210 239	213 576
Varekonsum	404 922	420 956	92 386	99 545	101 366	111 625	97 047	101 964	105 009	116 937
Tjenestekonsum	348 998	361 054	83 260	87 544	89 973	88 221	85 980	90 597	92 728	91 749
Husholdningenes kjøp i utlandet	46 583	51 958	7 916	12 374	17 210	9 083	8 878	13 695	19 390	9 995
Utlendingers kjøp i Norge	-21 974	-22 574	-4 459	-6 045	-6 552	-4 918	-4 301	-6 281	-6 888	-5 105
Konsum i ideelle organisasjoner	33 593	35 620	8 502	8 246	8 307	8 538	9 162	8 787	8 750	8 922
Konsum i offentlig forvaltning	379 939	388 213	93 662	96 696	92 666	96 915	100 316	94 958	95 089	97 851
Konsum i statsforvaltningen	200 424	201 973	49 379	50 506	50 174	50 366	51 862	49 551	50 218	50 342
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	172 548	174 527	42 404	43 427	43 365	43 353	44 748	42 819	43 515	43 445
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	27 876	27 446	6 975	7 079	6 808	7 014	7 114	6 731	6 703	6 897
Konsum i kommuneforvaltningen	179 514	186 240	44 283	46 190	42 493	46 549	48 454	45 407	44 871	47 509
Bruttoinvestering i fast realkapital	349 319	380 568	78 675	85 301	83 767	101 576	86 230	94 993	92 339	107 006
Utvinning og rørtransport	84 924	92 639	18 105	22 080	20 989	23 750	18 970	22 014	23 608	28 047
Tjenester tilknyttet utvinning	-1 835	-1 408	53	-2 851	919	44	-904	-17	-395	-91
Utenriks sjøfart	15 146	16 022	4 091	4 175	1 314	5 567	5 446	4 027	3 987	2 563
Fastlands-Norge	251 085	273 315	56 427	61 897	60 545	72 216	62 718	68 969	65 140	76 488
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	200 683	218 409	46 039	49 882	48 538	56 225	51 616	53 367	53 027	60 399
Næringer	120 056	132 607	26 117	29 891	29 218	34 830	29 909	32 220	32 647	37 832
Industri og bergverk	23 440	28 718	3 952	5 557	5 428	8 504	5 050	6 344	7 548	9 775
Annen vareproduksjon	19 775	21 322	3 682	5 387	5 327	5 379	4 069	5 547	5 503	6 203
Tjenester	76 840	82 567	18 483	18 948	18 462	20 948	20 790	20 329	19 596	21 853
Boliger (husholdninger)	80 628	85 802	19 922	19 991	19 320	21 394	21 707	21 147	20 380	22 568
Offentlig forvaltning	50 401	54 906	10 388	12 015	12 008	15 991	11 102	15 602	12 113	16 088
Lagerendring og statistiske avvik	50 538	66 559	17 197	10 969	12 503	9 869	28 598	9 447	15 366	13 149
Bruttoinvestering i alt	399 800	447 060	95 872	96 270	96 270	111 388	114 828	104 440	107 705	120 087
Innenlandsk sluttanvendelse	1 591 861	1 682 288	377 139	394 630	399 240	420 851	411 910	408 160	421 782	440 436
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 443 145	1 508 543	337 694	360 257	363 515	381 679	359 800	372 689	379 218	396 836
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	430 340	443 119	104 050	108 711	104 674	112 906	111 417	110 560	107 202	113 939
Eksport i alt	737 591	748 353	180 846	188 477	178 766	189 502	189 071	185 325	177 980	195 977
Tradisjonelle varer	220 746	235 021	53 772	54 500	52 861	59 614	58 144	57 443	55 738	63 696
Råolje og naturgass	320 559	303 128	82 545	81 197	75 746	81 071	81 730	74 196	70 923	76 279
Skip, plattformer og fly	10 781	10 626	1 009	5 401	3 316	1 055	2 242	1 783	3 250	3 351
Tjenester	185 505	199 579	43 521	47 379	46 843	47 762	46 955	51 903	48 070	52 652
Samlet sluttanvendelse	2 329 451	2 430 641	557 986	583 107	578 006	610 353	600 981	593 485	599 762	636 413
Import i alt	539 642	588 868	120 236	137 737	140 122	141 546	137 203	147 066	149 824	154 775
Tradisjonelle varer	349 862	386 884	79 055	89 597	87 615	93 595	93 074	94 420	93 214	106 176
Råolje og naturgass	2 953	1 210	695	494	525	1 239	445	185	164	417
Skip, plattformer og fly	10 421	11 952	2 106	2 616	2 669	3 030	2 713	4 679	3 151	1 409
Tjenester	176 406	188 822	38 379	45 031	49 313	43 682	40 971	47 782	53 295	46 774
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 789 867	1 841 840	437 750	445 369	437 884	468 864	463 778	446 419	449 938	481 705
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 415 739	1 480 943	341 588	353 126	347 433	373 592	369 750	359 057	362 766	389 370
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	374 128	360 898	96 162	92 243	90 451	95 272	94 028	87 362	87 172	92 335
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 206 438	1 257 837	292 263	301 076	295 172	317 927	317 232	304 143	306 154	330 308
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	938 053	985 228	226 593	232 409	230 323	248 727	246 202	238 379	239 978	260 669
Industri og bergverk	168 159	175 860	41 076	43 448	39 735	43 900	45 136	42 932	41 113	46 680
Annen vareproduksjon	141 641	143 564	35 709	31 738	35 698	38 496	38 397	31 546	36 239	37 382
Tjenester inkl. boligjenester	628 254	665 803	149 809	157 224	154 890	166 332	162 670	163 900	162 626	176 608
Offentlig forvaltning	268 385	272 609	65 670	68 667	64 849	69 199	71 029	65 764	66 176	69 639
Korreksjonsposter	209 301	223 106	49 325	52 050	52 261	55 665	52 518	54 915	56 612	59 061

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 3. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i husholdninger										
og ideelle organisasjoner	3,3	4,3	1,0	4,7	4,9	2,6	4,9	3,5	4,1	4,7
Konsum i husholdninger	3,2	4,2	0,9	4,7	4,8	2,4	4,7	3,4	4,1	4,7
Varekonsum	2,7	4,0	-0,2	4,7	4,7	1,5	5,0	2,4	3,6	4,8
Tjenestekonsum	2,7	3,5	1,6	3,0	3,1	3,2	3,3	3,5	3,1	4,0
Husholdningenes kjøp i utlandet	12,9	11,5	8,0	17,2	13,6	10,2	12,2	10,7	12,7	10,0
Utlendingers kjøp i Norge	4,0	2,7	3,0	3,1	2,0	8,8	-3,5	3,9	5,1	3,8
Konsum i ideelle organisasjoner	5,9	6,0	4,9	5,2	6,7	6,8	7,8	6,6	5,3	4,5
Konsum i offentlig forvaltning	1,8	2,2	-1,3	6,4	1,1	1,1	7,1	-1,8	2,6	1,0
Konsum i statsforvaltningen	1,6	0,8	-0,6	4,7	1,4	0,8	5,0	-1,9	0,1	-0,0
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,3	1,1	1,1	6,4	3,1	2,5	5,5	-1,4	0,3	0,2
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-7,9	-1,5	-9,6	-4,2	-7,9	-9,6	2,0	-4,9	-1,5	-1,7
Konsum i kommuneforvaltningen	2,0	3,7	-2,1	8,2	0,7	1,5	9,4	-1,7	5,6	2,1
Bruttoinvestering i fast realkapital	11,2	8,9	13,9	12,6	9,1	9,6	9,6	11,4	10,2	5,3
Utvinning og rørtransport	19,1	9,1	15,8	19,7	16,8	23,4	4,8	-0,3	12,5	18,1
Tjenester tilknyttet utvinning	..	..	..	..	882,9	-98,4	..	..	..	..
Utenriks sjøfart	50,0	5,8	136,6	315,8	-34,8	4,0	33,1	-3,6	203,5	-54,0
Fastlands-Norge	9,1	8,9	8,6	10,5	6,8	10,5	11,1	11,4	7,6	5,9
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	11,9	8,8	11,7	13,2	9,8	12,8	12,1	7,0	9,2	7,4
Næringer	10,2	10,5	4,6	10,7	9,2	15,1	14,5	7,8	11,7	8,6
Industri og bergverk	12,3	22,5	-7,4	7,5	3,7	37,3	27,8	14,2	39,1	15,0
Annen vareproduksjon	3,9	7,8	-0,7	6,9	7,9	0,4	10,5	3,0	3,3	15,3
Tjenester	11,3	7,5	8,7	12,9	11,4	12,0	12,5	7,3	6,1	4,3
Boliger (husholdninger)	14,5	6,4	22,5	17,0	10,6	9,1	9,0	5,8	5,5	5,5
Offentlig forvaltning	-0,5	8,9	-3,1	0,6	-3,7	3,1	6,9	29,9	0,9	0,6
Lagerendring og statistiske avvik	50,1	31,7	-1,3	186,6	67,3	99,5	66,3	-13,9	22,9	33,2
Bruttoinvestering i alt	14,9	11,8	15,1	18,8	11,4	14,7	19,8	8,5	11,9	7,8
Innenlandsk sluttanvendelse	5,6	5,7	3,6	8,3	5,5	5,2	9,2	3,4	5,6	4,7
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	3,9	4,5	1,6	6,1	4,2	3,6	6,5	3,5	4,3	4,0
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	1,5	3,0	-1,5	5,7	0,5	1,4	7,1	1,7	2,4	0,9
Eksport i alt	0,7	1,5	-4,4	2,5	2,0	2,7	4,5	-1,7	-0,4	3,4
Tradisjonelle varer	5,2	6,5	1,7	9,6	5,1	4,6	8,1	5,4	5,4	6,8
Råolje og naturgass	-5,0	-5,4	-8,1	-4,5	-4,6	-2,4	-1,0	-8,6	-6,4	-5,9
Skip, plattformer og fly	11,2	-1,4	-67,2	56,7	81,0	-21,5	122,3	-67,0	-2,0	217,5
Tjenester	5,5	7,6	0,1	3,9	7,1	10,9	7,9	9,5	2,6	10,2
Samlet sluttanvendelse	4,0	4,3	0,9	6,3	4,4	4,4	7,7	1,8	3,8	4,3
Import i alt	8,6	9,1	3,3	12,3	9,0	9,6	14,1	6,8	6,9	9,3
Tradisjonelle varer	8,2	10,6	2,9	10,7	9,2	9,7	17,7	5,4	6,4	13,4
Råolje og naturgass	55,0	-59,0	169,7	16,8	-13,2	99,9	-36,0	-62,6	-68,8	-66,4
Skip, plattformer og fly	-20,6	14,7	-34,9	-1,2	-14,3	-26,7	28,8	78,9	18,0	-53,5
Tjenester	11,4	7,0	6,6	16,4	10,6	11,6	6,8	6,1	8,1	7,1
Bruttonasjonalprodukt ¹	2,7	2,9	-0,5	5,0	3,5	2,8	5,9	0,2	2,8	2,7
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	4,5	4,6	1,4	8,1	3,8	4,6	8,2	1,7	4,4	4,2
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	-3,5	-3,5	-6,7	-5,4	2,2	-3,4	-2,2	-5,3	-3,6	-3,1
Fastlands-Norge(basisverdi)	4,4	4,3	0,9	8,5	3,6	4,8	8,5	1,0	3,7	3,9
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	5,3	5,0	2,1	8,6	4,5	6,1	8,7	2,6	4,2	4,8
Industri og bergverk	3,4	4,6	-1,7	9,6	2,6	3,4	9,9	-1,2	3,5	6,3
Annen vareproduksjon	9,0	1,4	7,1	14,6	5,0	10,2	7,5	-0,6	1,5	-2,9
Tjenester inkl. boligjenester	5,0	6,0	2,0	7,3	4,9	6,0	8,6	4,2	5,0	6,2
Offentlig forvaltning	1,5	1,6	-2,9	8,2	0,5	0,4	8,2	-4,2	2,0	0,6
Korreksjonsposter	4,5	6,6	4,3	5,6	5,3	3,1	6,5	5,5	8,3	6,1

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 4. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i husholdninger										
og ideelle organisasjoner	1,0	2,1	0,6	1,1	1,3	1,0	1,9	2,0	1,7	2,6
Konsum i husholdninger	1,0	2,0	0,5	1,0	1,3	1,0	2,0	2,0	1,7	2,5
Varekonsum	0,3	2,0	-0,7	0,4	0,9	0,6	2,4	2,0	1,4	2,1
Tjenestekonsum	2,1	2,1	2,1	2,2	2,1	2,0	1,9	2,1	2,0	2,3
Husholdningenes kjøp i utlandet	-1,1	2,6	-2,1	-0,7	-0,2	-2,4	-1,4	0,8	2,3	9,6
Utlendingers kjøp i Norge	2,5	2,9	2,0	2,4	2,7	2,6	3,0	2,8	3,2	2,5
Konsum i ideelle organisasjoner	2,0	2,6	2,7	2,8	1,3	1,3	1,0	2,1	3,3	4,1
Konsum i offentlig forvaltning	2,6	4,1	3,1	2,9	2,5	2,0	3,1	4,0	4,3	5,2
Konsum i statsforvaltningen	2,9	4,4	3,2	3,3	2,7	2,3	3,8	4,3	4,3	5,4
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	2,7	4,3	2,9	3,2	2,6	2,2	3,9	4,2	4,1	5,2
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,9	5,0	5,0	3,4	3,6	3,7	3,0	5,1	5,7	6,5
Konsum i kommuneforvaltningen	2,3	3,9	3,0	2,4	2,3	1,6	2,3	3,7	4,4	5,1
Bruttoinvestering i fast realkapital	2,8	3,3	4,1	5,2	1,3	1,3	2,5	2,6	4,1	3,9
Utvinning og rørtransport	3,9	3,6	5,3	9,2	0,7	1,0	1,7	2,6	5,1	4,0
Tjenester tilknyttet utvinning	-3,0	0,8	-23,9	-0,7	2,3	6,0	27,3	-29,5	-12,1	-10,1
Utenriks sjøfart	8,9	6,6	16,4	13,8	14,1	6,5	6,8	4,9	3,2	11,8
Fastlands-Norge	2,0	3,0	3,2	3,3	1,1	0,8	2,2	2,6	3,3	3,8
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1,9	2,9	3,3	3,6	0,8	0,4	2,3	2,2	3,4	3,7
Næringer	0,8	2,7	2,6	3,5	-0,9	-1,4	2,1	1,6	3,4	3,4
Industri og bergverk	-0,2	2,2	-0,1	-0,1	-1,2	0,6	0,7	1,5	2,6	3,2
Annen vareproduksjon	1,0	2,3	1,0	0,7	0,7	1,5	1,3	2,0	2,3	3,4
Tjenester	1,1	2,9	3,6	5,5	-1,3	-2,7	2,6	1,6	4,2	3,5
Boliger (husholdninger)	3,6	3,4	4,2	3,6	3,3	3,3	2,7	3,1	3,5	4,4
Offentlig forvaltning	2,5	3,3	3,1	2,4	2,2	2,3	1,6	3,9	2,9	4,1
Lagerendring og statistiske avvik	7,8	1,0	2,9	-19,2	35,7	12,1	1,8	2,3	0,3	-0,0
Bruttoinvestering i alt	3,5	3,1	-0,0	5,7	6,9	1,8	2,4	2,5	3,7	3,7
Innenlandsk sluttanvendelse	2,0	2,8	1,1	2,6	2,9	1,5	2,4	2,6	2,9	3,5
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1,6	2,8	1,7	2,0	1,6	1,2	2,3	2,6	2,7	3,5
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,6	4,0	3,1	2,8	2,5	2,0	2,9	4,0	4,2	5,1
Eksport i alt	17,3	13,6	17,0	15,9	17,1	18,5	22,1	19,2	11,7	3,3
Tradisjonelle varer	4,0	11,1	4,0	2,8	3,8	5,3	9,4	12,9	11,9	10,6
Råolje og naturgass	33,5	22,6	29,8	31,0	33,9	37,7	42,2	34,4	17,1	2,4
Skip, plattformer og fly	5,6	-0,8	27,6	-1,9	9,3	9,6	-24,3	2,0	-2,1	6,5
Tjenester	5,9	3,2	10,0	7,4	4,8	1,5	1,8	3,2	5,5	2,3
Samlet sluttanvendelse	6,9	6,3	6,2	6,8	7,4	6,9	8,8	8,0	5,6	3,4
Import i alt	1,2	3,0	2,1	1,8	0,8	0,4	1,4	1,3	2,9	5,9
Tradisjonelle varer	0,4	4,1	0,6	1,0	-0,2	0,1	1,9	1,9	3,9	8,2
Råolje og naturgass	30,8	16,8	23,5	22,2	40,4	35,3	40,2	32,5	13,9	2,8
Skip, plattformer og fly	15,2	5,3	21,1	20,0	14,6	8,7	5,7	3,5	6,7	7,8
Tjenester	1,7	0,6	4,0	2,4	1,4	-0,6	-0,5	-0,7	1,2	2,4
Bruttonasjonalprodukt ¹	8,5	7,4	8,1	8,0	8,9	9,0	11,0	10,2	6,5	2,7
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2,1	3,3	2,2	2,3	2,1	2,0	3,0	3,7	3,4	3,3
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	32,8	22,0	30,4	30,6	33,4	35,0	39,5	33,4	17,7	2,8
Fastlands-Norge(basisverdi)	2,2	3,5	1,8	2,5	2,2	2,1	3,8	3,9	3,4	3,1
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1,8	3,3	1,1	2,2	2,0	2,0	4,1	3,8	2,9	2,5
Industri og bergverk	0,5	4,0	1,9	0,8	-1,4	0,4	2,3	4,4	6,6	3,2
Annen vareproduksjon	4,5	12,8	0,9	4,6	4,8	7,5	13,3	14,6	11,5	12,5
Tjenester inkl. boligjenester	1,6	1,0	0,9	2,1	2,3	1,2	2,3	1,5	0,1	0,2
Offentlig forvaltning	3,3	4,4	4,4	3,5	2,9	2,3	2,9	4,6	4,9	5,5
Korreksjonsposter	2,0	2,3	4,3	1,2	1,1	1,5	-1,4	2,4	3,3	4,6

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Produksjon i alt.	3 129 869	3 434 119	738 446	773 946	775 679	841 798	855 123	839 010	838 598	901 387
Jordbruk og skogbruk	31 636	31 104	6 289	6 817	11 104	7 425	6 188	6 666	11 571	6 679
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	27 289	30 889	6 592	5 706	6 399	8 592	7 629	7 229	6 556	9 475
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	514 158	599 160	115 262	117 880	134 381	146 635	157 733	147 082	149 891	144 453
Utvinning av råolje og naturgass	482 362	562 636	109 535	109 649	127 167	136 010	149 863	137 220	141 340	134 213
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	31 796	36 524	5 727	8 231	7 214	10 624	7 870	9 863	8 551	10 240
Bergverksdrift	9 290	10 193	2 212	2 675	2 201	2 202	1 928	2 787	2 453	3 024
Industri	557 074	614 442	134 104	141 237	134 212	147 522	154 523	149 098	145 824	164 998
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	123 001	128 219	28 997	30 209	30 067	33 729	32 071	30 737	30 569	34 842
Tekstil- og bekledningsindustri	5 724	6 419	1 465	1 434	1 220	1 605	1 706	1 532	1 447	1 734
Trelast- og trevareindustri	21 651	22 181	5 102	5 945	4 950	5 654	5 695	5 425	4 946	6 117
Treforedling	18 515	16 965	4 665	4 781	4 579	4 489	4 556	3 996	4 097	4 316
Forlag og grafisk industri	39 868	40 385	9 893	10 275	9 487	10 213	10 782	9 766	9 552	10 284
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	86 637	98 288	19 419	20 804	22 703	23 711	24 221	25 061	24 364	24 641
Kjemiske råvarer	27 812	31 716	7 250	7 050	6 738	6 774	7 886	7 854	7 632	8 344
Metallindustri	50 813	64 997	12 798	13 499	12 269	12 246	15 057	15 598	15 870	18 472
Verkstedindustri	111 902	121 284	27 502	28 827	25 690	29 882	31 636	28 938	27 724	32 986
Bygging av skip og oljeplattformer	55 489	68 285	13 098	14 151	12 896	15 343	16 892	16 361	16 193	18 839
Møbelindustri og annen industri	15 663	15 704	3 915	4 261	3 613	3 874	4 020	3 830	3 430	4 424
Kraftforsyning	56 971	66 076	15 589	12 764	11 903	16 714	19 762	14 464	14 066	17 784
Vannforsyning	3 849	4 002	962	962	962	963	1 000	1 000	1 001	1 001
Bygge- og anleggsvirksomhet	206 415	228 663	48 682	53 015	49 014	55 703	56 718	56 191	53 375	62 379
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	265 555	284 909	58 922	66 679	66 374	73 580	66 762	70 360	69 372	78 415
Hotell- og restaurantvirksomhet	46 715	50 550	9 545	11 911	13 394	11 865	10 525	12 804	14 480	12 742
Rørtransport	19 342	20 276	4 954	4 536	4 640	5 212	5 111	4 804	4 883	5 479
Utenriks sjøfart	103 831	107 122	26 024	25 921	25 510	26 375	25 095	26 518	27 814	27 695
Transport ellers	150 119	162 785	33 359	38 354	38 384	40 021	37 011	41 054	41 625	43 095
Post og telekommunikasjon	74 201	76 631	17 851	18 349	18 435	19 566	18 408	19 100	18 147	20 976
Finansiell tjenesteyting	104 525	110 330	25 261	25 965	26 705	26 594	26 440	27 053	27 462	29 375
Boligtjenester (husholdninger)	109 881	113 356	26 885	27 360	27 768	27 868	27 797	28 243	28 588	28 727
Forretningsmessig tjenesteyting	321 694	363 895	76 846	80 732	74 374	89 743	92 760	87 709	82 802	100 623
Offentlig administrasjon og forsvar	133 223	141 312	32 607	33 608	33 449	33 558	35 337	34 167	35 660	36 148
Undervisning	100 573	105 683	25 080	25 972	22 538	26 983	27 860	26 072	23 994	27 758
Helse- og sosialtjenester	193 085	205 883	46 830	48 503	48 704	49 047	50 671	50 097	52 302	52 812
Andre sosiale og personlige tjenester	100 443	106 856	24 589	24 997	25 227	25 629	25 866	26 511	26 731	27 749
Fastlands-Norge	2 492 538	2 707 561	592 206	625 608	611 148	663 576	667 185	660 606	656 010	723 760

Offentlig forvaltning	401 837	424 971	98 371	101 931	98 436	103 099	107 630	103 748	104 627	108 966
Statsforvaltningen	193 697	204 817	47 155	48 788	48 893	48 861	51 755	50 070	51 266	51 725
Sivil forvaltning	165 019	174 985	40 022	41 558	41 822	41 617	44 224	42 794	43 869	44 098
Forsvar	28 678	29 831	7 133	7 230	7 071	7 244	7 531	7 276	7 397	7 628
Kommuneforvaltningen	208 140	220 154	51 216	53 143	49 543	54 238	55 875	53 678	53 361	57 240

Tabell 6. Produksjon. Faste 2004-priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Produksjon i alt.	2 939 738	3 038 525	716 291	738 121	715 738	769 587	764 315	742 895	734 037	797 277
Jordbruk og skogbruk	31 398	31 189	6 215	6 750	11 094	7 340	6 214	6 679	11 639	6 657
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	24 339	24 534	6 269	5 427	5 430	7 213	6 400	5 315	5 012	7 806
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	393 949	381 776	99 935	96 934	95 505	101 576	99 240	92 469	91 996	98 071
Utvinning av råolje og naturgass	363 363	347 059	94 292	89 030	88 313	91 728	91 316	83 131	84 265	88 347
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	30 587	34 717	5 643	7 904	7 192	9 848	7 925	9 338	7 731	9 723
Bergverksdrift	8 948	9 830	2 161	2 625	2 041	2 121	1 872	2 745	2 403	2 809
Industri	538 776	560 502	132 092	137 418	128 602	140 663	144 452	136 513	131 513	148 025
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	119 725	120 062	28 814	29 841	29 074	31 996	30 409	28 933	28 404	32 316
Tekstil- og bekledningsindustri	5 696	6 234	1 457	1 423	1 225	1 590	1 674	1 498	1 401	1 662
Trelast- og trevareindustri	21 304	21 435	5 081	5 828	4 851	5 545	5 585	5 274	4 778	5 798
Treforedling	18 761	17 130	4 711	4 830	4 643	4 577	4 610	4 095	4 176	4 250
Forlag og grafisk industri	39 873	40 342	9 901	10 263	9 487	10 223	10 781	9 755	9 542	10 265
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	77 202	80 546	18 861	19 093	19 023	20 225	20 187	19 995	19 392	20 971
Kjemiske råvarer	26 513	28 077	6 879	6 720	6 523	6 391	7 103	7 073	6 801	7 100
Metallindustri	50 715	51 128	12 592	13 271	12 513	12 339	13 414	12 827	11 975	12 912
Verkstedindustri	109 993	117 099	27 082	28 348	25 277	29 287	30 755	28 103	26 794	31 448
Bygging av skip og oljeplattformer	53 448	63 106	12 816	13 590	12 395	14 647	15 996	15 201	14 888	17 021
Møbelindustri og annen industri	15 545	15 343	3 897	4 212	3 593	3 844	3 936	3 761	3 362	4 284
Kraftforsyning	57 550	53 238	16 427	12 923	12 106	16 095	16 951	12 079	11 055	13 153
Vannforsyning	3 794	3 888	949	948	948	949	973	972	972	971
Bygge- og anleggsvirksomhet	198 805	211 632	47 508	51 252	47 107	52 938	53 493	52 380	49 274	56 485
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	259 064	274 434	59 534	64 521	63 939	71 070	64 662	66 600	66 942	76 230
Hotell- og restaurantvirksomhet	46 211	48 435	9 464	11 760	13 343	11 644	10 181	12 328	13 860	12 066
Rørtransport	18 688	18 864	4 975	4 486	4 237	4 989	5 123	4 403	4 367	4 971
Utenriks sjøfart	95 218	93 577	23 922	25 254	22 664	23 377	22 228	24 867	22 660	23 822
Transport ellers	145 500	153 228	33 031	37 080	37 592	37 797	35 044	38 809	39 717	39 657
Post og telekommunikasjon	74 414	78 248	17 985	18 378	18 481	19 571	18 404	18 933	18 796	22 115
Finansiell tjenesteyting	107 962	118 125	26 431	26 913	27 431	27 187	29 347	29 161	29 840	29 776
Boligtjenester (husholdninger)	107 767	108 829	26 573	26 868	27 163	27 163	26 834	27 133	27 431	27 431
Forretningsmessig tjenesteyting	313 342	343 236	75 665	78 630	72 115	86 933	88 814	82 716	77 603	94 103
Offentlig administrasjon og forsvar	129 510	131 235	31 979	32 739	32 384	32 408	33 535	31 736	32 940	33 024
Undervisning	97 965	99 683	24 653	25 268	21 876	26 169	26 823	24 604	22 571	25 686
Helse- og sosialtjenester	187 870	192 008	46 140	47 388	47 101	47 242	48 452	47 024	48 203	48 329
Andre sosiale og personlige tjenester	98 667	102 036	24 386	24 559	24 579	25 143	25 272	25 428	25 245	26 091
Fastlands-Norge	2 431 882	2 544 308	587 459	611 447	593 332	639 644	637 724	621 156	615 014	670 414

Offentlig forvaltning	390 819	397 421	96 623	99 292	95 291	99 613	102 927	97 292	97 084	100 118
Statsforvaltningen	187 557	189 757	46 138	47 269	46 947	47 203	48 878	46 460	47 094	47 325
Sivil forvaltning	159 950	162 413	39 228	40 261	40 202	40 259	41 792	39 747	40 414	40 459
Forsvar	27 607	27 344	6 910	7 008	6 745	6 944	7 085	6 713	6 679	6 866
Kommuneforvaltningen	203 262	207 664	50 486	52 023	48 344	52 410	54 050	50 832	49 990	52 792

Tabell 7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Produksjon i alt.	2,9	3,4	-0,6	5,5	3,4	3,4	6,7	0,6	2,6	3,6
Jordbruk og skogbruk	0,1	-0,7	-2,8	3,0	-5,2	9,3	-0,0	-1,0	4,9	-9,3
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	5,1	0,8	1,9	9,9	-5,9	14,4	2,1	-2,1	-7,7	8,2
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	-3,0	-3,1	-6,7	-5,3	3,0	-2,1	-0,7	-4,6	-3,7	-3,5
Utvinning av råolje og naturgass	-4,2	-4,5	-6,8	-6,2	1,8	-4,8	-3,2	-6,6	-4,6	-3,7
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	14,6	13,5	-4,5	5,5	21,2	33,9	40,4	18,1	7,5	-1,3
Bergverksdrift	3,7	9,9	19,7	21,3	-13,4	-7,8	-13,3	4,6	17,7	32,5
Industri	2,6	4,0	-2,6	8,2	3,0	2,4	9,4	-0,7	2,3	5,2
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-3,7	0,3	-10,3	-1,7	-3,3	0,7	5,5	-3,0	-2,3	1,0
Tekstil- og bekledningsindustri	5,4	9,5	2,6	8,6	1,7	8,5	14,9	5,2	14,3	4,5
Trelast- og trevareindustri	0,5	0,6	-3,8	6,8	0,8	-1,6	9,9	-9,5	-1,5	4,6
Treforedling	-5,5	-8,7	-4,6	-0,2	-5,8	-11,1	-2,1	-15,2	-10,1	-7,2
Forlag og grafisk industri	3,6	1,2	-4,7	12,1	3,8	4,0	8,9	-5,0	0,6	0,4
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	8,0	4,3	1,0	13,3	14,1	5,0	7,0	4,7	1,9	3,7
Kjemiske råvarer	-2,8	5,9	0,5	0,7	-3,7	-8,4	3,3	5,2	4,3	11,1
Metallindustri	-4,5	0,8	-4,3	0,4	-2,7	-11,0	6,5	-3,3	-4,3	4,6
Verkstedindustri	9,2	6,5	2,0	18,9	7,7	9,2	13,6	-0,9	6,0	7,4
Bygging av skip og oljeplattformer	11,9	18,1	5,5	17,6	8,8	15,5	24,8	11,8	20,1	16,2
Møbelindustri og annen industri	1,6	-1,3	-4,5	13,5	1,3	-3,0	1,0	-10,7	-6,4	11,4
Kraftforsyning	22,0	-7,5	18,3	26,1	25,1	20,5	3,2	-6,5	-8,7	-18,3
Vannforsyning	3,6	2,5	3,6	3,6	3,7	3,6	2,5	2,5	2,5	2,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	8,4	6,5	6,8	12,2	7,8	6,7	12,6	2,2	4,6	6,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	4,1	5,9	0,8	7,6	5,4	2,6	8,6	3,2	4,7	7,3
Hotell- og restaurantvirksomhet	2,9	4,8	-4,0	1,8	5,6	7,1	7,6	4,8	3,9	3,6
Rørtransport	2,3	0,9	-3,6	2,0	15,0	-0,8	3,0	-1,9	3,1	-0,4
Utenriks sjøfart	-4,8	-1,7	-7,4	-3,7	-5,9	-2,2	-7,1	-1,5	-0,0	1,9
Transport ellers	2,3	5,3	-0,1	4,8	1,5	3,0	6,1	4,7	5,7	4,9
Post og telekommunikasjon	3,3	5,2	1,5	5,2	3,3	3,4	2,3	3,0	1,7	13,0
Finansiell tjenesteyting	6,7	9,4	5,5	4,7	7,4	9,2	11,0	8,4	8,8	9,5
Boligtjenester (husholdninger)	1,1	1,0	0,2	1,3	1,3	1,3	1,0	1,0	1,0	1,0
Forretningsmessig tjenesteyting	7,6	9,5	1,3	12,9	5,6	10,6	17,4	5,2	7,6	8,2
Offentlig administrasjon og forsvar	-1,2	1,3	-3,5	2,6	-1,4	-2,4	4,9	-3,1	1,7	1,9
Undervisning	2,1	1,8	-2,3	8,5	-0,3	2,8	8,8	-2,6	3,2	-1,8
Helse- og sosialtjenester	2,9	2,2	0,8	5,9	2,8	2,2	5,0	-0,8	2,3	2,3
Andre sosiale og personlige tjenester	5,9	3,4	6,0	6,6	5,9	5,2	3,6	3,5	2,7	3,8
Fastlands-Norge	4,3	4,6	0,9	7,9	3,8	4,6	8,6	1,6	3,7	4,8

Offentlig forvaltning	1,1	1,7	-1,8	5,5	0,4	0,5	6,5	-2,0	1,9	0,5
Statsforvaltningen	1,0	1,2	-1,4	4,4	0,9	0,2	5,9	-1,7	0,3	0,3
Sivil forvaltning	2,7	1,5	0,2	6,2	2,6	2,0	6,5	-1,3	0,5	0,5
Forsvar	-7,9	-1,0	-9,6	-4,4	-8,0	-9,6	2,5	-4,2	-1,0	-1,1
Kommuneforvaltningen	1,2	2,2	-2,2	6,4	-0,1	0,8	7,1	-2,3	3,4	0,7

Tabell 8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Produksjon i alt.	6,5	6,2	6,1	6,2	6,9	6,6	8,5	7,7	5,4	3,4
Jordbruk og skogbruk	0,8	-1,0	1,5	0,9	0,1	1,0	-1,6	-1,2	-0,7	-0,8
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	12,1	12,3	6,6	5,1	16,6	18,7	13,3	29,4	11,0	1,9
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	30,5	20,2	27,5	28,8	30,7	33,1	37,8	30,8	15,8	2,0
Utvinning av råolje og naturgass	32,7	22,1	29,0	30,1	33,6	36,4	41,3	34,0	16,5	2,5
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	4,0	1,2	4,0	13,1	-5,6	2,8	-2,2	1,4	10,3	-2,4
Bergverksdrift	3,8	-0,1	3,3	2,1	6,4	4,3	0,6	-0,4	-5,3	3,7
Industri	3,4	6,0	3,5	3,1	3,5	3,5	5,4	6,3	6,2	6,3
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	2,7	3,9	2,1	1,5	2,9	4,0	4,8	4,9	4,1	2,3
Tekstil- og bekledningsindustri	0,5	2,5	1,6	1,6	-0,2	-1,0	1,4	1,5	3,8	3,3
Trelast- og trevareindustri	1,6	1,8	0,7	2,0	2,1	1,7	1,5	0,8	1,4	3,5
Treforedling	-1,3	0,4	-1,0	-1,6	-2,0	-0,7	-0,2	-1,4	-0,5	3,5
Forlag og grafisk industri	-0,0	0,1	0,0	0,1	-0,1	-0,1	0,1	-0,0	0,1	0,3
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	12,2	8,7	8,3	8,9	16,1	14,5	16,5	15,0	5,3	0,2
Kjemiske råvarer	4,9	7,7	7,6	6,7	2,6	3,0	5,3	5,9	8,6	10,9
Metallindustri	0,2	26,9	4,6	3,1	-3,9	-2,7	10,4	19,5	35,2	44,2
Verkstedindustri	1,7	1,8	2,9	1,5	1,2	1,2	1,3	1,3	1,8	2,8
Bygging av skip og oljeplattformer	3,8	4,2	4,5	4,4	3,5	2,9	3,3	3,4	4,5	5,7
Møbelindustri og annen industri	0,8	1,6	1,3	1,2	0,7	-0,3	1,6	0,7	1,4	2,5
Kraftforsyning	-1,0	25,4	-8,1	2,2	1,1	2,7	22,8	21,2	29,4	30,2
Vannforsyning	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	3,8	4,1	4,5	3,8	3,4	3,7	3,5	3,7	4,1	5,0
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	2,5	1,3	0,9	2,6	4,1	2,2	4,3	2,2	-0,2	-0,6
Hotell- og restaurantvirksomhet	1,1	3,2	1,1	1,4	0,6	1,2	2,5	2,5	4,1	3,6
Rørtransport	3,5	3,8	4,5	1,0	3,8	3,8	0,2	7,9	2,1	5,5
Utenriks sjøfart	9,0	5,0	16,8	8,1	9,1	2,8	3,8	3,9	9,1	3,0
Transport ellers	3,2	3,0	0,9	4,6	4,2	2,8	4,6	2,3	2,6	2,6
Post og telekommunikasjon	-0,3	-1,8	-1,6	-0,6	0,2	0,8	0,8	1,0	-3,2	-5,1
Finansiell tjenesteyting	-3,2	-3,5	-1,6	-3,0	-3,0	-5,1	-5,7	-3,8	-5,5	0,9
Boligtjenester (husholdninger)	2,0	2,2	1,7	1,9	2,1	2,1	2,4	2,2	2,0	2,1
Forretningsmessig tjenesteyting	2,7	3,3	3,3	3,0	2,4	1,9	2,8	3,3	3,5	3,6
Offentlig administrasjon og forsvar	2,9	4,7	3,7	3,5	2,3	2,0	3,3	4,9	4,8	5,7
Undervisning	2,7	3,3	3,4	3,1	2,7	1,5	2,1	3,1	3,2	4,8
Helse- og sosialtjenester	2,8	4,3	3,5	2,8	2,5	2,3	3,0	4,1	4,9	5,3
Andre sosiale og personlige tjenester	1,8	2,9	2,0	1,9	1,6	1,7	1,5	2,4	3,2	4,3
Fastlands-Norge	2,5	3,8	2,3	2,6	2,7	2,4	3,8	3,9	3,6	4,1

Offentlig forvaltning	2,8	4,0	3,5	3,1	2,6	2,1	2,7	3,9	4,3	5,2
Statsforvaltningen	3,3	4,5	3,9	3,8	2,9	2,5	3,6	4,4	4,5	5,6
Sivil forvaltning	3,2	4,4	3,6	3,8	2,8	2,5	3,7	4,3	4,3	5,4
Forsvar	3,9	5,0	4,9	3,4	3,6	3,7	3,0	5,1	5,7	6,5
Kommuneforvaltningen	2,4	3,5	3,2	2,5	2,2	1,6	1,9	3,4	4,2	4,8

**Tabell 9. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Løpende priser. Millioner kroner**

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Bruttonasjonalprodukt¹	1 942 887	2 147 986	457 588	474 407	485 579	525 312	538 271	523 950	531 238	554 526
Jordbruk og skogbruk	16 046	15 864	3 286	1 114	7 317	4 329	3 206	1 102	7 804	3 752
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	11 615	14 004	2 907	2 229	2 704	3 775	3 561	3 505	2 948	3 990
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	451 615	534 058	100 737	102 319	119 255	129 303	141 770	130 921	134 416	126 950
Utvinning av råolje og naturgass	439 819	520 817	98 675	99 225	116 767	125 152	139 139	127 241	131 087	123 351
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	11 796	13 241	2 061	3 094	2 489	4 151	2 632	3 679	3 330	3 600
Bergverksdrift	3 762	3 852	893	1 055	936	878	745	1 031	897	1 179
Industri	165 175	179 951	40 374	43 094	38 331	43 376	45 652	44 512	42 407	47 380
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	31 079	33 295	7 158	7 713	7 671	8 538	8 169	8 172	8 211	8 743
Tekstil- og bekledningsindustri	2 590	2 868	664	665	532	729	780	721	586	781
Trelast- og trevareindustri	7 631	7 808	1 754	2 105	1 769	2 004	2 007	1 927	1 746	2 127
Treforedling	4 303	3 409	1 120	1 104	1 074	1 004	979	790	773	867
Forlag og grafisk industri	16 479	16 465	4 102	4 246	3 919	4 213	4 432	3 995	3 899	4 140
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	17 228	16 032	3 907	4 826	3 897	4 597	3 982	4 242	3 562	4 246
Kjemiske råvarer	7 085	8 138	1 961	1 808	1 636	1 681	2 046	2 040	1 877	2 176
Metallindustri	10 733	18 739	3 159	3 035	2 216	2 323	3 923	4 677	4 898	5 242
Verkstedindustri	43 806	45 315	10 762	11 270	10 033	11 741	12 285	11 093	10 347	11 591
Bygging av skip og oljeplattformer	17 875	21 916	4 177	4 576	4 127	4 995	5 428	5 341	5 216	5 931
Møbelindustri og annen industri	6 367	5 966	1 611	1 746	1 458	1 552	1 623	1 514	1 292	1 537
Kraftforsyning	41 749	50 538	11 402	9 307	8 636	12 405	15 126	10 899	10 743	13 770
Vannforsyning	2 144	2 155	537	536	535	536	539	539	539	538
Bygge- og anleggsvirksomhet	78 594	88 786	18 344	20 112	18 662	21 476	21 892	21 812	20 742	24 340
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	141 036	149 335	30 654	35 617	35 541	39 223	35 353	37 494	36 152	40 337
Hotell- og restaurativirksomhet	21 716	23 511	4 389	5 621	6 180	5 526	4 922	5 985	6 719	5 885
Rørtransport	16 841	17 667	4 303	3 935	4 067	4 537	4 417	4 195	4 274	4 781
Utenriks sjøfart	28 476	33 180	7 626	7 163	7 451	6 236	7 472	8 215	9 603	7 890
Transport ellers	53 583	56 791	11 987	13 919	12 997	14 681	13 168	14 287	13 824	15 512
Post og telekommunikasjon	30 852	29 913	7 393	7 683	7 603	8 173	7 518	7 727	6 867	7 800
Finansiell tjenesteyting	68 254	72 076	16 691	16 749	17 443	17 371	17 471	17 457	17 943	19 205
Boligtjenester (husholdninger)	75 699	79 279	18 549	18 864	19 115	19 170	19 700	19 838	20 104	19 637
Forretningsmessig tjenesteyting	166 455	186 171	39 708	41 814	38 481	46 452	47 281	45 627	42 232	51 031
Offentlig administrasjon og forsvar	75 775	81 654	18 247	19 247	19 087	19 193	20 425	19 253	20 745	21 231
Undervisning	76 507	80 312	19 035	19 997	16 560	20 915	21 477	19 773	17 698	21 364
Helse- og sosialtjenester	148 361	158 301	35 673	37 372	37 488	37 829	38 788	38 290	40 378	40 845
Andre sosiale og personlige tjenester	55 163	57 840	13 404	13 889	13 902	13 968	13 783	14 487	14 551	15 019
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge¹	1 445 955	1 563 080	344 922	360 990	354 806	385 237	384 612	380 619	382 945	414 904
Merverdi og investeringsavgift	155 749	170 630	36 266	38 375	38 955	42 153	39 821	41 478	42 457	46 874
Korreksjon ikke innbetalt moms	-2 612	2 815	219	-997	-940	-894	720	123	1 931	42
Andre produktskatter, netto	63 194	65 280	15 461	15 958	15 836	15 939	15 033	16 668	16 467	17 112
Statistiske avvik	-2 862	-5 977	-497	-564	-562	-1 239	-1 567	-1 269	-1 204	-1 937
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 232 486	1 330 333	293 473	308 218	301 517	329 278	330 606	323 619	323 294	352 814

Offentlig forvaltning	277 130	293 999	67 202	70 757	67 257	71 914	74 760	70 871	72 017	76 350
Statsforvaltningen	121 530	129 157	29 116	30 748	30 851	30 815	32 708	31 021	32 486	32 942
Sivil forvaltning	107 575	114 489	25 663	27 198	27 461	27 253	28 967	27 535	28 880	29 107
Forsvar	13 955	14 668	3 453	3 550	3 390	3 562	3 741	3 486	3 606	3 836
Kommuneforvaltningen	155 600	164 841	38 086	40 009	36 406	41 099	42 052	39 850	39 531	43 408

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 10. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Faste 2004-priser. Millioner kroner**

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Bruttonasjonalprodukt¹	1 789 867	1 841 840	437 750	445 369	437 884	468 864	463 778	446 419	449 938	481 705
Jordbruk og skogbruk	16 155	16 835	3 245	1 157	7 407	4 345	3 360	1 410	8 124	3 940
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	9 136	9 100	2 633	2 023	1 889	2 592	2 601	1 907	1 762	2 830
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	332 688	319 738	85 507	81 661	80 771	84 749	83 692	76 955	77 380	81 711
Utvinning av råolje og naturgass	321 696	307 261	83 479	78 821	78 186	81 210	80 844	73 599	74 602	78 216
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	10 992	12 477	2 028	2 841	2 585	3 539	2 848	3 356	2 778	3 494
Bergverksdrift	3 550	3 893	854	1 040	812	844	745	1 086	952	1 111
Industri	164 609	171 967	40 222	42 408	38 923	43 056	44 391	41 847	40 161	45 569
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	29 635	30 010	7 065	7 414	7 266	7 890	7 516	7 287	7 161	8 046
Tekstil- og bekledningsindustri	2 548	2 798	653	635	547	713	749	672	629	749
Trelast- og trevareindustri	7 524	7 570	1 794	2 058	1 713	1 958	1 972	1 863	1 688	2 048
Treforedling	4 594	4 195	1 154	1 183	1 137	1 121	1 129	1 003	1 023	1 041
Forlag og grafisk industri	16 540	16 734	4 107	4 257	3 935	4 240	4 472	4 046	3 958	4 258
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	19 038	19 702	4 563	4 975	4 500	5 000	4 960	4 885	4 637	5 219
Kjemiske råvarer	6 512	6 896	1 690	1 651	1 602	1 570	1 745	1 737	1 671	1 744
Metallindustri	12 157	12 256	3 018	3 181	2 999	2 958	3 216	3 075	2 870	3 095
Verktøindustri	42 684	45 443	10 504	11 004	9 806	11 371	11 931	10 902	10 409	12 200
Bygging av skip og oljeplattformer	16 969	20 038	4 068	4 314	3 937	4 650	5 079	4 827	4 729	5 403
Møbelindustri og annen industri	6 408	6 324	1 606	1 736	1 481	1 584	1 623	1 550	1 386	1 766
Kraftforsyning	42 418	38 927	12 164	9 497	8 884	11 873	12 542	8 750	8 029	9 606
Vannforsyning	2 138	2 188	529	534	537	539	536	542	551	560
Bygge- og anleggsvirksomhet	73 932	78 702	17 667	19 060	17 518	19 687	19 893	19 479	18 324	21 006
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	136 689	145 237	31 410	33 989	33 764	37 526	34 252	35 157	35 435	40 392
Hotell- og restaurativirksomhet	21 728	22 773	4 450	5 529	6 274	5 475	4 787	5 796	6 517	5 673
Rørtransport	16 257	16 411	4 328	3 903	3 686	4 340	4 457	3 830	3 799	4 324
Utenriks sjøfart	25 183	24 749	6 327	6 679	5 994	6 183	5 879	6 577	5 993	6 300
Transport ellers	52 595	55 307	11 965	13 414	13 492	13 725	12 691	13 995	14 228	14 394
Post og telekommunikasjon	31 554	32 846	7 557	7 843	7 797	8 357	7 731	7 920	7 829	9 367
Finansiell tjenesteyting	72 672	81 605	18 029	17 951	18 442	18 249	20 720	20 025	20 769	20 092
Boligtjenester (husholdninger)	72 624	73 339	17 907	18 106	18 305	18 305	18 084	18 285	18 486	18 486
Forretningsmessig tjenesteyting	161 372	173 909	38 956	40 497	37 165	44 755	44 861	42 547	39 157	47 344
Offentlig administrasjon og forsvar	73 363	74 832	17 771	18 698	18 430	18 464	19 180	17 564	18 924	19 163
Undervisning	74 192	75 244	18 597	19 376	16 011	20 207	20 549	18 502	16 548	19 646
Helse- og sosialtjenester	143 736	146 259	35 038	36 369	36 079	36 249	36 839	35 568	36 779	37 073
Andre sosiale og personlige tjenester	53 976	54 871	13 270	13 583	13 443	13 680	13 470	13 763	13 582	14 058
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge¹	1 415 739	1 480 943	341 588	353 126	347 433	373 592	369 750	359 057	362 766	389 370
Merverdi og investeringsavgift	151 297	158 451	35 273	37 486	37 772	40 765	37 417	38 931	39 261	42 842
Korreksjon ikke innbetalt moms	-2 537	2 615	213	-974	-911	-865	676	115	1 786	38
Andre produktskatter, netto	60 542	62 040	13 839	15 538	15 400	15 765	14 425	15 869	15 564	16 181
Statistiske avvik	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0
Fastlands-Norge (basisverdi).	1 206 438	1 257 837	292 263	301 076	295 172	317 927	317 232	304 143	306 154	330 308

Offentlig forvaltning	268 385	272 609	65 670	68 667	64 849	69 199	71 029	65 764	66 176	69 639
Statsforvaltningen	117 029	118 079	28 327	29 635	29 389	29 678	30 541	28 315	29 392	29 831
Sivil forvaltning	103 833	105 006	25 071	26 230	26 214	26 318	27 095	25 197	26 250	26 464
Forsvar	13 196	13 074	3 255	3 405	3 175	3 361	3 446	3 118	3 143	3 367
Kommuneforvaltningen	151 356	154 530	37 343	39 032	35 460	39 521	40 488	37 449	36 784	39 808

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell 11. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoproduct etter næring, i basisverdi.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Bruttonasjonalprodukt¹	2,7	2,9	-0,5	5,0	3,5	2,8	5,9	0,2	2,8	2,7
Jordbruk og skogbruk	0,9	4,2	-3,8	33,4	-6,8	13,6	3,6	21,8	9,7	-9,3
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1,5	-0,4	-1,3	10,4	-15,5	14,5	-1,2	-5,7	-6,7	9,2
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	-3,7	-3,9	-6,8	-5,8	2,3	-3,7	-2,1	-5,8	-4,2	-3,6
Utvinning av råolje og naturgass	-4,2	-4,5	-6,8	-6,2	1,8	-4,8	-3,2	-6,6	-4,6	-3,7
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	14,6	13,5	-4,5	5,5	21,2	33,9	40,4	18,1	7,5	-1,3
Bergverksdrift	-2,9	9,7	12,7	14,2	-19,8	-13,5	-12,8	4,4	17,2	31,7
Industri	3,6	4,5	-1,9	9,5	3,2	3,8	10,4	-1,3	3,2	5,8
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-1,2	1,3	-7,8	1,2	-0,6	2,6	6,4	-1,7	-1,4	2,0
Tekstil- og bekledningsindustri	14,7	9,8	11,9	17,9	10,4	18,1	14,7	5,8	15,0	5,0
Trelast- og trevareindustri	5,4	0,6	0,8	11,9	5,6	3,2	9,9	-9,5	-1,5	4,6
Treforedling	-5,5	-8,7	-4,6	-0,2	-5,8	-11,1	-2,1	-15,2	-10,1	-7,2
Forlag og grafisk industri	-1,1	1,2	-9,0	7,1	-0,9	-0,7	8,9	-5,0	0,6	0,4
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	8,8	3,5	2,4	11,4	10,9	10,9	8,7	-1,8	3,1	4,4
Kjemiske råvarer	-2,8	5,9	0,5	0,7	-3,7	-8,4	3,3	5,2	4,3	11,1
Metallindustri	-4,5	0,8	-4,3	0,4	-2,7	-11,0	6,5	-3,3	-4,3	4,6
Verkstedindustri	9,6	6,5	2,3	19,4	8,1	9,6	13,6	-0,9	6,1	7,3
Bygging av skip og oljeplattformer	7,3	18,1	1,3	12,6	4,2	10,9	24,9	11,9	20,1	16,2
Møbelindustri og annen industri	1,6	-1,3	-4,5	13,5	1,3	-3,0	1,0	-10,7	-6,4	11,4
Kraftforsyning	22,2	-8,2	18,5	26,4	25,3	20,7	3,1	-7,9	-9,6	-19,1
Vannforsyning	-0,4	2,3	-0,5	-0,0	-0,4	-0,8	1,3	1,4	2,5	4,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	5,3	6,5	3,8	9,0	4,7	3,7	12,6	2,2	4,6	6,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	4,2	6,3	0,7	7,8	5,5	2,8	9,0	3,4	5,0	7,6
Hotell- og restaurativirksomhet	2,9	4,8	-4,0	1,8	5,6	7,1	7,6	4,8	3,9	3,6
Rørtransport	2,3	0,9	-3,6	2,0	15,0	-0,8	3,0	-1,9	3,1	-0,4
Utenriks sjøfart	-4,8	-1,7	-7,4	-3,7	-5,9	-2,2	-7,1	-1,5	-0,0	1,9
Transport ellers	2,6	5,2	0,1	5,6	1,7	3,1	6,1	4,3	5,5	4,9
Post og telekommunikasjon	2,5	4,1	-0,2	4,8	2,6	2,7	2,3	1,0	0,4	12,1
Finansiell tjenesteyting	8,9	12,3	8,0	5,8	9,7	12,5	14,9	11,6	12,6	10,1
Boligtjenester (husholdninger)	1,1	1,0	0,2	1,3	1,3	1,3	1,0	1,0	1,0	1,0
Forretningsmessig tjenesteyting	7,5	7,8	1,2	12,9	5,5	10,5	15,2	5,1	5,4	5,8
Offentlig administrasjon og forsvar	-1,3	2,0	-5,3	5,9	-1,7	-3,6	7,9	-6,1	2,7	3,8
Undervisning	2,1	1,4	-3,8	10,8	-1,1	2,9	10,5	-4,5	3,3	-2,8
Helse- og sosialtjenester	3,2	1,8	0,5	7,4	3,0	2,1	5,1	-2,2	1,9	2,3
Andre sosiale og personlige tjenester	5,5	1,7	5,9	7,3	4,9	3,9	1,5	1,3	1,0	2,8
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge¹	4,5	4,6	1,4	8,1	3,8	4,6	8,2	1,7	4,4	4,2
Merverdi og investeringsavgift	4,1	4,7	2,4	5,3	5,0	3,7	6,1	3,9	3,9	5,1
Korreksjon ikke innbetalt moms	..	..	..	..	..	..	217,9	..	..	..
Andre produktskatter, netto	1,6	2,5	-1,3	4,5	4,0	-0,6	4,2	2,1	1,1	2,6
Statistiske avvik	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Fastlands-Norge (basisverdi)	4,4	4,3	0,9	8,5	3,6	4,8	8,5	1,0	3,7	3,9

Offentlig forvaltning	1,5	1,6	-2,9	8,2	0,5	0,4	8,2	-4,2	2,0	0,6
Statsforvaltningen	1,2	0,9	-2,7	7,1	1,1	-0,3	7,8	-4,5	0,0	0,5
Sivil forvaltning	2,4	1,1	-1,5	8,1	2,3	1,1	8,1	-3,9	0,1	0,6
Forsvar	-7,5	-0,9	-11,2	1,1	-7,5	-11,6	5,9	-8,4	-1,0	0,2
Kommuneforvaltningen	1,7	2,1	-3,0	9,0	0,0	1,0	8,4	-4,1	3,7	0,7

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell 12. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Bruttonasjonalprodukt¹	8,5	7,4	8,1	8,0	8,9	9,0	11,0	10,2	6,5	2,7
Jordbruk og skogbruk	-0,7	-5,1	0,5	-4,1	-1,0	-0,1	-5,8	-18,8	-2,8	-4,4
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	27,1	21,0	9,7	9,8	42,5	47,8	24,0	66,8	16,9	-3,2
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	35,7	23,0	32,1	33,8	35,7	39,2	43,8	35,8	17,7	1,8
Utvinning av råolje og naturgass	36,7	24,0	32,7	33,9	37,5	40,6	45,6	37,3	17,7	2,3
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	7,3	-1,1	6,9	34,6	-16,7	5,9	-9,1	0,6	24,5	-12,2
Bergverksdrift	6,0	-6,6	4,9	1,4	12,3	6,8	-4,4	-6,4	-18,2	1,9
Industri	0,3	4,3	1,8	0,8	-1,7	0,2	2,5	4,7	7,2	3,2
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4,9	5,8	5,7	4,3	4,5	4,7	7,3	7,8	8,6	0,4
Tekstil- og bekledningsindustri	1,6	0,8	6,0	3,1	-3,3	0,2	2,5	2,5	-4,2	2,0
Trelast- og trevareindustri	1,4	1,7	-2,9	1,5	3,5	3,4	4,1	1,2	0,2	1,5
Treforedling	-6,3	-13,2	-4,9	-9,4	-7,7	-3,6	-10,7	-15,6	-20,0	-7,0
Forlag og grafisk industri	-0,4	-1,3	-0,2	-0,4	-0,6	-0,2	-0,8	-1,0	-1,1	-2,1
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-9,5	-10,1	-17,8	-7,2	-8,2	-4,7	-6,2	-10,5	-11,3	-11,5
Kjemiske råvarer	8,8	8,5	20,3	14,5	0,6	0,9	1,0	7,2	10,0	16,6
Metallindustri	-11,7	73,2	7,3	-4,0	-29,6	-20,1	16,6	59,5	131,0	115,6
Verkstedindustri	2,6	-2,8	4,7	1,3	2,1	2,4	0,5	-0,7	-2,8	-8,0
Bygging av skip og oljeplattformer	5,3	3,8	6,0	5,7	4,4	5,0	4,1	4,3	5,2	2,2
Møbelindustri og annen industri	-0,6	-5,1	0,0	-0,7	-0,3	-1,7	-0,3	-2,9	-5,3	-11,1
Kraftforsyning	-1,6	31,9	-10,2	2,2	0,9	3,2	28,7	27,1	37,6	37,2
Vannforsyning	0,3	-1,8	0,3	-0,1	0,2	0,6	-0,9	-0,8	-1,7	-3,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	6,3	6,1	7,4	5,8	5,3	6,7	6,0	6,1	6,3	6,2
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	3,2	-0,3	0,2	3,1	6,3	2,8	5,8	1,8	-3,1	-4,5
Hotell- og restaurativirksomhet	-0,1	3,3	-1,0	1,3	-0,3	-0,3	4,2	1,6	4,7	2,8
Rørtransport	3,6	3,9	4,7	0,7	3,9	4,0	-0,3	8,6	2,0	5,8
Utenriks sjøfart	13,1	18,6	26,1	10,5	19,7	-3,2	5,4	16,5	28,9	24,2
Transport ellers	1,9	0,8	-3,0	5,5	2,9	1,8	3,6	-1,6	0,9	0,8
Post og telekommunikasjon	-2,2	-6,9	-5,0	-3,1	-1,2	0,3	-0,6	-0,4	-10,0	-14,8
Finansiell tjenesteyting	-6,1	-6,0	-3,6	-6,1	-5,9	-8,7	-8,9	-6,6	-8,7	0,4
Boligtjenester (husholdninger)	4,2	3,7	3,1	4,1	4,5	5,2	5,2	4,1	4,1	1,4
Forretningsmessig tjenesteyting	3,1	3,8	4,2	3,5	2,7	2,2	3,4	3,9	4,2	3,8
Offentlig administrasjon og forsvar	3,3	5,6	4,9	4,1	2,3	2,0	3,7	6,5	5,8	6,6
Undervisning	3,1	3,5	3,8	3,9	3,8	1,2	2,1	3,6	3,4	5,1
Helse- og sosialtjenester	3,2	4,9	4,3	3,2	2,8	2,7	3,4	4,8	5,7	5,6
Andre sosiale og personlige tjenester	2,2	3,1	2,8	1,9	2,0	2,2	1,3	2,9	3,6	4,6
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2,1	3,3	2,2	2,3	2,1	2,0	3,0	3,7	3,4	3,3
Merverdi og investeringsavgift	2,9	4,6	3,1	2,9	2,6	3,2	3,5	4,1	4,9	5,8
Korreksjon ikke innbetalt moms	3,0	4,6	3,1	2,9	2,6	3,1	3,5	4,1	4,9	5,8
Andre produktskatter, netto	4,4	0,8	11,0	0,8	1,2	5,2	-6,7	2,3	2,9	4,6
Statistiske avvik	..	108,9	..	..	..	..	215,4	125,0	114,2	56,4
Fastlands-Norge (basisverdi)	2,2	3,5	1,8	2,5	2,2	2,1	3,8	3,9	3,4	3,1

Offentlig forvaltning	3,3	4,4	4,4	3,5	2,9	2,3	2,9	4,6	4,9	5,5
Statsforvaltningen	3,8	5,3	4,9	4,4	3,3	2,9	4,2	5,6	5,3	6,4
Sivil forvaltning	3,6	5,2	4,4	4,3	3,1	2,7	4,4	5,4	5,0	6,2
Forsvar	5,8	6,1	8,3	3,7	5,0	6,1	2,4	7,2	7,5	7,5
Kommuneforvaltningen	2,8	3,8	4,0	2,8	2,5	1,9	1,8	3,8	4,7	4,9

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell 13. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i alt.	1 210 356	1 288 229	282 867	302 909	308 620	315 960	305 692	316 377	328 044	338 115
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	820 424	873 279	187 733	203 890	213 068	215 733	200 678	215 244	225 734	231 622
Konsum i husholdninger	786 153	835 984	179 132	195 470	204 570	206 981	191 316	206 083	216 487	222 098
Konsum i ideelle organisasjoner	34 271	37 294	8 602	8 419	8 499	8 751	9 362	9 162	9 247	9 524
Konsum i offentlig forvaltning.	389 932	414 950	95 133	99 020	95 552	100 228	105 014	101 133	102 310	106 493
Konsum i statsforvaltningen	206 218	217 004	50 289	51 919	52 023	51 988	54 803	53 118	54 313	54 770
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	103 077	108 245	25 084	25 905	26 083	26 005	27 115	26 517	27 237	27 375
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	103 141	108 759	25 205	26 014	25 940	25 982	27 687	26 601	27 076	27 395
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	28 964	29 954	7 203	7 304	7 138	7 319	7 565	7 299	7 425	7 665
Konsum i kommuneforvaltningen	183 714	197 946	44 844	47 101	43 529	48 240	50 211	48 015	47 997	51 723
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	147 239	159 225	35 990	37 867	34 414	38 968	40 492	38 713	38 247	41 773
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	36 475	38 721	8 855	9 233	9 115	9 272	9 719	9 302	9 750	9 951
Personlig konsum	1 070 740	1 140 749	248 807	267 662	273 566	280 706	268 286	280 475	291 218	300 770
Kollektivt konsum	139 616	147 480	34 059	35 248	35 055	35 255	37 406	35 902	36 826	37 345

Tabell 14. Hovedtall for konsum. Faste 2004-priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i alt.	1 192 060	1 235 228	281 267	298 360	302 970	309 463	297 082	303 720	314 078	320 348
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	812 122	847 014	187 605	201 664	210 304	212 548	196 766	208 762	218 989	222 498
Konsum i husholdninger	778 529	811 394	179 103	193 418	201 997	204 011	187 604	199 975	210 239	213 576
Konsum i ideelle organisasjoner	33 593	35 620	8 502	8 246	8 307	8 538	9 162	8 787	8 750	8 922
Konsum i offentlig forvaltning.	379 939	388 213	93 662	96 696	92 666	96 915	100 316	94 958	95 089	97 851
Konsum i statsforvaltningen	200 424	201 973	49 379	50 506	50 174	50 366	51 862	49 551	50 218	50 342
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	101 012	101 983	24 888	25 413	25 275	25 436	25 955	25 148	25 371	25 510
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	99 412	99 989	24 491	25 093	24 898	24 930	25 907	24 402	24 847	24 833
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	27 876	27 446	6 975	7 079	6 808	7 014	7 114	6 731	6 703	6 897
Konsum i kommuneforvaltningen	179 514	186 240	44 283	46 190	42 493	46 549	48 454	45 407	44 871	47 509
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	143 363	149 315	35 414	36 992	33 481	37 476	38 991	36 491	35 607	38 226
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	36 151	36 926	8 870	9 198	9 011	9 072	9 463	8 916	9 263	9 283
Personlig konsum	1 056 497	1 098 312	247 907	264 069	269 060	275 461	261 711	270 401	279 967	286 233
Kollektivt konsum	135 564	136 915	33 360	34 291	33 910	34 002	35 371	33 319	34 110	34 116

Tabell 15. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i alt.	2,8	3,6	0,3	5,3	3,7	2,1	5,6	1,8	3,7	3,5
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,3	4,3	1,0	4,7	4,9	2,6	4,9	3,5	4,1	4,7
Konsum i husholdninger	3,2	4,2	0,9	4,7	4,8	2,4	4,7	3,4	4,1	4,7
Konsum i ideelle organisasjoner	5,9	6,0	4,9	5,2	6,7	6,8	7,8	6,6	5,3	4,5
Konsum i offentlig forvaltning.	1,8	2,2	-1,3	6,4	1,1	1,1	7,1	-1,8	2,6	1,0
Konsum i statsforvaltningen	1,6	0,8	-0,6	4,7	1,4	0,8	5,0	-1,9	0,1	-0,0
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	2,7	1,0	1,5	5,0	1,4	3,0	4,3	-1,0	0,4	0,3
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	0,4	0,6	-2,2	4,4	0,7	-1,2	5,8	-2,8	-0,2	-0,4
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-7,9	-1,5	-9,6	-4,2	-7,9	-9,6	2,0	-4,9	-1,5	-1,7
Konsum i kommuneforvaltningen	2,0	3,7	-2,1	8,2	0,7	1,5	9,4	-1,7	5,6	2,1
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	2,6	4,2	-1,5	9,2	0,2	2,7	10,1	-1,4	6,4	2,0
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	-0,0	2,1	-1,4	2,3	-0,9	-0,2	6,7	-3,1	2,8	2,3
Personlig konsum	3,2	4,0	0,4	5,4	4,2	2,6	5,6	2,4	4,1	3,9
Kollektivt konsum	0,3	1,0	-2,4	4,5	0,4	-1,3	6,0	-2,8	0,6	0,3

Tabell 16. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i alt.	1,5	2,7	1,5	1,7	1,7	1,3	2,3	2,6	2,5	3,4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1,0	2,1	0,6	1,1	1,3	1,0	1,9	2,0	1,7	2,6
Konsum i husholdninger	1,0	2,0	0,5	1,0	1,3	1,0	2,0	2,0	1,7	2,5
Konsum i ideelle organisasjoner	2,0	2,6	2,7	2,8	1,3	1,3	1,0	2,1	3,3	4,1
Konsum i offentlig forvaltning.	2,6	4,1	3,1	2,9	2,5	2,0	3,1	4,0	4,3	5,2
Konsum i statsforvaltningen	2,9	4,4	3,2	3,3	2,7	2,3	3,8	4,3	4,3	5,4
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	2,0	4,0	1,6	2,4	3,1	1,1	3,7	3,4	4,0	5,0
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	3,8	4,8	4,4	4,1	3,1	3,4	3,8	5,1	4,6	5,9
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,9	5,0	5,0	3,4	3,6	3,7	3,0	5,1	5,7	6,5
Konsum i kommuneforvaltningen	2,3	3,9	3,0	2,4	2,3	1,6	2,3	3,7	4,4	5,1
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	2,7	3,8	3,1	2,7	3,7	1,5	2,2	3,6	4,5	5,1
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	0,9	3,9	-0,1	3,4	0,8	-0,4	2,9	3,9	4,1	4,9
Personlig konsum	1,3	2,5	1,4	1,4	1,5	1,1	2,1	2,3	2,3	3,1
Kollektivt konsum	3,0	4,6	3,7	3,3	2,3	2,7	3,6	4,8	4,4	5,6

Tabell 17. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i husholdninger	786 153	835 984	179 132	195 470	204 570	206 981	191 316	206 083	216 487	222 098
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	101 909	105 582	23 623	25 598	25 940	26 748	24 175	26 624	27 044	27 740
Alkoholrikke og tobakk mv.	32 428	33 706	7 393	8 189	8 233	8 612	7 497	8 698	8 486	9 025
Klær og skotøy	42 652	44 525	8 546	10 891	10 531	12 683	9 273	10 862	10 825	13 566
Bolig, lys og brensel	156 463	168 097	39 937	37 936	37 579	41 011	43 585	40 538	39 689	44 285
Møbler og husholdningsartikler mv.	46 803	49 698	10 348	10 932	11 839	13 684	11 231	11 283	12 494	14 691
Helsepleie	22 560	23 812	5 245	5 691	5 636	5 988	5 592	5 986	5 923	6 310
Transport	112 137	117 932	24 693	29 524	29 536	28 383	26 523	30 663	30 975	29 771
Post- og teletjenester	24 870	26 229	6 005	6 036	6 229	6 600	6 284	6 522	6 299	7 123
Kultur og fritid	99 647	105 901	22 105	23 630	26 529	27 383	23 157	25 004	28 051	29 687
Utdanning	4 210	4 504	1 056	1 030	1 035	1 089	1 130	1 102	1 106	1 166
Hotell- og restauranttjenester	43 674	47 348	9 002	11 129	12 231	11 312	9 902	11 983	13 257	12 207
Andre varer og tjenester	75 250	79 726	17 765	18 907	18 769	19 808	18 690	19 864	19 803	21 368
Husholdningenes kjøp i utlandet	46 067	52 729	7 919	12 175	17 218	8 755	8 753	13 578	19 840	10 559
Utlendingers kjøp i Norge	-22 516	-23 805	-4 506	-6 200	-6 735	-5 075	-4 477	-6 624	-7 304	-5 400
Varekonsum ¹	406 281	430 702	91 479	100 213	102 055	112 535	98 395	104 749	107 211	120 347
Tjenestekonsum ¹	356 321	376 357	84 241	89 282	92 032	90 767	88 646	94 380	96 740	96 592
Boligtjenester	125 543	129 780	30 747	31 272	31 677	31 847	31 843	32 321	32 700	32 917
Andre tjenester	230 778	246 577	53 493	58 010	60 355	58 920	56 803	62 059	64 041	63 674

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 18. Konsum i husholdninger. Faste 2004-priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i husholdninger	778 529	811 394	179 103	193 418	201 997	204 011	187 604	199 975	210 239	213 576
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	100 316	102 433	23 401	25 122	25 389	26 404	23 671	25 828	26 111	26 824
Alkoholrikke og tobakk mv.	31 627	32 238	7 210	7 996	8 026	8 395	7 207	8 343	8 090	8 597
Klær og skotøy	44 650	48 348	9 251	11 345	11 232	12 821	10 198	11 534	12 240	14 376
Bolig, lys og brensel	154 405	156 139	40 060	37 506	36 899	39 939	41 341	37 903	36 919	39 976
Møbler og husholdningsartikler mv.	46 873	50 129	10 421	10 895	11 874	13 683	11 360	11 374	12 656	14 739
Helsepleie	21 975	22 434	5 166	5 577	5 439	5 793	5 283	5 674	5 563	5 914
Transport	107 444	109 377	24 156	28 313	27 929	27 045	24 929	28 354	28 327	27 767
Post- og teletjenester	25 170	26 270	6 237	6 081	6 289	6 564	6 174	6 362	6 446	7 287
Kultur og fritid	99 421	105 872	22 001	23 465	26 479	27 477	23 144	24 815	27 985	29 929
Utdanning	4 143	4 328	1 047	1 020	1 018	1 057	1 098	1 065	1 062	1 104
Hotell- og restauranttjenester	42 992	45 174	8 873	10 939	12 131	11 048	9 538	11 495	12 638	11 503
Andre varer og tjenester	74 906	79 269	17 822	18 831	18 633	19 620	19 085	19 814	19 700	20 671
Husholdningenes kjøp i utlandet	46 583	51 958	7 916	12 374	17 210	9 083	8 878	13 695	19 390	9 995
Utlendingers kjøp i Norge	-21 974	-22 574	-4 459	-6 045	-6 552	-4 918	-4 301	-6 281	-6 888	-5 105
Varekonsum ¹	404 922	420 956	92 386	99 545	101 366	111 625	97 047	101 964	105 009	116 937
Tjenestekonsum ¹	348 998	361 054	83 260	87 544	89 973	88 221	85 980	90 597	92 728	91 749
Boligtjenester	123 028	124 379	30 359	30 680	30 963	31 026	30 718	31 003	31 295	31 365
Andre tjenester	225 970	236 675	52 902	56 864	59 010	57 195	55 262	59 595	61 433	60 385

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 19. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i husholdninger	3,2	4,2	0,9	4,7	4,8	2,4	4,7	3,4	4,1	4,7
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	0,6	2,1	-1,1	1,1	2,0	0,5	1,2	2,8	2,8	1,6
Alkoholrikke og tobakk mv.	-0,3	1,9	-3,7	-0,7	2,0	1,1	-0,1	4,3	0,8	2,4
Klær og skotøy	10,6	8,3	6,5	17,2	11,9	7,1	10,2	1,7	9,0	12,1
Bolig, lys og brensel	1,6	1,1	0,4	2,4	2,2	1,3	3,2	1,1	0,1	0,1
Møbler og husholdningsartikler mv.	4,9	6,9	1,5	7,7	6,7	4,0	9,0	4,4	6,6	7,7
Helsepleie	2,0	2,1	1,5	2,9	2,1	1,4	2,3	1,7	2,3	2,1
Transport	-0,4	1,8	-3,4	3,4	2,0	-3,8	3,2	0,1	1,4	2,7
Post- og teletjenester	5,6	4,4	7,9	5,5	3,1	6,1	-1,0	4,6	2,5	11,0
Kultur og fritid	4,4	6,5	3,9	4,0	5,3	4,4	5,2	5,8	5,7	8,9
Utdanning.	2,3	4,5	2,1	2,3	2,4	2,2	4,8	4,4	4,3	4,4
Hotell- og restauranttjenester.	3,0	5,1	-4,1	1,5	5,9	7,5	7,5	5,1	4,2	4,1
Andre varer og tjenester	5,0	5,8	3,8	5,6	5,9	4,6	7,1	5,2	5,7	5,4
Husholdningenes kjøp i utlandet	12,9	11,5	8,0	17,2	13,6	10,2	12,2	10,7	12,7	10,0
Utlendingers kjøp i Norge	4,0	2,7	3,0	3,1	2,0	8,8	-3,5	3,9	5,1	3,8
Varekonsum ¹	2,7	4,0	-0,2	4,7	4,7	1,5	5,0	2,4	3,6	4,8
Tjenestekonsum ¹	2,7	3,5	1,6	3,0	3,1	3,2	3,3	3,5	3,1	4,0
Boligtjenester	1,1	1,1	0,3	1,4	1,3	1,4	1,2	1,1	1,1	1,1
Andre tjenester.	3,7	4,7	2,4	3,9	4,1	4,2	4,5	4,8	4,1	5,6

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 20. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Konsum i husholdninger	1,0	2,0	0,5	1,0	1,3	1,0	2,0	2,0	1,7	2,5
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	1,6	1,5	1,3	1,5	2,0	1,5	1,2	1,2	1,4	2,1
Alkoholrikke og tobakk mv.	2,5	2,0	3,0	2,6	2,4	2,1	1,5	1,8	2,3	2,3
Klær og skotøy	-4,5	-3,6	-5,3	-6,0	-3,5	-3,4	-1,6	-1,9	-5,7	-4,6
Bolig, lys og brensel	1,3	6,2	-0,4	1,6	1,7	2,4	5,8	5,7	5,6	7,9
Møbler og husholdningsartikler mv.	-0,1	-0,7	-0,7	-0,3	0,1	0,2	-0,4	-1,1	-1,0	-0,3
Helsepleie	2,7	3,4	2,7	2,6	2,9	2,5	4,2	3,4	2,8	3,2
Transport	4,4	3,3	3,9	4,3	5,0	4,1	4,1	3,7	3,4	2,2
Post- og teletjenester	-1,2	1,0	-5,3	-0,6	1,6	-0,5	5,7	3,3	-1,3	-2,8
Kultur og fritid	0,2	-0,2	0,5	0,4	0,2	-0,2	-0,4	0,1	0,0	-0,5
Utdanning.	1,6	2,4	1,5	1,2	1,5	2,3	2,1	2,4	2,5	2,6
Hotell- og restauranttjenester.	1,6	3,2	1,8	1,9	1,0	1,7	2,3	2,5	4,0	3,6
Andre varer og tjenester	0,5	0,1	1,6	0,7	0,3	-0,6	-1,8	-0,1	-0,2	2,4
Husholdningenes kjøp i utlandet	-1,1	2,6	-2,1	-0,7	-0,2	-2,4	-1,4	0,8	2,3	9,6
Utlendingers kjøp i Norge	2,5	2,9	2,0	2,4	2,7	2,6	3,0	2,8	3,2	2,5
Varekonsum ¹	0,3	2,0	-0,7	0,4	0,9	0,6	2,4	2,0	1,4	2,1
Tjenestekonsum ¹	2,1	2,1	2,1	2,2	2,1	2,0	1,9	2,1	2,0	2,3
Boligtjenester	2,0	2,3	1,9	2,0	2,2	2,1	2,4	2,3	2,1	2,2
Andre tjenester.	2,1	2,0	2,2	2,3	2,1	1,9	1,7	2,1	1,9	2,4

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 21. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	359 125	404 124	80 187	87 754	85 984	105 200	90 051	100 219	98 702	115 152
Bygg og anlegg	182 476	201 654	41 511	44 769	44 138	52 058	47 386	49 185	49 230	55 854
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	46 453	47 365	9 361	12 001	11 486	13 606	9 964	11 445	11 892	14 065
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler	23 617	33 364	5 298	3 432	7 566	7 322	4 912	7 601	9 011	11 841
Skip og båter	18 279	24 167	4 596	5 025	1 728	6 930	6 636	8 643	5 399	3 490
Transportmidler	8 686	9 835	1 749	2 178	2 081	2 678	2 212	2 530	2 136	2 956
Maskiner og utstyr	79 614	87 738	17 672	20 350	18 986	22 606	18 942	20 815	21 034	26 947
Jordbruk og skogbruk	5 694	5 293	989	1 710	1 608	1 386	934	1 582	1 500	1 276
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1 550	1 623	316	199	468	568	227	515	377	504
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	76 433	91 413	16 712	16 865	19 822	23 035	18 005	21 899	23 427	28 081
Utvinning av råolje og naturgass.	78 214	92 790	16 670	19 717	18 839	22 988	18 912	21 911	23 799	28 168
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	-1 781	-1 377	42	-2 852	983	47	-907	-12	-372	-87
Bergverksdrift	922	1 084	190	283	231	219	70	159	358	498
Industri	22 482	28 216	3 776	5 269	5 161	8 275	5 036	6 272	7 334	9 575
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	3 921	4 662	681	1 125	829	1 286	824	1 182	1 223	1 434
Tekstil- og bekledningsindustri	238	409	72	45	41	79	91	79	167	72
Trelast- og trevareindustri	1 261	1 027	248	221	383	409	182	230	354	262
Treforedling	917	1 229	143	231	235	308	251	261	252	466
Forlag og grafisk industri	1 226	1 173	290	244	316	376	280	210	343	340
Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri.	2 890	7 793	449	668	687	1 086	1 300	1 849	2 050	2 594
Kjemiske råvarer.	3 014	1 823	493	729	596	1 198	326	453	372	671
Metallindustri	2 354	1 821	305	475	489	1 085	278	346	343	854
Verkstedindustri	4 657	6 108	632	1 116	1 158	1 751	1 081	1 199	1 589	2 238
Bygging av skip og oljeplattformer.	1 134	1 648	192	229	247	466	313	331	519	485
Møbelindustri og annen industri	869	524	270	187	180	232	110	132	121	160
Kraftforsyning	7 644	9 766	1 263	2 130	2 101	2 149	1 578	2 254	2 601	3 333
Vannforsyning	2 031	2 350	478	464	529	560	529	575	572	674
Bygge- og anleggsvirksomhet	5 079	5 352	1 147	1 388	1 198	1 347	1 418	1 349	1 202	1 383
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	16 927	19 095	3 911	4 149	4 110	4 757	4 392	4 495	4 520	5 688
Hotell- og restaurantervirksomhet	2 657	2 886	557	661	756	683	664	780	763	679
Rørtransport	10 013	6 870	1 856	3 130	2 997	2 030	838	1 449	2 017	2 566
Utenriks sjøfart	16 494	18 590	4 233	4 594	1 517	6 149	6 022	4 650	4 753	3 166
Transport ellers	9 625	10 225	1 994	2 296	2 368	2 967	2 628	2 620	2 605	2 373
Post og telekommunikasjon	6 656	5 990	2 005	1 950	1 234	1 467	1 966	1 530	1 229	1 265
Finansiell tjenesteyting	6 573	6 751	1 661	1 660	1 628	1 625	1 670	1 650	1 669	1 762
Boligtjenester (husholdninger)	83 490	91 906	20 444	20 651	20 072	22 322	22 882	22 531	21 911	24 582
Forretningsmessig tjenesteyting	27 555	32 383	6 622	6 596	6 573	7 763	8 117	7 807	7 550	8 909
Offentlig administrasjon og forsvar.	22 115	26 615	4 776	5 271	5 465	6 603	5 323	9 156	5 652	6 484
Undervisning	10 453	11 333	2 225	2 413	2 458	3 357	2 367	3 107	2 642	3 216
Helse- og sosialtjenester	14 639	15 289	2 734	3 669	3 207	5 029	2 849	3 314	3 490	5 636
Andre sosiale og personlige tjenester	10 094	11 093	2 299	2 405	2 482	2 909	2 536	2 525	2 530	3 502
Fastlands-Norge	256 185	287 251	57 387	63 165	61 648	73 986	65 186	72 221	68 504	81 339

Offentlig forvaltning	51 644	58 094	10 602	12 283	12 331	16 428	11 517	16 578	12 796	17 203
Statsforvaltningen	25 443	29 739	5 211	6 540	6 040	7 652	5 892	9 878	6 155	7 814
Sivil forvaltning	23 393	24 042	4 776	5 878	5 611	7 128	5 328	5 971	5 669	7 074
Forsvar	2 050	5 697	435	662	429	524	564	3 907	486	740
Kommuneforvaltningen	26 201	28 355	5 391	5 743	6 291	8 776	5 625	6 700	6 641	9 389

Tabell 22. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2004-priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	349 319	380 568	78 675	85 301	83 767	101 576	86 230	94 993	92 339	107 006
Bygg og anlegg	176 156	188 150	40 450	43 335	42 474	49 897	44 950	46 147	45 774	51 278
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	44 661	43 848	9 141	11 572	11 120	12 828	9 685	10 755	10 728	12 681
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler	22 429	30 548	5 174	3 203	7 110	6 942	4 543	7 096	8 133	10 776
Skip og båter	16 896	20 830	4 530	4 471	1 630	6 265	5 843	7 552	4 478	2 957
Transportmidler	8 523	8 841	1 698	2 138	2 090	2 597	2 025	2 317	1 934	2 564
Maskiner og utstyr	80 654	88 352	17 681	20 582	19 343	23 048	19 184	21 125	21 293	26 750
Jordbruk og skogbruk	5 659	5 159	980	1 698	1 595	1 387	922	1 550	1 454	1 234
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1 451	1 436	311	181	433	525	206	462	324	445
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	73 527	85 275	16 354	16 240	19 059	21 874	17 284	20 674	21 448	25 868
Utvinning av råolje og naturgass.	75 363	86 683	16 301	19 091	18 140	21 830	18 189	20 691	21 843	25 959
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	-1 835	-1 408	53	-2 851	919	44	-904	-17	-395	-91
Bergverksdrift	918	1 062	188	280	231	219	69	158	351	484
Industri	22 522	27 656	3 764	5 276	5 197	8 285	4 981	6 186	7 197	9 291
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	3 927	4 589	679	1 123	835	1 290	821	1 175	1 205	1 387
Tekstil- og bekledningsindustri	238	402	71	46	41	79	89	78	163	71
Trelast- og trevareindustri	1 271	1 020	248	223	388	413	181	230	353	256
Treforedling	925	1 226	142	233	239	311	252	262	252	459
Forlag og grafisk industri	1 241	1 178	291	247	321	382	283	213	346	336
Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri.	2 881	7 515	447	666	687	1 082	1 254	1 784	1 954	2 522
Kjemiske råvarer.	2 980	1 744	490	720	589	1 180	316	436	356	636
Metallindustri	2 342	1 784	303	477	492	1 070	276	344	339	826
Verkstedindustri	4 702	6 045	632	1 123	1 174	1 773	1 084	1 202	1 590	2 168
Bygging av skip og oljeplattformer.	1 146	1 635	192	231	251	471	314	330	517	473
Møbelindustri og annen industri	869	518	269	187	180	232	110	132	120	157
Kraftforsyning	7 583	9 494	1 250	2 119	2 091	2 124	1 547	2 207	2 544	3 196
Vannforsyning	1 965	2 203	465	449	509	542	506	539	532	625
Bygge- og anleggsvirksomhet	5 082	5 233	1 141	1 389	1 209	1 343	1 394	1 329	1 181	1 329
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	16 965	18 685	3 889	4 160	4 151	4 765	4 339	4 443	4 446	5 457
Hotell- og restaurantvirksomhet	2 638	2 805	552	658	752	676	648	759	745	652
Rørtransport	9 561	5 957	1 804	2 989	2 849	1 920	782	1 323	1 765	2 088
Utenriks sjøfart	15 146	16 022	4 091	4 175	1 314	5 567	5 446	4 027	3 987	2 563
Transport ellers	9 595	9 673	2 039	2 168	2 502	2 886	2 361	2 507	2 431	2 373
Post og telekommunikasjon	6 699	5 980	2 001	1 965	1 249	1 484	1 978	1 539	1 226	1 236
Finansiell tjenesteyting	6 470	6 531	1 613	1 624	1 621	1 612	1 635	1 635	1 626	1 636
Boligtjenester (husholdninger)	80 628	85 802	19 922	19 991	19 320	21 394	21 707	21 147	20 380	22 568
Forretningsmessig tjenesteyting	26 843	30 569	6 500	6 446	6 382	7 515	7 786	7 396	7 089	8 297
Offentlig administrasjon og forsvar.	21 565	25 016	4 671	5 149	5 313	6 433	5 118	8 493	5 338	6 067
Undervisning	10 238	10 822	2 188	2 374	2 404	3 272	2 298	2 991	2 514	3 019
Helse- og sosialtjenester	14 367	14 616	2 692	3 605	3 150	4 918	2 769	3 197	3 344	5 305
Andre sosiale og personlige tjenester	9 899	10 575	2 261	2 364	2 437	2 837	2 453	2 430	2 418	3 273
Fastlands-Norge	251 085	273 315	56 427	61 897	60 545	72 216	62 718	68 969	65 140	76 488

Offentlig forvaltning	50 401	54 906	10 388	12 015	12 008	15 991	11 102	15 602	12 113	16 088
Statsforvaltningen	24 910	28 134	5 112	6 411	5 895	7 492	5 699	9 219	5 852	7 364
Sivil forvaltning	22 863	22 882	4 680	5 748	5 464	6 971	5 137	5 709	5 371	6 664
Forsvar	2 047	5 252	432	663	432	521	562	3 509	481	700
Kommuneforvaltningen	25 491	26 772	5 276	5 604	6 112	8 499	5 403	6 383	6 261	8 724

Tabell 23. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	11,2	8,9	13,9	12,6	9,1	9,6	9,6	11,4	10,2	5,3
Bygg og anlegg	11,9	6,8	14,3	13,8	8,9	11,2	11,1	6,5	7,8	2,8
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	40,9	-1,8	27,2	35,0	54,2	46,8	5,9	-7,1	-3,5	-1,1
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler .	-10,4	36,2	5,8	-47,9	10,1	-7,9	-12,2	121,6	14,4	55,2
Skip og båter	48,3	23,3	127,1	256,7	-31,5	8,7	29,0	68,9	174,6	-52,8
Transportmidler	22,8	3,7	41,6	23,5	16,6	17,1	19,3	8,4	-7,5	-1,3
Maskiner og utstyr	-1,4	9,5	-2,9	3,1	-3,9	-1,9	8,5	2,6	10,1	16,1
Jordbruk og skogbruk	6,4	-8,8	5,1	6,7	6,2	7,3	-6,0	-8,7	-8,8	-11,0
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	20,1	-1,0	8,4	-43,7	21,8	116,2	-33,8	154,5	-25,3	-15,3
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	8,2	16,0	12,5	-5,5	17,3	9,5	5,7	27,3	12,5	18,3
Utvinning av råolje og naturgass.	15,7	15,0	10,9	16,7	10,3	23,8	11,6	8,4	20,4	18,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	..	..	..	..	882,9	-98,4	..	..	..	..
Bergverksdrift	23,6	15,7	3,4	118,1	57,0	-23,3	-63,2	-43,7	52,1	121,3
Industri	11,9	22,8	-7,8	4,7	2,1	40,2	32,4	17,2	38,5	12,1
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	7,0	16,9	-12,2	11,0	-11,7	37,2	20,9	4,6	44,4	7,5
Tekstil- og bekledningsindustri	96,4	69,0	163,0	203,3	6,1	99,4	25,6	71,5	294,5	-11,0
Trelast- og trevareindustri	27,8	-19,8	65,8	-8,1	45,8	22,6	-26,8	2,8	-9,0	-38,1
Treforedling	-3,1	32,6	-7,8	-1,1	5,8	-8,2	77,1	12,8	5,6	47,8
Forlag og grafisk industri	23,2	-5,1	32,8	0,1	72,5	7,6	-2,6	-13,8	7,7	-12,1
Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri. . .	13,7	160,8	-15,3	2,0	13,7	44,1	180,6	168,1	184,6	133,1
Kjemiske råvarer.	57,6	-41,5	136,8	65,3	-11,1	101,6	-35,5	-39,5	-39,5	-46,1
Metallindustri.	-21,9	-23,8	-56,9	-40,9	-31,3	38,1	-8,9	-27,9	-31,1	-22,8
Verkstedindustri	5,2	28,6	-41,7	5,9	6,7	44,6	71,7	7,0	35,5	22,3
Bygging av skip og oljeplattformer.	35,3	42,6	29,5	9,2	44,1	50,9	63,5	42,7	106,0	0,3
Møbelindustri og annen industri	37,7	-40,3	191,9	56,9	6,2	-7,0	-59,3	-29,6	-33,4	-32,4
Kraftforsyning	-2,8	25,2	-8,5	10,5	6,8	-17,1	23,8	4,2	21,7	50,5
Vannforsyning	-2,7	12,1	-2,5	1,0	-7,1	-1,7	8,9	20,1	4,5	15,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	7,9	3,0	1,6	15,0	7,8	6,8	22,2	-4,3	-2,3	-1,1
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	7,5	10,1	4,4	10,0	10,1	5,9	11,6	6,8	7,1	14,5
Hotell- og restaurantvirksomhet	27,1	6,3	9,7	26,7	43,6	27,6	17,4	15,4	-0,9	-3,4
Rørtransport	55,5	-37,7	112,2	97,4	56,6	-2,2	-56,7	-55,7	-38,1	8,8
Utenriks sjøfart	50,0	5,8	136,6	315,8	-34,8	4,0	33,1	-3,6	203,5	-54,0
Transport ellers	26,5	0,8	29,3	28,6	21,1	28,0	15,8	15,6	-2,8	-17,8
Post og telekommunikasjon	2,8	-10,7	7,6	24,1	-18,4	-3,8	-1,1	-21,7	-1,8	-16,7
Finansiell tjenesteyting	-0,6	1,0	-1,4	-1,2	-0,3	0,6	1,4	0,7	0,3	1,5
Boligtjenester (husholdninger)	14,5	6,4	22,5	17,0	10,6	9,1	9,0	5,8	5,5	5,5
Forretningsmessig tjenesteyting	11,7	13,9	7,7	11,4	12,9	14,6	19,8	14,7	11,1	10,4
Offentlig administrasjon og forsvar.	3,3	16,0	-3,3	6,6	-0,4	9,5	9,6	64,9	0,5	-5,7
Undervisning	3,7	5,7	4,6	1,8	-0,0	7,5	5,0	26,0	4,6	-7,7
Helse- og sosialtjenester	-1,5	1,7	-2,7	-2,1	-1,9	-0,1	2,8	-11,3	6,2	7,9
Andre sosiale og personlige tjenester	0,2	6,8	2,0	-3,0	2,3	-0,1	8,5	2,8	-0,8	15,4
Fastlands-Norge	9,1	8,9	8,6	10,5	6,8	10,5	11,1	11,4	7,6	5,9

Offentlig forvaltning	-0,5	8,9	-3,1	0,6	-3,7	3,1	6,9	29,9	0,9	0,6
Statsforvaltningen	7,8	12,9	-1,6	8,7	8,7	13,7	11,5	43,8	-0,7	-1,7
Sivil forvaltning	9,7	0,1	1,8	9,6	11,3	14,4	9,8	-0,7	-1,7	-4,4
Forsvar	-9,6	156,6	-27,8	1,2	-16,6	5,6	30,1	429,6	11,4	34,4
Kommuneforvaltningen	-7,4	5,0	-4,4	-7,3	-13,2	-4,8	2,4	13,9	2,4	2,6

Tabell 24. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	2,8	3,3	4,1	5,2	1,3	1,3	2,5	2,6	4,1	3,9
Bygg og anlegg	3,6	3,5	4,3	3,8	3,2	3,2	2,7	3,2	3,5	4,4
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	4,0	3,9	5,9	14,0	-2,2	-0,8	0,5	2,6	7,3	4,6
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler . .	5,3	3,7	6,6	10,8	3,7	2,4	5,6	-0,1	4,1	4,2
Skip og båter	8,2	7,2	26,1	128,6	4,7	-5,7	11,9	1,8	13,7	6,7
Transportmidler	1,9	9,2	-1,0	2,3	1,4	3,6	6,1	7,2	10,9	11,8
Maskiner og utstyr	-1,3	0,6	-0,7	-1,4	-1,9	-1,2	-1,2	-0,3	0,6	2,7
Jordbruk og skogbruk	0,6	2,0	1,0	0,7	0,6	0,2	0,5	1,3	2,3	3,5
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	6,8	5,8	6,0	11,5	5,9	3,6	8,1	1,8	8,0	4,9
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	4,0	3,1	5,3	9,8	0,4	1,4	1,9	2,0	5,0	3,1
Utvinning av råolje og naturgass.	3,8	3,1	4,6	5,7	2,1	2,8	1,7	2,5	4,9	3,0
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	-3,0	0,8	-23,9	-0,7	2,3	6,0	27,3	-29,5	-12,1	-10,1
Bergverksdrift	0,4	1,6	0,0	-0,3	-0,2	1,2	-0,3	-0,3	2,0	2,7
Industri	-0,2	2,2	-0,1	-0,1	-1,2	0,6	0,8	1,5	2,6	3,2
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-0,1	1,7	0,0	-0,3	-0,7	0,4	-0,0	0,4	2,1	3,7
Tekstil- og bekledningsindustri	0,0	1,7	1,1	-1,1	-1,3	0,3	0,2	1,3	3,3	2,2
Trelast- og trevareindustri	-0,8	1,6	-0,5	-1,3	-1,1	-0,4	0,1	1,1	1,3	3,4
Treforedling	-0,9	1,1	-0,5	-1,0	-1,6	-0,5	-0,7	0,1	1,4	2,4
Forlag og grafisk industri	-1,2	0,8	-13,7	-14,1	17,3	11,3	-1,0	-0,1	0,9	2,8
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri. . .	0,3	3,4	5,8	8,8	-8,3	-2,5	3,1	3,3	4,9	2,5
Kjemiske råvarer.	1,1	3,3	0,6	1,1	1,7	0,7	2,6	2,8	3,3	4,1
Metallindustri.	0,5	1,6	0,7	-0,8	-1,2	2,3	0,1	1,2	2,0	2,0
Verkstedindustri	-0,9	2,0	-0,4	-1,0	-1,3	-0,6	-0,4	0,4	1,3	4,5
Bygging av skip og oljeplattformer.	-1,0	1,9	0,5	-1,7	-2,0	-0,7	-0,4	1,2	1,9	3,8
Møbelindustri og annen industri	0,1	0,9	0,2	-0,5	-0,4	0,4	0,3	0,3	1,2	1,8
Kraftforsyning	0,8	2,1	0,7	0,5	0,3	1,6	0,9	1,6	1,7	3,0
Vannforsyning	3,4	3,2	4,6	3,5	3,2	2,5	1,6	3,2	3,5	4,3
Bygge- og anleggsvirksomhet	-0,1	2,3	0,3	-0,6	-0,5	0,6	1,2	1,6	2,6	3,8
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-0,2	2,4	0,4	-0,7	-0,8	0,2	0,6	1,4	2,7	4,4
Hotell- og restaurantvirksomhet	0,7	2,1	0,7	0,1	0,5	1,8	1,5	2,2	1,9	2,9
Rørtransport	4,7	10,1	6,4	6,5	4,6	3,5	4,2	4,6	8,7	16,2
Utenriks sjøfart	8,9	6,6	16,4	13,8	14,1	6,5	6,8	4,9	3,2	11,8
Transport ellers	0,3	5,4	26,8	69,4	-14,0	-23,8	13,8	-1,3	13,2	-2,8
Post og telekommunikasjon	-0,7	0,8	-0,2	-0,9	-1,2	-0,5	-0,8	0,2	1,4	3,5
Finansiell tjenesteyting	1,6	1,7	5,0	3,2	0,4	-2,1	-0,8	-1,2	2,2	6,9
Boligtjenester (husholdninger)	3,6	3,4	4,2	3,6	3,3	3,3	2,7	3,1	3,5	4,4
Forretningsmessig tjenesteyting	2,7	3,2	2,7	2,3	2,5	3,0	2,3	3,1	3,4	3,9
Offentlig administrasjon og forsvar.	2,6	3,7	3,2	2,4	2,3	2,4	1,7	5,3	2,9	4,1
Undervisning	2,1	2,6	2,6	1,9	1,9	2,1	1,3	2,2	2,8	3,8
Helse- og sosialtjenester	1,9	2,7	2,3	2,0	1,5	1,8	1,3	1,8	2,5	3,9
Andre sosiale og personlige tjenester	2,0	2,9	2,5	1,9	1,6	2,0	1,7	2,1	2,8	4,4
Fastlands-Norge	2,0	3,0	3,2	3,3	1,1	0,8	2,2	2,6	3,3	3,8

Offentlig forvaltning	2,5	3,3	3,1	2,4	2,2	2,3	1,6	3,9	2,9	4,1
Statsforvaltningen	2,1	3,5	2,6	2,0	1,9	2,1	1,4	5,0	2,7	3,9
Sivil forvaltning	2,3	2,7	2,8	2,3	2,0	2,2	1,6	2,3	2,8	3,8
Forsvar	0,1	8,3	0,8	-0,3	-0,5	0,7	-0,4	11,4	1,7	5,1
Kommuneforvaltningen	2,8	3,0	3,5	2,9	2,5	2,5	1,9	2,4	3,1	4,2

Tabell 25. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Eksport i alt	865 267	997 039	198 106	210 258	219 024	237 878	252 789	246 511	243 578	254 161
Varer	668 896	779 009	152 372	161 576	168 858	186 089	202 557	191 448	189 266	195 739
Råolje og naturgass	427 938	496 219	96 353	100 331	109 581	121 673	135 666	123 221	120 107	117 225
Skip, nybygde	2 737	5 353	170	556	1 415	596	458	882	2 312	1 701
Skip, eldre	4 321	2 616	1 053	1 011	1 985	273	613	402	71	1 530
Oljeplattformer og moduler, nye	965	750	1	826	66	72	188	196	152	214
Oljeplattformer, eldre	2 973	1 538	35	2 889	22	27	884	12	633	9
Oljevirkksomhet, diverse varer	93	55	24	17	22	30	14	11	0	30
Fly og helikoptere	298	827	8	133	56	101	17	326	252	232
Tradisjonelle varer	229 571	271 651	54 728	55 814	55 711	63 318	64 717	66 398	65 739	74 797
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	12 669	15 729	2 586	2 949	3 227	3 907	3 252	4 119	3 796	4 562
Bergverksprodukter	3 940	4 054	684	857	1 457	942	765	773	1 315	1 201
Industriprodukter	209 267	248 393	50 548	51 267	50 224	57 229	59 355	60 985	59 415	68 638
Nærings- og nytelsesmidler	23 612	24 496	5 944	4 675	4 865	8 128	6 412	5 006	5 173	7 905
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 239	2 396	525	567	534	613	607	558	553	678
Trevarer	2 594	2 849	606	726	596	666	714	690	651	794
Treforedlingsprodukter	11 274	11 069	2 789	2 848	2 773	2 864	2 893	2 685	2 693	2 798
Grafiske produkter	545	406	151	149	129	116	101	86	93	126
Raffinerte oljeprodukter	21 017	29 034	3 435	4 539	6 486	6 557	7 139	8 785	7 152	5 958
Kjemiske råvarer mv.	19 850	22 549	5 203	5 032	4 851	4 764	5 479	5 735	5 476	5 859
Kjemiske og mineralske produkter	15 486	16 804	3 627	4 036	3 585	4 238	4 051	3 988	3 910	4 855
Metaller	50 533	65 435	13 518	13 251	11 872	11 892	14 496	15 945	16 046	18 948
Verkstedprodukter	57 872	68 589	13 699	14 372	13 580	16 222	16 260	16 424	16 599	19 306
Andre industriprodukter	4 245	4 766	1 051	1 072	953	1 169	1 203	1 083	1 069	1 411
Elektrisk kraft	3 694	3 475	910	741	803	1 240	1 345	521	1 213	396
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	208 554	242 617	51 293	51 275	49 225	56 761	57 578	57 613	58 587	68 839
Tjenester	196 371	218 030	45 734	48 682	50 166	51 789	50 233	55 063	54 312	58 422
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	79 768	82 274	20 118	19 707	19 575	20 368	19 366	20 103	21 451	21 354
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	584	560	148	145	143	148	147	135	137	141
Oljeboringstjenester mv.	12 478	18 282	1 790	2 700	2 961	5 027	3 359	4 917	2 911	7 095
Rørtransport	11 961	12 970	3 024	2 758	2 893	3 286	3 176	3 079	3 136	3 579
Reisetrafikk	22 516	23 805	4 506	6 200	6 735	5 075	4 477	6 624	7 304	5 400
Andre tjenester	69 064	80 139	16 148	17 172	17 859	17 885	19 708	20 205	19 373	20 854
Samferdsel	13 717	12 989	2 969	3 514	3 559	3 675	2 864	2 948	3 606	3 571
Finans- og forretningstjenester	42 046	52 342	10 152	10 450	10 386	11 058	13 031	12 940	12 660	13 712
Tjenester ellers	13 301	14 808	3 027	3 208	3 914	3 152	3 813	4 317	3 107	3 571

Tabell 26. Eksport. Faste 2004-priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Eksport i alt	737 591	748 353	180 846	188 477	178 766	189 502	189 071	185 325	177 980	195 977
Varer	552 086	548 774	137 326	141 098	131 923	141 740	142 116	133 422	129 911	143 326
Råolje og naturgass	320 559	303 128	82 545	81 197	75 746	81 071	81 730	74 196	70 923	76 279
Skip, nybygde	2 637	4 904	166	535	1 365	570	435	821	2 119	1 528
Skip, eldre	3 864	2 625	776	1 039	1 788	261	718	416	102	1 388
Oljeplattformer og moduler, nye	919	684	1	788	63	68	176	180	138	190
Oljeplattformer, eldre	2 973	1 538	35	2 889	22	27	884	12	633	9
Oljevirkksomhet, diverse varer	89	52	24	16	21	28	14	10	0	27
Fly og helikoptere	298	823	8	133	56	101	16	342	257	208
Tradisjonelle varer	220 746	235 021	53 772	54 500	52 861	59 614	58 144	57 443	55 738	63 696
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	11 002	11 617	2 412	2 613	2 680	3 297	2 647	2 608	2 608	3 754
Bergverksprodukter	3 660	4 086	663	833	1 271	893	751	751	1 379	1 205
Industriprodukter	202 229	217 127	49 656	50 279	48 070	54 225	53 819	53 718	51 126	58 464
Nærings- og nytelsesmidler	21 547	21 177	5 644	4 511	4 418	6 974	5 636	4 310	4 291	6 940
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 321	2 392	540	592	561	628	616	583	543	651
Trevarer	2 684	2 826	627	743	619	695	733	708	648	738
Treforedlingsprodukter	11 321	10 944	2 788	2 843	2 798	2 892	2 882	2 712	2 683	2 667
Grafiske produkter	563	423	143	144	144	132	103	99	102	118
Raffinerte oljeprodukter	15 405	18 128	3 214	3 644	4 047	4 500	4 592	5 107	4 206	4 222
Kjemiske råvarer mv.	19 011	19 914	4 910	4 837	4 738	4 526	4 906	5 218	4 902	4 888
Kjemiske og mineralske produkter	15 611	16 721	3 718	4 031	3 679	4 183	4 038	4 015	3 950	4 717
Metaller	50 544	50 156	13 309	13 048	12 161	12 026	12 732	12 897	11 743	12 785
Verkstedprodukter	58 828	69 675	13 702	14 787	13 899	16 441	16 388	16 942	16 979	19 366
Andre industriprodukter	4 394	4 772	1 061	1 099	1 006	1 228	1 191	1 128	1 080	1 373
Elektrisk kraft	3 855	2 190	1 041	775	840	1 199	928	366	624	272
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	205 341	216 893	50 558	50 856	48 814	55 114	53 552	52 336	51 531	59 474
Tjenester	185 505	199 579	43 521	47 379	46 843	47 762	46 955	51 903	48 070	52 652
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	72 140	70 896	18 124	19 133	17 171	17 711	16 840	18 840	17 168	18 048
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	558	511	143	138	136	140	137	124	125	125
Oljeboringstjenester mv.	11 965	17 401	1 763	2 592	2 954	4 656	3 384	4 655	2 629	6 733
Rørtransport	11 334	11 626	3 048	2 714	2 498	3 074	3 200	2 695	2 642	3 088
Reisetrafikk	21 974	22 574	4 459	6 045	6 552	4 918	4 301	6 281	6 888	5 105
Andre tjenester	67 534	76 571	15 983	16 757	17 531	17 263	19 092	19 308	18 619	19 552
Samferdsel	13 278	12 330	2 885	3 387	3 579	3 427	2 675	2 802	3 576	3 277
Finans- og forretningstjenester	41 284	50 158	10 072	10 266	10 154	10 792	12 711	12 415	12 090	12 942
Tjenester ellers	12 972	14 082	3 026	3 105	3 798	3 043	3 706	4 091	2 953	3 333

Tabell 27. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Eksport i alt	0,7	1,5	-4,4	2,5	2,0	2,7	4,5	-1,7	-0,4	3,4
Varer	-0,8	-0,6	-5,8	2,1	0,3	0,2	3,5	-5,4	-1,5	1,1
Råolje og naturgass	-5,0	-5,4	-8,1	-4,5	-4,6	-2,4	-1,0	-8,6	-6,4	-5,9
Skip, nybygde	7,1	86,0	-74,2	-32,9	188,9	3,9	161,7	53,5	55,2	168,0
Skip, eldre	-10,6	-32,1	-42,3	-40,1	94,3	-19,1	-7,4	-59,9	-94,3	432,1
Oljeplattformer og moduler, nye	83,9	-25,6	-91,3	74,5	92,2	..	..	-77,1	120,3	178,6
Oljeplattformer, eldre	547,7	-48,3	-88,7	..	-50,0	-55,0	..	-99,6	..	-65,7
Oljevirksomhet, diverse varer	19,1	-42,1	-33,7	19,9	48,2	146,7	-41,2	-36,9	..	-1,8
Fly og helikoptere	-84,1	176,6	-99,0	-66,8	-83,9	-74,6	115,1	157,3	358,8	105,6
Tradisjonelle varer	5,2	6,5	1,7	9,6	5,1	4,6	8,1	5,4	5,4	6,8
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9,0	5,6	1,8	8,2	10,5	14,5	9,7	-0,2	-2,7	13,9
Bergverksprodukter	-16,1	11,6	3,4	5,4	-18,4	-35,0	13,2	-9,9	8,5	35,0
Industriprodukter	4,0	7,4	0,1	8,5	4,5	3,2	8,4	6,8	6,4	7,8
Nærings- og nytelsesmidler	-5,5	-1,7	-7,7	-1,7	-13,4	-0,3	-0,1	-4,5	-2,9	-0,5
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	4,6	3,1	-0,1	9,1	2,9	6,4	14,0	-1,6	-3,2	3,6
Trevarer	3,1	5,3	-7,9	13,7	1,6	5,2	16,8	-4,7	4,6	6,1
Treforedlingsprodukter	-1,9	-3,3	-5,8	0,3	-0,4	-1,4	3,4	-4,6	-4,1	-7,8
Grafiske produkter	-2,4	-25,0	-6,5	5,5	7,8	-14,2	-27,8	-31,1	-29,0	-10,8
Raffinerte oljeprodukter	-1,6	17,7	-31,2	22,7	13,1	1,3	42,9	40,1	3,9	-6,2
Kjemiske råvarer mv.	-1,3	4,8	0,3	3,9	-0,7	-8,4	-0,1	7,9	3,5	8,0
Kjemiske og mineralske produkter	8,4	7,1	8,2	6,5	4,0	14,7	8,6	-0,4	7,4	12,8
Metaller	3,5	-0,8	7,8	7,9	5,5	-6,6	-4,3	-1,2	-3,4	6,3
Verkstedprodukter	13,3	18,4	8,9	14,4	13,7	15,9	19,6	14,6	22,2	17,8
Andre industriprodukter	-4,7	8,6	-13,0	-3,8	-12,0	11,1	12,3	2,7	7,3	11,8
Elektrisk kraft	307,1	-43,2	330,9	290,1	164,7	533,1	-10,9	-52,7	-25,7	-77,3
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	5,8	5,6	4,9	8,8	4,5	4,9	5,9	2,9	5,6	7,9
Tjenester	5,5	7,6	0,1	3,9	7,1	10,9	7,9	9,5	2,6	10,2
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	-4,8	-1,7	-7,4	-3,7	-5,9	-2,2	-7,1	-1,5	-0,0	1,9
Oljevirksomhet, diverse tjenester	-9,3	-8,3	-13,4	-8,2	-2,9	-11,8	-4,2	-10,2	-8,4	-10,5
Oljeboringstjenester mv.	27,4	45,4	-16,0	14,7	8,3	101,8	92,0	79,6	-11,0	44,6
Rørtransport	6,4	2,6	-0,7	6,8	22,1	2,6	5,0	-0,7	5,8	0,5
Reisetrafikk	4,0	2,7	3,0	3,1	2,0	8,8	-3,5	3,9	5,1	3,8
Andre tjenester	15,9	13,4	12,9	15,6	21,9	13,4	19,5	15,2	6,2	13,3
Samferdsel	6,7	-7,1	4,3	7,1	8,7	6,4	-7,3	-17,3	-0,1	-4,4
Finans- og forretningstjenester	14,6	21,5	12,6	14,4	16,6	14,9	26,2	20,9	19,1	19,9
Tjenester ellers	32,5	8,6	24,0	31,2	59,5	16,8	22,5	31,8	-22,3	9,5

Tabell 28. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Eksport i alt	17,3	13,6	17,0	15,9	17,1	18,5	22,1	19,2	11,7	3,3
Varer	21,2	17,2	19,2	18,8	21,4	24,3	28,5	25,3	13,8	4,0
Råolje og naturgass	33,5	22,6	29,8	31,0	33,9	37,7	42,2	34,4	17,1	2,4
Skip, nybygde	3,8	5,2	4,5	4,6	2,7	1,9	2,9	3,4	5,3	6,5
Skip, eldre	11,8	-10,9	24,9	-4,6	17,4	51,8	-37,2	-0,7	-37,9	5,5
Oljeplattformer og moduler, nye	5,0	4,5	5,1	4,9	4,1	3,2	3,7	3,7	4,6	6,7
Oljeplattformer, eldre	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Oljevirkksomhet, diverse varer	4,1	2,2	3,5	9,1	-1,0	1,4	-0,9	2,5	..	1,8
Fly og helikoptere	0,1	0,3	21,5	-13,0	-4,3	-4,3	-1,2	-4,8	-1,9	11,7
Tradisjonelle varer.	4,0	11,1	4,0	2,8	3,8	5,3	9,4	12,9	11,9	10,6
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske.	15,2	17,6	5,8	10,3	20,7	22,0	14,6	39,9	20,9	2,5
Bergverksprodukter	7,7	-7,8	3,1	4,6	12,8	6,5	-1,2	0,1	-16,8	-5,5
Industriprodukter	3,5	10,6	4,2	2,5	2,8	4,3	8,3	11,3	11,2	11,2
Nærings- og nytelsesmidler.	9,6	5,6	10,8	6,1	9,3	10,7	8,0	12,1	9,5	-2,3
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-3,5	3,8	-2,9	-1,6	-4,8	-4,6	1,4	0,0	6,9	6,7
Trevarer	-3,4	4,3	-6,6	-1,0	-4,0	-1,7	0,8	-0,2	4,4	12,3
Treforedlingsprodukter	-0,4	1,6	-0,3	-0,1	-2,3	1,0	0,3	-1,2	1,3	5,9
Grafiske produkter	-3,2	-0,7	3,5	11,2	-13,3	-13,3	-7,4	-16,2	1,5	21,8
Raffinerte oljeprodukter.	36,4	17,4	19,4	24,2	44,5	42,7	45,4	38,1	6,1	-3,2
Kjemiske råvarer mv.	4,4	8,4	7,4	6,7	1,3	2,5	5,4	5,7	9,1	13,9
Kjemiske og mineralske produkter	-0,8	1,3	-2,2	-1,3	-3,6	3,8	2,8	-0,8	1,6	1,6
Metaller.	-0,0	30,5	4,4	3,0	-4,4	-3,2	12,1	21,7	40,0	49,9
Verkstedprodukter	-1,6	0,1	-0,1	-3,9	-2,1	-0,3	-0,8	-0,3	0,1	1,0
Andre industriprodukter.	-3,4	3,4	-2,0	0,3	-3,3	-8,2	1,9	-1,6	4,5	8,0
Elektrisk kraft	-4,2	65,6	-13,1	-6,4	-7,2	12,6	65,8	48,8	103,3	40,6
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter.	1,6	10,1	2,8	1,3	-0,0	2,2	6,0	9,2	12,7	12,4
Tjenester.	5,9	3,2	10,0	7,4	4,8	1,5	1,8	3,2	5,5	2,3
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	10,6	5,0	19,4	9,8	11,0	3,0	3,6	3,6	9,6	2,9
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	4,7	4,6	5,5	5,3	4,4	3,6	3,7	3,7	4,6	6,7
Oljeboringstjenester mv.	4,3	0,7	4,7	14,0	-5,2	3,4	-2,3	1,4	10,5	-2,4
Rørtransport	5,5	5,7	7,3	1,5	5,5	5,9	0,1	12,4	2,5	8,4
Reisetrafikk.	2,5	2,9	2,0	2,4	2,7	2,6	3,0	2,8	3,2	2,5
Andre tjenester.	2,3	2,3	2,1	3,3	2,9	0,8	2,2	2,1	2,1	2,9
Samferdsel.	3,3	2,0	0,2	6,4	3,9	2,6	4,0	1,4	1,4	1,6
Finans- og forretningstjenester	1,8	2,5	2,6	2,0	2,1	0,8	1,7	2,4	2,4	3,4
Tjenester ellers	2,5	2,6	3,1	4,3	4,1	-1,0	2,9	2,1	2,1	3,5

Tabell 29. Import. Løpende priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Import i alt	546 340	613 885	121 392	137 805	142 176	144 967	140 413	149 103	156 498	167 872
Varer	366 996	420 674	82 580	93 195	91 874	99 347	99 198	102 097	101 505	117 874
Råolje og naturgass	3 863	1 848	759	577	751	1 776	681	286	267	614
Skip, nybygde og eldre	7 270	11 744	1 442	1 951	1 334	2 543	2 165	5 145	3 118	1 316
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	1 194	1 036	15	32	1 097	50	824	59	90	63
Oljevirksomhet, diverse varer	3 354	1 286	950	969	660	775	237	243	447	359
Fly og helikoptere	187	435	18	47	2	120	77	108	240	10
Tradisjonelle varer	351 128	404 325	79 396	89 619	88 030	94 083	95 214	96 256	97 343	115 512
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9 576	10 053	2 505	2 515	2 022	2 534	2 612	2 638	2 105	2 698
Bergverksprodukter	4 333	4 856	952	1 069	1 040	1 272	1 056	1 303	1 207	1 290
Industriprodukter	336 356	385 695	75 766	85 708	84 803	90 079	91 199	91 189	93 210	110 097
Nærings- og nytelsesmidler	18 039	20 239	3 878	4 554	4 600	5 007	4 360	4 863	5 228	5 788
Tekstiler, beklæringsvarer og skotøy	20 368	21 784	5 182	4 309	6 051	4 826	5 818	4 367	6 314	5 285
Trevarer	7 920	8 806	1 842	2 150	1 876	2 052	2 070	2 202	2 098	2 436
Treforedlingsprodukter	6 863	7 019	1 685	1 735	1 666	1 777	1 749	1 687	1 652	1 931
Grafiske produkter	3 719	3 972	860	856	937	1 066	976	883	979	1 134
Raffinerte oljeprodukter	17 711	22 955	3 554	4 557	5 094	4 506	5 557	5 693	5 853	5 852
Kjemiske råvarer mv.	13 758	16 187	3 277	3 477	3 481	3 523	3 982	4 210	4 008	3 987
Kjemiske og mineralske produkter	36 509	39 757	8 666	9 508	8 879	9 456	9 488	9 633	9 575	11 061
Metaller	39 750	46 303	9 712	10 386	9 754	9 898	10 853	10 406	10 669	14 375
Verkstedsprodukter	134 309	156 326	28 696	34 425	33 784	37 404	36 811	37 299	36 992	45 224
Andre industriprodukter	13 826	15 001	3 131	3 341	3 240	4 114	3 579	3 358	3 417	4 647
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	23 584	27 346	5 283	6 410	5 441	6 450	5 956	6 588	6 425	8 377
Elektrisk kraft	863	3 721	173	327	165	198	347	1 126	821	1 427
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	333 417	381 370	75 842	85 062	82 936	89 577	89 657	90 563	91 490	109 660
Tjenester	179 344	193 211	38 812	44 610	50 302	45 620	41 215	47 006	54 993	49 997
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	43 871	41 089	10 752	10 546	10 443	12 130	9 896	9 568	10 182	11 443
Oljevirksomhet, diverse tjenester	7 230	8 443	1 378	2 067	2 052	1 733	1 609	2 095	2 683	2 056
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	1 974	2 320	372	567	563	472	437	577	742	564
Reisetrafikk	69 507	78 990	14 438	18 254	22 590	14 225	15 704	20 034	26 100	17 152
Andre tjenester	56 762	62 369	11 872	13 176	14 654	17 060	13 569	14 732	15 286	18 783
Samferdsel	2 410	2 366	535	649	625	601	554	629	598	585
Finans- og forretningstjenester	39 263	44 357	7 999	8 939	10 210	12 115	9 520	10 021	11 116	13 701
Tjenester ellers	15 089	15 646	3 338	3 588	3 819	4 344	3 495	4 082	3 572	4 497

Tabell 30. Import. Faste 2004-priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Import i alt	539 642	588 868	120 236	137 737	140 122	141 546	137 203	147 066	149 824	154 775
Varer	363 236	400 046	81 856	92 707	90 809	97 864	96 232	99 284	96 529	108 002
Råolje og naturgass	2 953	1 210	695	494	525	1 239	445	185	164	417
Skip, nybygde og eldre	6 111	9 567	1 157	1 620	1 194	2 140	1 803	4 295	2 433	1 036
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	919	774	12	25	844	38	615	47	66	46
Oljevirksomhet, diverse varer	3 205	1 170	920	924	629	732	221	224	407	318
Fly og helikoptere	186	441	17	47	2	120	74	113	245	9
Tradisjonelle varer	349 862	386 884	79 055	89 597	87 615	93 595	93 074	94 420	93 214	106 176
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9 231	9 751	2 328	2 429	2 043	2 431	2 501	2 614	2 057	2 579
Bergverksprodukter	3 859	4 487	877	960	930	1 092	985	1 318	1 109	1 075
Industriprodukter	335 895	370 307	75 651	85 883	84 473	89 888	89 367	89 702	89 643	101 594
Nærings- og nytelsesmidler	18 601	19 159	4 006	4 725	4 774	5 096	4 252	4 779	4 918	5 210
Tekstiler, bекledningsvarer og skotøy	21 126	22 255	5 277	4 755	6 192	4 902	5 960	4 893	6 329	5 072
Trevarer	8 116	8 831	1 849	2 218	1 936	2 113	2 097	2 251	2 139	2 345
Treforedlingsprodukter	7 107	7 178	1 701	1 764	1 754	1 888	1 819	1 754	1 682	1 923
Grafiske produkter	3 589	4 057	832	780	924	1 053	986	932	1 001	1 138
Raffinerte oljeprodukter	13 218	14 893	3 186	3 608	3 273	3 151	3 610	3 546	3 662	4 075
Kjemiske råvarer mv.	13 541	15 004	3 214	3 384	3 458	3 485	3 785	4 005	3 645	3 569
Kjemiske og mineralske produkter	37 303	40 725	8 687	9 770	9 191	9 655	9 718	10 136	9 949	10 922
Metaller	37 618	36 493	9 478	9 870	9 033	9 237	9 793	9 010	8 298	9 392
Verkstedsprodukter	138 460	161 161	29 039	35 307	35 141	38 973	38 118	38 665	38 507	45 871
Andre industriprodukter	14 002	14 844	3 167	3 381	3 373	4 081	3 549	3 409	3 434	4 452
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	23 214	25 707	5 215	6 321	5 424	6 254	5 681	6 321	6 079	7 626
Elektrisk kraft	877	2 339	199	325	169	184	221	786	405	928
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	336 644	371 991	75 869	85 989	84 342	90 444	89 465	90 874	89 552	102 101
Tjenester	176 406	188 822	38 379	45 031	49 313	43 682	40 971	47 782	53 295	46 774
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	41 040	40 332	10 311	10 885	9 769	10 076	9 580	10 718	9 767	10 267
Oljevirksomhet, diverse tjenester	6 898	7 694	1 334	1 971	1 955	1 638	1 502	1 927	2 444	1 821
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	1 952	2 245	368	563	556	465	429	567	714	534
Reisetrafikk	70 321	77 881	14 433	18 552	22 579	14 757	15 929	20 207	25 508	16 237
Andre tjenester	56 195	60 670	11 933	13 060	14 454	16 747	13 531	14 364	14 861	17 915
Samferdsel	2 392	2 358	534	642	625	590	545	615	607	591
Finans- og forretningstjenester	38 979	43 205	8 072	8 907	10 084	11 916	9 553	9 817	10 823	13 012
Tjenester ellers	14 824	15 107	3 326	3 512	3 745	4 240	3 433	3 931	3 430	4 312

Tabell 31. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Import i alt	8,6	9,1	3,3	12,3	9,0	9,6	14,1	6,8	6,9	9,3
Varer	7,3	10,1	1,9	10,3	8,2	8,6	17,6	7,1	6,3	10,4
Råolje og naturgass	55,0	-59,0	169,7	16,8	-13,2	99,9	-36,0	-62,6	-68,8	-66,4
Skip, nybygde og eldre	5,3	56,6	11,1	37,4	25,3	-18,7	55,8	165,2	103,7	-51,6
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	-42,4	-15,9	-98,6	-68,9	30,3	134,0	..	88,7	-92,2	20,5
Oljevirkosomhet, diverse varer	-35,0	-63,5	-15,1	-31,0	-45,8	-45,6	-75,9	-75,8	-35,2	-56,5
Fly og helikoptere	-76,8	136,9	-93,1	-1,5	-99,4	-18,4	333,0	141,3	..	-92,5
Tradisjonelle varer	8,2	10,6	2,9	10,7	9,2	9,7	17,7	5,4	6,4	13,4
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-0,1	5,6	-6,0	7,9	2,0	-3,0	7,4	7,6	0,7	6,1
Bergverksprodukter	8,4	16,3	4,0	-4,6	15,9	20,3	12,4	37,2	19,3	-1,5
Industriprodukter	9,5	10,2	4,0	12,0	10,4	11,1	18,1	4,4	6,1	13,0
Nærings- og nytelsesmidler	7,8	3,0	7,7	16,3	2,8	5,5	6,1	1,1	3,0	2,2
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	7,8	5,3	2,9	9,5	9,1	10,0	13,0	2,9	2,2	3,5
Trevarer	13,8	8,8	10,3	23,5	10,3	11,1	13,4	1,5	10,5	11,0
Treforedlingsprodukter	3,5	1,0	-3,1	8,0	4,8	4,6	7,0	-0,6	-4,1	1,9
Grafiske produkter	-2,4	13,0	-2,0	-3,2	-4,7	0,1	18,5	19,5	8,3	8,1
Raffinerte oljeprodukter	-20,8	12,7	-23,8	-23,7	-27,7	-3,1	13,3	-1,7	11,9	29,3
Kjemiske råvarer mv.	14,0	10,8	13,2	9,8	14,3	18,9	17,8	18,3	5,4	2,4
Kjemiske og mineralske produkter	9,3	9,2	6,0	13,4	8,9	8,8	11,9	3,7	8,2	13,1
Metaller	13,4	-3,0	26,9	10,0	7,5	10,9	3,3	-8,7	-8,1	1,7
Verkstedprodukter	14,5	16,4	0,7	18,4	21,2	16,9	31,3	9,5	9,6	17,7
Andre industriprodukter	10,9	6,0	5,6	14,6	11,4	11,7	12,0	0,8	1,8	9,1
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	1,4	10,7	2,0	7,2	0,7	-3,7	8,9	0,0	12,1	21,9
Elektrisk kraft	-76,1	166,7	-74,4	-67,3	-81,5	-81,4	10,8	141,7	139,9	404,2
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	9,8	10,5	4,4	12,8	11,4	10,2	17,9	5,7	6,2	12,9
Tjenester	11,4	7,0	6,6	16,4	10,6	11,6	6,8	6,1	8,1	7,1
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	-4,8	-1,7	-7,4	-3,7	-5,9	-2,2	-7,1	-1,5	-0,0	1,9
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	21,5	11,6	12,7	43,0	19,7	10,5	12,6	-2,2	25,0	11,2
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	27,5	15,0	12,6	34,5	35,2	24,2	16,5	0,8	28,4	14,9
Reisetrafikk	18,3	10,8	25,6	30,5	11,6	9,5	10,4	8,9	13,0	10,0
Andre tjenester	15,5	8,0	-0,4	14,5	23,8	23,2	13,4	10,0	2,8	7,0
Samferdsel	-53,8	-1,4	-47,2	-52,1	-47,7	-63,7	1,9	-4,2	-2,9	0,1
Finans- og forretningstjenester	29,7	10,8	2,7	28,1	41,7	46,8	18,3	10,2	7,3	9,2
Tjenester ellers	10,4	1,9	7,0	12,9	11,5	10,2	3,2	11,9	-8,4	1,7

Tabell 32. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Import i alt	1,2	3,0	2,1	1,8	0,8	0,4	1,4	1,3	2,9	5,9
Varer	1,0	4,1	1,3	1,6	0,5	0,8	2,2	2,3	3,9	7,5
Råolje og naturgass	30,8	16,8	23,5	22,2	40,4	35,3	40,2	32,5	13,9	2,8
Skip, nybygde og eldre	19,0	3,2	30,3	33,3	16,5	10,5	-3,7	-0,5	14,7	6,9
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	29,9	3,1	31,5	31,9	21,3	12,4	7,9	-2,3	4,9	4,5
Oljevirkosomhet, diverse varer	4,7	5,0	5,6	5,5	4,6	3,8	3,7	3,7	4,6	6,7
Fly og helikoptere	0,5	-1,8	21,3	-13,2	-4,5	-4,5	-1,2	-4,8	-1,9	11,7
Tradisjonelle varer	0,4	4,1	0,6	1,0	-0,2	0,1	1,9	1,9	3,9	8,2
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	3,7	-0,6	7,3	1,1	1,6	4,6	-2,9	-2,5	3,4	0,4
Bergverksprodukter	12,3	-3,6	9,9	12,5	11,7	13,9	-1,3	-11,2	-2,7	3,0
Industriprodukter	0,1	4,0	0,4	0,9	-0,3	-0,3	1,9	1,9	3,6	8,1
Nærings- og nytelsesmidler	-3,0	8,9	-3,4	-3,4	-4,9	-0,5	5,9	5,6	10,3	13,1
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-3,6	1,5	-3,6	-1,5	-5,2	-3,2	-0,6	-1,5	2,1	5,8
Trevarer	-2,4	2,2	-0,6	-1,7	-3,2	-3,9	-0,9	0,9	1,2	7,0
Treforedlingsprodukter	-3,4	1,3	-1,8	-1,4	-4,4	-5,8	-3,0	-2,2	3,4	6,7
Grafiske produkter	3,6	-5,5	-2,1	9,7	5,5	2,2	-4,3	-13,7	-3,5	-1,5
Raffinerte oljeprodukter	34,0	15,0	29,9	31,3	43,8	27,4	38,0	27,1	2,7	0,4
Kjemiske råvarer mv.	1,6	6,2	4,2	3,3	-1,2	0,5	3,2	2,3	9,2	10,5
Kjemiske og mineralske produkter	-2,1	-0,3	-2,1	-1,1	-2,7	-2,5	-2,1	-2,3	-0,4	3,4
Metaller	5,7	20,1	8,6	8,0	5,6	1,5	8,2	9,8	19,1	42,8
Verkstedprodukter	-3,0	-0,0	-3,2	-2,8	-3,5	-2,4	-2,3	-1,1	-0,1	2,7
Andre industriprodukter	-1,3	2,3	-2,1	-0,8	-2,2	-0,1	2,0	-0,3	3,6	3,5
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	1,6	4,7	2,2	0,5	0,6	3,0	3,5	2,8	5,4	6,5
Elektrisk kraft	-1,6	61,6	-15,4	0,2	-5,4	13,8	81,0	42,5	107,4	42,9
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	-1,0	3,5	-0,6	-0,3	-1,9	-0,9	0,3	0,7	3,9	8,4
Tjenester	1,7	0,6	4,0	2,4	1,4	-0,6	-0,5	-0,7	1,2	2,4
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	6,9	-4,7	15,6	5,5	2,7	4,2	-0,9	-7,9	-2,5	-7,4
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	4,8	4,7	6,9	5,6	4,7	2,7	3,7	3,7	4,6	6,7
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	1,1	2,2	1,7	2,3	0,3	0,3	0,8	1,0	2,6	3,9
Reisetrafikk	-1,2	2,6	-2,1	-0,6	-0,2	-2,4	-1,4	0,8	2,3	9,6
Andre tjenester	1,0	1,8	1,4	2,7	1,3	-1,2	0,8	1,7	1,5	2,9
Samferdsel	0,8	-0,4	-1,4	5,6	1,6	-1,8	1,6	1,2	-1,5	-2,7
Finans- og forretningstjenester	0,7	1,9	1,3	1,6	1,0	-1,3	0,6	1,7	1,4	3,6
Tjenester ellers	1,8	1,7	2,7	4,0	1,6	-0,5	1,4	1,6	2,1	1,8

Tabell 33. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
I alt	2 346,4	2 418,7	2 322,2	2 347,5	2 361,5	2 353,9	2 379,2	2 417,9	2 439,1	2 437,7
Jordbruk og skogbruk	64,0	62,0	63,1	63,7	64,9	64,3	61,6	62,0	62,8	61,5
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	14,1	14,1	13,8	14,7	13,9	14,0	13,6	14,8	13,5	14,5
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	33,2	35,2	32,2	32,0	34,4	34,2	33,3	34,1	36,9	36,3
Utvinning av råolje og naturgass	19,1	20,1	18,9	18,5	19,4	19,8	18,8	19,4	20,3	21,6
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	14,1	15,1	13,3	13,5	15,1	14,4	14,5	14,6	16,6	14,7
Bergverksdrift	3,9	4,0	3,7	3,9	4,0	4,0	3,8	4,0	4,1	4,1
Industri	265,0	268,5	263,0	265,6	265,6	265,7	265,0	267,4	269,9	271,5
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	49,3	47,9	48,8	48,8	49,6	49,8	47,3	47,8	48,4	48,2
Tekstil- og bekledningsindustri	5,5	5,5	5,4	5,7	5,6	5,3	5,4	5,6	5,6	5,4
Trelast- og trevareindustri	15,3	15,5	14,9	15,4	15,2	15,4	15,3	15,5	15,6	15,6
Treforedling	7,9	7,4	8,0	8,0	7,9	7,7	7,8	7,4	7,3	7,1
Forlag og grafisk industri	29,3	28,4	30,0	29,8	28,7	28,8	28,8	28,7	27,9	28,3
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	21,7	22,0	21,5	22,0	21,7	21,7	22,0	22,2	22,0	21,7
Kjemiske råvarer	8,2	8,0	8,5	8,0	8,4	7,9	8,0	7,9	8,3	7,7
Metallindustri	11,9	11,7	11,9	12,0	12,1	11,6	11,7	11,8	11,6	11,4
Verkstedindustri	71,0	73,7	70,3	71,0	71,1	71,7	72,1	73,0	74,0	75,8
Bygging av skip og oljeplattformer	32,5	36,0	31,2	32,1	32,8	33,8	34,3	35,1	36,8	37,8
Møbelindustri og annen industri	12,4	12,4	12,2	12,8	12,3	12,1	12,3	12,6	12,4	12,4
Kraftforsyning	12,2	12,2	12,0	12,2	12,3	12,1	12,0	12,4	12,4	12,3
Vannforsyning	1,7	1,7	1,7	1,6	1,8	1,6	1,8	1,6	1,8	1,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	156,1	168,0	152,1	156,8	158,8	156,5	162,4	167,6	171,5	170,4
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	350,6	359,1	345,0	352,6	354,9	349,6	353,1	360,5	363,8	358,8
Hotell- og restaurantvirksomhet	72,5	74,3	71,7	73,7	73,8	70,9	73,2	76,0	75,3	72,5
Rørtransport	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5
Utenriks sjøfart	45,1	45,6	45,3	45,3	44,6	45,2	45,7	45,7	45,3	45,7
Transport ellers	111,3	113,3	110,0	110,0	112,7	112,2	112,1	113,1	114,3	113,8
Post og telekommunikasjon	36,1	36,1	36,0	36,2	35,6	36,6	36,5	36,5	35,2	36,2
Finansiell tjenesteyting	49,0	50,4	48,4	48,5	49,3	49,7	49,7	50,1	51,0	51,0
Boligtjenester (husholdninger)	1,3	1,3	1,2	1,2	1,4	1,3	1,2	1,2	1,4	1,3
Forretningsmessig tjenesteyting	241,8	260,9	238,9	240,3	243,0	245,0	254,9	261,5	261,8	265,2
Offentlig administrasjon og forsvar	149,9	154,0	149,9	151,2	149,4	149,1	151,2	152,1	155,5	157,2
Undervisning	180,1	182,9	180,5	180,2	178,1	181,5	182,8	184,0	180,0	184,6
Helse- og sosialtjenester	456,7	470,0	453,2	455,9	459,4	458,3	461,7	467,9	475,5	474,8
Andre sosiale og personlige tjenester	101,4	104,7	99,9	101,3	102,8	101,6	103,0	105,0	106,5	104,1
Fastlands-Norge	2 267,6	2 337,4	2 244,2	2 269,7	2 281,9	2 274,0	2 299,6	2 337,6	2 356,4	2 355,2

Offentlig forvaltning	705,4	722,2	702,7	706,3	705,2	707,4	715,6	721,4	723,6	727,9
Statsforvaltningen	257,9	260,9	256,9	257,8	257,7	259,2	260,8	261,2	259,5	262,2
Sivil forvaltning	229,7	232,9	228,5	229,1	229,8	231,3	232,6	233,0	231,9	234,2
Forsvar	28,2	28,0	28,4	28,7	27,9	27,9	28,2	28,2	27,6	28,0
Kommuneforvaltningen	447,5	461,2	445,8	448,5	447,4	448,2	454,8	460,2	464,1	465,8

Tabell 34. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
I alt	1,0	3,1	0,8	0,6	1,0	1,4	2,5	3,0	3,3	3,6
Jordbruk og skogbruk	-3,7	-3,2	-4,6	-4,0	-3,4	-2,9	-2,4	-2,7	-3,4	-4,4
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-6,4	-0,1	-7,0	-7,7	-6,6	-4,3	-1,5	0,5	-2,7	3,2
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	3,3	5,9	-0,0	1,1	6,0	5,9	3,4	6,6	7,1	6,2
Utvinning av råolje og naturgass	3,4	4,8	0,4	2,4	5,7	5,2	-0,5	5,1	4,8	9,5
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	3,1	7,3	-0,6	-0,6	6,3	6,9	9,0	8,6	10,1	1,8
Bergverksdrift	-1,2	2,1	-4,4	-0,9	-0,4	0,7	2,2	2,4	2,2	1,7
Industri	0,5	1,3	-0,2	0,6	0,5	1,2	0,8	0,7	1,6	2,2
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-2,7	-2,7	-3,3	-3,5	-3,2	-1,0	-3,1	-2,1	-2,6	-3,1
Tekstil- og bekledningsindustri	-4,1	0,0	-9,3	-2,3	-0,2	-4,2	-1,1	-1,8	0,6	2,3
Trelast- og trevareindustri	1,8	1,5	-0,8	-1,7	4,3	5,8	2,3	0,3	2,3	1,3
Treforedling	-4,0	-6,3	-3,0	-5,2	-3,7	-4,0	-2,8	-7,2	-7,9	-7,3
Forlag og grafisk industri	-2,6	-3,1	-2,8	-0,9	-3,5	-3,1	-4,0	-3,7	-2,8	-1,8
Oljeraffineri, kjemisk og mineralisk industri	0,9	1,1	3,0	1,7	-1,4	0,6	2,3	0,6	1,2	0,1
Kjemiske råvarer	0,6	-2,5	4,0	1,2	1,1	-3,6	-5,2	-1,2	-1,9	-1,7
Metallindustri	-6,6	-2,2	-5,4	-8,0	-5,8	-7,3	-1,7	-1,8	-3,9	-1,4
Verktedindustri	4,0	3,8	3,7	4,4	4,0	3,9	2,5	2,8	4,1	5,7
Bygging av skip og oljeplattformer	5,6	10,9	1,9	5,8	6,7	7,9	9,8	9,4	12,3	11,8
Møbelindustri og annen industri	-0,4	0,4	-3,9	2,2	-0,6	0,7	0,5	-2,1	0,7	2,7
Kraftforsyning	-1,4	0,6	-0,5	-1,3	-1,1	-2,7	-0,5	1,3	0,5	1,2
Vannforsyning	4,0	0,4	-0,0	1,3	9,6	5,3	3,2	1,1	0,2	-3,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	5,0	7,6	4,8	4,2	5,2	5,9	6,8	6,9	7,9	8,9
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	1,4	2,4	1,5	1,6	1,4	1,3	2,3	2,2	2,5	2,6
Hotell- og restaurantvirksomhet	0,3	2,4	0,3	0,0	-0,0	1,1	2,1	3,2	2,1	2,2
Rørtransport	-0,5	2,9	0,0	0,0	0,9	-2,7	-2,9	4,4	6,1	3,7
Utenriks sjøfart	1,7	1,1	1,9	2,4	1,3	1,1	0,9	0,8	1,4	1,1
Transport ellers	0,1	1,9	0,4	-0,8	-0,6	1,5	1,9	2,8	1,5	1,4
Post og telekommunikasjon	-3,1	0,1	-4,8	-5,0	-1,4	-1,1	1,6	0,8	-1,0	-1,0
Finansiell tjenesteyting	-0,0	3,0	-1,0	-1,2	0,6	1,5	2,7	3,2	3,4	2,6
Boligtjenester (husholdninger)	-1,8	-0,6	-4,1	-3,1	0,3	-0,5	0,0	-0,5	-1,5	-0,2
Forretningsmessig tjenesteyting	3,3	7,9	3,7	1,7	3,1	4,4	6,7	8,8	7,7	8,3
Offentlig administrasjon og forsvar	-2,3	2,7	-2,1	-1,2	-2,7	-3,2	0,8	0,6	4,1	5,5
Undervisning	0,2	1,5	0,6	-0,8	0,1	1,0	1,3	2,1	1,1	1,7
Helse- og sosialtjenester	1,4	2,9	1,1	1,4	1,7	1,6	1,9	2,6	3,5	3,6
Andre sosiale og personlige tjenester	0,9	3,2	1,5	0,9	0,8	0,5	3,2	3,6	3,6	2,4
Fastlands-Norge	0,9	3,1	0,8	0,6	1,0	1,4	2,5	3,0	3,3	3,6

Offentlig forvaltning	0,3	2,4	-0,0	0,3	0,5	0,5	1,8	2,1	2,6	2,9
Statsforvaltningen	0,3	1,2	0,4	0,3	0,2	0,3	1,5	1,3	0,7	1,1
Sivil forvaltning	1,4	1,4	1,5	1,1	1,5	1,6	1,8	1,7	0,9	1,2
Forsvar	-8,0	-0,8	-7,5	-6,3	-8,7	-9,5	-0,7	-1,6	-1,1	0,3
Kommuneforvaltningen	0,3	3,1	-0,3	0,3	0,6	0,6	2,0	2,6	3,7	3,9

Tabell 35. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
I alt	3 334,0	3 403,4	826,0	863,7	769,5	874,9	907,4	823,3	782,9	889,8
Jordbruk og skogbruk	125,1	120,1	30,7	31,9	31,1	31,4	30,3	30,0	29,9	29,8
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	28,3	28,0	6,9	7,6	6,4	7,3	7,2	7,1	6,2	7,5
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	57,9	61,0	14,0	14,4	13,9	15,6	15,6	14,2	14,8	16,5
Utvinning av råolje og naturgass	34,3	35,8	8,4	8,5	8,1	9,2	9,0	8,4	8,5	10,0
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	23,6	25,2	5,6	5,8	5,8	6,4	6,6	5,8	6,3	6,4
Bergverksdrift	6,8	6,9	1,6	1,8	1,6	1,9	1,7	1,7	1,6	1,8
Industri	416,4	421,1	103,0	108,7	94,6	110,2	112,9	101,4	95,2	111,7
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	74,6	71,8	18,4	19,3	17,0	19,9	19,3	17,3	16,3	18,9
Tekstil- og bekledningsindustri	7,4	7,4	1,8	2,0	1,7	1,9	2,0	1,8	1,7	1,9
Trelast- og trevareindustri	24,1	24,2	5,9	6,3	5,5	6,4	6,5	5,8	5,5	6,4
Treforedling	12,6	11,7	3,2	3,4	2,8	3,2	3,3	2,9	2,5	3,0
Forlag og grafisk industri	41,2	39,4	10,5	11,0	9,1	10,7	10,7	9,7	8,7	10,3
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	35,0	35,1	8,6	9,3	7,8	9,2	9,5	8,7	7,8	9,1
Kjemiske råvarer	13,6	13,2	3,5	3,5	3,1	3,4	3,6	3,2	3,0	3,4
Metallindustri	18,7	18,2	4,7	4,9	4,2	4,8	5,0	4,5	4,0	4,7
Verkstedindustri	116,9	121,6	28,8	30,3	26,7	31,1	32,3	29,0	27,6	32,7
Bygging av skip og oljeplattformer	53,6	60,2	12,8	13,7	12,4	14,7	15,7	14,0	13,9	16,5
Møbelindustri og annen industri	18,7	18,5	4,6	5,1	4,2	4,8	4,9	4,5	4,2	4,8
Kraftforsyning	19,5	19,4	4,8	5,0	4,5	5,1	5,2	4,7	4,4	5,1
Vannforsyning	2,6	2,5	0,7	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	251,2	267,8	60,9	66,0	57,4	66,9	70,3	64,9	60,9	71,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	475,3	482,3	116,9	124,0	111,7	122,8	128,9	116,9	112,5	124,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	90,7	92,4	22,5	23,5	22,3	22,3	23,9	23,2	22,6	22,6
Rørtransport	0,9	0,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Utenriks sjøfart	86,1	86,1	21,8	22,3	20,3	21,8	23,0	21,2	20,2	21,7
Transport ellers	183,9	185,6	45,3	46,8	43,7	48,1	48,9	45,1	43,6	48,0
Post og telekommunikasjon	51,7	50,9	12,8	13,3	11,8	13,7	14,0	12,3	11,4	13,2
Finansiell tjenesteyting	76,1	77,5	18,7	19,5	17,5	20,4	20,9	18,3	17,8	20,5
Boligtjenester (husholdninger)	1,6	1,6	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Forretningsmessig tjenesteyting	347,4	372,2	86,3	88,8	80,9	91,4	100,7	88,6	85,6	97,3
Offentlig administrasjon og forsvar	229,5	232,9	57,2	59,8	52,3	60,2	62,5	54,8	53,3	62,3
Undervisning	238,3	239,6	61,7	63,4	45,2	68,0	68,6	59,2	46,4	65,4
Helse- og sosialtjenester	510,9	518,2	126,7	131,0	121,6	131,6	134,6	125,6	123,7	134,2
Andre sosiale og personlige tjenester	133,9	136,3	33,0	34,8	31,2	34,9	36,8	32,8	31,6	35,1
Fastlands-Norge	3 189,1	3 255,4	790,0	826,8	735,1	837,2	868,6	787,7	747,8	851,4

Offentlig forvaltning	877,8	886,2	220,3	228,1	195,8	233,6	239,2	215,1	198,5	233,4
Statsforvaltningen	374,9	375,2	93,1	96,6	87,0	98,2	100,9	90,6	86,0	97,7
Sivil forvaltning	326,0	327,0	80,9	83,7	76,0	85,4	87,6	79,0	75,3	85,1
Forsvar	48,9	48,2	12,2	12,8	11,1	12,8	13,2	11,6	10,8	12,6
Kommuneforvaltningen	502,8	511,0	127,2	131,5	108,8	135,4	138,3	124,5	112,5	135,7
Markedsrettet virksomhet	2 377,3	2 438,0	585,9	614,6	555,7	621,1	646,7	588,4	566,5	636,4
Ikke markedsrettet virksomhet	956,7	965,4	240,1	249,1	213,7	253,8	260,7	234,9	216,4	253,4

Tabell 36. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
I alt	1,2	2,1	-3,7	8,2	0,8	0,1	9,9	-4,7	1,8	1,7
Jordbruk og skogbruk	-3,3	-4,0	-6,6	-0,9	-3,2	-2,7	-1,2	-5,7	-4,1	-5,0
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-5,7	-1,0	-10,4	-1,0	-6,5	-5,0	4,3	-6,3	-4,1	2,0
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	2,6	5,5	-6,1	7,8	5,5	4,0	11,7	-1,1	6,1	5,4
Utvinning av råolje og naturgass	2,5	4,6	-5,8	8,2	5,3	3,4	7,1	-1,7	4,0	8,7
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	2,7	6,7	-6,5	7,1	5,9	4,9	18,6	-0,2	8,9	0,6
Bergverksdrift	-1,4	0,3	-8,4	5,5	-1,5	-1,4	8,7	-5,8	-0,1	-0,3
Industri	1,1	1,1	-4,3	8,8	0,7	-0,2	9,6	-6,7	0,7	1,4
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-2,6	-3,7	-7,7	4,5	-3,6	-3,1	4,7	-10,3	-4,3	-4,7
Tekstil- og bekledningsindustri	-3,4	-0,3	-13,0	5,9	0,2	-5,1	7,2	-8,9	-0,2	1,5
Trelast- og trevareindustri	2,1	0,5	-5,4	6,6	3,9	3,9	10,9	-8,4	0,5	-0,4
Treforedling	-3,6	-7,3	-6,0	0,3	-3,4	-5,2	2,6	-12,9	-9,9	-8,8
Forlag og grafisk industri	-2,4	-4,5	-7,4	6,6	-3,9	-4,2	2,4	-11,6	-4,8	-3,6
Oljeraffineri, kjemisk og mineralsk industri	1,3	0,2	-1,0	9,2	-1,6	-1,2	9,8	-6,9	-0,1	-1,2
Kjemiske råvarer	0,1	-3,0	-1,2	7,6	0,7	-5,5	1,5	-7,8	-3,2	-2,8
Metallindustri	-6,0	-2,6	-8,8	-1,2	-5,5	-8,2	5,8	-8,3	-5,2	-2,4
Verkstedindustri	4,5	4,0	-0,8	12,9	4,2	2,4	12,1	-4,4	3,4	5,1
Bygging av skip og oljeplattformer	7,0	12,2	-1,8	15,7	7,8	7,3	22,9	2,4	12,3	12,1
Møbelindustri og annen industri	-0,2	-1,2	-8,0	10,0	-0,7	-1,5	7,6	-11,0	-1,3	0,9
Kraftforsyning	-1,7	-0,4	-6,4	5,9	-1,2	-4,4	8,1	-7,3	-1,5	-0,6
Vannforsyning	4,6	-0,3	-3,8	10,8	9,8	3,1	10,8	-7,3	-0,8	-4,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	5,6	6,6	0,3	12,6	5,3	4,3	15,4	-1,7	6,1	7,1
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	1,3	1,4	-3,7	8,9	1,1	-0,4	10,3	-5,7	0,6	1,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	0,7	1,9	-2,6	4,8	0,3	0,4	6,1	-1,1	1,3	1,5
Rørtransport	-1,1	1,2	-6,4	7,0	1,3	-5,1	5,8	-5,0	3,6	0,8
Utenriks sjøfart	1,5	-0,0	-2,2	7,3	1,2	0,2	5,5	-4,7	-0,4	-0,4
Transport ellers	0,7	0,9	-3,1	6,1	-0,7	0,6	7,9	-3,6	-0,1	-0,1
Post og telekommunikasjon	-2,0	-1,6	-7,8	3,4	-0,5	-2,5	8,8	-7,8	-3,8	-3,3
Finansiell tjenesteyting	-0,1	1,7	-6,6	6,7	0,6	-0,3	11,6	-5,9	1,2	0,6
Boligtjenester (husholdninger)	-2,4	-1,3	-11,0	3,3	0,3	-1,6	9,3	-8,5	-3,6	-1,8
Forretningsmessig tjenesteyting	3,3	7,1	-2,1	10,0	3,1	2,9	16,7	-0,2	5,9	6,4
Offentlig administrasjon og forsvar	-2,6	1,5	-7,6	6,6	-3,1	-5,4	9,3	-8,4	2,0	3,5
Undervisning	1,0	0,5	-5,7	10,9	-2,7	1,6	11,2	-6,6	2,6	-3,8
Helse- og sosialtjenester	2,3	1,4	-1,1	8,1	2,0	0,5	6,2	-4,1	1,7	2,0
Andre sosiale og personlige tjenester	1,0	1,8	-3,4	9,7	1,2	-2,5	11,6	-5,6	1,4	0,5
Fastlands-Norge	1,2	2,1	-3,6	8,2	0,7	0,1	9,9	-4,7	1,7	1,7

Offentlig forvaltning	0,7	0,9	-4,3	8,4	-0,3	-0,6	8,6	-5,7	1,4	-0,1
Statsforvaltningen	0,1	0,0	-4,5	7,1	0,0	-1,6	8,3	-6,2	-1,2	-0,5
Sivil forvaltning	1,5	0,3	-2,9	8,1	1,4	-0,1	8,4	-5,6	-0,9	-0,4
Forsvar	-8,3	-1,5	-13,4	1,0	-8,7	-11,1	8,3	-9,8	-2,8	-1,2
Kommuneforvaltningen	1,1	1,6	-4,2	9,3	-0,5	0,2	8,7	-5,3	3,4	0,3
Markedsrettet virksomhet	1,4	2,5	-3,5	8,0	1,2	0,4	10,4	-4,3	1,9	2,5
Ikke markedsrettet virksomhet	0,8	0,9	-4,1	8,6	-0,3	-0,7	8,6	-5,7	1,2	-0,1

Tabell 37. Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
Lønnskostnader i alt.	805 681	866 584	195 489	203 079	201 456	205 658	211 363	213 085	219 012	223 124
Jordbruk og skogbruk	4 160	4 175	1 019	1 031	1 052	1 058	1 033	1 058	1 051	1 032
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1 873	1 981	452	474	487	460	488	498	511	483
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	26 581	29 613	6 509	6 373	6 974	6 725	7 052	7 021	7 934	7 606
Utvinning av råolje og naturgass	16 997	18 732	4 222	4 091	4 374	4 310	4 422	4 446	4 870	4 992
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	9 584	10 881	2 287	2 282	2 600	2 415	2 629	2 574	3 064	2 613
Bergverksdrift	1 843	1 938	420	459	483	480	439	482	514	503
Industri	109 573	115 861	26 608	27 577	27 499	27 889	27 904	28 880	29 276	29 801
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	18 050	18 082	4 372	4 430	4 581	4 666	4 330	4 494	4 600	4 658
Tekstil- og beklekningsindustri	1 548	1 585	370	414	394	370	380	417	401	387
Trelast- og trevareindustri	4 976	5 248	1 191	1 247	1 273	1 265	1 266	1 305	1 343	1 334
Treforedling	3 416	3 287	848	884	836	849	847	843	789	807
Forlag og grafisk industri	11 707	11 727	2 937	3 023	2 861	2 885	2 943	3 000	2 869	2 915
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	9 910	10 429	2 411	2 491	2 498	2 510	2 561	2 607	2 649	2 613
Kjemiske råvarer	4 305	4 437	1 100	1 074	1 093	1 038	1 099	1 119	1 139	1 080
Metallindustri	5 881	5 914	1 454	1 517	1 476	1 435	1 469	1 529	1 461	1 456
Verkstedindustri	30 642	33 362	7 375	7 729	7 685	7 854	7 916	8 254	8 445	8 747
Bygging av skip og oljeplattformer	15 112	17 584	3 567	3 747	3 791	4 007	4 064	4 260	4 515	4 745
Møbelindustri og annen industri	4 026	4 205	983	1 021	1 012	1 010	1 028	1 054	1 065	1 058
Kraftforsyning	6 294	6 577	1 552	1 603	1 581	1 558	1 603	1 697	1 641	1 636
Vannforsyning	641	669	156	152	179	154	177	148	188	156
Bygge- og anleggsvirksomhet	53 617	60 286	12 601	13 279	13 891	13 846	13 888	14 745	15 809	15 844
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	105 739	112 991	25 569	26 761	26 941	26 467	26 785	28 041	29 331	28 834
Hotell- og restaurantvirksomhet	17 258	18 118	4 146	4 377	4 445	4 290	4 309	4 576	4 703	4 530
Rørtransport	387	419	98	96	100	94	100	104	112	103
Utenriks sjøfart	13 900	14 289	3 497	3 494	3 430	3 478	3 587	3 586	3 540	3 576
Transport ellers	39 867	42 341	9 819	9 933	10 167	9 948	10 206	10 486	10 922	10 728
Post og telekommunikasjon	14 962	15 812	3 628	3 760	3 689	3 885	3 828	3 976	3 901	4 107
Finansiell tjenesteyting	28 048	31 045	6 947	6 981	7 034	7 086	7 613	7 734	7 805	7 894
Boligtjenester (husholdninger)	387	399	92	95	104	96	93	98	107	101
Forretningsmessig tjenesteyting	94 378	105 138	23 118	23 498	23 815	23 947	25 454	26 317	26 573	26 794
Offentlig administrasjon og forsvar	60 022	65 146	14 326	15 323	15 145	15 228	16 396	15 195	16 570	16 985
Undervisning	69 534	72 806	17 317	18 283	14 820	19 114	19 628	17 914	15 810	19 455
Helse- og sosialtjenester	128 432	136 901	30 796	32 445	32 475	32 716	33 522	32 981	35 037	35 361
Andre sosiale og personlige tjenester	28 185	30 077	6 818	7 083	7 143	7 140	7 259	7 548	7 676	7 594
Fastlands-Norge	764 813	822 264	185 384	193 116	190 952	195 361	200 624	202 374	207 426	211 839

Offentlig forvaltning	241 765	257 001	58 418	61 957	58 397	62 993	65 702	61 695	62 719	66 885
Statsforvaltningen	104 860	111 484	24 982	26 606	26 669	26 603	28 406	26 680	28 015	28 383
Sivil forvaltning	93 564	99 576	22 209	23 719	23 939	23 697	25 323	23 843	25 130	25 279
Forsvar	11 296	11 908	2 773	2 887	2 730	2 906	3 083	2 837	2 884	3 104
Kommuneforvaltningen	136 905	145 517	33 436	35 351	31 728	36 390	37 296	35 016	34 704	38 501

Tabell 38. Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2005	2006	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2	06:3	06:4
I alt	4,0	4,1	5,3	4,4	3,3	2,9	2,9	3,7	4,9	4,9
Jordbruk og skogbruk	3,6	3,6	4,0	3,8	3,3	3,4	3,7	3,6	3,6	3,6
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	3,9	3,7	4,2	4,0	3,6	3,6	3,5	3,8	3,7	4,0
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	4,1	5,3	4,8	4,7	3,8	3,3	4,8	3,4	6,3	6,4
Utvinning av råolje og naturgass	2,6	5,2	3,2	2,9	2,4	1,9	5,3	3,4	6,3	5,8
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	6,9	5,8	7,7	7,3	6,5	6,1	5,4	3,9	7,1	6,3
Bergverksdrift	3,3	2,3	5,1	4,4	2,8	1,1	1,6	1,6	3,2	2,6
Industri	4,2	4,2	5,7	5,1	3,1	3,1	3,7	3,9	4,8	4,4
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	3,9	2,8	5,2	4,5	3,1	2,8	2,0	3,3	2,9	2,9
Tekstil- og bekledningsindustri	4,1	3,4	5,7	5,1	2,7	2,8	2,8	3,7	3,5	3,5
Trelast- og trevareindustri	3,5	2,9	4,8	4,5	2,1	2,7	2,1	2,9	3,3	3,2
Treforedling	4,6	2,7	6,7	5,0	3,5	3,5	2,9	2,8	2,5	2,7
Forlag og grafisk industri	4,3	3,3	5,5	5,1	3,2	3,5	3,4	2,8	3,5	3,4
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	4,0	4,0	6,3	4,9	2,6	2,5	4,0	3,3	4,6	4,1
Kjemiske råvarer	1,6	5,8	2,6	2,4	0,9	0,7	5,4	5,5	6,2	5,9
Metallindustri	4,5	2,6	6,5	5,6	2,9	3,0	2,5	2,4	2,8	2,7
Verkstedindustri	3,7	4,8	5,0	4,7	2,5	2,5	4,4	4,3	5,6	4,9
Bygging av skip og oljeplattformer	6,5	4,9	8,0	7,3	5,3	5,5	4,0	4,5	5,8	5,1
Møbelindustri og annen industri	2,3	4,2	5,1	3,1	0,9	0,4	4,0	3,4	4,9	4,3
Kraftforsyning	5,5	3,9	6,5	6,5	4,7	4,4	3,9	4,5	3,4	3,8
Vannforsyning	3,7	3,9	6,7	3,7	1,9	2,4	1,6	4,2	4,9	5,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	4,2	3,7	4,5	3,9	4,9	3,5	3,4	3,7	4,1	3,5
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	3,6	3,9	4,0	4,1	3,5	3,0	2,9	2,9	4,8	5,1
Hotell- og restaurantvirksomhet	3,9	2,0	4,6	4,5	3,4	3,0	1,7	1,9	2,2	2,2
Rørtransport	0,6	5,1	1,7	0,3	0,7	-0,5	5,7	3,6	6,1	5,1
Utenriks sjøfart	2,0	1,7	2,5	2,2	1,7	1,7	1,6	1,8	1,8	1,7
Transport ellers	3,1	4,7	4,4	3,8	2,0	2,1	3,1	3,6	5,8	6,2
Post og telekommunikasjon	5,7	5,1	6,5	6,3	4,9	4,9	3,8	4,1	6,1	6,5
Finansiell tjenesteyting	8,6	7,1	9,1	8,9	8,5	8,0	6,3	6,9	7,1	8,1
Boligtjenester (husholdninger)	3,4	3,8	4,6	3,9	2,5	2,7	1,8	4,0	4,2	5,0
Forretningsmessig tjenesteyting	3,0	3,8	4,2	3,4	2,5	2,0	3,0	3,6	4,3	4,2
Offentlig administrasjon og forsvar	4,2	4,3	6,5	4,8	3,0	2,8	2,2	3,6	5,5	5,8
Undervisning	3,8	3,4	6,1	4,3	2,4	2,3	1,4	3,3	4,2	4,5
Helse- og sosialtjenester	3,7	3,6	6,3	4,2	2,6	1,9	1,6	3,4	4,7	4,5
Andre sosiale og personlige tjenester	3,5	3,8	5,1	4,0	2,5	2,4	2,3	3,7	4,7	4,6
Fastlands-Norge	4,0	4,1	5,4	4,4	3,2	2,9	2,9	3,7	4,8	4,8

Offentlig forvaltning	3,8	3,6	6,4	4,4	2,5	2,2	1,6	3,5	4,7	4,7
Statsforvaltningen	3,9	4,0	5,7	4,3	3,0	2,5	2,5	3,4	4,8	5,1
Sivil forvaltning	3,6	3,8	5,5	4,2	2,7	2,2	2,4	3,3	4,6	4,9
Forsvar	3,1	4,9	4,5	3,4	2,6	2,1	3,0	4,1	6,1	6,4
Kommuneforvaltningen	3,8	3,4	6,9	4,4	2,2	1,9	0,9	3,5	4,7	4,5

Makroøkonomiske nøkkeltall og OECDs prognoser for utvalgte land

Tabell	Side
1. Bruttonasjonalprodukt	54*
2. Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	54*
3. Konsum i offentlig forvaltning	54*
4. Bruttoinvesteringer i fast realkapital	55*
5. Eksport av varer og tjenester	55*
6. Import av varer og tjenester	55*
7. Privat konsumdeflator	56*
8. Lønnskostnader per sysselsatt	56*
9. Sysselsetting	56*
10. Arbeidsledighet	57*
11. Korte renter	57*
12. Budsjettbalanse	57*

Tabell 1. Bruttonasjonalprodukt, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser		
						2006	2007	2008
Danmark	0,7	0,5	0,7	1,9	3,0	3,5	2,6	1,6
Frankrike	1,8	1,1	1,1	2,0	1,2	2,1	2,2	2,3
Italia	1,7	0,3	0,1	0,9	0,1	1,8	1,4	1,6
Japan	0,4	0,1	1,8	2,3	2,7	2,8	2,0	2,0
USA	0,8	1,6	2,5	3,9	3,2	3,3	2,4	2,7
Storbritannia	2,4	2,1	2,7	3,3	1,9	2,6	2,6	2,8
Sverige	1,2	2,0	1,8	3,3	2,7	4,3	3,6	2,9
Tyskland	1,4	0,0	-0,2	0,8	1,1	2,6	1,8	2,1
Norge ²⁾	2,7	1,1	1,1	3,1	2,3	2,4	3,2	2,7

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 80.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 2. Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser		
						2006	2007	2008
Danmark	0,1	1,5	1,6	3,4	4,1	4,4	2,5	2,2
Frankrike	2,5	2,4	2,2	2,5	2,1	2,6	2,5	2,6
Italia	0,7	0,2	1,0	0,5	0,1	1,6	1,0	2,0
Japan	1,4	1,1	0,6	1,9	2,3	1,3	1,4	1,6
USA	2,5	2,7	2,8	3,9	3,5	3,2	3,0	2,8
Storbritannia	3,0	3,5	2,9	3,4	1,4	2,1	2,1	2,2
Sverige	0,4	1,5	1,8	1,8	2,4	3,2	3,2	2,9
Tyskland	1,9	-0,8	-0,1	-0,3	0,3	0,8	0,3	1,8
Norge ²⁾	1,8	3,0	2,9	4,7	3,4	3,9	3,2	2,9

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 80.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 3. Konsum i offentlig forvaltning, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser		
						2006	2007	2008
Danmark	2,2	2,1	0,2	1,5	1,3	1,1	1,3	1,0
Frankrike	1,1	1,9	2,0	2,2	1,1	2,2	1,8	1,9
Italia	3,6	2,1	2,0	0,5	1,2	0,7	0,3	1,3
Japan	3,0	2,4	2,3	2,0	1,7	0,6	1,1	1,2
USA	3,1	4,3	2,5	2,1	0,9	1,6	2,5	2,1
Storbritannia	2,4	3,5	3,5	3,2	2,8	2,0	1,3	1,3
Sverige	0,9	2,3	0,7	0,1	0,7	1,4	1,4	0,8
Tyskland	0,5	1,5	0,4	-1,3	0,6	1,2	0,4	1,5
Norge ²⁾	5,8	3,7	1,3	2,2	1,5	2,0	2,7	2,6

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 80.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 4. Bruttoinvesteringer i fast realkapital, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser		
						2006	2007	2008
Danmark	-1,4	0,1	2,0	4,5	9,1	11,9	6,0	4,7
Frankrike	2,3	-1,7	2,3	2,6	3,7	3,7	3,3	2,9
Italia	2,3	4,0	-1,5	1,9	-0,4	3,7	3,9	2,9
Japan	-0,9	-5,0	0,3	1,1	3,2	4,0	2,1	1,7
USA	-1,7	-3,5	3,2	6,1	6,4	3,4	-0,7	2,9
Storbritannia.	2,5	3,7	0,4	6,0	2,7	5,4	6,2	6,0
Sverige	-1,0	-2,6	1,1	5,1	8,5	8,5	5,7	4,7
Tyskland	-3,5	-6,3	-0,7	-1,4	1,0	5,8	4,3	2,5
Norge ²⁾	-0,7	-1,0	0,2	8,1	10,9	6,7	6,1	2,6

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 80.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 5. Eksport av varer og tjenester, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser		
						2006	2007	2008
Danmark	3,1	4,1	-1,2	2,7	8,4	12,3	7,0	6,1
Frankrike	2,7	1,3	-1,1	3,3	3,2	7,7	5,7	6,3
Italia	0,3	-4,0	-2,2	2,5	0,7	5,1	3,5	4,4
Japan	-6,7	7,6	9,0	13,9	7,0	10,4	7,2	6,9
USA	-5,4	-2,3	1,3	9,2	6,8	8,5	6,3	6,9
Storbritannia.	2,9	1,0	1,7	4,9	7,1	12,8	5,6	9,1
Sverige	0,8	0,9	4,4	10,7	6,6	7,9	7,8	7,5
Tyskland	6,8	4,3	2,3	8,8	7,1	10,4	6,2	7,3
Norge ²⁾	5,0	-0,8	0,2	0,6	0,7	1,8	3,4	3,8

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 80.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 6. Import av varer og tjenester, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser		
						2006	2007	2008
Danmark	1,9	7,5	-1,7	6,4	11,8	16,9	7,9	8,0
Frankrike	2,2	1,6	1,5	6,0	6,4	8,8	6,7	6,6
Italia	-0,3	-0,5	1,0	1,9	1,8	3,4	3,7	5,8
Japan	0,9	0,9	3,9	8,5	6,2	5,3	3,1	4,4
USA	-2,7	3,4	4,1	10,8	6,1	6,3	4,1	5,4
Storbritannia.	4,8	4,8	2,0	6,6	6,5	12,1	5,2	8,3
Sverige	-2,6	-1,9	5,1	6,8	6,6	7,6	8,2	7,8
Tyskland	1,5	-1,4	5,3	6,2	6,7	10,0	5,3	7,6
Norge ²⁾	0,9	0,7	1,1	8,9	7,4	7,9	4,9	4,3

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 80.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 7. Privat konsumdeflator, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis endring fra foregående år

	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser		
						2006	2007	2008
Danmark	2,3	1,7	2,0	1,7	2,0	2,2	2,0	2,6
Frankrike	1,7	0,9	1,7	1,6	1,8	1,5	1,4	1,7
Italia	2,6	2,9	2,8	2,6	2,3	2,6	2,0	2,0
Japan	-1,1	-1,4	-0,9	-0,7	-1,0	-0,4	0,4	0,8
USA	2,1	1,4	2,0	2,6	2,9	2,8	2,2	2,2
Storbritannia	2,3	1,6	1,9	1,7	2,5	2,2	2,1	2,0
Sverige	2,1	1,7	1,8	1,3	1,0	1,4	2,5	2,5
Tyskland	1,8	1,2	1,5	1,6	1,3	1,5	1,8	1,0
Norge ²⁾	2,3	1,4	2,8	0,9	1,2	2,2	2,1	2,6

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 80.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Se siste reviderte tabeller fra nasjonalregnskapet, for mest oppdaterte historiske tall.**Tabell 8. Lønnskostnader per sysselsatt, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis endring fra foregående år

	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser		
						2006	2007	2008
Danmark	4,1	3,6	3,7	1,6	3,1	3,2	4,3	5,2
Frankrike	2,3	3,4	2,9	3,8	2,6	3,2	2,8	3,1
Italia	2,2	2,1	1,8	3,0	2,1	3,3	1,7	2,9
Japan	-1,2	-2,0	-1,2	-1,3	0,8	0,6	1,5	2,2
USA	2,6	3,3	3,3	4,4	3,8	6,8	5,0	5,0
Storbritannia	4,8	2,8	4,6	4,2	4,6	4,7	4,5	4,3
Sverige	4,6	2,5	2,4	3,8	4,0	2,6	2,9	4,2
Tyskland	1,6	1,2	1,6	0,3	-0,0	0,6	1,6	2,4
Norge ²⁾	7,2	3,2	3,3	4,3	3,8	4,0	5,0	5,1

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 80.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Se siste reviderte tabeller fra nasjonalregnskapet, for mest oppdaterte historiske tall.**Tabell 9. Sysselsetting, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis endring fra foregående år

	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser		
						2006	2007	2008
Danmark	0,8	-0,1	-1,5	-0,1	0,7	1,7	1,0	0,1
Frankrike	1,6	0,7	0,0	0,0	0,3	0,7	1,0	1,1
Italia	2,0	1,5	1,0	1,5	0,7	1,7	0,8	1,0
Japan	-0,5	-1,3	-0,2	0,2	0,4	0,3	0,1	0,0
USA	0,0	-0,3	0,9	1,1	1,8	1,8	1,0	0,7
Storbritannia	0,8	0,8	1,0	1,0	0,9	0,9	1,1	1,1
Sverige	2,0	0,1	-0,2	-0,4	1,0	1,5	1,5	1,5
Tyskland	0,4	-0,6	-0,9	0,4	-0,1	0,6	0,6	0,5
Norge ²⁾	0,4	0,4	-0,8	0,3	0,6	2,8	1,0	0,5

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 80.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 10. Arbeidsledighet, regnskap¹⁾ og prognose

Prosent av arbeidsstyrken

	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser		
						2006	2007	2008
Danmark	4,4	4,5	5,3	5,5	4,8	3,8	3,3	3,3
Frankrike	8,7	9,0	9,8	10,0	9,9	9,1	8,5	8,2
Italia	9,2	8,7	8,6	8,1	7,8	7,1	6,8	6,5
Japan	5,0	5,4	5,3	4,7	4,4	4,2	3,9	3,6
USA	4,8	5,8	6,0	5,5	5,1	4,6	4,8	5,1
Storbritannia	5,1	5,2	5,0	4,7	4,8	5,5	5,7	5,8
Sverige	4,0	4,0	4,9	5,5	5,8	5,5	5,3	4,3
Tyskland	6,9	7,6	8,7	9,2	9,1	8,0	7,7	7,2
Norge ²⁾	3,5	3,9	4,5	4,5	4,6	3,6	3,3	3,4

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 80.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 11. Korte renter, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosent

	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser		
						2006	2007	2008
Danmark	4,6	3,5	2,4	2,1	2,2	3,1	3,8	4,1
Frankrike	4,3	3,3	2,3	2,1	2,2	3,1	3,8	4,0
Italia	4,3	3,3	2,3	2,1	2,2	3,1	3,8	4,0
Japan	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,9
USA	3,7	1,8	1,2	1,6	3,5	5,2	5,3	5,0
Storbritannia	5,0	4,0	3,7	4,6	4,7	4,8	5,0	4,8
Sverige	4,0	4,1	3,0	2,1	1,7	2,3	3,9	4,7
Tyskland	4,3	3,3	2,3	2,1	2,2	3,1	3,8	4,0
Norge ²⁾	7,2	6,9	4,1	2,0	2,2	3,1	5,0	5,6

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 80.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 12. Budsjettbalanse, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosent av BNP

	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser		
						2006	2007	2008
Danmark	1,2	0,2	-0,1	1,9	4,6	3,4	3,2	3,2
Frankrike	-1,6	-3,2	-4,2	-3,7	-2,9	-2,7	-2,6	-2,3
Italia	-3,1	-3,0	-3,5	-3,5	-4,3	-4,8	-3,2	-3,3
Japan	-6,4	-8,2	-8,0	-6,3	-5,3	-4,6	-4,0	-3,7
USA	-0,4	-3,8	-4,8	-4,6	-3,7	-2,3	-2,8	-3,0
Storbritannia	0,9	-1,7	-3,4	-3,3	-3,4	-3,0	-2,7	-2,6
Sverige	2,6	-0,5	-0,2	1,6	2,8	2,9	2,4	2,6
Tyskland	-2,8	-3,6	-4,0	-3,7	-3,2	-2,3	-1,4	-1,3
Norge ²⁾	13,6	9,3	7,5	11,4	16,2	19,3	18,0	18,1

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 80.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Makroøkonomiske hovedstørrelser 1998-2010

Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

											Prognoser			
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*	2006*	2007	2008	2009	2010	
Realøkonomi														
Konsum i husholdninger mv.	2,8	3,7	4,2	2,1	3,1	2,8	5,6	3,3	4,3	3,8	3,1	3,5	3,3	
Konsum i offentlig forvaltning	3,4	3,1	1,9	4,6	3,1	1,7	1,5	1,8	2,2	2,8	3,0	2,6	3,0	
Bruttoinvestering i fast realkapital	13,6	-5,4	-3,5	-1,1	-1,1	0,2	10,2	11,2	8,9	5,8	2,3	2,5	3,3	
Utvinning og rørtransport	22,2	-13,0	-22,9	-4,6	-5,4	15,9	10,2	19,1	9,1	3,8	2,9	4,4	3,6	
Fastlands-Norge	9,4	0,2	-1,4	3,9	2,3	-3,6	9,3	9,1	8,9	5,7	2,3	2,1	3,5	
Næringer	10,4	-1,0	-0,4	2,5	4,0	-11,6	8,4	10,2	10,5	6,6	3,1	2,3	2,5	
Bolig	7,7	3,0	5,6	8,1	-0,7	1,9	16,3	14,5	6,4	4,4	0,3	0,9	3,5	
Offentlig forvaltning	8,5	0,4	-11,2	2,7	1,7	10,4	2,5	-0,5	8,9	5,8	3,4	3,5	5,9	
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	4,2	2,9	2,6	3,0	3,0	1,4	5,0	3,9	4,5	3,9	3,0	3,0	3,2	
Lagerendring ²	0,4	-1,0	1,2	-1,3	0,1	-0,2	1,2	0,4	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Eksport	0,7	2,8	3,2	4,3	-0,3	-0,2	1,1	0,7	1,5	3,6	3,4	0,5	3,4	
Råolje og naturgass	-5,8	0,4	3,8	6,6	2,4	-0,6	-0,5	-5,0	-5,4	3,8	3,7	-2,9	2,3	
Tradisjonelle varer	5,5	2,3	3,3	1,8	0,6	2,9	3,4	5,2	6,5	3,1	3,1	3,6	5,0	
Import	8,8	-1,6	2,0	1,7	1,0	1,4	8,8	8,6	9,1	5,2	4,1	4,2	4,7	
Tradisjonelle varer	9,3	-1,9	2,5	4,5	3,0	5,2	10,9	8,2	10,6	5,6	3,4	4,2	5,0	
Bruttonasjonalprodukt	2,7	2,0	3,3	2,0	1,5	1,0	3,9	2,7	2,9	3,3	2,6	1,5	2,7	
Fastlands-Norge	4,1	2,6	2,9	2,0	1,4	1,3	4,4	4,5	4,6	3,3	2,3	2,4	2,7	
Industri og bergverk	-0,9	0,1	-0,6	-0,5	-0,4	3,0	5,7	3,4	4,6	1,8	0,2	1,4	1,8	
Arbeidsmarked														
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	2,5	0,8	-0,7	-0,9	-0,9	-2,1	1,7	1,2	2,1	2,0	1,5	1,1	1,4	
Sysselsatte personer	2,7	0,9	0,6	0,4	0,4	-1,0	0,5	1,0	3,1	2,0	1,0	1,2	0,8	
Arbeidstilbud ³	1,7	0,9	0,9	0,5	0,7	-0,4	0,5	1,1	1,9	1,3	1,1	1,2	0,9	
Yrkesandel (nivå) ⁴	73,9	74,2	74,4	74,5	74,6	73,8	73,6	73,8	74,4	74,7	74,8	74,9	74,9	
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,2	3,2	3,4	3,6	3,9	4,5	4,5	4,6	3,4	2,7	2,8	2,7	2,8	
Priser og lønninger														
Lønn per normalsårsverk	6,5	5,4	4,6	5,3	5,4	3,7	4,6	4,0	4,1	5,5	4,8	5,4	4,6	
Konsumprisindeksen (KPI)	2,2	2,3	3,1	3,0	1,3	2,5	0,4	1,6	2,3	0,3	1,9	1,7	1,7	
KPI-JAE ⁵	..	..	..	2,6	2,3	1,1	0,3	1,0	0,8	1,3	1,6	1,7	1,7	
Eksportpris tradisjonelle varer	1,9	-0,5	11,8	-1,8	-9,1	-0,9	8,5	4,0	11,1	-0,1	-3,1	0,4	1,2	
Importpris tradisjonelle varer	0,7	-2,9	6,5	-1,6	-7,2	-0,4	4,0	0,4	4,1	2,6	-1,9	-1,4	-1,1	
Boligpris ⁶	9,7	9,4	14,1	7,1	4,0	1,6	10,1	7,9	12,9	10,7	6,0	4,8	5,6	
Inntekter, renter og valuta														
Husholdningenes realdisponible inntekt	..	..	3,4	-0,3	7,9	4,2	3,8	5,2	-3,5	5,4	3,7	3,7	3,8	
Husholdningenes sparerate (nivå)	..	5,0	4,5	3,1	8,4	9,1	7,6	8,9	1,4	4,3	4,9	5,1	5,6	
Pengemarkedsrente (nivå)	5,8	6,5	6,8	7,2	6,9	4,1	2,0	2,2	3,1	4,6	5,0	5,0	5,0	
Utlånsrente, banker (nivå) ⁷	7,9	8,1	8,2	8,8	8,5	6,0	4,1	3,9	4,3	5,6	6,3	6,3	6,3	
Realrente etter skatt (nivå)	3,1	3,7	2,7	3,3	4,8	2,2	2,5	1,3	0,8	3,7	2,6	2,9	2,9	
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	2,5	-1,2	2,9	-3,1	-8,5	1,3	3,0	-3,9	0,6	-0,1	-1,4	-1,0	-0,9	
Utenriksøkonomi														
Driftsbalansen, mrd. kroner	-3,6	69,5	222,4	247,5	192,3	195,9	221,6	300,8	365,7	297,6	288,8	264,2	271,6	
Driftsbalansen i prosent av BNP	-0,3	5,6	15,0	16,1	12,6	12,3	12,7	15,5	17,0	13,8	13,0	11,5	11,2	
Utlandet														
Eksportmarkedsindikator	8,5	6,7	11,6	0,7	1,2	3,0	7,0	6,7	9,4	6,5	3,7	4,2	6,5	
Konsumpris ECU/euro-området	1,1	1,1	2,1	2,3	2,3	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2	2,0	2,0	2,0	
3 måneders rente ECU/euro (nivå)	4,2	2,9	4,4	4,2	3,3	2,3	2,1	2,2	3,1	4,0	4,0	4,0	4,0	
Råoljepris i kroner (nivå) ⁹	96	142	252	219	197	205	257	351	414	338	332	329	326	

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² Endring i lagerendring i prosent av BNP.

³ Summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ekskl. utlendinger i utenriks sjøfart ifølge nasjonalregnskapet.

⁴ Summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ekskl. utlendinger i utenriks sjøfart ifølge nasjonalregnskapet som andel av middelfolkemengden.

⁵ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer.

⁶ Selveier.

⁷ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner. Gjennomsnitt for året.

⁸ Positivt fortegn innebærer depresiering.

⁹ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Redaksjonen avsluttet 20. februar 2007. Frigitt 22. februar 2007.